

DROBTINCE

z a

NOVO LETO

1849.

Učitelam ino učencam, starišam ino otrokam v pod-
učenje ino za kratek čas.

IV. Leto.

Na svetlo dal

Matija Vodušek,
apat v Celi.

V' CELOVC

Založnik Janez Leon, bukvar.

DRÖBETIN

18

NOVO LETO

1849.

Tiskárna v Praze, u Sv. Mikuláše, v ulici, která vede k Starobrančenskému náměstí.

030023821

19265

I B. b.

Müller & Sohn
Prag

Na prodej má
v Praze, v Starobrančenské ulici, u Sv. Mikuláše, v ulici, která vede k Starobrančenskému náměstí, tiskárna, která má v úmyslu vydati v roce 1849 nové vydání svého kalendáře.

PREDGOVOR.

Kakor smo svoje mlade dni po golicah jagode brali, jih na niti napelali ino jih cele patanoštre razdajali med svoje tovarže, de so si njih žlahniga duha z nami vred navžili: tako naberamo sedajne dni žlahnne jagode kersanskih resnic, lepih pripovest, poštenih pesm, ino drugih koristnih naukov in jih podamo že zdaj v sterti zvezek napelane drobtince slovenskim bratam ino sestram za duhovno hrano, de se navdajo z lepim duham ino jih berejo za svoj kratek čas v poštenimu veselju.

Vem, de bodo nekteri to, drugi kaj drugiga pogrešali v Drobtincah, tistim želim, v prihodnim tečaju spolnjene želje najti; vem pa tudi de jih je veliko ki komaj dobijo de nove Drobtince vidijo ino jih berejo. Zaupam de jim bodo tud letošne prav po voli vstregle, dokler so polne žlahniga duha ko zbrana mira.

Dober živež da dobro moč, tako da prava beseda pravi razum, človeka oživi za pobožnost, mu serce o- greje za resnico ino pravico ino ga v dobrim poterdi. Dan današen je toliko bol treba se praviga uka deržati, kolkor več je zmotnav in sleparije po svetu. Zlast je lansko leto 1848 veliko ležnivih prerokov ino capastih pism na svetlo spravlo; super take zmotnave so Drobtince prav koristno ino močno zdravilo. Berite jih radi, dragi Slovenci, pri njih bote lohko zdrave pameti ino zdrave vere ostali.

Nekatere zostavke smo mogli odložiti, ino si jih za prihodni tečaj prihranili, prvo de nam zavitek preobilni ne hodi, ino navadno ceno ne preskoči, drugo de predolgo branje ne naveliča.

Obleka ino natis kažeta, kolke sta si tiskar ino založnik prizadela, debi tudi zvonajna oprava Drobince priporočila, zlast podobšina Sv. Modesta lepo sveti pred licam in je sali verstnik poprejšnih jeklorezov S. Maksmiliana ino S. Viktorina.

PREDGOVOR

Vodušek.

Kakor smo svoje mlade dni po kolihah jagode prali, in usmi napelali ino jih cele patnostre razdaljali, mod svoje tovarne, de so si njih žlajmiga dala v namni vseh navšli: tako naberamo sedajne dni žlajne jagode ker- žanski resnic, lepih pripovec, pošteni pesni, ino dr- gin koristnih naukov in jih podamo xč xčaj v stetti svo- nek napelane drobince slovenskim bratom ino sestram za ljubovno brano, de so navdajo x lepim duham ino jih berejo za svoj kratek čas v poštnim veseļu.

Vem, de bodo nekteri to, drugi kaj drugiga poročali v Drobincah, tistim želim, v prihodnim tečaju splojnene xlje najti; vem pa tudi, de jih je veliko ki komaj dobijo de nove Drobince vidje ino jih berejo. Najam de jim bodo tud letošne prav po volji vstregle, dokler so polna žlajmiga duha ko črta mira.

Dober živci de dobro moč tako de prava beseda pravi razum, človeka oživi za pohojnost ino serco o- groje za resnico ino pravico ino ga v dobim potrdi. Dan danes je toliko bol treba se pravice ukč dar- xati, kolker več je zmanjv ino sčeparje po svoim. Klasi- je laska leto 1818, toliko letniših protokov ino ca- pastih pism na svetlo spravilo; super tako zmanjave so Drobince prav koristno ino mčno zbravilo. Berite jih radi, drugi Slovenci, pri njih bote lahko xdrave pameti ino xdrave vere ostali.

Sv. Modesti.

Koroški apostel Škof v Gospēj sveti. *)

Več kakor nauki veljajo izgledi alj so dobri alj slabi; zato je prav koristno večkrat premišlovati, kar so naši predstariši storili. Njih čednosti nas učijo lepo živeti; njih slabe dela nas pa pred greham svarijo, ker vidimo, de Bog hudo že večkrat na tem sveti štrafuje, ino vsi pošteni ljudje greh sovražijo.

Vsako ljudstvo, vsaka dežela nam, hvala Bogu, več lepih izgledov pokaže, ki so jih možje dali, ker so vse svoje žive dni čednosti zvesti ostali, se za srečo svojih bližnih do konca trudili, ino so rajši svoje življenje dali, kakor de bi svojemu svetimu namenu bili nezvesti postali. Njih imena še med nami slovijo, ino z hvaležnim sercam jih pomnimo. Vsako ljudstvo ima svoje vojšake, ki so sovražnike premagali — ima svoje postavodajavce — svoje modre, ki so resnico ino pravico učili. Blagor njim; niso zastoja živeli ampak veliko dobriga so dopernesli!

Alj trikrat blagor njim, ki so mir boži svojim bratom tukaj na zemli osnanvali, ino njim srečo ne samo za ta svet, ampak posebno izveličanje za večnost prinesli. Kaj so pa ti za eni možje? Oni so oznanovavci svetika Evangelja, oznanovavci Jezusoviga nauka, z katirim nam je on pravi mir pernesil, ki ga nam svet z vsimi svojimi dobrotami dati — pa tudi z vsim svojim straham vzeti ne zamore. Oni se po vsi pravici Očeti ino nar veči dobrotniki svojiga ljudstva imenujejo. Kar se njim je nar ta veči sreča tukaj na zemli zdela, namreč Boga prav spoznati ino njegovo sveto voljo na tenko

*) Glej podoba predi.

dopolniti, so tudi svojim bližnim izročili; za tega del se niso nobene težave, nobene nevarnosti bali, pripravleni za nauk, katiriga so v imenu Jezusovim oznanili, svojo kerv prelitli. Povsod kjer je seme njih naukov na dobro serce podlo, je v kratkim vse drugače bilo; v glavi ino v sercu tajistih, ki so se k veri Jezusovi spreobrnili, je tako rekoč na enkrat jasno postalo; pa tudi vsa natura se je spremenila. Goše so bile posekane, divje zveri so bežale, ino lepši ino toplejši je začelo sonce sijati. Zatorej še enkrat, večna hvala naj bo svetim možam, keršanske vere oznanavcam! Njih imena so zapisane v bukvah večniga življenja, ino enkrat se bojo na dan sploh sodbe med apostelni pred vsim svetam svetili. Pa tudi že tukaj jih hvaležno ludstvo svoje apostelne imenuje.

Tudi koroška dežela ima svojiga Apostelna, ki se je veliko perzadeval za spreobernenje Slovincov h keršanski veri, katerimu zatorej nikolj zadosti hvaležni biti ne moremo; — namreč svetiga Modesta. V kratkim hočemo popisati, kar je On svetiga ino zasluživniga dopernesel.

Kdo ne pozna imenitniga kraja Gospe svete, po Nemško Maria Saal blizo Celovca? Tamkej je velika stara cerkev, v nji imenitna podoba Matere božje. Vsako leto se znide v nji veliko tovžent romarjev, ki v njo pridejo na božji pot Marmarijo častit ino tudi na grobu svetiga Modesta molit. Tam je svoje dni apostolski mož prebival — tamkej je kakor prvi škof svoj sedež imel — od svojih apostolskih potov je tamkej počival; tam tudi svoj zadni pokoj, svoje pokopališe ima.

Zasluženje sv. Modesta prav zapopasti, mormo dežele, čase, v katerih je živel, ino za božjo čast, za sveto vero Jezusovo se poskušal poznati. Poglejmo tedaj nekoljko nazaj, kako se je na Koroškim, v poprejšnih časih godilo.

Koroška dežela, kakor jo zdey imenujemo, je bila pred rojstvam Jezusa Kristusa dežele del, kateri se je Norikum reklo. Nje prebivavci so bili imenovani Kelti — veliko, mogočno ljudstvo. Njih nar ljubši opravilo v mirnih časih je bil lov; pa tudi vojske se niso bali, toljko manj ker so se neprenehama za tajisto perpravlali. Tudi polje so radi obdelovali, ino rudo kopali, ker so večdel po hribah ino

gorah prebivali. Tako so dolgo let prosti živeli — vsim sovražnikom se srečno vstavljali, dokler se njim je 15 let pred rojstvom našiga Jzveličarja ravno tako godilo, kakor vsim drugim sosedam, de so jih Rimci premagali. Tiberi, ki je kmalo po tem Rimski cesar postal, njih je v oblast dobil, ino dežela Norikum je kos grozno velikiga Rimskiga cesarstva postalo.

Bog po svoji neskončni modrosti vse na dobro ravno; to kar se nam večkrat velika nesreča zdi, je le pogosto začetik ino izvir blagoslova ino sreče, ne samo za eniga alj drugiga človeka, ampak za cele ljudstva ino dežele. To vidimo tudi nad malikovavcami v tedajnim Koroškim. Povsod kamor so Rimci prišli, je z njim tudi nauk Jezusov prišel, ino luč svetiga Evangelja se je začela širati, ino prijazno svetiti v temi, v kateri so nekdamni prebivavci sedeli. Vojšaki ino drugi Rimci so se na Koroško preselili, veliko med njimi jih je že čulo ino vedilo od svete vere Jezusove, ino od te svete vere so tudi malikovaveam v svoji novi domovini perpovedali; ino tako se je z časama seme božje besede v njih serca zasadilo, na tihim rastlo, ino le čakalo, de bi kdo prišel tajisto poterčiti.

V kratkim so se čisto spremenili. — oni, poprej tako divj ludje so krotki ino pohlevni postali, ker so spoznali, kako sladek de je jarm Kristusov ino lahko njegovo breme. Se ve, de se niso dali vsi kmalo kerstiti — veliko njih je v malikvanju ostalo — so se praznih reči deržali ino malike molili, ki si jih je človek v svoji nespameti izmislil. Kdaj, ino kje so se prvi kristjani na Koroškim zberali — tega prav ne vemo. Večdel se imenuje sedem takšnih krajev alj mest v sredni deželi Norikum, namreč Cele, Ptuje Aemona (Ljublana) Auguntum na Tiroljskim, — na Koroškim pa Vironum, Flavium Solvense, ino Tiburnia. Alj če se vpraša, od kod so prvi oznanovavci svetiga Fvangelja v naše kraje prišli, katera cerkva njih je samkej poslala, lahko brez vsiga dvoma odgovorimo, de ima cerkev alj škofija Voglej to posebno veliko zaslužnje.

Oglej (Akvileja) zdej majhna ves blizo Teržaškiga morja, nikoljko vur pod laško Gorico, je bilo nekdam eno nar večih ino imenitnejših mest Rimskiga cesarstva. Tam je sveti Evangelist Marka nar prvi svet nauk Jezusov oznanil. On je tako

rekoč oče Oglejske cerkve postal; ino kedar je nazaj v Rim, ino potlej v Egiptovsko deželo šel, je tajisto svojimu učencu ino nasledniku, svetimu škofu Mohorju v skerb izročil. Kakor Oglejsko mesto, ravno tako je tudi Oglejska cerkev alj družba kristjanov v kratkim zlo imenitna postala, ker je tako stara bila, ino tolikiga Svetnika za svojiga začetnika imela.

Voglejski škof so bili patriarh, to je vikši škof drugih škofij. Vsi kristjani ki so na Koroškim stanovali, so Oglejsko cerkvo za svojo mater imeli. Malo alj celo nič ne vemo, kako se je kaj prvim kristjanam na Koroškim godilo. Gotovo so tudi kakor povsodi veliko za vero Jezusovo terpeli — veliko njih je za tajisto svojo kri prelilo. Ako pa ravno njih imen tukaj ne vemo, so vender v nebesah zapisane v bukvah večniga življenja.

V petim stoletju po rojstvu Jezusa Kristusa se je po sveti v kraljestvah skorej vse čisto spremenilo. Kraljestva, ki so veliko sto let mogočne bile, so se poderle ino sginile; — na mesto njih so druge vstale; — cerkev Jezusova je vse to preterpela, ona sama je ostala, ker po besedah Jezusovih nikolj nehala ne bo. Če je ravno v enim kraju preganjana bila, toljko lepši je v drugimu kakor mlado drevo zacvetela. — Eno je na Koroškim drugačo postalo — namreč, de ni več viši Oglejski cerkvi podložno bilo. Rimsko cesarstvo je bilo štir sto let po Jezusu razdeleno — v izhodno, ino zahodno. Bog je sklenil zahodnimu cesarstvu konec storiti. Narodi, ki jih poprej še nobeden poznal ni, so planili čres tajisto, eno za drugim dokler so ga čisto poderli. Atila, kralj Hunov, šiba božja imenovan, ker se je Bog njega poslužil malopridni svet z vojskoj štrafati, je mesto Oglej v letu 452 celo poderl, de se skorej kraj poznal ni, na katerim je stalo. —

Vsi prebivavci so bili pomorjeni, alj pa v sužnost predan ino odpeljani. — Škof so bežali na otok Grado na Teržaškim morju, ker je po tem njih sedež bil. Prav za prav žalostni dni so prišli za sv. Jezusovo cerkvo na Koroškim, kakor v celim Rimskim cesarstvu.

Narodi, ki so Rimskimu cesarstvu konec napravili, so bili alj malikvavzi, alj pa krivoverci, ki so se nauka Ariusa deržali

zatorej se ni čuditi, de je prava cerkev Jezusova preganjana bila, skorej ravno tako, kakor prvih tri sto let. Tisti čas je ljudstvo v Koroško perderlo ki je še malike molilo, k katerimu tudi mi slišimo, — namreč Slovenci. Prišli so iz Azije. Slovenci so bili spervič grozovitni sovražniki Jezusove vere, kakor de bi bili hotli njo celo pokončati. Kako bi bilo to žalostno za naše kraje! Alj Bog je svoje delo podpiral, ino ni perpusstil, de bi to, kar se je tako lepo začelo, v kratkim drugič konec vzelo. Ravno nad našim predstarejšam — nad Slovencami je neskončno milostlivi Bog pokazal, de vse ljudstva nič ne zamorejo, ako se spuntajo zoper Boga, ino zoper njegoviga Sina, kateriga je poslal izveličat vse narode; ino katerimu je vso oblast dal v nebesah ino na zemli. V kratkim so se Slovenci h katoljški veri spreobernili, ino so prav terdi, zvesti Kristjani postali.

Sveta cerkev je scer veliko terpela na Koroškim skuz preganjanje Slovcov — alj čisto je vender niso mogli pokončati; ona je scer bila zaterana, alj lepši je drugič vstala. Zdaj pa niso več iz Ogleja prišli oznanovavci božje besede, ampak iz Zalepurga, kjer še dan današni naš viši škof prebivajo, ino katero cerkvo še zmeram svojo mater imamo.

Ko so si Slovenci koroško deželo vsvojili, je bil njih kralj Samo, zlo imeniten, mogočen vojšak. Srečno se je vojškoval z Frankami ino z drugimi ljudstvi. — Vsi so se gabili. Vmerl je okolj leta 658. — Po tem skorej skuz sto let nič družiga ne vemo od Slovcov, kakor de se je med njimi ino Hunami strašna vojska vnela, ki je veliko let terpela. Borut, knez alj vojvoda Karantanov (Slovcov na Koroškim) je Bojvare (ki so v sedajnim Pajerskim kraljestvu prebivali) na pomoč poklical. Prišli so scer, Hune premagali, alj po tem so sami Slovence sebi podvergli. Karasta, sina Boruta, ino njegoviga vnuka (Reffe) Ketumara so z seboj na Pajersko vzeli.

Alj zdaj je prišel čas, kateriga je milostlivi Bog odločil za spreobernenje Slovcov. Bojvari so že bili kristjani. Sv. Rupert prvi škof v Salcburgi jim je pravo vero Jezusovo oznanil, ino jih je veliko sam kerstil. Zdaj se je Bog njih poslužiti hotel, ravno to neskončno veliko dobroto tudi Slovcam podeliti. Ko sta bila Karast ino Ketumar odpeljana, je

bil sv. Virgil škof v Zalcpurgi. Za res velik svetnik, ino za naše kraje imeniten dobrotnik, kateriga brez hvaležnosti še imenoyati ne smemo. V Zalzburgi sta bila Karast in Ketamar v katoljški veri prav skeršno podučena. Sv. Škof so za to vso skęrb imeli.

Po smerti Boruta so Bojvari Karasta Karantanam za vajvoda postavili — on je bil njih prvi knez, ki je pravo vero spoznal. Tri leta je dobro svojo ljudstvo vižal, ko ga je Bog iz tega sveta poklical. Njegov naslednik je bil Ketumar, brunen, bogaboječ knez. Nič mu ni bolj na sercu bilo, kakor de bi vsi njegovi podložni skorej svoje malike zapustili, praviga Boga, ino Odrešenika našiga Jezusa Kristusa spoznali, ino Njemu služili, ker je dobro vedil, de so le brumni, bogaboječi kristjani tudi nar zvestejši, nar mirnejši podložni. On sam njim je z lepimi izgledami svetil — dva brunna mašnika: Lupo, ino za njim Majoran sta mu pomagala.

De bi se vera Jezusova še bolj okoreninila v sercah Karantanov, je Ketumar sv. Virgilja prosil, de bi sam prišel v nje govo deželo, božjo besedo oznanovat, vernim Zakrament svete birme delit, ino kakor viši škof vse preskerbet, kar bi se mu za to čedo potrebniga vidilo. Prav rad bi bil sv. škof v voljo svojiga učenca Ketumara, kateriga je že v Zalzburgi za ljubo imel, dovolil, alj veliko drugih duhovskih opravil mu ni perpustilo se na tako dolgi nevarni pot podati. Namesto sebe pošle moža polniga svete gorečnosti alj ajfra za božjo čast ino izveličanje duš, ki ga je poprej škofa žegnal — namreč svetiga Modesta, apostelna Karantanov; mu tudi pomočnike da, de bi ga podpirali, izmed katerih so bili štiri mašniki z imenam Bato, Regimbert, Kocar ino Latin, pa diakon Ekhart. Naroči viši škof svetim Modestu cerkve staviti ino mašnike žegnati, kakor vse drugo potrebno preskerbeti. To se je godilo v prvih petdeset let osmiga stoletja.

Težavno delo za res je svetiga Modesta čakalo; njega so zadele besede Jezusove: „Žetva je scer velika, alj delavcov je malo.“ Velike so bile težave, ki so se mu vstavlale; alj zatorej mu vender ni serce vpadlo, ni se njih zbal. Zakaj pravi gorečnosti, se nič pretežko ne zdi, de se le božja čast pomnoži, ino božje kralstvo rasšira. Kaj bi bilo z Jezusovo vero,

ali bi ne bila že v svojim začetku tako rekoč drugič vgasnila, če bi se bili aposteljni ino drugi prvi oznanovavci toljko težav ino nevarnost, ki so njih čakale, ja celo smerti zbalj ino vstrašili? če bi ne bili spoznali, de se nauk Jezusov, nauk svetiga križa le po potu križev ino težav razširati zamore? Tudi s svetim Modestam je tako bila. — Svoj sedež je sv. Modest imel v Gospej sveti, kjer je prebival, ako ga ni sveta služba v druge kraje poklicala, kar se je pogosto zgodilo. Alj sv. Modest ni imel kakor drugi svoje škofije, ne svoje čede, katero bi bil po vsi oblasti pasel; on je le bil namestnik Zalcpurskiga višiga pastirja ino škofa, ki mu je svojo čedo na Koroškim izročil, katore sam ni zamogel oskerbeti. V sednim stoletju po Jezusu je škofija v mestu Tiburniji konec vzela, ino po tem posebniga škofoviga sedeža ni več na Koroškim bilo. De je sv. Modest v Gospej sveti prebival je tudi priča, de se še dan današni tamkaj hiša z imenam gradič sv. Modesta popotnikam kaže.

Ni lahko dopovedati kako skerbno je sv. Modesti izročeno čedo k večnimu življenju vodil z besedo in z svojim izgledam. Jezusa Kr!stusa je hotel v sim posnemati. Kakor dober pastir je bil perpravljen za svoje ovčice vse — ja ako bi treba bilo tudi svoje življenje dati. Bog ki vsakimu dobrimu delu rast podeli, je svojiga zvestiga služabnika s svojoj gnađoj podpiral. On se ni zastojn trudil, ampak je obilno sadu prinesel. Povsod se je božja beseda ozelenila. Per vsaki perložnosti je Slovence učil Boga ino Jezusa sina njegoviga spoznati, ljubiti, ino njemu iz celiga serca služiti. S svojo lastno roko jih je veliko kerstil, ino v Jezusovo cerkvo pripelal. Ki so že bili nekoliko v veri podvučeni, jim je zakrament sv. birme podelil. Brumne bogaboječe može je mašnike postavil, ki so mu zvesto stregli ino domagali. Veliko cerkev je bilo čisto novič zidanih, ali ki so že poprej stale, jih je sv. Modest posvetil.

Ko je sv. Modest že veliko let zvesto vse dolžnosti svojiga imenitniga stanu dopolnil, kakor priden delavec v vinogradu Gospodovim, ga je Bog iz tega sveta k sebi poklical, de bi mu zasluženno plačilo podeli za vse bridkosti ino težave, ko jih je za svojo sveto ime prestal. Sv. škof je vmerl v zadnih petdeset letih osmiga stoletja. Veliko žalost je občutil nad tim vajvoda Karantanski ino z njim vsi

kristjani; zakaj zapustil jih je apostel, ki jih je tako skerbno proti večni deželi vodil, zgubili so svojiga očeta duhovskega, ki jih je toliko ljubil. Pokopali so svetiga Modesta v Gospej sveti pred altarjam svetiga križa. — Pravijo, de je lepo podoba Kristusa on s seboj na Koroško prinesel. Še denašni dan se vidi njegov grob, ino noben popotnik ne gre iz cerkve preden de ni tudi na grobi svetiga Modesta svoje molitve opravil. Pravijo, de se grob, ki se iz kamenja napravljen, čudamo zmeram k altarju bliža. Ali temu bodi kakor hoče, njegov spomin ne bo vgasnil v sercu nobeniga Korošca, ja nobeniga Slovenca, bodi kjer koli, za to ko je z pomočjo gnade božje posebno sv. Modest Slovence po Koroškim k pravi spoznavi božji, ino k čednemu keršanskemu življenju naravnal.

Kakor dolgo bojo kristjani spoznali, de nam vera Jezusova srečo ino vse dobro prinese, brez tajiste pa vse hudo črez svet pride, bojo tudi svetiga Modesta v hvaležnim spominu imeli, kakor eniga nar večih dobrotnikov človeškiga roda. Hvala naj bodi tebi zatorej sv. Modesti, Apostel Slovincov — prosi Boga za nas!

Zdaj je našo delo dokončano. Perpovedali smo, kolikor je blo mogoče, ino kar smo vedli od svetiga Modesta. Pa tako težko se nam zdi od našiga dobrotnika — posebno na njegovim grobu slovo vzeti. Na unim svetu živi, ino tukaj njegove dobre dela v vednim spominu ostanejo; dobro seme božjiga spoznanja ino vsih čednost, ki jih je on tukaj sjal, je rastlo, ino obilno sadu perneslo. Zatorej naj še v kratkim povemo, kako se je katolški cerkvi ino veri Jezusovi na Koroškim godilo po smerti svetiga Modesta; — kateri so bili njegovi nasledniki na škofovim sedežu, ino koliko jih je bilo.

Vera Jezusova je ino bo imela vedno zadosti sovražnikov, ako se jih ravno bati nima. Tudi per Slovincih je taka bila. Veliko njih je še ostalo v prvi temi malikvanja ino je nauk Jezusov sovražilo; posebno izmed imenitnih ino bogatih. Mehko življenje ino napuh njim nista perpustila križ Jezusov zadeti ino po potu ponižnosti ino zatajenja za njim hoditi. Malo po smerti svetiga Modesta so se malikvavci očitno kristjanam vstavljali. Vajvoda Ketumar je svetiga Virgilja drugič prosil, de bi sam na Koroško prišel; ali tudi zdaj ni mogel

to prošno dovoliti, ampak je mašnika Latina poslal. Za njim sta prišla druga dva mašnika, Modelhan ino Varman.

V letu 769 je vmerl vajvoda Ketumar. Za res velika zguba za cerkvo Jezusovo na Koroškim! Zdaj se je kervava vojska začela med kristjanami ino malikvavcami, ino bati se je skoraj bilo, de bođe keršanska vera v sercah ino v deželi Slovincov celo ogasnila. — Hiše božje so bile poderte, služabniki božji pomerjen, ves trud svetiga Modesta je bil skoraj zatren. Ali Bog svoje cerkve nikolj ne zapusti, ino veči ko je nje sila, bližej nji je božja pomoč. Tako tudi tistobart.

Vdova Ketumarja je na Pajersko bežala s svojim sinam Valhunam ali Valdungam. Tasilo, vajvoda Bojoarski je pun-tarje na Koroškim premagal, ino Valdunga Slovincam kneza dal. Kakor njegov oče je tudi on vso skerb imel za čast ino povikšanje Jezusove cerkve. Po njegovi prošni je svet Virgil Zalzburgski škof mašnikov poslal, ki so božjo besedo ozna-novali, svete zakramente vernim delili, ino tako so po malim rane svete cerkve drugič zacelile, ki jih je preganjanje mali-kvavcov nji naredilo. V letu 784 je Bog svetiga Virgilja — velkiga dobrotnika Slovincov k sebi poklical. — Arno, prvi viši škof v Zalcpurgi je bil njegov naslednik.

Po povelji Karola Velikega, kralja Frankov je prišel viši škof Arno v letu 798 v Koroško deželo ludstvo učit, cerkve stavit, ino mašnike posvečovat. Na mesti sebe je boga-boječiga moža Teodorika škofa na Koroškim postavil, ino ga sam vojvodu ino poglavarjam izročil. Tudi Teodorik škof je v Gospej sveti prebival. Ko je na Koroško prišel je vojvoda Valhun mende že mertev bil. Iz med njegovih naslednikov je posebno vojvoda Ingo keršansko vero, kolikor je zamogel, podpiral. Škofija Teodorika, katero je v imenu ino po naro-čenji višiga škofa Zalcpurskiga v skerbi imel, je bila zelo velika, namreč je segla do iztoka Drave v Donavo. V letu 811 je Cesar Karol Veliki sklenil, de ima Drava biti meja med Voglejsko ino Zalcpursko škofijo — tako de Voglejska vse dežele na desni — Zalcpurska pa vse na levi strani zapopade.

Škof Teodorik je vmerl okolj leta 823. Njegov naslednik je bil Oto, ki ga je Adalram Zalcpurski viši škof poslal. Veliko novih cerkuv je posvetil, ino imenovali so ga škofa Slovincov. Ja njim je nastopil Oswald, šterti ino zadni škof v Gospej sveti.

Ako pa ravno že nad tavžent let v tim častitlivim kraji škofov ni, Gospa sveta le zibela keršanske vere na Koroškim ostane. Hvlaležno tečejo še zdaj Slovenci od blizo in daleč v Gospo sveto na božjo pot, kakor hvaležni otroci k svoji stari materi, na pokopališe svojga duhovskega očeta svetiga Modesta.

Dr. J. St.

A.

Stare Resnice

v novi obleki

duhovskim pastirjom v pokus.

Prišel bo čas, de zdraviga nauka ne bojo terpeli, ampak si bojo po svojih želah učnike izberali, kateri ušesa gladijo. Ti pa čuj, vse si perzadevaj; opravi dela evangelista!

Sv. Pavl Timoteju II. 4 — 3 — 5.

I.

Dolžnost svoj jezik spoštovati. *)

Sv. Duh je padel na vse, ki so besedo sv. Petra poslušali, ino (verni judovske postave) so se čudili slišati, de so verni veliko sort jezikov govorili. Djanj ap. 10.

Vpelanje.

Ves svet je velik tempel božji, od sončniga izhoda do zapada se njemu čast ino hvala poje, in vsaka stvar veličesti Vsigamogočniga sveto ime. Mala ptičica (slavul) v zelenim germi, ki po noči milo žvergoli; velika postojna po planinah, ki visoko pod nebam leta ino se po hribih in dolinah z svojim mogočnim krohotam glasi; — Mali pastirec, ki na paši na svojo stranšico piska, kakor grozoviten lev v pušavi, ki grozovitno rjovi, mili glas zvonov ino orgel sladko petje v sveti hiši božji, pa tudi strahovati grom, pred katerim se zemla trese in nebo maji; — tudi červec mali, naj ga ravno ne slišimo, kakor grilče droben po svojim jeziki Stvarnika svojga veličasti; nar lepši pa človek, katerimu je Stvarnik jezik dal — de bi mu z jezikam čast ino hvalo pel. Lepo je slišati glasne zvone peti; — še lepši veselo orgle žvergoleti; — nar lepši je človeški glas, z katerim poje ino govori, žaluje in se veseli; — beseda, katiro mu je vsigamogočen Stvarnik dal, je nar imenitnejši ino nar veči dar milosti božje. Brez besede alj govorjenja bi zemla žalostna pušava bila, ino vsaka človeška družina le tiho, dolgočasno zberalše mutastih divjakov. Nikdar ne moremo Boga dovolj zahvaliti, de nam je prelepi dar jezika dal.

*) *Pridga povedana v Možburzi na Koroškim binkoštni ponedelik 1838.*

V Začetki je le samo en jezik (ena beseda alj govor) bil, kakor en Bog in Oče vsih; kedar so se pa ljudje pomnožili, se po sveti razširili, pa tudi pohujšali, jim je Bog per zidanju Babilonskiga turna jezik zmedil, ino jim več jezikov govoriti dal; in sv. Duh je vse te jezike posvetil, de bi se v njih božji nauk oznanoval ino Bogu spodobna hvala pela, de bi vsi jeziki spoznali, de je Kristus veličešen Sin svojiga nebeškiga Očeta. „Velik šum je vstal iz pod neba, — ino prikazali so se razdeleni jeziki kakor ognja na apostelne, ino so bili napolnjeni vsi z sv. Duham ino so v mnogoterih jezikah jeli govoriti, kakor jim je sv. Duh dal izgovarjati. Tudi na druge verne se je sv. Duh razlil, de so veliko sort jezikih govorili ino visoko Boga častili.“ Djanje ap. 2, 1 — 4.

Kaj se vam zdi, alj bi bilo boljši, de bi vsi ljudje le samo venim jeziku govorili?

Kratko nikar! Žalostno bi bilo orgel petje, ako bi vse pisale enako pele; dolgočasna bi bila muzika, alj bi ne bilo več muzikalskih orodij (inštrumentov) — žalosten in dolgočasen bi bil tudi svét naj bi vsi ljudje le v enim jeziku marnvali. Ravno tak lahko bi bilo vsegamogočnemu Bogu vsim ljudem en jezik v govorjenji dati, kakor dati apostelnam v vsih jezikih govoriti; alj božja previdnost in modrost tega ni storila; za to je sv. Duh na binkoštno nedelo vse jezike posvetil, de vsak svoj jezik, v katerimu govori, povrednosti z hvaležnim sercam štima, ino zanj Bogu spodobno čast ino hvalo da. To smo tudi mi storiti dolžni.

1. V Europi, v nar srečnejim deli sveta, v katerim mi živimo, so nar imenitnej terji jeziki: latinski, nemški ino slovenski. Kako mormo njih prav spoznati vam bom v prvim deli mojiga govorjenja pokazal.

2. Med vsim jezikami mora Slovincam naš materni jezik nar ljubši biti. Kako ga mormo k božji časti ino svojimu izveličanju prav spoštovati: bom vam drugič povedal.

Bratje ino sestre moje! Slovinc bom Slovincam nove besede iz ljubezni materne govoril, v slovenskim jeziki,

kateriga je tudi sv. Duh apostelnam govoriti dal. Vselej so Slovenci besedo božjo radi zvesto poslušali; zaupam de tudi vi!

I.

Dvanajst bornih ribičov je vsigamogočen Bog izvolil ves svet preobrniti ino zveličati; in preden jih je po široki zemli poslal, jim ni dal posvetniga bogastva ino pozemelske oblasti, ampak dve narpotrebnej nebeške reči jim je sv. Duh na binško nedelo prinesil: nebeško modrost božjiga nauka, ino posebne lastnost vse jezike na sveti govoriti.

Podal se je sv. Peter proti večeru, ter je Latincam sv. evangelj oznanoval; — sv. Jakob po Judovskim in proti jutru, — sv. Janez pa Grekam vesel glas nebeškiga kralstva prinesil. Sv. Andrej se je podal v polnočne kraje, ter je Slovincam, našim starim zarodnikom kakor pravijo prvi Jezusov nauk oznanoval, v našim starim slovenskim jeziki.

Ko so apostelni za sveto vero svojo kri prelili, ino so za svojim gospodam Jezusam v večno zveličanje šli, so prišli drugi apostelski možje v naše kraje sveto vero Jezusovo po teh deželah razširati, ino med Slovence poterdit. Med njimi je bil na koroškim sv. Modest, prvi škof gosposveški, kateri še v tej stari imenitnej cerkvi počiva.

Slovenci ki so tistikrat po celim Koroškim, Štajarskim, Krajuskim, Vogerskim, Pemskim ino Moravskim živeli, so tri imenitne kneze alj firšte imeli, Ratislava, Svetopolka ino Kocela, ki so sami skerbnj kristjani tudi kakor dobri očetje Slovincam kakor svojim otrokam za kerš. podučenje škerbeli. Pošlejo nekoliko imenitnih možov v Čarigrad (Konstantinopel) ino prosijo gerškiga cesarja Mihela III., naj jim pošle zastopnih učnikov, ki bojo njihove podložne v keršanski veri poslovensko učiti. Cesar odloči dva brata, modra ino vučena moža: svetiga Kirila ino Metuda, ki sta v slovenske dežele prišla, Slovence Boga prav spoznati, njega spodobno častiti, pa tudi pisati ino brati učila, ino sta tako Slovincov nar imenitnej učenika ino apostelna bila. Ino

Slovenci so se veselili, ki so toliko božje reči v svojim slovenskim jeziki slišali. — Ali se ljubi bratje ino sestre tudi vi veselite svete božje nauke v slovenskim jeziki poslušati? — Oh veliko se najde nehvaležnih trepastih Slovincov, ki rajši Nemško imajo, ino se svojiga materniga jezika clo sramujejo, ino ne pomislijo, de je pregrešno se svojiga jezika sramovati, ga zatajiti, ino clo pozabiti.

1. Naš slovenji jezik je brater tistiga gerškiga jezika, v katerim so apostelni ino evangelisti sveto pismo spisali; že več tavžent let pošteni ljudje slovenjo marnvajo. Slovenski jezik je brater latinskiga jezika, v katerim se še spol sveta maša služi; ino že pred tavžent letami so naši stari Očetje sveto pismo v slovenskim jeziki brali, so po slovensko v hiši božji Bogu hvalo prepevali. — Za to se še zdaj per vas sv. evangelj v treh jezikah v cerkvi bere po latinsko, nemško ino slovenje. Kdor se tedaj tak stariga imenitniga jezika sramuje, je podoben trepu, ki lepo pošteno oblačilo iz sebe izterga, ki mu ga je dober oče dal, se po ptuje obleče, in misli de bo lepši.

2. Naš imeniten slovenji jezik se ne marnje samo po Koroškim; ni ga jezika na sveti, ki bi ga tak po širokim marnvali; kakor jezik slovenji. Pojdi za jugam do morja, najšal boš po Hrovaškim, Dalmatinskim ljudi, ki slovenjo govorijo, kakor ti. Prehodi Vogersko, Pemsko, Polsko ino Moravsko deželo, povsod boš najdel svojo slovensko žlahto.

Slovenji jezik le tisti malo obrajta, ki sveta ne pozna, ino ne ve, kakšni ljudje po sveti živijo. Podoben je tak nevednimu otroku, kteri tudi misli, de je Celovsko jezero nar veči morje na sveti, ino de unkraj Lojbela je že konec sveta.

3. Je pa more biti slovenji jezik tako gerd ino nezaroblen, de bi nas morlo sram biti, slovenje govoriti? — Lepe so pridige v nemkkim jeziki, — pa tudi božji nauki v slovenjim jeziki lepo tekó, se lahko človeških serc prímejo, in dober sad obrodijo. Prijetne so pesmi

nemške, alj prijetnej tud pesmi slovenske, ki se lepo gladko zlagajo, in po nebeško naše serce razveselijo. Za tega del Slovenci po vsih krajih takó radi pojó. — Kdor svoj matern jezik zaverže, ter ga pozabi in zapusti, je zmedenimu pjancu podoben, ki zlato v prah potepta, ino ne vé, koliko škodo si dela. Slovenji starejši, ki slovenje znajo, pa svojih otrok kar slovenjiga jezika neučijo, so nehvaležni hišniki, ki svojim otrokam drago domačo reč, slovenski jezik, zapravijo, ki so jim ga njihovi dedi izročili. Podobni so taki očetje ino matere slabim gospodarjam, ki svojo očetno gospodarstvo predajo, drugo pohištvo kupujejo, posledič pa večdel beraško palico najdejo. — Kar je oče dobriga od svojih starih prijel, mora svojim sinu zapustiti, ino kar se je mati od svoje matere hvale vredniga naučila, bo tudi svoji hčeri zapustila. Materni jezik je nar dražji dota, ki smo jo od svojih starih zadobili; skerbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati, ino svojim mlajšim zapustiti. Človeški jezik je talent, katiriga je nam Gospod nebes ino zemle izročil, de bi z njim barautali, ino veliko dobička storili. Kdor svoj matern slovenski jezik pozabi, malopridno svoj talent zakople; Bog bo enbart terjal, ino vsi zaničuvavci svojga pošteniga jezika bojo v vunajno temo potisnjeni. Oj ljubi, lep ino pošten, slovenski materni jezik! z katerim sim prvič svojo ljubeznivo mamó ino dobriga ateja klical, v katerim so me moja mati učili Boga spoznati, v katerim sim pervobart svojiga Stvarnika častil; — tebe hočem kakor nar drajši spomin svojih rajnih starejšev hvaležno spoštovati ino ohraniti, za tvojo čast ino lepoto po pameti kolikor premorem, skerbeti; v slovenjim jeziki do svoje posledne ure Boga nar rajši hvaliti; v slovenjim jeziki moje ljube brate in sestre, Slovence nar rajši vučiti, ino želim, kakor hvaležen sin moje ljube matere, de kakor je moja prva beseda slovenja bila, naj tudi moja posledna beseda slovenja bo. — Tudi vsak pošten Slovec ravno to želi; mislim, de želite ravno to tudi vi. Kako se pa naj to po pameti zgodi, v II. deli poslušajte.

II.

Vsmilen Bog, vsigamogočni Stvarnik je človeku dušo ino truplo dal. Truplo potrebuje pošteniga oblačila,

duša pa zgovorniga jezika; kar je za truplo oblačilo, to je duhu jezik ino beseda. Vi skerbite svojo telo lepo oblačiti; ali bote svoji duši pozabili pošteno govorjenje preskerbeti? Veliko starešov med vami novo šego ima svoje otroke le po novi šegi učiti, ino najo svoj star slovenji marn celo pozabiti. Oh to je hudo delo ino velika zguba. Ravno v tim jeziki, ki so vas vaši ljubi starejši žebrati ino lepo marnvati vučili, ste dolžni tudi vi svoje otroke učiti alj ne, tako niste vredni dobrl siní ino hčere svojih poštenih starešov biti; zakaj hudobec je ki svojih stareh ne spoštuje; — tudi oni vas kdaj po vstajenji za svoje mlajši ne bodo hotli spoznati. — Govorjenje, ki sta ga od svojih prednikov prijeli, ste dolžni svojim otrokam, kakor žlahte lastino (nar dražji blago) zapustiti. Otroci, ki slovenje marnvati od svojih slovenjih starešov se ne naučijo, veliko premoženje zgubijo, ki se več poverniti ne da. *) Kolikor jezikov kdor marnvati zna, tolikov človekov velja. Boljši je, de jih slovenje marnvati naučite, kakor bi jim kapital zapustili; saj ne veste, kamo vaši otroci pridejo, alj si ne bojo še v slovenjim jeziki kruheja služili. Tudi učeni imenitni gospodje se slovenje marnvati učè; kako nemarno bi bilo, de bi stareši vi svoj materni jezik svojih otrok ne učili, kakor so naučili vaši očetje ino matere vas. — Slovenci, ki svoj jezik malopridno zatajijo, ino hočejo Nemci biti, so podobni neumnimu kmetu, ki svojo kmetiško sukno izleče, ino gosposko nositi začne, de potem ni gospod, ne kmet. Rojen Slovec, ki svoj narod zatají, je podoben prigreti jedi, ki nobenimu zdrava ni; taki človek svojiga rodu žlahtne lastnosti pozabi, ino se nemških slabost privadi, ino je kakor preoblečen vrau od vsih zaničvan.

2. Ne hodi vas sram de ste Slovenci; to naj bo naša čast; in naj nas naši sosedi le zaničujejo, oni ne

*) Tako nerodno delajo Slovenci, kteri za nemškoj mejoj prebivajo; vsakih pet red let se nekoljko hiš ponemšči. — Še malopridnej ravnajo mestlani ino teržani v sredi med Slovencami; otrokam slovenskiga učiti se ne najo, ino odrašeni otroci stariše kolnejo, kedar se odrašeni morjo slovenšine z težavo učiti, ktire bi se bili otroci jigraje lahko privadli.

vedo kaj delajo. Ravno oni, ki nas zasramujejo, so tudi pred nekolikimi letmi Slovenci bili, kakor smo mi; pomemščili so se, zapravili nebeški dar slovenskiga jezika, ino zdaj ravno zatoliko manj veljajo, zakolikor manj jezikov znajo. Ravno tak bi tudi vi ino vaši otroci v kratkih letah za eniga človeka manj veljali, ako bi slovenje marnvati kar več ne znali; kar bi bila za vašo žlahto velika zguba in greh.

3. Ne zaničujte ptujih jezikov, ino se nemškiga le skerbno učite; lepši bo vam, ki znate jezika dva, kakor Nemcam, ki znajo le samo eniga. Lohkej bote si vi ino vaši otroci po sveti pomagali, ako slovenje ino nemško zastopite in govorite. Tako bote vi dobrimu zvestimu hlapcu podobni, ki je od Boga dva talenta prijel, ino je z njima dva druga pridobil. Za to ga je Gospod pohvalil ino čres veliko postavil.

Alj kedar se vi nemškiga učite, alj svoje otroke učite na te karte, de bi svojo poštenje ino dobro vest zapravili. Veliko jih je, ki si hudobniga nar prej naučijo, namreč po nemško kleti, ino pa gerdo marnvati. Od vsake take besede bo enkrat na sodbi odgovor.

Drugi slovenji stareši na gornim Koroškim dajo svoje otroke na Nemško med lutrane ino ne porajtajo de otroci, mladi fantje ino dekleta per takih le prepogosto pravo vero zgubijo, ino zapravijo dobro vest. Veliko mladenčov se na Nemškim navadi slabo živeti, predobro piti ino jesti; veliko jih svojo nedolžnost zgubi. Oh to je slaba šola, v kateri se za nemški jezik nedolžnost, poštenost ino večkrat clo prava kerš. vera da. „Kaj pomaga človeku, naj ves svet perdobi, naj bi vse angelske jezike govoril, ako prave kerš. ljubezni nima in svojo dušo zgubi. — Skerbite pošteni Slovenci svojim otrokam za nemško besedo; alj skerbite jim tudi za poštene ljudi, za pošteno kerš. hišo, v katiro jih daste.

4. Perzadevajmo si, vsaki po svojim stani, pošteno ino prav po keršansko živeti, kakor so naši prejniki, stari Slovenci živeli. Slovenci so bili od nekdam dobriga vsmileniga serca; radi so potrebnim pomagali ino sose-

dam dobro storili. Tako še tudi zdaj po nekterih krajah drugi za drugiga tako skerbijo, de med njimi nobeniga obošca ni. Noben ne pogori, de bi mu vsi ne pomogli. Slovenci so bili od nekdanj pridni delavci, ki so polje marljivo obdelovali ino živino lepo redili; krivico komu storiti jih je bilo strah. Rajši so sami krivico terpeli. — Pokažimo tudi mi, de smo poštenih očetov pošteni sini, de naši nemški sosedi lažejo, ki nas slovence dolžijo de smo zaviti. — Slovenci so od nekdanj radi Bogu služili, ino so bili dobri kristjani; — tudi mi ne pozabimo svojga Boga, in tudi on nas ne bo zapustil. „Vsi jeziki naj spoznajo, de je Gospod Jezus Kristus v veličastvi Boga Očeta. Fil. 2, 11. Tako bomo mi dobri otroci Očeta nebeškiga; bratje ino sestre Jezusa Kristusa, tempel sv. Duha, ki bo pri nas vsakim prebival, ino nam svoje nebeške dare delil. To je vsakimu rodu nar veči hvala ino čast.

Sklepanje.

Ljubi Slovenci, bratje ino sestre moje! dve reči med nami moje serce nar več žalostite. Perva žalost moja je, de nas neki Nemci, naši sosedi dostibart zaničujejo. Oh zaderžimo se tak, de bomo vse časti ino hvale vredni pred Bogam ino pred ljudmi; tako bomo gorečo voglje na glavo svojih nasprotnikov nakladali, in ne bojo imeli kaj zoper nas slabiga govoriti naši sovražniki.

Druga žalost, ktere moje serce boli, je slaba navada Slovincov, de se svojiga rodu ino jezika sramujejo, ino še marnvati po slovenje nočejo, ako jih v maternim jeziki ogovorim. O karte tega! Ljubite svoj rod, spoštujte svoj jezik. Za čast svojiga jezika vsak pošten mož bolj skerbi, kakor pošten ženin za čast ino poštenje svoje neveste. Pred Bogam ni nobeniga razločka med Nemcam ali Slovincam; vse za ljubo ima, ki njemu zvesto služijo. — Kakor se je sv. Duh v podobah velikoterih jezikov prikazal, ravno tak naj v vsih jezikih se Bog hvali ino časti, v lepi zlogi, zastopnosti ino kerš. ljubezni. Ino kakor je Bog sv. Duh vse narode ino jezike v svojo sveto cerkev poklical, ravno tak bo tudi enkrat vse svoje zveste služavnike v svojim učnim kraljestvi združil. —

Tamkaj bomo, kakor sv. Janez govori, iz vsih narodov ino jezikov, ki jih noben šteti ne more pred tronam božjim stali, ino pred jagnetam novo pesem peli: Hvalo našimu Bogu ino jagnetu, ki je nas skoz svojo kri iz vsih narodov, jezikov ino ludstuv perkupil. Skriv. raz. 7—9. Oh, de bi tudi nas Slovencev, kakor nas je na zemli med vsimi našmi sosedmi nar veči število, tudi nar več tam per Očetu nebeškimu bilo! Amen.

Slomšek.

II.

Pervo sveto obhajilo

na prvo nedelo po veliki noči imenovano Botriška Nedela.

Ta dan mora vam biti v veden spomin: v večnim posvečujaji ga imate v naših rodih Gospodu slavno početi. Exod. 12, 14.

V v o d.

Človek ne pozabi dneva, v katerim se je z njim kaj posebniga godilo; ino tudi še na stare dni bo sivčik vedil vse na tenko perpovedati, ako se mu je vnegovih mladih letih kaj posebniga pripetilo. Vse drugo človek zvesto ino dolgo pomni, ali žalibože! prijete dobrote naj poprej ino nar raji pozabi, ino nar pogoje se svet zoper hvaležnost pregreši. Torej je tudi jezer let stara navada, de se svet nehvaležen imenuje ino star pogovor je: Nehvaležnost je plača sveta.

Nehvaležnost pak je velika zamera per Bogu, ino že v starim zakonu se Bog zoper Izraelce potoži: Ali je taka, abotno ludstvo! hvaležnost tvoja, ki jo Bogu ska-

zuješ? Vol pozna svojiga Gospoda, ino osel svoje jasle, Izrael pa mene ni poznal, ino moje ljudstvo za mene čutleja nima. Sveti Augustin pravi: de je nehvaležnost korenina dušnih zlegov, de je suhi veter, ki vse dobro posmodi, ino izvirki milosti do ljudi zamaši. Toraj je Bog Izraelcam clo zapovedal, de se imajo posebnih dobrot vedno spomnovati. Po Mojzesu je vkažal, de Izraelci tistiga dneva nikdar ne smejo zabiti, ko so še v Egipti bili, že pripravljeni na pot, ko je vse pervo rojeno Egiptovcov pomerlo, Izraelcam pa neč žaliga se ni zgodilo. De bi tistiga dneva ne zabili je Bog rekel: Ta dan mora vam v vednim spominu biti, vi ga imate Gospodu v vaših rodih neprenehama slavno početi.

Veliko veči dobrote pak, kakor so jih Izraelci nekđaj od Boga prijemali, jih kristjani prejemajo, ino so jih prejeli. Oh kak gerdo bi bilo, ja veliko veči zamira per Bogu, kakor zaméra nehvaležnosti od stran Izraelcov, ko bi kristjani toliko dobrot ino milosti pozabili.

Naj večá, čudo polna nezapopadliva ino neizrečena milost ino dobrota pak, ktero Bog človeku skaže, je v Zakramentu svetiga kersta ino najsvetejsiga Rešniga telesa. V kersti se človek večne peklenske sužnosti reši ino v narsvetejšim Zakramenti se clo z Bogam, se s Stvarnikam nebes ino zemle združí. Takih dobrot pozabiti, se meni zdi, de mogoče ni, dokler še človek človeško serce v svojih persih ima. Kedaj in kateri dan v leti bi posebno pripraven bil, se na kerst spomniti, kerstne obljube ponoviti ino prvič presveto rešno Telo sprejeti? Naj bolj prijetni dan za tak velik god, se mi vidi, je perva nedela po velki noči, imenovana bela ali botriška nedela. Današen dan naj bo tedaj za nas vse, za mlade ino stare v vednim spominu, današen dan hočemo vse žive dni slavno ino hvaležno početi, ino per priložnosti perviga obhajila otrok v ponovljenji naših kerstnih obljub Vsigamogočnimu svojo serčno zahvalo skazati. Sveti Duh razsvetli nas! pomagaj nam!

I. Del.

Ponovljenje kerstnih obljub.

Nekđaj so bili tajisti, ki so bili čez leto v keršanskim nauki že dobro podvučeni, na velikonočno ino na binkoštno

saboto keršeni; Pa nar več jih je bilo na veliko saboto keršenih. Po kersti so novokeršeni belo oblačilo oblekli, na spomin čistosti od vsiga greha, na spomin nedolžnosti, ki so jo skozi sveti kerst zopet zadobili, Gospod jih je z Izopam poškopil, ino so bili očišeni, on jih je vmil, ino so postali beli ko sneg. — Pervo nedelo po veliki noči so belo oblačilo zopet izlekli, ali v pričo vsih ljudi posebno tistih, ki so že per kersti priče njih obljub bili, so novokeršeni vse per kerstu storjene obljube zopet očitno ponovili. Priče kerstnih obljub so bili botri, kateri so se tudi zavezali v dolžnost, tiste v življenji večkrat na kerstne obljube opominati; katerim so že poprej per kersti priče bili.

Botri so za novokeršeniga poroki, za njega oni vse obljubijo storiti, karkoli Bog ino Katolška cerkev terja. Toraj so botri dolžni skerbeti, de se njih botriči v pravi veri izredijo (odgojijo) posebno, če otrokam starši odmerjejo, ali pa keršansko podvučenje per svojih otrokah v nemar pustijo. Lep ino posnemaje vreden izgled vsim botram je sveti Muritus. On je bil nekimu Elpidoforu per kersti za botra. Elpidofor zajde med hudobno tovaršije, zapusti pravo vero ino začne kristjane preganjati. Tudi svet Diakon Muritus je bil od sovražnikov vjet, ino k strašni muki pelan. Tam zagleda Elpidofora sred svojih sovražnikov. Hmalo vzame iz svojga žepa belo srajčko, s katero je bil Elpidofor per kersti oblečen, jo na višek vzdigne ino reče na glas: „Glej nesrečnež! ta obleka bo tebe v sodbi Vsigamogočnimu tožila. Nekdaj je bila pomn tvoje nedolžnosti, zdaj pa bo na veke tebi graja ino zasramvanje. Krivičnik! kaj hočeš sodniku odgovoriti, ker na mestu znamja izveličanja, le znamja in madeš zaveržanja na tebi najde?“

Bela ali Botriška nedela je tedaj vsim botram imeniten dan, ker donašni god botre posebno opomina, ktere ino karkoršne dolžnosti so na se vzeli, ker so botri bili.

Pa ne le samo za botre je donašen dan imeniten god, ampak tudi za vse kristjane, ki smo per kersti po naših botrah mnogo Bogu ino cerkvi obljubili. Tiste obljube, de se nikdar ne pozabijo, smo dolžni po naročevanju keršanskiga nauka ponoviti precej ko človek k pameti pride; pred

sakramentam svete birme, na rojsten dan, pred spovedjo ino presvetim obhajilam, zlasti ko se pervikrat k svetimu obhajilu gre; veliko ino binkuštno saboto; ob času skušnjav, večkrat v življenji, ino sosebno v smertni bolezn.

Poprej pak ko z otrokami, ki so izvoleni danes prvo pot presveto rešno Telo prijeti, poprej ko znjimi kerstne obljube ponovimo, hočemo še premisliti, ino si v spomin vzeti: kaj de smo pri kerstu obljubili, ali h čemu nas svet kerst zaveže.

aa. Sveti kerst nas zaveže, de smo Bogu ino cerkvi pokorni, ino de se ne podamo hudimu, kterimu smo se per kersti odpovedali.

Obljubili smo pokoršino Bogu; zato nas je Bog peklenške sužnosti rešil, de bi njemu služili. Toraj se tudi per kerstu reče: Hočeš v življenje jiti derži zapovedi: Ljubi Boga svojiga Gospoda iz celiga serca ino svojiga bližniga kakor sam sebe. Ker nihče dvema gospodama služiti ne mora, že pred kerstam cerkev terja, de se tisti, ki hoče keršen biti vajvodu sveta odpove; zakaj Bogu ino hudiču ob enim služiti ni mogoče. Satan hoče de bi se mi nad svojim sovražnikam mašovali, Bog pa hoče, de bi sovražnikam iz serca odpustili. Hudi hoče, de po krivičnih potih čast ino časno srečo jišemo; Bog pa hoče, de naj poprej Božje kralstvo ino njegovo pravičnost jišemo, ino de svojiga serca na posvetnost ne vežemo. Ker tedaj ni mogoče Bogu ino mamonu, Kristusa ino Belialu, ob enim služiti, za to vpraša cerkev po besedah svetiga Ambroža tiste, ki hočejo keršeni biti: Ali se odpoveš hudiču, njegevimu djanju ino napuhu, ino mi smo rekli, de se odpovemo.

Kar smo obljubili nikdar več pozabit ne smemo. Bogu smo se podpisali ino zapisali, ino našo pismo ni na sveti ampak v nebesih zhranjeno. Vse premalo pa sploh ljudje premislijo, kaj so per kersti obljubili, ino marskteri se le tako nosijo, se le tako zaderžijo, kakor de bi bili obljubili le hudiču služiti, le otroci teme, ne pak otroci luči biti. O premisli draga duša! opomina zato sveti Gregor Naciančan, pre-

misli, de boš morla zavolj zveze, katero si z Bogom storila, kedaj ojster odgovor dajati; ino po tvoji lastni obljubi boš opravičena, ali kot prelamavec persege zaveržena.

6. Obljubili smo pokoršino pa tudi katolški cerkvi. Kristus je Apostelnam veleval, de naj keršeni učijo vse deržati, karkolj jim je on zapovedal. Toraj morajo kristjani tudi cerkev poslušati, ker je kristus rekel, kdor cerkve ne sluša, ga imajte malikvavca ino očitniga grešnika.

Ko bi kdo že pred kerstam rekel, kakor poznej v razvuzdanim življenji reče. ali se saj tako derži, kakor de bi rečti hotel: jaz ne maram za to, kar cerkev veleva, ne maram kaj za praznike ali svetke, ne za post ino za nič kar mi cerkev vkazuje, bi mu bili mašniki ravno tako branili v cerkev jiti, kakor je angel z gorečim mečam našim pervim staršam po storjenim grehi branil v paradiž.

De bi pak vas toliko bolj šivo na vašo kerstno obljubo opomnil, ino vas k zvesti pokoršini do Boga ino svete cerkve obudil, vam povem besede, ki jih je sveti Ciprian nekimu Fortunatu govoril, ktiri je pravi veri odstopil: „O nesrečnež! zakliče sveti mož, s čem te je Jezus Kristus žalil, de ga zapustiš ino se v hudičevo sužnost podaš; v sužnost, ktere te je on s svojo kervjo rešil? Zvestobo si mu obljubil, ino svojo obljubo si v pričo cerkve storil, sveti Duh ti je porok postal, ino njegove dari si v zastavo prejel krone veličastva, ktera je tebe čakalo.

Ti si Satanu, sovražniku božimu, ino sovražniku svojimu večno sovražtvo prisegel, ti si se zarotil se hudičevimu napuhu ino njegovi nesramni sladnosti odpovedati. Ali nisi nezvest vojšak, ki svojiga pravičniga in dobriga vojvoda zapusti ino s sovražnikam potegne? ali nisi kakor taki vjahač smerti vreden? O nesrečen človek, česa si vreden; kaj zaslužiš, ko si Boga zapustil, kterga si bil per kersti si svojiga Gospoda izvolil? Kaj zaslužiš, ko si se k Satanu, k njegovimu djanju ino napuhu obernil? Premisli ino prevdari vse to, ino ne zapušaj Boga ino ne podajaj se k vražjimu vojvodu. Ponovi

svoje obljube, de hočeš Tistimu služiti, kterimu služiti se reče časno ino večno gospodariti.“

II.

Pervo sveto obhajilo.

Zdaj pak se kvam, moji lubi učenci, moji mladi prijatelji ino prijatelce, obrnem k vam, ki sim vas po Jezusovih besedah k sebi klical ino vašim staršam rekel: Najte de mali k meni pridejo. „Vam posebno denašni god velja, ino za vas je dones imeniten dan, imeniten kakor je bil dan rojstva ino je dan sv. kersta. Danes vas Jezus Kristus sam k sebi vabi ino kliče: Najte de mali k meni pridejo.“ Ino kakor dan pred svojim terplenjam rekel svojim učencam, tako tudi vam danes govori: Z velikim poželenjam sim poželel to veliko nočno jagne z vami jesti.“ Veliko nočno jagne pa je Jezus Kristus sam, on sam se v živež daja, on sam se vam ponuja. Kakor je nekdej Angel h preroku Eliju prišel, ki je od truda pod brinovim germam zadremal, ino mu jesti prinesel, rekoč: Vstani ino jej, zakaj dolgo pot še imaš hoditi, ravno tako danes vam Jezus svojo meso ino kri vam v žitek daja ino pravi: jejte ino pijte, zakaj dolgo pot še hoditi imate. Našo življenje je popotvanje v večnost. Kak dolgo de pa eden ali drugi èlovek popotvati ima, je le Bogu samimu znano. Vi ste pot komaj še le nastopili, posihmal bote še le popotvali nevarno pot sedajnega življenja. Sam Bog ve, kaj vas vse na potu čaka, koliko težav, koliko skušnjav, koliko zmot ino koliko zopernosti! — Toliko je gotovo, de težavna je pot v nebeško kraljestvo. Toraj jišite pomoči, jišite okrepcanje pri Jezusu, jejte ino pijte njegoviga najsvetejšiga mesa ino kervi zakaj dolgo pot še imate.

Sveti mučenci ino mučenke, ki so grozensko britkosti terdno ino serčno terpeli — sveti spoznovavci ino spoznovavke večne resnice, ki niso nikdar s hudimi grehami vero zatajili — sveti spokorniki ino spokornice, ki so se dolge leta neizrečeno ojestro za storjene grehe pokorili, — sveti deveri ino device, ki so v jezer nevarnostih ino strašnih skušnjavah svojo nebeško nedolžnost zmiraj čisto ohranili; — vsi ti so svojo čudno pomoč ino podporo svetosti ino pogumno

oblast zoper hudiča ino njegovo kraljestvo samo v živANJI pre-svetiga rešniga Telesa dobili. Od tega vživajte tudi danes vi! zakaj dolgo pot imate še hoditi!

V zakramentu presvetiga rešniga Telesa se deli bramba zoper grehe sploh, meč vere zoper skušnjave, ino škit zoper peklenške zaderge, luč zoper temo duše, pomoč zoper slabosti, tolažba v žalosti, ino zdravilo v dušni bolezni. O naj bi ga posihmal prav radi, pogosti in vselej prav vredno iživali; večno življenje vam dajalo bo. Vživajte ga tedaj, zakaj dolgo pot še imate hoditi.

Ja čudno moč ino pomoč, ino večno izveličanje deli presveto obhajilo, al tistim le, kateri ga po vrednim vživajo; kdor ga po nevrednim vživa, si večno pogubljenje naklada. Kdor tedaj noče zaveržen biti, mora v svatovskim oblačili k Gospodovi mizi perstopiti: to je, mora na duši ino telesi dobro pripravljen biti.

Dolgo časa ino velikokrat sim vas scer za presveto obhajilo z keršanskimi naukami pripravlal, ino koliko človeška pamet razsoditi da, mislim de nobeniga nevredniga med vami ni. Peršli ste danes vsi pražno oblečeni v cerkev, kakor se za tak imeniten ino visok god spodobi. Svoje duše ste poprej v studencu svete pokore očistili, ino vmili jih madežov pregreh. Ali Bog je neskončno svet, ino popolnoma čista mora duša biti, ktera se boče njemu bližati. Nič nečistiga v nebesa ne mora. Omadežvan ino toraj nevreden presvetiga obhajila je tisti, kateri bi bil vedama iz straha ali sramožlivosti per spovedi kak greh zamolčal. Bog ne daj, de bi kdor med vami se tukaj še znajdel, ki bi tak še bil ino k svetimu obhajilu perstopil; tak bi bil Judežu Ižkariotu podoben, kateri je Jezusa prodal ino izdal, ino od kateriga Jezus pravi: „Gorje človeku, skoz kateriga bo Sin človekovi izdan; boljši mu, de bi nikolj rojen ne bil.“ Terdno pa na neskončno milost božjo zavupam, de med vami nobeniga tak nevredniga ni; Bog nas tega varji! Ali kdo pa bi se smel podstopiti, le misliti, de bi popolnoma vreden bil? Kako bi se červ smel prederzniti pred svojiga Stvarnika stopiti? O lubeznivi Oče nebeški, mi vsi spoznamo, de mi tolike dobrote ino milosti nismo vredni, koliko nam dajaš, ali Vsi-

gamogočni ki zamoreš iz kamnov si otroke po svoji voli obuditi, ti sam nas milostlivo z vrednim oblačilam z nebeško ženitvanje obleci; ino kakor si brez našiga perzadea vanja, brez naše vrednosti per svetim kersti nas pekla rešil, nam svojo gnado dal, no nas v svoje otroke ino deleže nebeškiga kralstva izvolil, ravno tako nas tudi zdaj posvečuj, de vredno prvo pot Tebe prejmemo. Ako pa hočete koker per svetimu kersti posvečeni biti, morate danes ino zdaj tukaj ravno tisto spet oblubiti, kar so per kersti botri na mesti vas oblubili, ker še vi niste govoriti znali ino tudi še pameti ne imeli. Svoje kerstne oblube morate zdaj tukaj ponoviti, ino ker vas vaši botri ino starši ino znanci ino sosedi poslušajo, povejte na glas, de bodo vsi vedli, de hočete sami Bogu ino cerkvi oblubiti, kar od vas terjaja. Kakor per kersti, ravno tako tedaj jaz vprašam vas zdaj v imeni presvete Trojice:

1. Ali se odpoveste hudiču, vsim njegovimu djanju ino napuhu? — Odpovemo se.

2. Ali verjete v Boga Očeta, vsigamogočniga stvarnika nebes ino zemle? — Verjemo.

3. Verjete v svetiga Duha, v eno, sveto, katolško, keršansko cerkev, občestvo Svetnikov, ohpušanje grehov ino večno življenje? — Verjemo.

Imajte belo ino cisto oblačilo, ino brez madeža ga nosite do sodbe našiga Gospoda Jezusa Kristusa, de večno življenje imate.

Per kerstu se vam je sveča peržgala; tudi jaz jih zdaj vam peržgem ino jih ravno s tistim besedam v vaše roke podam, s katerim se goreča sveča per kerstu poda: Vzemite goreče luči; ino nepokvaren ovarite svoj kerst; dopolnite božje zapovedi, de ker Gospod k ženitvanju pride, zamorete njemu naproti jiti s vsimi Svetnikami v nebeški dvor priti de večno življenje imate ino živite na vekov veke.“

Zdaj naj eden kerstno oblubo, kakor je v keršanskim nauki na glas bere ino drugi zastopno za njem naj izrekajo:

Verujem v Boga Očeta, Sina ino sv. Duha. Verujem v Jezusa Kristusa, Sina božjiga ediniga, ki je Bog ino človek skupaj, kateri je človeški rod s svojim terplenjam ino s svojo smertjo odrešil. Verujem vse, kar je Bog razodel, kar je Jezus ino kar so njegovi apostelni učili, ino kar katoljška cerkev, kateri ud biti ino do smerti ostati želim, verovati zapoveduje. Odpovem se iz celiga serca hudiču, njegovimu napuhu, ino vsimu njegovimu djanju. Odpovem se tudi vsimu grehu, prevzetnosti ino vsim zapelivim ukam tega sveta. Perpravljen sim po kersansko živeti. Bog me poterdi s svojo mogočno gnado v mojim sklepu. Amen.

Zdaj ne smem vas dale muditi, ker vem de vaše serca že hrepenijo po Narsvetejšim. Ker se zdaj drugi del svete maše začne, namreč darovanje, darujte se z dušo ino z telesam ljubimu Jezusu. Spomnite se per povzdiguvanji z grevanim ino ponižnim sercam, de zavolj naših grehov je Jezus moral terpeti, ino na svetim križi vmreti.

Nunc sacerdos in s. missa prosequitur, et post sump-tionem sanguinis comunicatueros iterum alloquens dicit:

Zdaj odprite svoje mlade serca; Jezus Kristus hoče k vam priti. Pokleknite k nogam Jezusovim, molite ino prosite še rekoč:

Preljubeznivi Jezus! odpusti nam vse naše grehe! — Nikolj jih ne bomo več storili. Izbriši vse hude misli iz naše glave, vse hudobne želje iz našiga serca, de bo vredno tvojo prebivaljše. — V tebe živo verjemo, v tebe terdno zavupamo, tebe goreče ljubimo čez vse. Pridi premili Jezus, ostani per nas de bomo tudi mi tvoji. Posveti nas — svoje braterce in sestrice! Tvoji hočemo biti živi ino mertvi! Amen.

O Gospod jaz nisem vreden etc.

Otroci pridejo prazno oblečeni, ino pred svetim opravilam svojo spoved opravijo. Po spovedi se v šoli znidejo ino grejo v procesji v cerkev za svojo bandero. Pred velik oltar se vstopijo,

mladenči na moško — dekličiči na žensko stran. Po opravili jih spet v šolo peljam, ino vsako svoj hlebec ali pa kos beliga kruha dobi.

Čedne podobe Galurave (pildi) zakramenta svete pokore ino presvetiga rešniga Telesa, katerih je vsako svojo dobilo, so bile otrokam veliko veselje, učeniku pa v lepo pomoč, de se je nauk lahko ino hitro učencov prijel.

Hašnik.

III.

Podučenje za sveto Birmo.

„Najte malim k meni priti, in ne branite njim, ter njih je nebeško kraljestvo.“ Mark. 10, 14.

Mlado dete, katero je še le luč sveta zagledalo, je slabo; življenje zicer ima, moči pa malo. Slabimu detetu podoben je kristjan, kadar je skuz sv. kerst v Kristusi kakor nova stvar k večnimu življenju prerojen ino posvečen; življenje duhovno — gnado božjo zicer ima, ali slab je še spolnovati obljube, katere je po svojih botrih per kersti storil. Težavne so dolžnosti, ki se per kersti naložijo. Hudiču se keršenc odpove, in Bogu zaobljubi, njega sveto vero spoznati in po njej zvesto živeti. Dosti je sovražnikov in spotik pobožniga življenja, lastno meso ali popačena natura, zapeliv svet in peklenški duh človeka vedno zalezujejo in skušajo, ga zmotiti ali zaverniti od zvestiga dopolnenja kerstnih obljub. Tolikim in tak nevarnim sovražnikom zveličanja se stanovitno vpirati je kristjan iz sebe samiga pre slab; za tiga del posebne pomoči in podpore potrebuje. Kristus, ki svoje spoznavce v nobeni nevarnosti duhovniga življenja ne zapusti, jim je tudi v vojskovanji zoper sovražnike potrebno moč ino serčnost oskerbeti hotel, in je v ta namen zakrament sv. birme vpostavil.

Kaj je sv. birma?

Sveta birma je zakrament, v katerim bo keršen človek skuz sv. križmo in božjo besedo od sv. Duha v gnadi božji poterjen, de svojo vero stanovitno spozna in po nje živi. — Sv. birmo so cerkveni učeniški tudi „dopolnenje“ (perfectio-consummatio) imenovali, ne kakor de Li sv. birma nekaj nedomestila, kar bi sv. kerstu mankalo; ampak zato, ker človek, ki je v svetim kersti preroben in posvečen otrok božji postal, v sveti birmi še posebno gnado sv. Duha zadobi, kerstno obljubo spolnovati, t. j. sv. vero stanovitno spoznati in po njej zvojo življenje ravnati.

Prisrava B. Sv. Lio.

Ker je sv. birma zakrament živih, je nekatera priprava k prijetju tega zakramenta potrebna: za prvo, de ga keršenc po nevrednim ne prejme; za drugo, de se božjih gnad toliko gotovši deležniga stori. Toraj se sv. birma v poznejih časih keršanstva ni več kmalo po kersti, in negodnim otrokam delila; ampak tistim, ki so v naukih sv. vere, saj v nar potrebnih zveličanskih resnicah, in v tem, kar sv. birmo dotiče, podučeni. Zakaj če se sv. birma imenuje „dopolnenja kersta“, je očitno, de naj birmanci zaanost keršanske vere in dolžnost, ki so jih per kersti na se vzeli, že imajo. Ako ne vem, k čimur me kerst in sv. vera vežeta, tudi ničesar nimam, v čimu bi skuz sv. birmo poterjen bil. Kar so botri namesto otroka per kersti obljubili, to naj človek, kader h pameti pride, zve in prostovolno ponovi, kar je ravno k prijetju sv. birme koristno; in h timu je potrebno nauke sv. vere vedeti in verovati.

Iz tega vzroka je več cerkvenih zborov za bolši spoznalo, de se otroci še le po sedmim letu k sveti birmi pelajo, de vender razumijo, kar se z njimi godi. *) V nekaterih škofijah je postava, de se sv. birma le takim otrokam deli, ki so že per prvim sv. obhajilu bili; zato ker morajo taki otroci že dovol v sv. veri podučeni biti, in ko bi kakiga smertniga greha bili krivi, de se skuz zakrament sv. pokore očistijo. Papež Benedikt XIV. očitno opomnejo duhovne pastirje, otrok

*) Synod. Colon. 1536 et aliae.

ne pripuštati k sv. birmi, ki so v keršanski veri slabo podučeni. *)

Za sv. birmo stariši tako dobro ko otroci nekaterih naukov potrebujejo.

Nauk za stariše, rednike ino botre.

I. Pred sv. Birmoj.

1. Nar potrebniji priprava k sveti birmi je stan gnade božje. Sv. birma je zakrament živih, kateriga le taki smejo in zamorejo vredno prijeti, ki so brez smertniga greha, zakaj sv. Duh v hudobnim serci ne stanuje, ino gnada božja se njemu pomnožiti ne da, ki nje nima. Toraj je starišev prva dolžnost svojim otrokam ohraniti posvečujočo gnado in nedolžnost, ki so jo per sv. kersti zadobili. Nепrecenlivi zaklad je duša človeška, ki je po božji podobi vstvarjena, skuz predrago kri Sina božjiga iz peklenške sužnosti rešena in k večnemu zveličanju poklicana. V kopeli sv. kersta bo očiščena porodniga greha, skuz božjo gnado opravičena in posvečena, in postane erbič kralstva nebeškiga. Take neprecenlive zaklade pa Bog v otrocih starišam v skerb in v varstvo izroči, naj de bi jih ohranili v božji gnadi, ne dali zapelivimu svetu oskruniti, in jih v pobožnim življenji Bogu služiti učili. Od mladih nog naj tedaj stariši in redniki otroke k molitvi vadijo, ter z njimi v jutri in v večeri kakor tudi čez dan molijo, z seboj v cerkev ob nedelah in praznikih pelajo; jih povsodi na pričejočnost božjo opomnejo, jih za vsako nerodnost v strah vzemejo, ostudnost greha in žalenje božje — in timu nasprot lepoto in veselje pobožnosti z lastnimi izgledi kažejo. Kerstna nedolžnost se otrokam okovari, ako se varujejo družino popačenih in zanemarjenih otrok, ako se otrokam obojiga spola brani po vesi ali na paši skupej jigrati, ker se per takih priložnostih nar hitrej, kakor skušna uči, v nesramne reči napelajo. Tudi naj stariši in redniki ne pustijo otrok med razujzdano družino pohajati, in marnov poslušati, po katerih se otroci tolikokrat ob čistost serca in telesa obropajo. Ko bi pa stariši ali redniki vedli, de so otroci že popačeni,

*) *Constil. 42. „Elsi minime“ 1742.*

in morde že kak velik greh počenjali, naj skerbijo, de se v zakramenti sv. pokore zopet očistijo in posvečujočo gnado si vlastijo, sicer bi sv. birmo nevredni prijeli in Bogu nečast storili. Sploh se naj otroci, ki so že per spovedi bili, pa še birmani niso, pred birmoj k spovedi pelajo.

2. Kdor hoče birman biti mora drugič v keršanski veri dobro podučен biti. Razvada je, če se otroci vsi kilovi k sv. birmi gonijo, ki komej „oče naš“ in „vero“ nezastopno moliti znajo, veliko manj de bi vedli in razumili, kaj se z njimi per sv. birmi godi, h čemu se njim deli, kaki prid si od nje vlastijo. Stariši se naj ne zanašajo na duhovne, kateri otrokam k sv. birmi podučenje dajejo; zakaj tudi duhovni otrokam potrebnih naukov ne morejo v nekaterih urah upihnti. Ni zadosti, de stariši ali redniki še le takrat na podučenje otrok zmislijo, kader se birmanje oznani; ampak njihova dolžnost je, otroke kmalo ko se pameti zavejo in neprenehama v keršanski veri razčajmovati, ali naj jih že v šolo pošiljajo ali doma učijo. Letnik Drobtine 1848 od 15 — 53 strani prelepo napelovanje kaže, kako zamorejo stariši po sedmerih šolah otroke k znanosti keršanskih resnic voditi. Ako stariši to skerb imajo, naj se potem birmanje oznani kaderkolj, tako bojo otroci že pripravleni, in tudi duhovni pastirji jih bojo toliko laglej v tim podučili, kar sv. birmo in njeni prid dotiče. Če se nevedni otroci brez razločka k sv. birmi vodijo, se le starišev nemarlivost v podvučenji otrok podpira. Zakrament sv. birme zmiram velja, ako je birmanc tudi neveden keršanskih resnic, de je le v stani gnade božje; vender pa toliko zveličanskiga prida ne nese, če otrok celo ničesar ne ve, kaj se z njim per sv. birmi godi. Gnada sv. Duha toliko prida ne bo včiniła, ako se ji človeško prizadevanje odmikuje.

3. Tretja dolžnost starišev in rednikov je: otrokam birmanske botre (goteje ali kume) oskerbeti. Per izvolenji botrov naj ne gledajo toliko na premožnost, na darila, katire bi otroci dobili, ne na dobre botrinje; ker bi skuz to le na znanje dali, kako de jim je časna dobiček več per serci ko posvečenje in pobožnost otrok. Uzrok, zavolo kateriga se botri pojišejo, je ta, de so birmancu h priči, in de za njegovo keršansko rejo in pobožno življenje skerbijo, posebno ako so stariši nemarlivi, ali otrokam pomerjejo. Zatorej se

za botre le taki kristjani naj naprosijo, ki so sami že birmani, v pobožnosti dobro slovijo, in tudi birmance k keršanskemu življenju napelovati vejo; ko bi otrok tudi nobeniga darila ne dobil, taka škoda ne bo. Za sv. birmo se le eden boter naprosi, in sicer moški za fantiče in ženske za dekliče, vendar naj eden boter preveč otrok k birmi ne pela. Kerstno ime botra se mora duhovnim napovedati, de ga vejo na birmanski list napisati, ker vsak otrok per sv. birmi še eno drugo ime svetnika dobi. Kadar je pa kerstno ime birmanca in botra enako, se ime kateriga drugiga svetnika izvoli, in dohovnim napove.

II. Per sv. Birmi.

1. Botri imajo dolžnost otroke med opravilam in delitvi sv. birme lepo in spodobno voditi, ter se botri z fantiči in botre z dekliči v dve verste nastavijo, ne rivajo v versto priti, de se otroci ne stiskajo in de škof z drugimi mašniki prostora dovolj imajo.

2. Kadar se škof pred altarjam povzdignejo, in stoje za prihod sv. Duha prosijo, naj botri pokleknejo z birmanci vred, ki roke pred persi sklenjene deržijo, dokler de škof svoje roke črez birmance razprostene imajo in molitev skončajo.

3. Potem vzemejo škof pastirsko kapo in se birmancam bližajo; zdaj vstanejo botri z otroci po versti; otroci birmanski list med kazavnim in srednim perstam deržijo, in v tem de škof birmanca mazilijo, boter zadej za otrokam stoji, svojo desno roko na glavo ali desno ramo birmanca poklada, in prosi, naj sv. Duh otroka z svojmi darimi napolni.

4. Po mazilenji botri čelo z belim vezilam (pankelcam) ovežejo, in jih spodobno v stran pelajo k mizi, per kateri mašniki zopet čelo omijejo.

5. Potem se botri z birmanci zopet v cerkev povernejo, ali če je birmanje zvonaj cerkve, blizo v tisti kraj, kjer je altar postavljen, in tamkaj perčakujejo dokoncanje birmanja. Kadar se škof k altarju povernejo in zopet črez birmance začnejo moliti, naj birmanci pokleknejo, dokler jim škof blago-

slov delijo, in poslednič naj z škofam „apostolsko vero“ „oče naš“ in „češena si Marija“ glasno in zastopno molijo.

Sploh naj botri celo opravilo birmanja z svetimi željami in gorečo molitvijo za birmance spremlajo, de bi vsmileni Bog iz svetih nebes poterdil, kar je skoz sv. birmo se zgodilo.

III. Po sv. Birmi.

1. Vesel dan za stariše, rednike, botre in otroke je dan sv. birme, o katerim sv. Duh darove svoje mogočnosti v serca mladih kristjanov uliva, in v njih svoje prebivalše postavi. Prava binškotna nedela je za celo faro sv. birme dan. Ali keršansko veselje se ne pokaže v pojedinah in v nezmerni pijači, ampak v svetih željah in v zveličanskim opominvanji otrok. Ne de bi prepovedano bilo za potrebo jedi in pijače užiti; ali Bogu vender ne more prijetno biti, če stariši in botri take zveličanske dni po kerčmih do noči posejajo, si dobre volje preveč vžijejo, skoz nezmernost Boga žalijo, nepotrebne potroške delajo, in še komu kako pohujšanje dajo. Tako tudi ni hvale vredno, ako botri otrokam preveliko sladkarij nakupijo, ali jih z jedjo in pijačo čez mero silijo, ker se otrokam, ki takih jedi vajeni niso, preleško zdravje popači, in zraven še priložnost daja, sv. Duha z greham žaliti.

2. Z dnevam sv. birme pa še ni vsa skerb starišev, rednikov in botrov zavoljo otrok per kraji, ampak od tega dneva še enkrat veči prihaja. Če so otroci že drugokrat se Kristusu zaobljubili in hudiču odpovedali, pervokrat per sv. kersti in drugokrat per sv. birmi; če so h drugim že Bogu v čast darovani in v tempel sv. Duha posvečeni in mazileni; je torej starišev, rednikov in botrov nar svetejši dolžnost, otroke z vsim perzadevanjam še v prihodno v gnadi božji ohraniti, v pobožnosti vterditi, jih pred pohujšljivim svetam okovariti; zakaj bolj ko odrastejo, močnej se hudo poželenje oglasuje, in globokej hudobni izgledi serce razjedajo. Otroci so lastnina večniga Boga, zato ko je Bog njihov stvarnik, stariši pa le njegovi namestniki. In drugič, ko so otroci skoz sv. kerst in sv. birmo Bogu vnovič v last se izročili. Kako nehvaležni in nezvesti bi tedaj stariši bili, ki bi zanemarli

svoje otroke Bogu v čast izrediti, ali ki bi terpeli, de bi jih zapelivci ob ljubezen Očeta, ob zasluženje Kristusovo in gnado sv. Duha spravili.

3. Stariši! skerbite za tiga del toliko več, de bojo otroci po sv. birmi v znanosti keršanskih resnic od dne do dne rastli, v pobožnosti zmirom močnejši prihajali. Pošilajte otroke v šolo in v cerkev, učite jih doma, in izprašujte jih, kar so se v šoli ali v cerkvi naučili. Od kod nek pride, de toliko kristjanov, ki so per kersti vero zapersegli, in per birmi v nje poterjenje sv. Duha dobili, vender tako slabo vero izpolnuje? Gnade in razsvetlenja božjiga jim ne manka, več pa keršanskiga podučjenja in bogaboječe izreje. Tudi polje, ki se ne orje in ne naseva, slak in ternje prerase.

4. Spoštujte stariši in redniki otroke, ki so neprecenlivi zakladi od Boga vam izročeni; ne žalite sv. Duha, kateri v njih stanuje, ter bi jim z pregrešnimi besedami ali deli nedolžne serca pohujšovali; zakaj strašna je odsodba takih: „Gorje človeku, pravi Kristus, skuz kateriga pohujšanje pride. Kdor kolj eniga tih malih, ki v mene verujejo, pohujša, bolje bi mu bilo, de bi se mu mlinski kamen na vrat obesil, in se potopil v globočino morja.“ Mat. 18, 6. 7. Zavaljo lastniga in otrok zveličanja bodite pošteni, trezai, sramožlivi, goreči in pobožni; vaše celo življenje naj bo izgled sv. evangelja, de v djanji in nehanji, v govorjenji in molčvanji, v veselji in terplenji otrokam izpolnenje božjih zapoved prav živo kažete. Tako se v serca mladine zernje pobožnosti naseva, zel pregrešnosti izdira; in sv. Duh setev z svojo gnado porosi, de preobilni sad pobožnosti in zveličanja rodi.

5. Če pa stariši to sveto dolžnost zanemarijo, naj jih botri nadomestijo. Botri naj ne mislijo, de so to svojo storili, ako so otrokam križevnik ali druge darila nakupili; ampak botri so priče ino poroki kerstnih ali birmanskih obljub, in se torej zavežejo, otrokam za keršansko podučjenje in pobožno izrejo skerbeti, ako jo lastni stariši zanemarijo. Botri imajo pravico in dolžnost nemarlive stariše opominvati, otroke lepo učiti, jih greha varvati, in k pobožnim življenju napelovati. In ko bi botri vidli, de se otrok v očetovi hiši zanemari, skoz pregrešne izgledde pohujšuje; bi imenitno delo milosti sto-

rili, ko bi otroka, ako se da, k sebi vzeli, in tako njegovo dušo skoz zvestejši skerb od hudobe in pregrešnosti oteli. Zares skerbi je dovolj z otroci, pa je tudi zasluženje per Bogu veliko.

Nauk za otroke

v tem kar zakrament sv. birme dotiče.

Ljubi otročiči! Jezus Kristus naš odrešenik je učil, de nas je Bog zato vstvaril, de bi Boga spoznali njemu služili, in v nebesa prišli. Ako pa hočemo Boga prav spoznati, njegove zapovedi zvesto spolnovati, in v nebesa priti, potrebuje mo božje pomoči ali gnade.

Kaj pravi šesta poglavitna resnica?

De je gnada božja k zveličanju potrebna, in de človek brez gnade nič zasluženja vredniga za večno življenje storiti ne more. — Pa že veste otroci, de smo vsi ljudje skoz greh prvih staršev v paradiži, ki se poerban greh imenuje, gnado božjo zgubili, in pekel zaslužili, in de bi nobeden človek ne mogel v nebesa priti, ko bi nam Bog ne bil pomagal?

Kako nam je Bog pomagal?

Vsmileni nebeški Oče je svojiga edinorojeniga Sina Jezusa Kristusa poslal na svet, ki je bil spočet od sv. Duha, rojen iz Marije divice, je terpel pod Ponciam Pilatam, na križi za nas umerl, in nas je tako od greha in večniga pogubljenja odrešil, nam gnado božjo zopet zadobil?

Kje pa zadobimo odpušanje poerbaniga greha ino božjo gnado?

Per sv. kersti, kateriga je Jezus postavil, ko je svojim učencam povelje dal: Ite po celim sveti, učite vse ludi, in jih kerstite v imeni Boga Očeta, Sina in sv. Duha. — Skuz sv. kerst bo človek očišen vsiga greha, zadobi posvečjočo gnado božjo, ki mu pomaga Boga prav spoznati, njegove zapovedi spolnovati in v nebesa priti.

Kdor pa želi keršen biti, mora obljubiti, v Boga in Jezusove nauke terdno verovati, in po naukih živeti. Ali majhni otroci, kadar se kerstijo, še ne zamorejo govoriti; zato se jim botri naprosijo, kateri namesto otrok obljubijo, de se bojo odrašeni Jezusovih naukov radi učili, jih terdno verovali, in po njih živeli.

Vi otroci ste že vsi keršeni; zdaj ko ste že per pameti se morte spomniti, kaj so vaši botri per kersti namesto vas Bogu obljubili.

Povejte mi, kaj so botri namesto vas obljubili?

Botri so obljubili, de se bomo odrašeni Jezusovih naukov radi učili, jih terdno verovali, in po njih prav lepo in sveto živeli.

Bi bilo prav, ko bi tega ne storili?

Ne bilo bi prav, ker bi tako Boga zopet žalili, njegovo ljubezen in gnado zgubili, in nebesa zapravili.

Zdaj pa premislite otroci! ako vam je ravno Bog per kersti svojo gnado in pomoč dodelil, de zamorete lepo Bogu služiti, pošteno ino sveto živeti; se vam vender tolikokrat pergodi, de vas utraga, kadar vam stariši rečejo moliti, v šolo in v cerkev iti, ali kaj delati. Dostokrat vas stariši in učenički božjih naukov učijo, vas dobriga opominvajo in pred hudim svarijo; pa jih le neradi vhogate; le raji kaj hudiga kakor kaj dobriga počenjate. Pridejo kaki narodni otroci ali drugi ludje do vas, vam kaj gerdiga pravijo, vas hočejo zapeljati, de bi Jezusove nauke ne spolnovali, de bi greh storili, in Boga žalili. To pa se sgoditi ne sme, ako želite, de bi vam sv. kerst kaj pomagal, de bi vam gnada božja pripomogla v nebesa priti.

De bi tedaj kerstne obljube ne prelomili, se ne dali k hudimu zapeljati, in vselej radi po Jezusovih naukih ravnali, potrebujemo nove gnade in pomoči, ki nas poterdi, božje nauke verovati in zvesto spolnovati.

Kdo nam to gnado daja ?

Bog sv. Duh tretja božja peršona. Sv. Duh nam razsveti pamet, de Jezusove nauke ložej zastopimo, nam krepča voljo, de jih tudi raji spolnujemo.

Ste slišali, kako je Jezus dvanajst apostelnov izvolil, jih poslal po vsim sveti njegove nauke oznanovat ? Ali apostelni še sami niso vsih naukov zastopili, in si niso upali jih pridgvati. Jezus jim je za tiga del, prej ko je v nebesa šel, sv. Duha obljubil, in ga je črez deset dni na biukošno nedelo v resnici poslal. Sv. Duh je v podobi ognenih jezikov nad apostolne prišel, jih je z svojo gnado razsvetil, de so vse Jezusove nauke spoznali in vervali; jim je dal moč, de so brez strahu sv. vero po vsim sveti oznanovali, in zvesto spolnovali.

Potrebujemo tudi mi sv. Duha ?

Ravno tako kakor so ga apostelni potrebuvali; saj smo tudi mi po kersti še slabi v dobrim in k hudimu nagnjeni, in bi sicer težko kerstno obljubo spolnovali.

Kedaj pa Jezus nam sv. Duha pošle ?

Jezus nam sv. Duha per sv. birmi deli. — Ko je Jezus še na zemli bil, je od eniga kraja hodil do drugiga, in je ljudi učil. Perpelale so tudi matere svoje otročiče k Jezusu, de bi jih žegnal. Jezus je otročiče veselo objemal, jim svoje roke na glavo pokladal, jih požegnal, de bi prav pridni in pobožni bili. Kar je Jezus tim otrokam storil, je tudi apostelnam storiti veleval, naj na ljudi roke pokladajo, in jim sv. Duha delijo. Ko so apostelni slišali, de je v mesti Samariji veliko ljudi se dalo kerstiti, sta sv. Peter in Janez v tisto mesto šla, kristjanam roke pokladala, črez nje molila; in prijeli so sv. Duha, terdno so potem Jezusove nauke vervali in zvesto po njih živeli.

Kdo pa zdaj kristjane birma ?

Škofje zdaj kristjane birmajo, jim dare sv. Duha delijo, ker so škofje pravi nastopniki apostelnov.

Kako škof birmajo ?

Ravno tako, kakor so apostelni birmovali. Prišli bojo prečestiti škof, bojo pred altarjam črez vas birmance svoje roke razprostili in molili, de bi sv. Duh črez vas prišel. Potem škof k vsakimu posebej perstopijo, ga na čeli z sv. križam zaznamjejo, z sv. oljam mazilijo, in ga nekoliko na lice vdarijo; poslednič še enkrat črez birmance molijo in jim sv. žegen dajo. Tako se sv. birma kristjanam deli.

Kaj pomeni pokladanje rok ?

Pomeni, de jih bo Bog varval, in jim pomagal, kadar se bojo vojskovali za zveličanje duše. Tako so tudi apostelni storili ?

Kaj pomeni križ, kateriga škof na čeli storiijo ?

Pomeni, de nas je Kristus na sv. križi odrešil, in nam posvečjočo gnado božjo zaslužil, katira se nam per sv. birmi pomnoži.

Kaj pomeni sv. križma, z katiro škof čelo pomazilijo ?

Sv. križma je žlahtno mazilo iz olja in dišočiga palzama od škofa posvečeno. Olje pomeni svetlobo in moč, katiro sv. Duh duši daja; dišava pa lep duh svetih čednost in dobrih del. Mazilo na čeli pomeni, de nas ne sme sram biti, de smo kristjani.

Kaj pomeni, de škof birmanca na lice vdarijo ?

Poterdijo ga v sv. veri, de se nima bati tudi terpeti za sv. vero Jezusovo.

Kaj pa bote otroci skuz sv. birmo prijeli ?

Sv. Duha, kateri] vam bo, kakor nekdej apostelnam pamet razsvetil, de bote Jezusove nauke lahko zastopili; vam bo voljo uterdil, de bote Jezusove nauke stanovitno spoznali in po njih sveto živeli.

Kaj mora kristjan storiti, de ga sv. Duh v veri poterdi?

More ponoviti kerstno oblubo, ki so jo botri namesto njega storili. Otroci! de bi vam sv. birma kaj pomagala, morda obljubiti, de se bote Jezusovih naukov prav radi učili, in po njih čedno nosili; morda obljubiti, de se ne bote od hudobnih ljudi dali v greh zapelati, de hočete pridni in pobožni ostati, ko bi se vam še tako hudo godilo, ko bi zavoljo Kristusovih naukov tudi terpeti morali. To vam bojo škof per birmi pomenili, ker vas z perstam nekoliko na lice bojo vdarili. De pa ne pozabite na obljubo; ki jo per sv. birmi storite, vam stariši botre naprosijo, kateri so per birmi za pričo, in vas še večkrat bojo opomnili, de prav pošteno in zvesto po Jezusovih naukih živite.

Kako se mora perpraviti, kdor hoče sv. birmo vredno prijeti?

1. Mora keršen, in če je odrašen v božjih naukih dobro poduččen biti. Zato se celo mali otroci k sv. birmi ne pelajo, ko še niso zadosti per pameti, in božjih naukov ne vejo.

2. Mora v stani gnade božje biti, to je: brez velikiga greha. Pomislite otroci za tiga del, če ste kaj posebno nerodniga in hudobniga počenjali, znabiti kaj takiga kar bi vas sram bilo starišam povedati! Ko bi zares kaj takiga se spomnili, bi še pred sv. birmoj morali k spovedi iti, de bi vam Bog grehe odpustil, in svojo posvečjočo gnado zopet dodelil.

3. Se mora tudi z molitvijo pripravljati, mora prositi za sv. Duha, de bi k njemu prišel, mu svete misli dal, in ga k vsimu dobriemu nagnil. Zato molite otroci že v večer pred sv. birmoj, in drugi dan; ali že sami, ali pa stariše naprosite, de z vami molijo, in za sv. Duha prosijo.

Kako se imate otroci per sv. birmi zaderžati?

1. Botrov se zvesto deržite, ki vas bojo k sveti birmi pelali, in prav mirni in pobožni v cerkvi bodite.

2. Kadar bojo prečestiti škof pred altarjam roke črez vas razprostili, čedno poklekните, in na sv. Duha mislite.

3. Nikar se ne bojte, in ne jokajte, kadar škof k vam pristopijo, saj vas radi imajo, in vam nar to bolši — sv. Duha delijo.

4. Birmanski list, kateriga vam duhovni dajo, ne pozabite doma, in ga med kazavnin in srednim perstam deržite, ker ga potem duhovni vzamejo, in vašo birmansko ime škofu povejo.

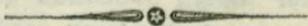
5. Po birmi ne segajte z rokoj na čelo, ki ga botri z belim vezilam ovežejo, zato de se sv. olja ne perteknite, dokler de vam bojo duhovni čelo omili.

6. Potem greste zopet pred altar, de vam škof še sv. žegen dajo, in poslednič prav glasno in zastopno „apostolsko vero“, „oče naš“ in „češeno Marijo“ z škofam molite.

7. Ko bi vam po birmi botri kaj kupili, ali vam jesti in piti dali, le nikar preveč ne jejte in ne pijte, zicer bi sv. Duha, ki je per sv. birmi k vam prišel, žalili, in njegovo gnado zgubili; pa tudi zboleli bi lahko.

8. Pogosto se spomnite sv. birme, saj vsako leto na dan, v katerim ste jo prijeli, Boga zahvalite in obljubo ponovite, de bote zares Jezusove nauke terdno vervali in po njih živeli. Ako vam je mogoče z veseljam hodite v šolo, de se bote več božjih naukov naučili; pa tudi v cerkvi jih radi poslušajte. Vbogajte, kar vam stariši zapovedujejo, no kar vas botri in drugi pošteni ljudje opominjajo; le tako bote kerstno obljubo spolnovali. Sv. Duh bo z svojoj gnadoj per vas ostal, in rastli bote ne samo na letah, ampak tudi na ljubeznivosti in gnadi per Bogu in per ludeh.

Jožef Tavšl.

IV.

Novi zvonovi na Laškim. *)

Dones je dan, ki ga je Bog naredil, dan veselja in prijetnosti. Psalm 117, 24.

V v o d.

Pozdravljena mi bodi, preljuba Laška fara, ki dones svoj veseli dan imaš! pozdravlene mi bodite preljube dušei ki se tukaj v božjo čast in hvalo zbrale ste! Ne bom vas prašal, komu donasno veselje velja, ne bom vas nagovarjal, povedati mi, čimu se dones zahvalena nedela obhaja; slišal ste vsi novih zvonov prijazni glas, ki ga tako dolgo že slišali niste, meni se zdi, če se motil ne bom, celih dveh let in kar je od svetiga Jurja, še več. Dolgo že, dobro vem, ste se veselili na ta dan, in prav ste imeli; zakaj lahko rečem, de takiga veselja niso doživeli vaši stariši, in vaši otroci ga tudi ne bodo, in takiga dneva ni ga bilo na Laškim sto let in še več in ga tudi ne bo drugih sto let. To je dan, rečem z prerokam Davidam, dan ki ga je Bog naredil, dan veselja in prijetnosti. Tudi jas sim se veselil na ta dan, in kako zlo sim želel, de bi se kaj kmalo perbližal, ve Bog sam, ki v naše serca vidi; ali njegova previdnost me je od tod v stran poklicala, napreden se je to zgodilo. In ko sim proč od vas se podal, sim mislil sam per sebi: veselje tistiga dneva ne

*) *Laško se imenuje imeniten, star terg, poldrugo uro pod Celjam, terdno na železnici, ki v Ljubljano pelja. 28. Travnja 1840 na večer, ko so teržani ravno pospali, hud ogenj vstane, strašen veter pleme od strehe do strehe nese in v treh urah je skoraj cel terg v pepeli ležal in šestero ljudi življenje zgubilo. Tudi cerkv z turnam ured je pogorela in zvonovi so se na drobne kosčke razkapali; ali farmani pridni kot mravlje so vse čisto pobrali, in toliko dnarja vložili, de so 1842 si nove zvonove vmistili. Sloviti zvonar gosp. A. Zamasa jim je dal prav prijetno vbrane glasove in tedajni dehant gosp. Matija Balon so si veliko veliko perzadeli.*

bom ga gledal gotovo ne, in de sim bil žalosten zato, ne bom — ni vam treba praviti. Za tega volja le sami si mislite, koliko veselja so mi storili visoke časti vredni dehant, kir so me toliko vredniga držali in mi toliko časti skazali, de so me denašni praznik povabili in mi pridigo izročili. Ali kolikor veselja občuti moja duša od ene strani, toliko skerbi pa spet ima od druge strani; to namreč me skerbi, ali niso vaši duhovni pastirji preveč na mene zaupali, ali bom mogel ustrežiti njim in vašim željam, in govoriti tako, kakor se za tak praznik spodobi. Spoznam svojo nevrednost in bojim se; ali zanesem se na tvojo gnado, ljubi Jezus! in na tvojo pomoč, ljubi svet Martin! Daj, de bom le to govoril, kar je v tvojo čast nam pa v izveličanje. — Pa kaj hočem družign govoriti, kakor to, kar gre ravno za denašno veselovanje; namreč od zvonov. Kolika čast je za faro, ki lepe zvonove ima, vam bom povedal v prvem delu. Koliko veselja pa tudi vaši zvonovi vam naredili bodo, od tega pa v drugim delu.

Prosim, Bog, naj beseda iz mojih ust teče, kakor pohleven dež iz neba; naj bo rodovitna kakor juterna rosa, in prijetna kakor med in satovje — vas pa, de me bote z pripravljenim srcem poslušali.

Pervi del.

Bilo je nekdej pred nekaterimi sto ino sto letmi, ker še ni bilo nobene cerkve v naših krajih, nobeniga turna ni bilo viditi ne po hribih ne v dolinah, in nobeniga zvona ni bilo slišati ne od blizo ne od daleč. Nedela je prišla; pa se ni nobeden zmenil, nobeden od dela nehal ali se praznično oblekel in službo božjo opravlat šel. Po temnih hostah kakor divja zverina so živeli, in malike ali izmišlene bogove so molili; svojiga praviga Očeta v nebesih pa niso poznali in mu tudi nobene časti skazali niso. Ni bilo učencov, kateri bi bili prav učili in fante in dekleta pred zapelivostjo in nečistostjo svarili; temuč živel je vsak, kakor se mu je zdelo, in kaj je greh in kaj je čednost, na to nobeden ni gledal in tudi nobeden prav razločiti ni vedel. — Takrat, ljubi moji! je bila temna noč za naše kraje, in pregreha kakor velika voda se je po celi deželi razlila; takrat so bili žalostni dnevi, dnevi nevednosti in zmote. Zatorej hvala Boga in blagor iu sreča.

nam! de je zginil čern mrak ajdovske nevere, in de se je ljubo keršanstvo med nami zasvetilo. Kakor je noč in dan, tako je tudi zdaj in nekdej. Namesti temnih host vidimo lepe ravnine, namesti globokih berlogov zale hiše, in kamor se obrnemo, povsod skoraj zagledamo cerkve, ki so jih naši brunni stariši v čast nar Vikšiga sozidali, povsod skoraj zagledamo visoke turne, in iz njih slišimo prijeten glas zvonov, ki se čez gore in planine razlega.

N) Vsaka poštena fara ima skerb za svojo cerkuv, de jo lepo okinči (ocira); in bolj glasne zvonove ko ima, za veči čast si šteje.) Tudi ti preljuba laška fara! si imela zvonove, ki so bili tvoja čast in tvoje veselje; ali prišel je sovražen večer, ki so zadnokrat zapeli žalostno in strašno, de bi nikolj tako, in so tebe in tvoje otroke iz spanja zbudili. Nikar mi ne zamerite, de vas spomnim na tisto žalostno noč, ki se je od ognja kakor dan žarila in kir je plamena strašna moč tudi cerkuv, turn in zvonove zasegla in jih tako raztopila in pokončala, de so za zmiraj vtihnili. Velika je bila takrat vaša britkost, s svojim lastnim očmi sim jo vidil, veliko joka ste storili in veliko solz prelili „vse drugo bi se pozabilo,“ so rekli nekteri „ko bi bili le zvonovi ostali; takih ne bomo več imeli“: in marskaterimu starimu možu so se solze po licah vderle in z jokam je rekel: „Oj le zvonov je škoda, takih nikdar več slišal ne bom.

Ali glejte! kar se je vam nemogoče zdelo, je Bog ob kratkim mogoče storil; spet imate zvonove, lepe in glasne, še vse drugač ko poprejšne. Bog vam je dal enovoljo in vaše serca je toliko vnel, de ste radi pripomogli in po svojim premoženju dali, in ako ravno jih je dosti med vami, ki so sami dnar potrebovali, vender ste si ga odtergali, in ne na vašo škodo ampak le na božjo čast ste gledali. Clo samskiga stanu fantje in dekleta, hlapci in dekle, so svoj dnar prinesli in zraven perložili, kolikor jim je mogoče bilo. Lepo je to slišati od vas in za vedno čast vam bo šteto, in ako ravna vam je težko djalo, dnarjev tvegati se, hote že pozabili, zato nikar ne žalujte. — Zvonovi verli, ki jih zdaj imate, bodo vedna priča vaše skerbi za božjo čast; daleč okrog bo slovelo, kakošni zvonovi so na Laškim, in vsak bo želel, de bi enkrat slišal njih prijazno petje, in ko že vas in vašiga

spomina več ne bo, bodo zvonovi še zmiraj peli, in otroci vaših otrok bodo brali, kar so visoko časten gospod dehant na velik zvon zapisati dali: „Velkoletni spomin brumnc in zastopne volje vsih farmanov velike Laške fare;“ in se bodo veselili in rekli: O naši poprejšni stariši so mogli pač brumni in bogaboječi biti, kir so toliko darili in tako velike zvonove napravili! —

Ali jaz vas nočem hvaliti, kir vem, de ponižnim moja hvala ne bode dopadla. nočem praviti, kdo je nar veči dal, ali koliko je ta in koliko je un zraven perložil; imena dobrotnikov so zapisane v bukvah življenja. Vaša lastna vest vam bo nar veči hvalo dala, in z večim veseljam ko ste dali, toliko bolj veselo vest bote dones imeli. — Večni Bog pa naj vam poverne, naj vam da časti in blaga tukaj ino tam, ker ste vi Boga čestili in njega obdarvali. Vašim njivam naj da rodovitnost vun in vun, in vašim vinskim goram obilni sad vsako leto; nesreča naj se vaše hiše ogne ino božji žegen naj vas spremi dones ino vselaj. Če imate sinove, naj v božjim strahu rastejo, naj vas radi vbogajo in vaše ušesa naj nikdar kaj nespodobniga od njih na slišijo. Če imate kčere, naj se po dekliško zadržijo, naj jih angel nedolžnosti nikdar ne zapusti, in pred naj pomerjo, napreden jih zapelivci ognusijo; vsa vaša rodovina naj se v gnadi božji veseli in enkrat v nebesih skupaj znide. To vam iz serca vošim in želim, in to zahvalo vam dam v imenu cerkve, ki ste ji toliko veselja storili, in v imenu svetiga Martina, kateriga čast ste tako povišali.

Ino kar ste dali, saj niste zastonj ampak v svoj prid ste dali, in zvonovi verli, ki ste jih napravili, vam bodo še veliko veselja naredili in skazali veliko dobrot. K čemu so zvonovi per cerkvi in koliko svetih reči oni oznanijo, vam pa povedal bom v

Drugim deli.

Kako žalostno je za cerkev, kako za duhovne in farmane, ki zvonov nimajo, vam ne bom pravil, vam ne bom razkazoval, saj ste sami skusili dosti dolgo časa. Turn brez zvonov še meni zdi kakor lampeca, ki olja nima in ne sveti, ali pa kakor gospodar, ki je mutast in svojim podložnim nič

vkazati ne zamore; zatorej čujte, koliko veselja vam zvonovi naredili in koliko svetih reči vam oznanili bodo.

Cel teden od pondelka bote težko delali, in po leti veliko uročine, po zimi pa veliko mraza prestati morli, vsi spehani in trudni že bote, in roke in noge vam od dela že omagovale bodo; kar na enkrat bo sabota prišla in zvonovi iz turna se vam bodo oglasili in rekli: Le urno še na del, kmalo bo delopust, juteršni dan bo nedela, in pridniga čaka obilno plačilo, lenuha pa družiga ne, kakor beraška palica in stergana obleka, in kakor se ohladi žejn z merzlo vodo, tako tudi se bo vašo serce njih glasa razveselilo.

Ino ko bo nedela nostopila ali pa praznik Gospodov ali Matere božje, bodo spet lepi zvonovi se vglasili, vergli bote od sebe vmazano delavnsko obleko in opravili se v čedno oprano, nedelsko oblačilo, veselja polni se boste proti cerkvi obernili, od koder vas zvonovi kličejo, in menim de še enkrat ložeji bote šli, kakor pa zdaj, kir nobeniga praviga vablenja slišali niste. Greh pa tudi in velik greh bi bil, ko bi iz zanikernosti mudili službo božjo, in bolji bi bilo za nekatere in ložeji bi se na sodni dan izgovarjali, ko bi nobeniga zvonova ne imeli, kakor bi zdaj, kir toliko glasno zvonenje slišali boste; zvonovi namreč so božji glas, in njemu se nihče vstaviti ne sme.

Ino vsako jutro, napreden ne bo sonce iz zagore vstalo, bo prijazna juternica iz turna bernela, vsim posebno pa bolnikam veseli dan oznanovala, pa tud opomnila nas, de treba je vstati in narpred Boga počestiti in zahvaliti, potem pa svojo delo opravlat iti. In opoldne, kir bo sonce na kviško neba stalo, se bo spet zvon iz turna glasil in vas opomnil, de božje oko vas zmiraj gleda, de bodite pridni na deli, pa tudi na Boga ne smete pozabiti, de morate voljno terpeti težave svojiga stanu, in ne z kletvijo ne z rotenjam svoje nevolje kazati. In na večer, ko bo dan slovo vzel in hladna noč skoz hišne okne gledala, bo spet zvon zapel in vas opomnil, de po storjenim deli se mora Bog zahvaliti, kir od njega vse dobro pride: pa tud mali zvon se bo oglasil in povedal vam, de verne duše v vicah veliko terpijo, de jih ne smete pozabiti v svoji molitvi, ampak prositi za uje, de

bi jim Bog večni mir in pokoj dal in jim na vekomaj svetila večna luč. — Ino blagor vam, če bote angelsko česenje vselej zvesto opravili, Marija bo vaša pomočnica zdaj ino na zadno uro; slabo pa tudi za vas, če ga ne bote molili, novi zvonovi vam bodo še v huje pogubljenje. Marskater je rekel zdaj: nisim slišal zvona, pa tudi molil nisim, posihmal pa ne boste takih izgovorov imeli.

Ino ob četrtek zvečer, kir boste že angelsko česenje odmolili in tudi na verne duše se spomnili, bo spet vnovič zvon zapel in vas opomnil, de ravno v četrtek zvečer je Jezus Kristus zadno večerjo deržal, de je na oljski gori veliko terpel in kervavi put potil in potem od Judov vjet in od svojih jogrov zapušen bil, ino če le kaj ljubezni do njega občutite, se vam bo milo v serci storilo, in če ravno nobena solza vam v oči ne bo stopila, vender razžaliti njega v tisti uri se bote gotovo bali. — Ino drugi dan v petek enajsto uro bo spet zvon zapel, in glasno, de ga bote lahko zastopili, bo rekel: Človek, grešnik, spomni zdaj, de tvoj Jezus na križi umira, za tebe in za tvoje grehe njegova rešna kri zdaj na zemlo kapla: ti pa se smejiš in norčuješ in morebiti clo meso ješ, ki ga ti je cerkev prepevedala! Oh dobro vem, če bote njegov glas zastopili, ne bote več z smeham greha delali, temuč vsaki petek vam bo dan pokore, dan posta in zatajenja.

In sledni večer ob sedmi uri, po zimi in po leti, vas bo zvon budil in vas opomnil, de vse vašo pohoštvo je v božjih rokah, de perporočati se je treba svetim Florjanu, de bi vas varval pred časnim in večnim ognjam. Ino spomnili se bote toliko nesreč, ki se po sveti skoz ogenj zgodijo, in varvali bote, de skoz vašo zanikernost ogenj ne pride, pa tudi greha se bote varvali, de vas v večem ogenj ne verže.

Ino kader vaši duhovni sveto rešno Telo k bolnikom poneso, vaš spet zvon povabil bo; zatorej pridite radi in sprejmite svojiga krala in prosite ga, de bi se ponižal tudi na vašo smertno postelo priti, in polni časti perpognite svoje kolena, de svetiga žegna vredni postanete. — Ino kolikorkrat bote slišali martvaški zvon, spomnite se, de ena duša v zadnim zdihleji leži, in prosite za njo, de bi ji Bog milostliv

na sodbi bil. — Ino kader bote za pogrebam šli, bodo tudi zvonovi peli, milo in žalostno pesm bodo peli in pomnili vas, de tudi vi bote ob kratkim ravno po tistim poti šli. — Glejte, ljubi moji! koliko svetih reči vam vaši zvonovi oznanovali bodo; kolikokrat pa še per drugih perložnostih njih prijazno glasenje slišali boste, vam ne morem dopovedati in tudi časa nimam, samo to vam obljubim, de vaši zvonovi se z vam veselili pa tudi z vam žalovali bodo.

Še od cerkve bi vam mogel zdaj nekoliko povedati, kir skoraj vso ponovleno vidimo, kir se nam serce povzdiguje, če pergliho storimo med pred in med zdaj: pa kir čas tako hitro odhaja, se ne morem več muditi ampak gledati, de svoje govorjenje končam.

En nauk še vam hočem zraven perstaviti, nisim ga v stani zamolčati. Glejte! zvonove imate, de daleč okrog jim ni nobene glihe; to je lepo, to je velika čast za vas. Ali še lepši, še večji čast bo za vas, če bo tudi vaše življenje tako, de bi se drugim faram v zgled postavili. Vi hišni očetje! bodite vselaj poštenih besedi, in kar rečete in kar obljubite, sveto deržite, de se bo tud od vas reklo, kakor od vaših zvonov: Ni možov toliko poštenih, kakor v Laški fari. — Ve zakonske žene! bodite zveste Bogu in možu, bodite skerbne matere in dobre gospodinje, in nikdar naj se ne sliši od vas, de je ktera nezvesta bila ali svoje dolžnosti v nemar pustila. — Vi mladenči! bodite trezni in čistih rok, ljubite svoje stariše in Bog obvari, de bi bil kdo med vam sovražen zapelivc ali pa posveten dobrovoljc, on bi bil v špot in sramota za celo faro. — In ve dekleta! bodite sramožlive, pohlevne in krotke, kakor se devicam spodobi, de se bo tud od vas kakor od vaših zvonov lahko reklo: Ni deklet toliko nedolžnih in bogaboječih, kakor so laške deklete. — To vam vošim iz celiga serca, pa tudi prosim Boga in njegoviga ljubiga Sina Jezusa, naj pride njegova milost nad vas in naj ostane per vas na vekomaj. Amen.

Jožef Rozmann.

Venec cerkvenoletnih sv. obhajil.

Kakor kerstjan k dvojem svetu sliši, po teli k vidnem, po duši k nevidnem, tako tudi svoje skerbi ino opravila po dvojem leti ravna, posvetne po posvetnem ali sončnem, duhovne po cerkvenim leti.

Posvetno leto se verti okoli sonca, ino se po svoji veči ali manjši dalini od njega razdeli v štiri letne čase, kterih vsaki svoje posebne dare zemli prinaša.

Cerkveno leto ima za svoje sonce trojnoediniga Boga, kteri nas je stvaril, odrešil ino posvetil, ino razpada v tri sv. čase, kteri nam prevemo božje dobrote razodevajo. Pervi namre advenški čas nam oznanuje ljubezen Boga Očeta, drugi, t. j. vuzmeni velikonočni ljubezen Boga Sina, tretji, t. j. binškoštni ljubezen Boga sv. Duha. — Oni nam s svojimi prazniki vsako leto vse prigodbe naše po Jezusu Kristusu spočete odrešitve poredoma pred oči stavljajo, da njih lahko pregledavamo, kakor de bi nje v pisani knigi preberali.

Tri pa so temelne ino naglavne prigodbe našiga odrešenja: 1. včlovečenje Božje besede v Jezusi Kristusi; 2. njegovo vstajenje od mertvih; 3. posvečenje od sv. Duha. Veseli ino hvaležni obhajamo prvo o božiči, drugo o veliki noči (vuzmi, letnicah), tretje na duhovo. One nas prevemo večnih resnic učijo, iz kterih naše zveličanje izhaja, ino glasno opominjajo, kar se po duhovnem načinu v nami zgoditi mora, ako hočemo odrešenja deležni biti ino zveličanje doseči; opominjajo nas, da se Božja beseda Kristus Jezus tudi v nami (kakor) včlovečiti, nas iz grešnega življenja k novemu obuditi ino preroditi ino s sv. Duhom razsvetiti ino navdati mora.

Sončno leto se začne 1. Prosenca, zato ker po zimi skrito sonce od sihmal pa lepo prisija. Cerkevno leto, ktero ima Boga za svojo dušno sonce, se začne z adventom, t. j. s časam prihoda Jezusa Kristusa, zato ker se je trojnoedini

Bog še le po prihodu Jezusa Kristusa obilneje razodel ino svet yeselo razsvetil z nebeško lučjo večne resnice. Za tega del hočemo v pregledi cerkvenega leta tudi naj perle premišljovati.

I. Advenški čas.

Advent se začne z prvo adventsko nedeljo v tisti dobi sončnega leta, koder je v naravi (prirodi) vse pomerlo, ker hudi mraz ino mračne megle zemlo sploh pokrivajo. Ravno taka se je ljudem na duši godila, dokler njih ni Kristus Jezus odrešil. Smertna tema nevere, zmote, pregrehe je ljudi obdajala, redki pravični pa so milo zdihavali po odrešeniku. Bil je zicer odrešenik že prvim staršem taki po storjenemu grehu obečan, ali deno je štiri jezer let pred njegovem prihodom na zemli preminilo, ino ti čas se pravi mesianski ali starozakonski advent, v katerem je svet pričakoval ino se pripravil na včlovečenje, na prihod obljubljeniga zveličara na zemlo.

V spomin temu 4000 let terpivšemu adventu obhajamo katolški kristjani cerkveni advent skos 4 tedne ino se v njemu pripravimo na presveto božično obhajilo ino na duhoven prihod milega odrešenika, na njegov porod v naši duši. Zraven zmislimo na pobožne žele ino mile zdihleje starovernih sv. očakov, prerokov ino vsih Bogu zvestih duš, ino z njimi vred prosimo : „Nebo rosi nam pravico.“ i. t. d.

Mati cerkva sleče ti čas ves svoj kinč, ogerne svoje služebnike ino oltare v modro pokorno bojo (barvo), prepove veselo petje, napove post ino opominja ze vsim, kar tukaj vpravna, verne k ponižnosti, ožali, pokori, ino obudi s. poželenje po duhovnem prihodu Jezusa Kristusa.

Posebno lepe so cerkvene molitve po advenških nedelah. Cerkva prosi za blagi prihod J. K. ino njegov milostivi porod v našem serci. Bliže je ti prihod, tim serčnejše so njene molitve; naj milejšše so zadni teden pred Jezusovim rojstvom.

18. Grudna obhaja namre cerkva spomin pričakanja Marijinega poroda ino sv. poželenja, v katerim so se Jožef, Špeta ino drugi obvešteni njega veselili, ino ravno od tega

dne so njene prošnje polae preserčnih želj ino sv. zdihlejev po zveličaru.

Advent ima tudi svojo posebno službo božjo, namre zorenice ali svitnice; to so rane meše pred zoroj ali svitom na čast blažene divice Marije. Pri zorenicalh pojejo verni lepe pesme: „Nebo rosi nam pravico“ ino češena bod' Marija“ — si ponavljajo ino obudujo sv. poželenje starozakonskih očakov ino prerokov po zveličarju ino se veseli radujejo velike časti, na katero je večni Bog B. D. M. povzdignil, ker njo je mater svojega nebeškega Sina izvolil.

24. Gruden, den pred Božičem, se veli sv. navečer ino je zapovedan post, zato de bi v adventi začeto pokoro, s kateroj smo se na prihod Jezusov pripravljali, dostojno sklenili ino juteršnega presvetega obhajila vredni bili. Prav pametno je ti dan spomini perveh staršev sporočen na očivestno skazo, kakor je ravnó za njihove pregrehe voljo zveličara potrebno.

V dosti krajih razširne Slovenie še sluje lepa šega, da na sv. navečar proti mraku pobožni mladenči, zložno na štiri gerla zbrani, svečeno oblečeni, s krasnimi cimeri za klobukih za kak mali dar kolednic popevat pridejo, t. j. sv. pesem, v katerih vse razlagajo, kar se angelskega pozdravljenja, spočetja, rojstva ino detestva Jezusoviga dotiče. Takše sv. pesmi ponovljajo večer pred Štefanovim ino pred sv. 3 kraljami. Za pervimi koledniki še pridejo radi drugi ino tretji, dokler zvon ne zapoje ino vernih kakor mili nebeški glas v cerkvo ne povabi k polnočnici, t. j. k peti meši, kder mati cerkva hvaležno obhaja tisto preblago noč ino uro, ktera nam je v Betlehemi zveličarja rodila.

Dan po ti sv. noči, 25. Gruden, je Božič, prevelik svetek, tako zvani v čast Boga včlovečeniga v novorojenimu detetu Jezusu. Od kolednic se timu prazniku tudi veli, da so koleda.

Posebnost Božičnega obhajila obstoji v tem de mati cerkva ti svetek sledjimu mešniku 3 sv. meše Bogu sporočiti ino vernim trojo službo božjo služiti da: polnočnico, rano

ino pozno, nam v podučenje ino premišljenje trojega rojstva Kristusovega: večnega iz Boga Očeta, časnega iz B. D. M. v Betlehemi, ino dušnega, po katerem se Jezus v duši vsakega kristjana včlovečiti želi. To trojo sv. opravilo tudi spominja, kakor bi za preveliko dobroto ino skrivnost včlovečeniga Sina Božjega neprenehoma hvaliti, kakor bi brez prestanka za njegovo včlovečenje v naši duši moliti ino skrbeti morali.

Kder je več mašnikov, pojejo pred polnočnicoj duhovno molitev, ki se nji pravi juternica ino hvalnice, (matutinum et laudes), kar je pripodoba, kakor so pobožni pastirje na Betlehenskib pašah to sv. noč prebudili. — Po mnogih deželah vlada vesela šega na sv. navečer hiše znotrah z beršelnom ali smerečjem olepotiti ino otrokam božičnico t. j. božično drevesce okinčiti z lučicami, verbci, pozlačenim sadjem i. t. d. naj bi njim v naliki (kipi) kazalo, da je novorojen Jezus, ki je za nas na drevesu sv. križa vmerl, naša dušna luč, vzrok ino spočetek preblagih, presvetlih nebeških daril.

Zaporedom po Božiči se obhaja častiti spomin terjih svetnikov: 1. Sv. Štefana, perviga mučenika; 2. Deviškega apostelna Ivana, med apostelni izvoljeniga ljubimca Jezusoviga; 3. Nedorodnih, za Jezusa voljo pomorjenih otrok — ali pametva.

Oni so primeri vsih redov keršanskih svetnikov, namre: 1. Mučenikov; 2. Apostelnov; 3. Nedužnih devic ino spovednikov; so trojo svedočtvo, kako se gospodu Jezusu verna zvestoba obvarje: namre 1. Z voloj ino kervjoj; 2. Z voloj brez kervi; 3. S kervjoj bez vole. Svetijo se tikoma za Božičem na poterdo Jezusove obljuje: „Kjer sem jaz, bodo tudi moji služebniki.“ Iv. 12. 26.

Ko je 8 dni preteklo, so Jezusa po zapovedi postave obrezali. Luk. 2. 21. Ako je ravno ta zapoved Sina božjega ne obvezavala, se ji je deno pohlevno podvergel. Obhajilo pa tote njegove perve pokoršine padne ravno v začetek posvetnega leta, na 1. den mesca Prosenca; zato je ti den praznik. Zaupljivo se pri kraji leta v sv. božje roke priporočamo ino Boga serčno za milo pomoč ino blagoslov prosimo, kakor smo ga včeraj na koncu pretekleniga leta za vse nam podelene dobrote lepo zahvalili.

Endrugom veselo, srečno novo leto želeti ino kakšo reč podariti, že je bila pred Kristusovem rodi stara navada. Kristjani so se njine odrekli, to de so uzajemne dare v milodare za vboge premenili. Za tega voljo je zdajna mestna šega si oprosnice rešiti ino rešene denarje med vboge razdeliti ljubezni prvih kristjanov prav primerna.

6. Prosenca obhajamo praznik sv. 3. kraljev, v slaven spomin, kakor so, kar še Jezus z svojimi starši v Betlehemu bival, modri možje, naj beržej učeni mešniki iz nektare sosedne juterne dežele, vižani od čudovitno svetle zvezde, prišli novorojeniga Jezusa častit, molit, in po tedajni šegi z dragimi darili darovat, ker so po starodavni povesti mende trije bili, se ti svetek veli svetek sv. 3. kraljev.

Stara je pobožna šega si njihova imena na dveri zapisati dati, naj bi vsaki pogled na nje v našim serci željo ino prošnjo obudil, de bi tudi nas nebeška luč svete vere po vsem poti našega življenja tako milo k Jezusu vižala, kakor sv. 3 kralje.

Po sv. 3 kraljih še štejejo ino imenujejo nedele, ktere še k advenkškim časi slišijo: 1. 2. 3. 4. 5. 6. po sv. 3 kraljih.

40. dan po Jezusovem rojstvu se je Marija v Jerusalem podala, da bi svojega nebeškega sina v tempelni Bogu sporočila ino za se porodnicam zapovedan dar očiščenja dopernesla, če je ravno prečiste devišne matere zapoved ne zadevala. Praznik, o katerem to prigodho obhajamo, se imenuje praznik očiščenja blažene device Marije. Veli pa se tudi svečnica, zato, ker se pri božji službi sveče posvečujo v spomin, da je pri ti prigodbi seri Simeon v detetu Jezusu obljubljeniga zveličara spoznal, ga radovaje luč sveta pozdravil ino vesel ludstvu oznanil. S prižganimi svečami v rokah se mešniki ino verni vredijo v veselo precesjo ino hvalijo Boga za neskončano milost, ker se Kristus narodil, luč sveta ino nam pot skoz življenje razsvetil ino poravnal.

V evangelji 1. nedele po sv. 3 kraljih se še edina prigodba razlaga, ktero od Jezusove mladosti vemo; namre, ki je 12 let star v tempelni med učniki zavstal.

2. nedelo po sv. 3. kralih je obhaji njegovega imena posvečena, tega presvetiga imena, kteremu se vse kolena vklanajo na nebi, na zemli ino pod zemlo; tega preblagega imena, po kterem nam zveličanje prihaja.

Ino tako nam sv. advenški čas vse, kar se pričakanja, rojstva, detestva ino mladosti Jezusove dotiče, kakor v jasnih kipih izrisano pred oči stavlja, k blagoslovnem, oserčlivem podučanju ino obudenju slednimu, kter vse verno ino skerbno obhaja.

Prav pametna ino pobožna je navada, vse prigodbe advenških obhajil v tako zvanih sv. jaslicah, lepo lično opodoblene, otrokam v en razgled združiti. Veseli nje preišlujejo ino so zlo radi sv. Franciški Asisi, ki je prvi jaslice omislil. Na ravno tiste prigodbe spominja tudi vesel del rožne molitve (roženkranca), kter se v adventi moli.

II. Vuzmeni (velikonocni) čas.

Kakor cerkva v advenskem časi vse obhaja, kar se Jezusovega dočakanja, rojstva, detestva ino mladosti dotiče, tako nam razlaga v obhalih vuzmenega časa vse prigodbe njegovega očitnega življenja, njegove nebeške nauke ino dela, njegovo terplenje ino smert, njegov pokop in vstajenje.

Vuzmeni čas se v cerkvi začne že prvo predpepelnično nedelo, kteri se po latinskem septuagezima pravi, t. j. sedemdesetnica, kakor se drugi ino tretji predpepelnični pravi seksagezima ino kvinkvagezima, t. j. šestdesetnica ino petdesetnica, zato ker je še odtlej skoro toliko dni do vuzmi. V nekijh krajih so se namre nekđaj ne zaporedom 40 dni postili, temoč nektere dni zmes ni, za tega voljo so post toliko preje začeli, da bi deno število izpolnili. Mi se začnemo na pepelnično sredo postiti, kar do velike noči ravno 40 dni znese.

Akoravno še pri nas med predpepelničnicami ni posta, ino si svet veselo pusta ino pustnih razkošen vživa, že vonder cerkva v svoji službi vso veselje ino veselo petje opusti, ino altare ino mešnike v modro pokorno bojo ogerne; zakaj že nji na misel prihaja Jezusovo očitno življenje, kakor so

mu hudo pregovarjali, ga grajali, nedolžno krivili, sovražili, preganjali. V duhi že vidi Jezusa terpeti ino vmirati; zato že veli na pustno nedelo v sv. evangelji Jezusovo prerokovanje od njegovega terpenja ino smerti prebrati ino nad velikim altarjem britko razpetje božjo razgerniti, naj bi verne opominjalo, prebližavši postni čas v pobožnim preišlavanji njegovega terpenja ino v pravični pokori.

Postni čas se pri nas ravno 40. den pred vuzmoj začne, naime vseli pepelnično sredo. Na pepelnico posvetijo mešnik per sv. meši pepel iz presmečovega lesa ino z njim verne na čeli pokrižajo, rekoč: „Spomni se človek, de si prah in prah boš.“ Od tega opepenja ima ta sreda ime pepelnica. Da vpepenje misli na smert ravna, je per začetki posta močen opomin k pohlevnosti, ponižnosti ino pravi pokori.

V posti je zapovedano se samo enkrat na den nasititi ino se mesenega ogibati, kakor tudi vsega hrumečega veselja, goslovanje, plesa i. t. d. V naših krajih so vemdar gg. škofi meseno dovolili razen po petkih ino sabotah, na pepelnico, po kvatrah (letnih čvtertih) ino zadne 4 dni velikega tedna. Tim zvesteje se morajo verni te dni postiti.

Razun navadne božje službe ima postni čas tudi lastne sv. opravila ino molitve, n. p. preišlavanje križovega pota, žalostni del rožne molitve, po mestih tudi tako zvane pokorne nagovore ali postne predige; je tedaj, kakor vidimo, čas molitve, zderžnosti ino pokore, vpeljan v spomin ino posnemo 40danskega Jezusovega posta v pušavi, k preišlavanji njegovega težavnega življenja, britkega terpenja ino grenke smerti, ino k pripravi na sv. veliko noč ali vuzem.

Že mahom pervo postno nedelo nam sv. evangelj perpoveduje, kako se Jezus v pušavo poda ino skušnjave pre-maga. Evangelji ostalih postnih nedel razlagajo njegove sv. nauke ino čudovitne dela ino nam kažejo, kako dosta ljudi v njega verje, dosta ga pa zaničuje ino sovraži. Na tiho nedelo že slišimo, kako ga hočejo vmoriti, on pa se njim skrije, ino tiho odide. Tomu v spomin zakrije cerkva na tiho nedelo vse sv. križe v modre ogernila,

Na zadnjo postno nedelo beremo, kako se g. Jezus 6 dni pred svojim terplenjem veličastno v Jeruzalem poda, spremljen od množine ljudstva, katero mu v slavo ino čast pot z vejami natrosi in veselo kliče: „Hosana! blagosloven, ki pride v imeni Gospodovem.“ Mat. 21.

V naročenje te prigodbe posvečuje cerkva vsako leto cveteče presmece na to nedelo, ktera se zato cvetna nedela imenuje. Mešniki ino verni, cveteče veje v rokah, se v veselo procesjo uverstijo; pevci začnejo: Hosana prepelati ino procesja gre iz cerkve. Zdaj se cerkvene vrata zaprejo ino se le na tretjo poklukanje s sv. križem pa odprejo, v spomin, kakor nam je le križani Jezus zopet nebesa odperl, ktere je prvih staršev pregreha bila zaperla.

Po procesji se sv. meša here ino terpenje Jezusovo. Tačas mešniki ino ljudstvo posvečene veje sploh v rokah držijo, kar očita, ki nočejo Jezusi skazane časti več odtegniti, kakor nekdanj Židovski (Judovsko) ljudstvo v Jeruzalemi, katero mu je spervega Hosana preklicavalo, čez šest dni pa že kričalo: „Križaj ga.“

Pri preberanju Jezusovega bridkega terpenja se na oltarji sveče pogasnejo, ker se vesela luč ne zлага z žalostnim premišlavanjem.

Kakor pak se je v zadnih dneh ino urah Jezusovega življenja vse zedinilo, kar je žalostnega ino za nas prevelikega pomena, tako nam mati cerkva tudi vse to zadne dni velikega tjedna v žalostnih obhajilah skupno ponavlja, naj bi vernim živo nazočeno v mili žalosti serca ganilo ino njih k zvesti pokori obudilo.

Veliki čertek obhaja cerkva pri sv. meši, kakor nam je mili Jezus pri zadni večerji presveti zakrament (svetstvo) rešnega Telesa ustanovil. Ali žalost nje ogreni vesel spomin, da nji zraven na misel sili, kako on pobitega serca v sredi svojih žalostnih prestrašenih učencov od izdajstva ino svoje muke ino smerti govori, jim noge vmiva ino po dokončanem sv. opravili samsvoje perve daritve pod krušnojo ino vinskijo podoboj, v svoj ino svoje smerti večni spomin, v naj

velški bridkosti ino žalosti na Oljski gori premilo moli ino kervavi put poti.

V znamenje te žalosti vtihne že ti dan zvonov veselo petje ino lesene derdra turobno zaderdrajo. V zagernilo ovito se prenese presveto rešno Telo na stranski kraj. Ne več zvončekov ugodni glasi, temoč klepcov črepeče klepetanje ga spremi. Altarji se razgernejo ino vse lepote izlečejo.

V stolnih ali škofovskih cerkvah še škof pri sv. meši olja posvečujo, 12 serim možem noge vmijejo ino njih s presvetim rešnim Telom obredijo, kar na Jezusa ino sv. dužnost opominja njega v ponižnosti ino ljubezni nasledovati tudi do naj nižjih ino prostejših. Po sv. opravili postrežejo škof serim apostolskim namestnikom z veselim obedom.

Po poldne se prepeva genlivo otožovanje t. j. otožne pesmi preroka Jeremia. Na trojniki t. j. trivoglatem svečnjaki pred altarjem se 15 sveč prišge, ktere se med prepevom za endrugom pogašujo, dokler samo sgornja ostane, ktero zadnič med hrupom ino ropotom pred altar postavijo. Ta šega opominja na pobeg 12 apostelnov pri vjetji gospoda Jezusa ino na tisto uro, ki od vsih zapuščen sam pred svojimi sodniki stoji, kteriga kriče obsodijo.

Ravno ta popoldnevna žalostna svečenost se tudi poprejšno sredo ino nasledni petek obslužuje.

Polno prebridke žalosti pa je cerkvena obhaja veliki petek, ki je pametva grenke smerti našega zveličara. Le turobno muklo ropotanje lesenih ropotač kliče v cerkvo, kder je vse za velike žalosti del černo ovito ino tiho. Mešniki se po stopnicah golega altarja na obličje veržejo, nemilo smert Jezusovo močno ožalujejo ino preponižno njegovo neskončno ljubezen molijo, iz katere se je za nas žertvoval (daroval). Po tem stanejo, prepevajo terplenje Gospodovo ino na glas molitve premolijo za papeža, za škofa ino za vse duhovšino, za deželskega poglavarja ino vse ljudstvo, za krivoverce ino razkolnike, za Židove ino nevernike po izgledi milega odrešenika, kter je pred svojim terplenjem za apostelne ino vse verne, na križi pa celo za svoje sovražnike ino vmorivce

prosil. Ino kakor je on za vse kervavel ino želel vse rešiti naj bi nijeden v zgubo ne prišel, tako pomiluje tudi cerkva grešnike ino zmočene, njih želi rešiti ino zaverže samo greh ino zmoto.

Tedaj primejo mešnik ogerjeno božje razpetje, nje neso pred altar, nje počasi razkrijo, v spomin kakor so Jezusa oblačil slekli, ino nje vernim pokažejo, prepevaje trikrat iz vedno tenšiga glasa: „Glejte križno drevo, na katerem je zve-ličanje sveta viselo.“ Na to pevci z odpevom: „Pojte molimo je“ k počastenji sv. križa povabijo. Vsi nazoči duhovniki ino verni padnejo na kolena; sv. razpetje se na tla položi; vsi mu kleče sv. rane poljubajo ino tako čast ino hvalo skazujejo.

Ti dan ni nobene sv. meše; zakaj kader je kervava žertva (daritva) vsem očivestno na misli, ni treba nekervave, ino mešnik povžijo včeraj posvečeno sv. hostijo.

Na konci sv. opravila se obhaja pokop križanega zve-ličara. V žalostni precesji se prenese sv. rešno Telo, v za-gernilo ali kopreno zavito, na zlasti pripravljen, skalnem grobi prijednačen, lepo razsveten ino dično okinčan kraj, kder se z naj velkšo poštljivostjo časti ino moli. Marljivo ga verni dnešni ino jutéršni dan tukaj obiskujejo, kar nazoči pohode pobožnih žen ino apostelnov pri grobi Jezusovem.

Veliko soboto začne službo božjo posvečenje ognja zvunej cerkve. Pomen mu razodeva prošja: „De bi Bog vse tiste, kterim bo na tem ognji prižgana luč v cerkvi svetila, z žari svoje milosti tudi znotrah razsvetoval ino v ljubezni zегреval.“ Na novo posvečenem ognji, ki pomeni J. Kristusa, se po redi 3 sveče užgejo, ino na trojenko nasadijo, ktero mešnik pred altar nesejo. Pojdoč trikrat poklekivši milo za-pojejo: „Glejte luč Kristusovo.“ ta šega pomeni, kakor nas je luč sv. vere, ki jo je Jezus oznanil, k spoznavi presvete Trojice pripelala. Na to sledi posvečenje peterih kadilnih grudic - zern, katere vuzmeni sveči pritisnjene rane Jezusove pomenijo, vuzmena sveča pa Jezusa, premagavca smerti ino peklenske moči. Zdaj se preberajo naj važnejše prigodbe ino preročitva starega zakona, ktere se novega dotičejo, ter se kerstna voda posveti, kar se na binkoštno saboto ponovi,

zato, ker so prve čase samo ta dva dni kerševali. Mešnik molijo, de bi vsi, ki bodo v ti vodi keršeni, popolnoma vse milosti tega sakramenta prejeli; vodo križema razdelijo ino vuzmeno svečo v njo vtonejo, kar naznamna, da kerstna moč od križanega Jezusa izhaja, nje vlijejo na vse štiri strane sveta, kar očita, da so vsi ljudje k veri ino kersti pozvani, ino perlijejo končki sv. olja ino krišme v pomen nevidne moči ino kreposti, katero sv. Duh v keršencih oživljeva. Na to se premolijo litanije vsih svetnikov, ko vseli pri vsaki drugi važnejši priložnosti, kder je svetnikov pomožne priprošje tako potrebno. Zadnič se služi sv. meša, pri kateri se spet sliši serčni prepev: „Hvala Bogu na višini“ (Gloria in excelsis Deo), ino vseh zvonov jarno petje ino vesela Aleluja, (kar reče: hvalite Gospoda), oznanuje milo resnico, ki je Kristus ne v grobi ostal, temoč, kakor je napovedal, veličastno od mertvih vstal.

To se je zicer prihodno jutro pred zoroj sgodilo, ali stanutva se že nicoj obhaja, de se leži utegne. Svečeno oblečeni se podajo mešniki, pevc ino verno ljudstvo k tihim grobi. Presveto rešno telo se koprene liši, z vencem okinči, ino po veselim prepevi: „Sveličar je ustal se med petjem, igroj ino zvonenjem v veličastni precesji k olepšanem altarju prenese, Vstanivšimu v čast ino preserčno zahvalo za srežno doveršeno odrešitvo.

Juteršnja, velikonočna nedela je jedro vuzmenega časa, pravi vuzmeni praznik, naj velkši vsih praznikov ino, kakor ga sv. Gregor imenuje, kralj vsih dnov. Zakaj ti dan pred svitom je zveličar od mertvih vstal ino tako nezavdarljivo svet uveril, da je pismo ino njegova beseda božja resnica; da je on od Boga poslan; de bomo tudi mi od mertvih vstal. Za tega del je ti dan v cerkvi vse polno radosti ino veselja. V naj krasnejši praznički obleki opravljajo mešniki božjo službo; vesela Aleluja se večkrat hvaležno zapoje: vuzinene sveče jasni plamen svetlo žviga; nad altarjem se sveti okinčana izdolba vstanjeniga zveličara ze slavodobitnoj banderoj v roki, kakor premagavca smerti ino groba. Prav primerno pak je, ki se cerkvena vuzem lepo zлага z vunajnoj v prirodi, kder se po zimskem spanji ravno vse vnovič oživlja, preraja, ino k novem življenju vstaja iz ali vun z zime, iz ali vun z zemle; od tod ime vuzem.

Nekdaj so vuzmeni praznik vsi verni k sv. obredi šli, po tem vbogim dostojni obed pripravli ino njim z blagoslovljenim mesom, kruhom, jajcami i. t. d. postregli. Tomu v spomin še se zdaj vuzmeni presmec blagoslovi ino prosi, naj bi vsem, ki si ga vživajo, veselo teknil.

Vuzmena radost se drugi den ponovi ino tihoma ves teden terpi, ja celo do Jezusovega vnebohoda - velikega Križovega, kter praznik še k vuzmenem časi sliši. Zakaj še 40 dni po svoji stantvi je Gospod Jezus na zemli bival, se ti čas svojim učencom vseskozi prikazoval, apostelne v mnogih rečeh bolj podučoval, sv. sakramente svetstva postavil, marsiktero glede svoje cerkve zapovedal ino se 40. dan nazoči vsih vernih veličastno v nebesa vzdignil, ino iz pred njih oči preminil, kar nam praznik v nebohoda ali veliko križevo obhaja. V spomin, da od tega hipa Jezusa ni več vidno na zemli, se na križevo priveliki meši po sv. evangelji, kteri njegov odhod oznanuje, vuzmena sveča, ki mu je slika vgasne.

Trije dni pred križevem so očitnim molitvam odločeni. Verni, zebrani v nabožne procesje, prosijo ponižno za odpušanje grehov, odrešenje vsega zla na duši in teli, za dušne ino telesne dobrote, za božjo pomoč ino milost ino še posebno za blagoslov ino srečen dorasek ljubih setev, ktere že pred Križovem tako veselo zelenijo. Vse te ponižne prošnje damo ino izročimo Jezusi (pri odhodi) kakor na pot, naj bi nje s sobo vzel k Očetu ino nam oslišanje sprosil, ko je obljubil, da če pri Bogu za nas prositi, pri Očetu nam srednik ino zagovornik biti. Za tega vzroka voljo so procesje ravno pred njegovim odhodom. Na prvo so nje spočeli sv. Mamert, škof francoškega mesta Vienne v l. 469 p. K., za velikih nadlog del, ktere so bile namesto pritislile. Zdaj so po celi katolški cerkvi zapovedane, kakor procesja na Markovo, ktero so sv. oče Gregor Veliki v l. 590 p. K., vpeljali zavoljo pomora, ki je takrat v Rimi strašno razsajal.

Pritisne kakša silna reva, boj, betek, obča suša ali mokrota, lakota, i. t. d. se poprejnim jednake posamesne procesje peljajo.

Tako nam ali cerkvene obhajila vuzmenega časa, kakor v lični versti umetno izrisanih slik prav na tenko ino lepo po redi vse razlagajo, kar se očitnega življenja, terplenja, smerti, vstaniťve ino vnebohoda Jezusovega dotiče, ino nam zraven kažejo, kar se na duši tudi z nami zgoditi mora, ako si pri njemu enkrat nebeške veličesti ino sreče vživati željujemo.

III. Duhovni ali binkoštni čas.

Duhovo vélimo tudi binkošta ali finkošta, katera beseda od nemške fünfzig, kakor ta od gerške pentekoste izhaja ino pomeni petdeseti dan po vuzmi, o katerem je sv. Duh Jezusove učence razsvetil ino z nebeškimi dari napolnil. Duhovo je ali spervence praznik sv. Duha. Ker pak se je tisti dan na predge sv. apostelnov v Jeruzalemi prva keršanska občina spočela, je tudi obhajilo začetka ali poroda keršanske cerkve. Duhovo so že apostelni obhajali, se v apostolskim djanji 20, 16. bere.

Po vnebohodu Jezusovem so se njegovi učenci v Jeruzalem vernili ino v strahih pred sovražnimi Judovi si v enim hrami terdno zaklepali. Zauplivo so tamkej deset dni čakali obljubeniga sv. Duha ino se z molitvami na njegov prihod pripravljali. Za tega volje se tih deset dni po velikem križovem že k duhovem računi. — Se na to veliko obhajilo prav pripraviti je saboto popred zapovedan post, ino kakor na veliko saboto, se sv. preročitva prebirajo, kerstna voda posveti in pri sv. maši po Glorii ze vsemi zvoni posvanja.

Božja služba na Duhovo nima nič posebnega, razve da se v stolnih cerkvah sakrament sv. birme podeljuje, kar pa se tudi lahko druge čase zgodi.

So pa se dotle v obhajilih advenškega, vuzmenega ino duhovega časa premile dobrote trojnoediniga Boga pozamesno premišlavale ino sicer o božiču ljubezen Očeta, kter je svetu svojega Sina podaril; o vuzmeni ljubezen Sina, kter je za nas bridko smert storil; ob duhovem ljubezen sv. Duha kter je vernim tolažnik ino učenik prišel: sklene zadnič cerkva dozrajno trojo svečenost v eno ino slavi ino sveti skupej presveto Trojico, po duhovem prvo nedelo, ki se zato ime-

nuje Trojička. Tako nam ali tudi duhovni čas vse nazoči, kar se sv. Duha dotiče: namre apostelnov serčne žele po sv. Duhi, njegov prihod, perve predge apostelnov, začetek sv. cerkve ino njeno razširanje med židove ino neverniki. Trojička nedela je tudi začetnica mnogih poduhovnih (pobinkoštnih) nedel. Njihova dolga versta, ki do konca cerkvenega leta teče, uči, ki cerkvi ne bode konca do konca časnosti, ino opominja neprenehoma božje dobrote premišlevati ino se njih hvaležniga serca veseliti ino deržati.

V ti namen so v poduhovem časi celo do konca cerkvenega leta mnogoteri prazniki vpeljani, o katerih še mati cerkva druge imenitnejše božje dobrote radostno premišlava ino neskončno dobrotlivemu Bogu slavo ino hvalo dopernaša. Ti prazniki so:

1. Telovo, četrtek po sv. Trojici. Za pravo bi se imelo veliki četrtek obhajati, ker je Jezus sv. rešno telo ti dan postavil, (vstanovil); ali globoka žalost velikega tedna čes Jezusovo terplenje ino smert nedopuša cerkvi veselega obhajila, zato ga je v poznejo ino sicer ravno v tisto dobo preložila, kder se v omlajeni naravi nova radost ino krasnost oživi, ino verti ino hoste pisanih cvetlic ino zelenih dreves dovolaj ponudijo, veličestno obhajilo dostojno okinčati.

V krasni procesji, med radostnimi spevi, igroj ino strelboj se po polji ino olepšanih ulicah prenaša presveto rešno Telo. Na 4 krajih so altari napravleni, kamer se postavi, po prebranem sv. evangelji ponižno moli, ino z njim s. blagoslov podpeli. Ta vesela procesja je očitna spoved naše vere, na vsigdarno nazočnost J. Kristusa v presvetim rešnim Teles.

2. 29. Rožnega cveta je praznik sv. apostelnov Petra ino Pavla, ker sta oba tisto leto, tisti den, ino v tistim mesti namre v Rimi, sv. Peter naopak na križi, sv. Pavel pod mečem za Jezusa življenja dala, ino po tim takim, kakor sta se v življenji ljubila, se tudi v smerti združila, in ob enem v nebeško čast ino zveličanje podala.

3. O veliki gospodnici, 15. Velikega serpana se spomnimo mile smerti B. D. Marije ino obhajamo veseliga

serca njeno častitlivo preselenje v nebeško kraljestvo, kder je svetnikov kraljica, vernih smilečna mati ino zmožna priprošnica.

4. Na angelsko nedelo, prvo mesca kimovca ponavlamo večnem Bogu serčno čast no hvalo, ki nam je svoje angele dal prijatele, varuhe, prošnike, se njihovi zvesti brani ino priprošni ponižno ino zaupljivo priporočujemo, njih veseli ino hvaležni častimo, ino vnovič obljubimo se verno ino poslušno po njihovi prijazni vodbi ravnati.

5. Mala gospodnica, 8. kimovca je god rojstva B. D. M. ino nasledna nedela god njenega s. imena. Obuj se radujemo ino Boga prelepo hvalimo, ker nam je v Marii, materi Jezusovi, začetnico zveličanja ino milostivno pomočnico dal.

6. Perva nedela mesca Vinotoka je posvečevanje Rožne molitve odločena. Ponižna hvala se milostivnem Bogu dopernaša za vse dobrote, ktere je po toti molitvi vernim ljudstvi daroval.

7. God cerkvenega posvečenja (žegnanja), 3. ali 4. nedelo mesenca Vinotoka, je veselo zahvalno obhajilo. Kajti velika, vse hvale vredna je neprecenjena sreča, lastno hišo božjo imeti ino v njoj nezrečlive nebeške dare ino milosti prijemati.

Bandere, ki za tega obhajila se iz turnov majajo, oznanujo veselje čes nazočnost Jezusa v posvečenih cerkvah, ino vabijo verno občino, naj bi ga vsigdar rada tukaj pohajala.

8. Razločno od cerkvenega posvečenja je obhajanje cerkvenega varuha, bodi si božja osoba ali angel, svetnica ali svetnik, komur v čast ino varstvo je cerkva posvečena ino kogar ime nosi.

9. Od obuj se loči praznik deželjskega varha, v kogar posebno branbo se je cela dežela sporočila, ino si ga za zmožnega priprošnika pri Bogu zvolila. Naj raji si varha zvoli svetnika iz domorodne dogodbine, bodi si škof ali mešnik, vladar ali vladarica i. t. d. kateri je domovini velik

dobrotnik bil ino verstnikom ino potomcem lep izgled sv. vere, ljubezni ino bogaboječosti. Tako častijo Moravci sv. Cirila ino Metoda, Čehi sv. kralja Venceslava ino Ivana (Janeza) Nepomučenskega, Polaki sv. Stanislava, Žlezianci sv. Jadvigo, Hrovati sv. Štipana, Korošci sv. Ila, Štajerci ino Krajnci sv. Jožefa i. t. d. Spomini premnogih svetnikov pa so posebni dnevi odločeni, ino to je vzrok, zakaj se god cerkvenih ino deželskih varhov povsodi drugej obslužava.

10. O prazniku vsih svetcev, 1. Listopada na koncu cerkvenega leta, obhajamo naše cerkveno občinstvo ze vsimi svetniki vsih časov ino krajev, ino povzdigujemo serce ino oči proti sv. nebesam, ti presrečni domovini svetih služevnikov božjih, ktera je tudi konec našega življenja, blažena dežela dušnega poželenja; se njihove nebeške časti ino izveličanske sreče serčno veselimo; se z njihovimi prelepimi izgledi k ednaki kreposti ino zvestobi podbadujemo; se njih milim prošnjam zaupljivo priporočamo; njih verno častimo ino ljubeznivem Bogu preserčne hvale dopernašamo za vse njim podelelene milosti, ki so njim k kreposti ino v nebesa pomagale ino ga ponižno molimo, milostivno tudi nas po blaženi poti stalne kreposti v svoje nebeško kraljestvo vpeljati.

11. Den po vsih svetcih obhajamo Dušno. Zakaj cerkvena občina obseže tudi tiste verne duše, ktere so zicer v božji milosti iz časnosti v večnost preminule, pa še ne pred obličje božje prišle, temoč še v stanu očišenja terpijo ino si mile pomoči prosijo. Torej je mati cerkva v verni ljubezni, ktera grob ino smert prešine, lasten den odločila, ki se njih milo spominja, za njih moli, k molitvam primarja, za nje sv. mešo opravla, ino na pokopališe se podaje, serčno prosi, naj bi nje Bog skoro rešil ino v nebeško zveličanje poklical.

Lučice, ktere verni po grobih sem ter tje prižigajo, plamenijo gorečo prošnjo: „Gospod! daj vsim pomerlim vernim večni mir ino pokoj, ino večna luč njim naj sveti.“

Tako je tedaj, kakor smo že v začetki slišali, katoliško cerkveno leto ze trojimi sv. časi ino zmesnimi prazniki ne kaj druga, ko prevena predga čres sv. prigodbe ino resnice keršanske vere, veselo ogledalo lepih kreposti božjih svetnikov,

ali prijazna kniga, v kateri lahko vsako leto znovič pregledujemo, kar je trojnoedini Bog za nas storil, pa tudi, kar mu storiti moramo, ako želimo srečo ino blagor Jezusovega odrešenja doseči. Na skerbi nam mora biti, obhajila sv. cerkve vsigdar prav obslužavati, naše misli, žele ino prošnje s cerkvenimi po raznih časih primerno zedinovati ino sv. opravilam ni na nikaki način blažnega upliva braniti, te se bodo vera, upanje ino ljubezen gotovo v nami pomnožile ino okrepile ino v našem življenji veseli sad za nebesa rodile.

Kadar se tedaj koli k sv. obhajili podajamo, si moramo vsigdar popred dobro premisliti ino k serci vžeti besede kralja Davida, kateri praša: „kdo sme hoditi na breg Gospodov? kdo stati na sv. mesti? Ps. 23, 3. Tisti, kter ima nedolžne roke ino čisto serce; kter svoje duše ne vesi na prazne reči, ino ne vkani (golufa) svojiga bližnika,“ — kteri naj odsihmal vse to verno spolnovati sklene; — „tisti bo dobil blagoslov Gospodov ino milostivnost od Boga, svojega zveličara.“ Ps. 23, 4 — 5.

To nam poterdi kratka starodavna pripoved, kar se je v Alexandrii, imenitnem mesti na Egiptovskem, keršanska vera slovela, je tam živel pošten mestjan, črevlar svoje meštrijske. Dober možek je imel dosta otrok, dela v sredmo, ino vemdar sploh vsega dovolj. Njegov prvi sosed, tudi čevlar, ali bez otrok ino vedno ves v deli, pa si nemore zmoči, tomoč dalje, tim bolj oboža. To ga pritisne enkrat pri srečneži pozvediti, s čim si ve pomagati, de mu vse tako lepo zda? Sosed ničesa ne zataji, temuč mu radovolno svojo skrivnost razodene. Najšel sem, mu reče, velik zeklad, h kterimu smem vsakden pristopiti ino si vzeti, kolikor mi dojde. Ni se torej čuditi, ako se moje gospodarštvo boljša. Ta pripoved ga je do živega zadela ino silno poželenje obudila, tisti presrečen kraj berž zvediti. Dober sosed tudi temu ne odreče. Najde se tam, tako poterduje, zadosta blaga za našo celo mesto, ino reče hrepenečimu zjutraj priti. Kako pa zjutraj pride, ima marsiktero kredi za odložiti, ve zabavlata ino ga z lepim potolažiti. Dnes, pre končki, hočeva h sv. meši iti ino najni posel juter opraviti. Ko pa sledno novo jutro ravno tako odlaža, se srečeželni tovarš naveliča ino mu ves serdit preseka: „k meši lehho grem, kader čem, ino pot do cerkve vem sam najti. Kako dolgo

še me meniš z praznimi besedami kermiti? Sosed, ki je le na ti oponos čakal, je imel odgovor že kredi: „Ne jezi se, mu reče; večkrat sem ti že kraj pokazal, kder se skrivno bogastvo shranuje, od kod si vsak den toliko blagoslova prinesem, da srečno zhajam; stori tudi tako, ino se pred vsem k sercu vzemi Gospodovo besedo: „Jište uaj popred božjo kraljestvo ino njegovo pravico, ino vse drugo vam bo pridano.“

Dr. J. Muršec.

Prigodbe

žalostne ino veselo

rajnini v časi, živini y spemini ino poduk.

B.

Prigodbe

žalostne ino vesele

rajuim v čast, živim v spomin ino poduk.

B.

Prigode

Hvalejmo častitlive može ino naše očake. Veliko časti je Gospod skuz svoje dela nad njimi skazal. Njih trupla v pokoji počivajo, ino njih ime živi od roda do roda. Sirah 44, 1.—

izjavit v čast, živim ino bodim.

I.

Roman Boštjan,

Sekovski knez ino škof.

„**B**ratje! spomnite se svojih naprejpostavljenih, kter so vam božjo besedo oznanovali; glejte konec njih življenja, ino ravnajte se po njih veri.“ Kar sv. Pavl Hebreje opominja tudi Slovence Štajerske dežele velja, de naj svojiga rajniga škofa Romana Boštjana v hvaležnim spominu ohranijo, kteri, če ravno rojen Nemc, so tudi Slovence po očetovo ljubili, ino nevtrudljivo (marljivo) za njih izveličanje skerbeli.

Boštjan Cengerle bili so rojeni v gornim Krihberzi blizo Ulma na Nemškim 20. Prosinca 1771. Njih poštene, bogaboječi stariši bili so kupci ino so imeli 7 sinov pa hčeri 3. Njih nar veči skerb je bila svoje ljubeje prav po keršansko izrediti. Mlad Boštjanek je imel veliko veselje v šolo; stariši ga dajo v bližen samostan (kloster) černih menihov svetiga Benedikta. Vučenost, pobožnost ino pa sveta tihota samostana (Biblingen) je bogeljubnimu Boštjanu, ki je rad molil ino se pridno učil, toliko dopadla, de je naprosil tudi njega med menihe vzeti. Ime Roman so dali menihu mladimu; ino na svetiga Tomaža 1793 so ga posvetili (žegnali) mešnika.

Kakor mlad vojšak Kristusov, vneti za božjo čast ino za izveličanje duš, so mlad Roman z orožjom vučenosti ino pobožnosti hitro za mlajši brate skerb prevzeli, ino začeli v domačim samostani sveto pismo učiti. Kar jim je na letah pomankalo, so njih čednosti domestile, ino v enih letah so Roman svojim bratom popolnosti živ izgled ino pa duhovski oče bili.

Kakor žlahtna roža daleč okrog (okolj) diši, tudi mladiga, pa učeniga ino bogaboječiga moža ime po deželah lepo slovi. Jišejo take može deželski ino duhovski poglavari, kakor našiga Romana. Poklicali so jih v imenitno Salzburg (Solnigrad) za učenika višeh šol, so jih duhovskiga svetvavca izvolili, ter jim dali čast po zaslugi. Srečen, kdor se v časti ne prevzeme, kogar pa tudi terpenje ne pobije, kakor našiga Romana. Mladenč! varji se prevzeti — vadi se od mladih nog (let) terpeti; ne veš kaj te še na sveti čaka.

Kakor vihar od daleč priburi (pripiha), drevje šibi (pripogiba), hrami podira ino škodo neizrečeno veliko po sveti stori (učini), tako je sovražna moč iz Francoske priderla, po Nemških deželah veliko samostanov ino duhovskih domačij zaterla. Tudi samostan Biblingen, toliko sto ino sto let prebivaše modrih učitelov ino pobožnih možev, kder so bile učenosti ino svete čednosti doma, so leta 1806 zaterli, ino pridne menihe po sveti razgnali. Podali so se na Poljsko v samostan Tinjec blizo Krakove. Tudi naš Roman so šli za svojimi bratmi, katerih prednik ali priyor so bili slavni Gregor Cigler, sedajni Lincarski škof. Če je pa človek ravno povsodi le popotnik na tim sveti, najde tudi po vsih krajih dobre ljudi, če le sam dobro. priljudno serce ima, kakor naš Roman. Izvolili so jih zopet (drugoč) v Krakovi za učitelja (profesorja) desete šole; ino Roman niso mogli dosti dohvaliti žlahtno serce ino pa prebrisano glavo mladih Poljcov, za vse slavno ino lepo živo vnetih.

Stanovitniga prebivališa človek nima na sveti, dokler ne najde nad zvezdami svojiga doma: to resnico so skusili tudi menihi sv. Benedikta. V dveh letah so morli zopet Poljsko zapustiti, ino se v Avstrijansko preseliti. Naš Roman so prišli na vseučeliše v Prag, ino v dveh letah po tem na Dunaj (Beč), kjer so 12 let deseto šolo učili, mlade duhovnike vadii sveto pismo učiti ino se naše sv. matere kat. cerkve kakor terdne skale ino stebra resnice zvesto deržati. Pa ne samo v šoli so pridno delali, tudi v cerkvi so radi pridgvali ino spovedovali, ter jiskali kolikor jim mogoče božjo čast povišati, vernih duš pa izveličati. Dopolnila se jim je za to obljuba Gospodova: „Blazen si priden ino zvesti hlapec; ker si bil v malim zvest, bom te krez veliko postavil.“

Sekovska škofija bila je dvanajst let vdova, ker ni v Soligradi viši škofa bilo, kateri imajo pravico Sekovskega škofa postaviti. Rajni Ljublanski škof Avgustin so se iz Ljublane v Soligrad preselili, ino so višiškof za Sekovsko škofijo, škofa jiskali. Poznali so našiga Romana, moža učeniga, bogaboječiga, pa tudi serčniga za božje reči, tudi rajnimu cesarju Francu I. dragiga, ino izvolijo jih na svetiga Jurja 1824 Sekovskega škofa. Bili so oni, ino pa Lavantinski škof Ignac Franc 12. Kimovca 1824 v Solnigradi posvečeni (žegnani). Veliko časti ino oblasti so prijeli; pa tudi prevzeli še veči skerbi. Močno jih je skerbelo, kako bojo svojo veliko čedo dobro pasli, pa tudi veselo so zaupali v brambo svojiga Boga. Zvesto služiti Jezusu, nar vekši pastirju, kterimu bojo za svoje ovčice odgovor dajali, zvesti ostati sveti katolški cerkvi, ktero so od mladih dni kakor svojo ljubo mater častili, zvesti biti svojmu cesarju ino celi Avstrijanski hiši, ktero so neprenehama spoštvali: vse to so na kolenah obljubili, kedar so dveh škofij Sekovske ino Ljubnijske pastirsko palico prevzeli. Kar so obljubili, so kakor mož beseda do posledniga izdihleja brez vsiga straha serčno dopolnili.

Besedo božjo oznanovati je bila njih prva skerb. Več let so v stolni (škofovski) cerkvi postne predge imeli; pa tudi po svojih apostolskih stezah so per vsaki fari predigvali ino vsakimu stanu dolžnosti razlagali. Jih je doma objiskal kdor rad, vsakimu so priličen nauk dali, de jih je vsakdo potolažen ino v dobrim poterjen zapustil. Njih besede bile so zlate jabelke; ni jih lahko pozabil, kdor jih je čul.

Pridne pastirje posvetni, slabiga vajeni ljudi sovražijo; tudi zaspane žali, kdor jih budi. Taka se je tudi rajnimu škofu godila. Po kerčmah ino dobrovoljah so jih grajali (od njih hudo gučali) njih lepe nauke ino dobre napravila v hudo obračali; ino kar niso po resnici zamogli, so pa legali, jih obpoštovanje per priprostih ljudeh djati. Serčniga viši pastirja pa vse to oplašilo ni. Djali so: „Tudi mlado dete se dere, brani ino joka, kedar ga skerbna mati vmiva ino čedi. Ko je pa otrok lepo zdravo odrastilo ino k pameti prišlo, še le dobroto spozna, ino pridni materi hvalo ve. Meni se zdaj taka godi; zaupam pa, de bojo ljudi spoznali, kedar že mene med njimi ne bo, do je bobro ino prav, kar s torim.“

Škofa desna roka je bogoljubna duhovšina, pastiri učeni ino bogaboječi, vneti za božjo čast ino izveličanje duš. Mešniki so ljudem, kar je sol jedim; oni so luč svoje srejne (fare). Za to so si rajni Roman vse prizadeli dobre duhovne (redovnike) vernim dati ino ohraniti. Vsako leto so jih krog sebe zbrali, z njimi molili, premišlovali ino ponovili svete obljube duhovskega stana. Priporočali so pred vsem ljube otroke, naj jih učijo Boga prav spoznati, ino vadijo Bogu lepo služiti.

„Po otrokih — so djali — si mormo ljudi pridobiti, po njih nebesa kupiti; takih je nebeško kraljestvo. Naše šole so za božje reči merzle ko led; zato vmirajo mlade serce v božji ljubezni. Kder pa žive, goreče ljubezni božje ni, tam prebrisana glava, še tak učena, dobriga ne stori. Šole morjo biti božji tempel, kateriga nebeška luč obsija ino greje.“

Dobre duhovne izpodrediti, ino pa vbogim mladenčam pot v duhovski stan napelati, so povabile vse svoje duhovnike v pomoč, vtemeliti (postaviti) duhovšnico malih, v kateri bi se mladenči zapelivosti sveta ovarvali, v nedolžnosti ohranili, ino v gnadi božji duhovski stan nastopili, kakor sv. katolška cerkva želi.

Z velikim veseljam so jim duhovski pastirji pomagli, sebi pritergali ino škofu vdelili. V kratkim so bile zalim mladenčam vrata Auguštineja, tak se duhovšnica malih zove — odperte, v katerim rastejo prihodni pastiri vernih kak ti mlade oljke v verti Gospodovim. Tako učeliše je slava škofije ino dobrotnikov cveteči venc, svete kat. cerkve rodoviten sadunosnik.

Kakor ima vsako kraljestvo svoje vojšake, kateri na straži (vahti) stojijo, pa tudi tabre (festinge) ino grade, de je močno zadosti se sovražnikom braniti, tak ima tudi kat. cerkva svoje samostane (kloštre), v katerih enih duhovniki v drugih none zared molitve, učenosti ino dobrih del živijo, Bogu ino bližnemu lepo služijo, eden drugiga v dobrim podperajo, de kdor ne obnemore. Pride kaka sila, je potreba pastirjam na deželi pomagati, v kaki hudi bolezni pristopiti, so menihi dripravleni. None učijo dekleta (dekline), bolnikom strežejo, pelajo cerkvene reči, ino milosti božjo izprosijo krez deželo ino ljudi.

Vsi sveti možje ino imenitni škofi so od nekdej za samostane skerbeli. Sv. Blazili, veliki škof je bil oče menihov; sv. Auguštin, sv. Martin, sv. Gregor papež so v kloštrih živeli poprej, ko so nastopili svojo sveto službo. Po izgledi takih ino tolških svetih možev so tudi rajni škof Roman po dovolenji svetliga cesarja imenitne duhovne družtva Jezusoviga menihe sv. Alfonza ino Karmelite v svoje škofije zaseli. Tudi vsmilene sestre so v Gradec dobili, ino jih tudi v Marburg dali, de iz gole ljubezni do Jezusa bolnikom strežejo, serčne device, ki vse zapustivši, kar svetu dopade, Jezusu služijo, ki govori: „Bil sim bolen, ino objiskali ste me. Resnično vam povem, kar ste enimu mojih nar menjših storili, ste meni storili.“ Na svoje stare dni so še Gračanam šolske sestre oskerbeli, ktire bi deklinam keršanske matere bile, jih lepo v strahu božjim redile ino domestile, kar lastne matere prerade zamudijo. „Bog nam daj dobre matere! — so pogosto moder škof zdihvali. Ako keršanskih mater ni, tudi ne bo dobrih ljudi.“ Vsih teh ino tolških dobrot pa nehvaležen svet ne je kaj obrajtal. Le grajali ino pa obnašali so vse te keršanske naprave. Pa tudi bogoljuben škof ne so ljudem vsiga tiga zazlo (za hudo) vzeli. „Vsaka dobra setva — so djali — gnoja potrebuje; ino bolj ko se pognoji, lepši bo rastla. Najmo le, de ljudi hudo govorijo, ino naše delo pognojijo. Bog bo svoj blagoslov (žegen) dal.

Pravi katolški kristjan ni, ki le za svojo domačijo (hram) skerbi. Božjo kralstvo na tim sveti je do konca sveta, vsi ljudi so božji otroci, vsim smo dolžni po svoji moči v nebesa pomagati. V to sveto katolško pomoč so rajni škof Roman bratevšino svetiga Leopolda svojim vernim toliko gorečo priporočali, de je Sekovska škofija prvih ena bila, ki je misjonarjam v Ameriki obilno pomagala. Ako bi tebi imeniten ino bogat gospod obljubil, de bo tebi, če mu 1. krajcar posodiš, goldinar (rajniš) povernil — so djali — ali mu ne boš rad posodil, kar gleštaš? Glej, Gospod nebes ino zemle ti je pa obljubil stotero poverniti, ino še večno življenje pridati; ali mu ne boš vsako nedelo krajcarja posodil. Ali se boš bal, de Bog mož beseda ne bo? — Kar je Bog obljubil mora dati; drugač bi Bog resničen ino zvest v svojih obljubah ne bil.“

Po deželi ljubezen božjo vneti, obuditi želje svete zakramente pogosto ino pa vredno prijeti, so se pod njihovim varstvom začele bratovšine presladkiga serca Jezusoviga, živiga roženkranca ino pa serca Mariiniga za preobernenje grešnikov. Cerkve so se olepšale, kersanske srejne (fare) so za božjo čast oživele. Viši pastirnijo pokojniga Romana po pravici imenujemo veselo spomlad zmladletko Sekovske škofije.

„Skof mora biti svoji hiši dober gospodar, veli sv. Pavl, zakaj če kdo v svoji hiši gospodar biti ne zna, kako bi za cerkvo božjo skerbel? Rajni Roman so bili svojih domačih nar bolj skerbni pastir, Vsako jutro so mogli (morli) družina k sveti meši jiti, ino na večer so vse v svojo kapelo zbrali, med njimi večerno odmolili, jih blagosloveli ko dober oče svoje otroke ino jih pokropili z blagosloveno vodo. Bili so kakor luč med svojimi, ktira po vsej hiši sveti vsem, ki v hišo pridejo. Vsako jutro so ob štirih vstali, opravili svojo juterno pobožnost; po tem so v bližno cerkvo šli sveto mašo služiti, pa še verh nje tudi drugo mašo slišati. Pred altarjam po uri kleče so svojo drago čedo nar višimu Pastirju priporočali, ino prosili Boga, naj njih verne greha ovarje, ino na duši kakor telesi blagoslovi. Ob dvanajstih so vsak den šli pred sveto rešno Telo moliti ino priporočati Bogu vse svoje djanje ino nehanje; v sredi večerke (podoldne) so imeli z svojimi prijatelji sv. roženkranc.

Kakor zvest Bogu — bili so tudi prijatelj vsem poštenim ljudem. Nobenimu popotniku, posebno duhovskimu niso bile per njih vrata (dveri) zaperte; berači pa so eden drugimu dveri odperali. Bog jim je dal visoke starosti včakati. Belo nedelo 1844 so drugo novo mešo peli. Bil je v Graci lepi zгод ino veseli den, ki ga noben ne pomni takiga. Bilo je nad štirsto mešnikov, med njimi kardinal Švarcenberg, viši škof Soligraški, Lavantinski škof ino Knez Franc Saver, ino več drugih imenitnih duhovnih ino deželskih (svetskih) Gospodov. Po peti meši so na kancel šli, od svoje ljube črede slovo vzeti ino jo blagosloviti, rekoč: „Preljuba čreda! Jezus Kristus naš nar viši pastir, vsem izgled, je svoje učence (učenike) poslednič blagoslovil, roke k svojmu nebeskimu Očetu pozdigvaje, ino jim je posledne nauke izročil,

prej ko jih je zapustil. Po izgledi Jezusa, svojga dobriga pastirja tudi jaz na ta sv. kraj pridem; zakaj denešno obhajilo za večer svoje smerti imam, ino spodobi se, de svojo predrago čedo blagoslovim ino nekoliko besed na serca položim.

Kaj Vam hočem dnes bolj veseliga povedati, kakor Vas zagotoviti, de kar sim Vaš viši pastir vsaki den večkrat za Vas Boga prosim po izgledi sv. Pavla, kateri Rimlanom piše: „Bog je moja priča, de neprestano na Vas mislim v svojih molitvah.“ Posebno pa dnes svoje roke povzdigam za Vas. Molitve pa ni lepše, kak tista, ktero je vsmileni Jezus posleden večer za svoje učence (učenike) k svojmu Očetu molil, ktero tudi jaz v njegovim imeni ponovim. Sveti Oče, za nje prosim, ne za svet, ampak za nje, ktere si meni dal; saj so tvoji. Tvoji so bili, ino si jih meni dal, ino oni so tvoje besede ohranili. Ne bom dalej na sveti; zakaj h tebi pojdem; ali toti na sveti ostanejo. Dokler sim per njih bil, sim jih ohranil v tvojim imeni. — Zdaj pa k tebi grem, ino na sveti to govorim, naj veselje moje popolnoma imajo. Ne prosim, de bi jih iz sveta vzel nego (temuč) de jih hudega ovarješ. — Pa ne prosim samo za nje, ampak tudi za tiste vse, ki bojo po njih besedi v mene vervali, naj vsi Eno bojo, kakor si ti, Oče v meni, ino jaz v tebi, de bojo tudi oni v nama Eno.“ Ako ta molitva Jezusova ino zdaj moja po njem vslišana bode, ne bomo storili više hudiga; zato namre je prosil Jezus Očeta, de nas ovarje hudega.

Oj, Preljubi! le pregreha sveto ljubezen razterga med Bogam ino med bližnimi; samo greh nas razkači (znemiri) ino nam vzeme mir serce. Smo greha prosti, smo z Bogom združeni ino si med sebo dobri, vživamo znotrajni mir; ino te dušni mir nam zemlo v vesel raj premeni; potem smo tudi v terplenji polni znotrajniga tolaža (trošta). Torej je priserčna prošnja moja na Vse: deržimo se Jezusa ino nja svete cerkve, svoje ljube matere, imajmo živo vero, terdno zaupanje v njega, ino pa gorečo ljubimo ga. Jezus bodi v naših mislih, v gučih ino delah. Na Jezusovim presvetim serci hočemo zvečer zaspati, zjutraj izbuditi se, za Jezusa delati ino počivati, terpeti ino se veseliti.

Ako se nam pa prigodi, ker smo slabi ljudi, de grešimo, ne obupajmo; imamo besednika pri Očeti J. K. pravičniga;

ino on je sprava (pomirenje) za naše grehe, pa ne samo za naše, ampak tudi za grehe vsiga sveta. V zaupanji na zasluženje spravne smerti Jezusove lahko mirno smerti čakamo; saj nam je Kristus svojo božjo besedo dal, de vsi, kateri v njega verjejo, pogubljeni ne bojo, temuč imajo večno življenje. Lepo nam tudi obljubi, de gre prvi k Očetu pred nami v nebasa, nam kraje (povstore) pripraviti; po tem pa hoče drugoč priti, ino nas k sebi vzeti, naj de bomo tudi mi, kder je on.

Zdaj pa še eno mojo besedo! Minulo je 73 let mojiga življenja, 50 let, kar sim mešnik. Oglebam se na dolgi pot ino zagledam brez števila božjih gnad ino dobrot. Za to bi rad klical dnes, vnet milosti Gospodove, ne le svoje ovčice, ampak zemlo ino nebo ino vse milijone udov sv. kat. cerkve bi rad povabil Gospodu z meno ino za me priserčno hvalo dajati ino mi pomagati hvaliti njega na veke.

Prosim pa tudi ino se vsim priserčno priporočim, naj prosijo Boga neskončno pravičnega meni za odpušanje vsih storjenih grehov ino dopernešenih krivic, de nesim toliko gnad prav ino modro obernil, naj neskončno svet ino pravičen, pa tudi milostivi Bog za voljo toliko prošenj ino darov meni prizanese, ino me v obsodbo ne vzeme. Naj več mene verna misel tolaže, de nam Bog pod velikim grehom zapoveda upati, kajti je vekši njegovo vsmilenje, kak ti so naši grehi, ino de nihče, kateri v njega verje, pogubljen ne bo. Večna hvala njemu bodi, de živo verjem v trojno ediniga Boga, ino v edino rojeniga Jezusa Kristusa, ino v nja sveto Rimskokatoličansko cerkvo, v kateri z božjo pomočjo živeti ino vmreti hočem.

Zdaj pa poprej ko Vas blagoslovim, Vas, svojo predrago čredo pred vsem priporočim vsemogočnimu trojo-edinimu Bogu, Očetu, Sinu ino sv. Duhu, naj de bo med Vami en duh ino eno telo, kakor je eden Gospod, ena vera, eden kerst, eden Bog ino Oče vseh, kateri je kroz vse.

Izročim pa tudi z enako ljubeznijo ino skerbjo svojo drago čredo v naročje (krilo) preblažene device ino božje matere Marije, katero nam je njeni Sin Jezus mater dal, ino ktera nam pomagati bolje želi, kakor mi sami sebi želimo. Za to tudi

sveti očaki velijo, de nihče ne more pogublen biti, kateri svoje serce tej materi izroči. Marija neče henjati (prestat) svojiga božjiga Sina za nas prositi, de nam gnado deli svoje grehe spoznati ino objokati. Zamoremo pa grehe svoje prav ožalovati, nam jih tudi Jezus zamore odpustiti; za to gnado se pa imamo tej materi zahvaliti.

Poslednje Vas priporočim mogočni priprošnji svetiga Jožefa patrona te dežele, kakor tudi sv. Iliu, Benediktu, Rupertu, Virgilju, Maksimiljanu, ino vsim tistim svetcam posebno, kateri v mojih škofijah posvečene cerkve ino altare imajo, ino kateri so nam toliko ino tako dobriga storili.

Zdaj še povzdignem roke svoje h vsim milijonom izvolenih, kateri se v nebesih veselijo, pa tudi h vernim dušam, ktere še v vicah terpijo, ino so tudi bratje ino sestre nam, ki se na tim sveti vojskujemo, kajti smo vsi vudi naše matere kat. cerkve, naj nas v svojo sredo sprejmejo, de bomo vsi za eniga ino vsaki za vse pod bandero Jezusovo se bojevali zoper vidne ino nevidne sovražnike naše duše. V sredi vsih teh milijonov svetih vojšakov, pred kterimi sta Jezus ino Marija, bodemo vse sovražne moči srečno premagali, prijeli krone premaganja ino se veselo videli v vekovečni diki nebeški (večnim življenji). — Tako lepo so vzeli rajni škof že per svoji drugi novi meši od svojih slovo, ino so blagoslovili vse svoje ovčice.

Po zimi leta 1845 so rajni škof Roman hudo zboleli, ino tak zlo slabeli, de ni bilo upati več, de bojo kdaj ozdravili. Dali so se prevideti z svetimi zakramenti, ino se pripravili dalno pot v večnost nastopiti. Ali ravno v tej veliki sili se je ljubezn njih ovčic prav živo pokazala. Po vsih cerkvah so za njih ozdravo molili, so postili ino vbogajme dajali. Bog je vslišal prošnje ovčic za pastirja blagiga; združena molitva je toliko premogla, de so v kratkim iz smertne postele vstali, ino še tri leta svojo ljubo čredo vodili. Ako je ravno njih truplo pod težoj starosti slabelo, njih duh je bil bistroumen, njih serce neprenehamo keršanske ljubezni živo. Sodili so nevarne čase ino napovedvali svojim duhovnikom hude dni. „Boj med hudimi ino dobrimi se skrivaj že veliko let bije. Ne goljfamo se, kakor bi naši sovražniki počivali.

Križam rok deržati ne smemo. Naši sovražniki imajo goste verste (rede) ino potreba je, de tudi mi v versto (red) stopimo, ino se dobro sklenemo. Dolgo brez hudiga boja ne bomo. Ne strašimo se; naša premaga je gotova. Če ravno padnemo, bojo drugi na mesto naše vstali. Nas tavžent popadne, jih bo deset tavžent za nas vstalo. — Po svetni oblastniki nas vedno kročajo rekoč: Le dražiti ne! ljudi le v miru pustiti! Ali take besede so prazne ino za nas močne škodlive. Kaj nam pomaga tiho djati ali mirnim biti, ker naši sovražniki mira ne dajo.“ Težavne čase, ktere so katolški cerkvi prerokvali, so sami včakali. Hudo so jeli leta 1848 sovražniki katolške cerkve razsajati, duhovnike sovražiti ino tudi preganjati, ako jim niso po volji vsiga storiti premogli. Izgnali so starimu škofu nar ljubši menihe družbine Jezusove ino žugali tudi vse druge samostane razdreti. Hotli so jim nar zvesteji duhovske pomočnike vzeti ino odpoditi. Komu bi vse te britkosti serca ne pobile, videti vse lepe ino drage priprave, ktere so škof z teliko ino tako skerbjo vtemelili, zatirati? Ali rajni škof Roman so po izgledi svojiga mojstra vse Bogu izročili ino se v božjo voljo podali. Hudo so jih imeli, žalili ino černili, kakor so le vedli; Bog je pa svojimu zvestimu hlapcu čudno moč dal, na stare dni vse serčno prebaviti. Kakor so bili v svojih mlajih letah v djanji — so ostali do posledniga izdihleja nepremagliv vojšak v terplenji.

Za svojo starost terdni so na velik četertek 1848 vse svete opravila dogotovili, ino se veselili tudi velikonoč (vuzem) obhajati. Ali njih ura je dotekla. Velik petek v jutro jih opade tolika slabost, de se dajo še tisti den za zmert previditi. Velike bolečine so terpeli, pa veljno, dobro spoznaje, de je posledna. Izročili so namestnikom svojo ljubo čredo v skerb, blagoslovili svoje prijatele ino zveste pomočnike, vse samostane ino cerkvene družine, ino so 27. malotravno ob treh po poldne lepo vmerli, kakor so sveto živeli v 78. leti svoje starosti. Pod veliko cerkvijo (v žerfi) počivajo zdaj od svojiga truda.

Nasočen pastirski list, ki so ga rajni obče ljubleni, premilostlivi knezoškof Roman duhovnistvu ino vsim vernim pisali, je sedajnim nemirnim časom jako primerjen. Poslovenili, Drobincam namenili ino poslali so ga Jernej Ciringar. Naj ga vsi Slovenci čitajo v spomin vredniga verhovnega pastirja.

II.

Pastirski list

zastran postne zapovedi ino postniga polehčanja za leto od štiridesetdanskiga posta 1848 do tistih dob leta 1849.

Izraelsko ludstvo je v težki tlaki pod jarmom egiptovskih kraljev zdihvalo, — zakaj od kralja Faraona samega je bila nevsmilena zapoved dana vse novorodjene otročiče izraelske možkega spola v reki vtopiti, — gospod Bog pa se je vsmilil njih nesreče, ino izvolil moža, ki bi naj rešil njegovo ludstvo iz hlapčovanja (sužanstva) egiptovskega. Ino Gospod se je v gorečem germu prikazal Mojzesu, ino je njemu rekel: „Vidil sem nevoljo svojega ludstva v Egiptu, ino slišal njegovo upitje (krič) zoper terdoserčnost teh, ki jih stiskajo; ino ker poznam njih terplenje, sem prišel jih rešit iz rok Egiptčanov. Poslal te bom k Faraonu, da moje ludstvo, sine izraelove izpelješ iz Egipta.“ (Exod. 3. pogl.)

Ino Mojzes z oblastjo božjo obdan je včinił po tej zapovedi, ino jed delal strašno velike čudeže nazoči (vpričo) kralja Faraona ino v celi deržavi egiptovski, da bi se ludstvo izselilo iz dežele svojega sužanstva; ino deset težkih nesreč je poslal Bog nad Egipt, ker se je vterdilo serce kralja, ino ni hotel pokoren biti ukazu božjimu, dokler niso vsi prerojenci od pervega sina kralevisa počemši po vsej deržavi egiptovskoj jedno noč od angela božjega umorjeni bili. Ino kader je izraelskemu ludstvu dovoljeno bilo izseliti se, ino je uže do rudečega (čerlenega) morja došlo, je Faraonu žal postalo njegovega dovoljenja ino je še u veči zasleplenosti so svojo vojsko za njimi tekel. Pa Gospod je poveličal svoje ime, ino sini izraelovi idejo suho pot čez morje, v katerim so se vode razdelile; kralj Farao pa z vso svojo vojsko najde v morju svoj konec. (Exod. 14. pogl.)

Ino petnajststo let poznej, ko se je dopolnil čas, ki ga je Bog po svojem večnem sovetu odločil, je prišel drugi mož na zemlo, ne samo jednega jedinega ludstva ampak ves človeški rod rešit iz oblasti duha teme, Bog ino človek Jezus

Kristus, kteremu je od večnega Očeta to ime dano, ker je imal svojo ludstvo odrešit grehov. (Mat. 1, 21.)

Zakaj kar je Bog z izraelskim ludstvom nekdam včinitil, je bila samo podoba tega, kar je v svojem času za vse narode na zemli včiniti hotel; ino čudovitno rešenje iz Egipta ino prehod skoz čerleno morje, štiridesetletni prebitek v pušavi zavoljo nepokoršine ino tverdokornosti ludstva, poslednič selitva v deželo Kanaan, ki jo je Bog njihovim očetom obečal, vse to je spominjalo na milostivo odrešenje našega zveličara, kteriga kri nas naših grehov reši; pozemelsko potovanje skoz pušavo tega življenja polno terpenja ino težav, vojevanje ino nevarnosti, ino poslednič preselitva v deželo večnega veselja, v ktero pa nikdo priti ne more, kdo v pokoršini do naukov evangelskih s Kristusom vred ne vojuje, ino stalen do konca v pravi veri ino ljubezni ne ostane.

Kdo nebi mislil, da izraelsko ludstvo, ki je 400 let v tuji deržavi v tverdem sužanstvu ino kakor v pregnanstvu živelo, v tolikim terpenju, da je njih žalostno upitje zlo do nebes prederlo; da to ljudstvo bo tako v spomin božje milosti z neizbrislivimi znamenji priserčne hvaležnosti v svoje serce vtisnilo, ino da se božjemu vladanju po njegovem služebniku Mojzesu z veselim izročenjama povdalo bo? Ino vendar se jo tolikrat spuntalo zoper Boga svojiga Gospoda, gondrali zoper Mojzesa svojiga vojvoda ino zoper Arona svojiga vikšega duhovnika, ino so si želeli nazaj v sramotno sužanstvo v Egipt, da bi mesa ino kruha jedli po volji; kakor sveto pismo svedoči. (Exod. 16.)

S kakšno željnostjo so prosili pobožni očaki starega zakona, očaki ino preroki za prihod taistiga, ki bi imel odvzeti prokletstvo greha ino podobo zemle ponoviti, zato se v prerokvanju očaka Jakoba on imenuje: pričakanje narodov! (Gen. 49, 10.) Prerok Izajia govori: „Rosite nebesa in oblaki dežite pravičnega; zemla naj se odpre, ino rodi naj zveličara.“ (Izaj. 45, 8.) Zato je sv. stavec Simeon, ko je z lastnimi očmi zagledal dete Jezusa kak zveličara sveta, ino ga na svoje naročje vzel, v veselim zamaknenju izkiklnul: „Zdaj pustiš svojiga služebnika, Gospod! po svoji besedi v miru, ker so vidile moje oči tvoje zveličanje, ktero si pripravil pred

obličjem vseh narodov, luč v razsvetljenje nevernikom, ino v čast Izraelu svojmu ljudstvu.“ (Luk. 2, 29 — 32.)

Pa kar je te sv. Simeon v duhu božjim prerokoval, da zveličar bo v padec mnogih v Izraelu ino vu vstajenje mnogih, ino v znamenje, kterimu se bo zopergovorilo (Luk. 2, 34.), to se je od početka kristjanstva do denešnega dne godilo; zakaj beseda od križa Kristusovega nekđaj Judom pohušanje, ino nevernikom neumnost, je tem, ki se pogubijo, vsigdar neumnost, jim pa, ki se zveličijo, je moč ino modrost božja.“ (I. Kor. 1, 18. 24.)

Priprosti, pa verni ino pobožni pastirje so bili, ki so najpervi od angela nebeškega pozvani bili molit novorodjenega zveličara v hlevu betlehenskem; ino pa siromaški ribiči (njih dvanajst ino neučeni ljudje so bili, ktere je zveličar izvolil za svoje apostole, ki naj evangelj po vsem svetu oznanujejo, ino naj so stebri cerkve, ktera od Kristusa na skalo ali pečino sozidana se naj v bran postavi vsemu preganjanju sovražnikov ino naj do konca sveta obstoji. (Math. 16. 18.) Zakaj Bog je hotel pokazati, de postavljenje njegove cerkve ino moč njegovih naukov ni iz moči ino modrosti človeške, nego iz milostivega djanja božjega; — zato govori sv. apostel Pavl: „Kar je neumno pred svetom, je Bog izvolil, da bi modre zasramotil; ino majhno pred svetom ino zaničovano ino kar nič ni, je Bog izvolil, da bi to, kar kaj je, vkončal: da se nobeden človek pred njem ne hvali. (I. Kor. 1, 27 — 29.)

Kdo bi neki hotel v sužanstvu ino hlapčovanju živeti? Kdo si ne želi prost biti, prost vsega, kar je za njega hudo? Prostost ino sloboda, lepa pa pogostoma krivo razumljena beseda! je prostost prava ino lažniva, je prostost ino sloboda, ktera pelje k zveličanju; ino je sloboda, ktera pelje k pogublenu. Ako bi dete hotelo izlezti iz rok varvajoče matere, ino brez voditve koracati, kamo ga njegovi počutki vabijo; ako bi mladina v blodnji svojega nagnenja opominanje ino svarjenje starišov in učitelov zaničovati, v razberzdanim potepanju ino divjoj razuzdanosti za posvetnimi nasladnostmi ino po samem veselovanju kakor za kakšnimi sleparsko zapelivimi svetlobami hoditi htela; ako bi podložniki zapelani od lažljivih misl svojega serca, ino (zapelani) skoz hudobne be-

sede ali izgleda, od svete pokoršine odstopili, svoje zaupanje, svojo ljubezen ino podložnost tistim vkratili, ktere je gospod Bog jim poglavare ino pastire postavil; potem je ta sloboda lažliva, ktere konec je smert ino pogubljenje.

Ako človek, najimenitneji stvar na zemli, namesto da bi svojo dušo, podobo božjo nad pozemelske stvari povzdignil, ino v nebesa spravil, se le v blato grešnih nasladnost zaskople, glas svoje vesti zaduši v samem veselovanju ino posvetnih opravilih, na svojo večnost pozabi, ino svojo neumerljivo dušo z grehi ognuzi, ino se ob milost božjo spravi, ktera je njegovo pravo življenje; je to le sužanstvo, ne pa sloboda.

Kristus je prišel, da bi nas v resnici proste včini, proste greha, ino vsega hudega, ktero za grehom nastopi. „Spoznali bote resnico, govori pri sv. Janezu (8, 32), ino resnica vas bo proste včini. Judje tega niso hotli razumeti, ino so odgovorili: Abrahamov rod smo, ino nismo nikdar nikomu služili; kako ti praviš: Bote prosti? Jezus jim je odgovoril: Resnično, resnično vam povem: Vsaki, kteri greh dela, je sužen greha. Sužen pa ne ostane vekoma; sin pa ostane vekoma. Ako vas tedaj sin proste včini, bote resnično prosti.“

Sveta devica ino vitežka kristjanska mučeniča Agata, (kakor je čitati v življenju svetnikov 5. svečena) je za nevernega cesarja Decia zared kristjanske vere od poglavara Kvinciana v temnico zaperta bila. Poglavar ji zared njene vere ino njenega življenja reče: „Jeli te ni sram Deklica imenitnega rodu, da tako zaničljivo ino sužno življenje kristjansko živiš? Sveta devica pa je odgovorila: „Ponižanje ino sužanstvo kristjanov je veliko imenitnej, kakor bogastvo ino gizdost kraljev.“

Dobro pomislite to, moje prelublene ovčice ino otroci v Kristusu! Iz celega serca želim, da bi vi vsi prosti bili po nauku evangelskem. Ako nas evangelj resnično proste včini, ino le evangelj nam pravo življenje daje, je pitanje (prašanje), kaj je prostost ino sloboda evangelska? Kaj je nauk Jezusa Kristusa?

Posvetni ljudje si zelo kaj posebnega mislijo od vere kristjanske. Njih vera je tako temna ino dvojna, da so v njej zapopadene vse lažlive kvante, vse blodnje ino krivoverstva, ktere so od mnogoterih sanjarov kdaj izmišlene, še clo vse nevernike obseže njih vera. Kakšna njih vera, takšno tudi njih življenje; njih veličanje je vse svoje grešne nagone izpolnovati, iskati samo čast ino bogastvo, posvetno veselje ino zabave (kratkočasnice), z jedno besedo, kakor sv. Apostel govori: „poželivost mesa, poželivost oči ino gizdost življenja, kar ni od Očeta, ampak od sveta.“ (Joan. 2, 16.)

Kristjansko odrešenje zvrtači dušo po božjoj milosti od njenih bolezni, zvrtači dušo od poželivosti ino ponovi celega človeka po sv. Duhu.

Naj se telesna bolezen zvrtači, se mora najpopred gledati na izvir ali vzrok bolezni; taka je tudi z našo dušo. Trojni je izvir, iz kterege je greh prvih dvoih človekov nastal: gizdost, nepokoršina, poželivost. Trojno mora tedaj tudi vrtačitvo biti, da dušno bolezen zvrtačimo: ponižnost, pokoršina, zatiranje.

Zato odrešenik, ako ravno najjimenitnejiga rodu, zakaj on je bil rodu božjega, sin božji sam, ni hotel v posvetni gizdosti ino visokosti na svet priti, ampak je izvolil siromaško priprosto življenje, siromaško staviše, rojstvo v hlevu Bethlehenskim, ubožtvo v oblačilih, v živežu ino stanovanju; — je bil pokoren do smerti na križu svoje podučanje je začel s štiridesetdanskim postom, in je od rojstva do posledne ga zdihleja svojiga življenja sam sebe zatiral, zatajeval. Kako je živel, tako je tudi učil; na vsakoj strani evangelja oznanuje on vojevanje proti našim hudobnim željam, proti gizdosti, proti samosvoji ljubezni, proti počutlivosti, z jedno besedo: zatajevanje samega sebe.

Pri sv. Mateju govori (Jezus): „Nihče nemore dvema gospodama služiti; — nemorete služiti Bogu i mamonu.“ (6, 24.)

„Kdo ljubi svoje življenje (t. j. kakor ga svet ljubi), ga bo zgubil; in kdo sovraži svojo življenje na tem svetu, ga bo obderžal v večno življenje.“ (Joan. 12, 25.)

„Ako hoče kdo za menoj priti, naj zataji sam sebe, i naj vzeme svoj križ, ino naj hodi za menoj.“ (Mat. 16, 24.)

Perva predga našega gospoda imenovana: predga na gori, je polna takih naukov, da imamo svet zaničovati, sami sebe zatajevati, ino da duh mora vojevati proti mesu. — Blaženi ubogi v duhu, blaženi krotki, blaženi ki so čistega serca, blaženi ki preganjanje terpijo, za pravice voljo. Ako te tvoje desno oko pohujša, izderi ga ino verzi ga od sebe; in ako te tvoja desna roka pohujša, odsekaj jo, ino verzi jo od sebe.“ (Mat. 5.)

Ino bogatemu mladenču v evangelju je rekel zveličar: Ako hočeš popolnoma biti, idi prodaj kar imaš, ino daj ubogim, ter pridi, ino hodi za menoj. (Mat. 19, 21.) Zakaj bogastvo je jako nevarna reč; lahko zapelje v gizdost ino požertnost, zato je zveličar bogastvo prisposobil ternju, med katerem se seme božje besede zaduši; nerodovitno ostane; (Mat. 13, 22.) zato je tudi bogatinom ojstro besedo rekel: Gorje bogatim! (Luk. 6, 24.)

Ravno takov nauk je tudi v pripovedi od bogatega požertnika ino siromaškega Lazara.

Ko tedaj pri začetku sv. postnegu časa vse vernike v Gospodu opominjam, naj toti čas milosti božje z vso gorečnostjo k svojemu posvečenju obernejo, moram samo so solznimi očmi nazaj misliti na pretekle dni, ktere nam je Bog po svoji miloserčnosti k temu dodelil, da pokoro delamo za svoje grehe, ino skoz dopadlive dela od Boga opušanje zadobimo; pa mnogi so te dni v svoji lehkomislenosti le k temu potrošili, da so Boga še huj žalili, ino svojo dušo v pogubljenje spravili. Nikar se ne motimo, znamenja (sedanjih) časov napovedujejo žalostne dni, ki bodo nad nas prišli, po božjim pravičnim naravnanju; zakaj Bog narode po svoji ojstri pravičnosti občutljivo kazni, ako klicanja božje ljubezne slišati nečejo. Pri preroku Izaiju govori Bog: „Ako ste voljni, ino mene ubogate, bote dobroto dežele vživali; — Ako se pa protivite ino mene na serd nadražite, naj vas meč vkonča; zakaj Gospod je govoril.“ (1, 19. 20.) „Spreobernite se k Bogu, ino Bog se bo kvam obernal.“ (Zach. 1, 3.)

„Storite vreden sad pokore. Že je sekira drevesu na korenino nastavljena. Vsako drevo, katero ne rodi dobrega sadu, se bo izsekalo, ino v ogenj verglo.“ (Luk. 3, 8. 9.)

Hočete v resnici srečni biti, priklonite svojo voljo pod sladek jarm Kristusov; zakaj njegov jarm je sladek ino njegovo breme je lahko. (Mat. 11, 30.) Ubogajte gospodske, posvetne v posvetnih rečeh, duhovske v duhovnih rečeh; zakaj gospodske so namesto Boga, ino kdo se oblasti vstavlja, se božji volji vstavlja ino sam sebi pogubjenje nakapa. (Rim. 13, 12.)

Pa tudi gospodske naj svoje podložnike vodijo v strahu božjim, ter se naj spomnijo, de bodo od njihovih duš račun davali. (Hebr. 13, 17.)

Ubogajte tedaj tudi cerkvo, ktera namesto Boga vam zapove, postno zapoved obderžavati, ne samo mesa se zderžati ob stanovitnih dneh, temuč tudi pri jedi si pritergati. Spomnite se, kolikokrat ste iz svetiga mesta podučeni bili, kako potreben ino hasliv je post za dušo, ino še clo za telesno zdravje. Ne poslušajte govorjenja posvetnjakov, kateri vas od Kristusa ino od zveličanja odverniti hočejo; zakaj prostost ino sloboda, ktero evangelj oznanuje, je clo drugačišna od taiste, ktero svet, meso ino neprijatelj vašega zveličanja vam sleparsko ponujo: zakaj ako po meso živite, bote umerli; ako pa v duhu djanje mesa morite, bote živeli.“ (Rim. 8, 13.)

„Živite tedaj v duhu, po tem ne bote nasladnosti mesa dopernašali.“ (Galat. 5, 16.)

Postna zapoved je brez tega zared slabosti mnogih kristjanov tako polehčana, da se le z veliko sramoto ogledujemo na gorečnost kristjanov u prvih časih, takrat pa je zraven zveste ino otroške pokoršine do cerkve, bilo tudi več pobožnosti do Boga, več čistega zaderžanja, mir in veselje v hišah ino z vsem tem tudi blagoslov božji, kateri blagoslov pa od nas odhaja, kak hitro od steze božje odstopimo.

Ako pa po opominjanju naše duhovske matere sv. cerkve, svoji poželivosti večkrat kaj pritergamo — da pokoro delamo

ino meso svojemu duhu podveržemo — dajmo, kar svojemu truplu pritergamo, v pomoč ubogim, kateri so otroci jednega istega očeta Boga, naši bratje ino z nami vred odrešeni v Jezusu Kristusu, ino so v svoji revšini našoj dobrotlivosti izročeni. Posebno naj bogati pomislijo, da njim bodo tudi vrata nebeške nekdanj zaperte, ako oni svoje serce prošnjam siromakov zapirajo. Velika je na vse kraje revšina, ino še huj nas bo stiskala, ako ne henjamo božje pravičnosti skozi svoje grehe h kaznovanju dražiti, ino ta revšina nam je prelepa priložnost, da deležni postanemo veselega obečanja Kristusovega: „Blaženi miloserčni, zakaj miloserčnost bodo dosegli.“ (Mat. 5, 7.)

III.

Korl Ljubej

mladine posebno dober pastir.

(Nabrala g. g. Mihael Stojan ino Tomaž Jeretin.)

Bolšiga daru Bog na tem sveti ne more dati kaki soseski ko če ji da duhovniga pastirja, za izveličanje izročeni ovčic vsega vnetiga. Ko so že davnej njega kosti prekopane, se še z ginjenim sercam od njega govori. Njega spomin gre od rodu do rodu. Od rodu do rodu pa tudi še raste sad dobriga semena, ki je vsejano od takiga poslanika božjiga. Dobro je, de se življenje tajistih, ki ko svetle zvezde med drugimi svetijo, na dolgo popiše, in v kaki zgodovinski knjigi založi, ker se drugači sčasam marskaka stran lepiga posnemliviga življenja ino še samo njih ime zgubi. Dobro, de imamo zdaj Slovenci dva časopisa, ki dobro pazita na prikazni čase, jih v svoje liste jemleta, ter tako sporočita poznejim vekam, zdajnim rodu pa v prid oznanita.

Tako dam tudi jaz tukaj pred oči ime; to de iz pomanjkanja prilične zaloge skoraj drugiga ne, ko golo ime: tolko

de tistim sčasam še ime iz spomina ne zginе, pri katerih v blaženim spomini živi: Korl Ljubej; nekdanji fajmošter na lepih Teherjah zunaj Cela. Kje so rajni Ljubej luč sveta v gledali, ne vemo; de so pa dobre bogaboječе stariše imeli, lahko vemo, zakaj bili so mož pametne noše ino čedniga reda, ki niso ničesar zamudili, vse v pravim času storili v duhovskih kakor deželjskih rečeh. Taka navada je pa veliko vredna, boljši ko žlahtna kerv; to de more od starešov priti.

Bili so na Teharjah star fajmošter Franc Ksaver Benc, ino Korl Ljubej leta 1770 njih pomočnik. Lehko ino hitro so Teharčani spoznali pastirja dobriga, če ravno mladiga, ino preserčno želili jih kdaj svojiga fajmoštra imeti. V leti 1784 so Franc Benc vmerli, ino na prošnjo farmanov Korl Ljubej iz Zagorj prišli, ter imenitno faro prijeli. — Srečni mašnik, ki dobro faro dobijo; ali njih sreča ni bogata, temuč poštena fara — ne velike prihodiša, ampak bogaboječе duše — ne lepo stanvanje, temuč keršansko zaderžanje svojih ljubih ovčie, de se zamorejo z svetim Pavlam pohvaliti: „Vi ste moja krona, vi ste moje veselje.“

Hočejo duhovski pastir dobro, keršansko čedo izrediti, morjo per mladini začeti; ona je cvet svete keršanske cerkve. Tako so rajni Ljubej storili. Kakih 60 let že mora biti, de so šli po plačilo za svoje dobre dela k pravičnimu plačniku, pa njih ime je Teherčanu še sladko. Neka poštena žena je velikokrat z ginjenim sercam od njih pripovedovala. Ako je začela praviti, z kako gorečnostjo de so otroke za prvo spoved sosebno pa za prvo sveto obhajilo pripravljali; kako de so ljubeje Jozusove z preveliko častitostjo pervokrat k angelski mizi peljali, so ji solze v oči stopile; in ni mogla Boga pre-hvaliti, de je bila ko rahla deklica njih učenka. Njeni verstniki ino verstnice, ki so bili tako srečni, ko otroci od tega pastirja pervence božjih skrivnost zadobiti, so vsi goreči mladino pri vsaki priložnosti opominjali, gnado svetiga kersta skerbno varvati. Radi so otrokam pravili od lepote ljubiga Boga, od ljubih Svetnikov, sosebno pa Device Marije, od blagote lepih nebes, od grozne sodbe, od strašniga pekla, od neskončne večnosti, od Kristusoviga terplenja, od velike vrednosti gnade božje i. t. d. In sad tega dobriga semena bo mende še naprej rasel.

Skemben fajmošter pa tudi telo svojih farmanov poskerbijo, de imajo kaj jesti ino česa obleči, de se jim premoženje množi, polje radovitnej stori, ino ljuba živina boljša. Ako so ravno te le posvetne reči, so nam vender potrebne in dobre, ker lahko z njimi veliko dobriga stermimo, ino si za nebesa nepremenljivih zakladov nabereamo, ki jih nekdej z sebo ponešemo. Zanicarnik v posvetnih skerbeh tudi za dušo slabo skerbi, ino je arjavimu železu podoben, ki kaj ne velja. Samo to de skerb za posvetno ne sme perva biti, želje po nebesah v serci kristjanov ne zadušiti, ampak po nauku Jezusovim se je ravnati, ki veli: „Jišite pred vsem božje kralestvo ino njegove pravice vse drugo bo vam naverženo.“ Ali če sami ne jišemo, tudi najdlji ne bomo.

Kmetje radi per starim ostanejo: kar je prav; se pa tudi radi dobriga branijo, kar ne poznajo, ino to ni prav. Zato veleva sv. Paul: „Vse poskusite; ino kar je dobriga ohranite.“ Tako so se svoje dni kmetje koruna (krumpirja ali podzemlic, ali laške repe) branili, ga niso hotli saditi, ino jesti že celo ne. Rekali so, de je strupen, živež za svinje, pa ne za ljudi i. t. d. Oh zmota in terdovratnost! Kako ga pa den denašni obrajtajo; Bog, de bi ga le bilo! Prava nebeška mana je, ino pa vbogih kruh, ki tudi na gosposki mizi dobro diši! Zato so se rajni fajmošter Ljubej posebno prizadeli Teharčane pregovoriti ino prisiliti, de so jeli korun, ki je tisti čas prvič v naše kraje zanešen bil, saditi ino ploditi. Gotovo jim bo vsaki še zdaj hvalo vedel, ino spoznal, de so bili fajmošter ravno tolik dobitnik svoje fare, kakor veliki so bili sebi ino svojim sovražniki, kateri so se jim vstavljali. Srečna je res čeda, ki ima skerbne pastirje; srečna je pa le, ako jih lepo vboga, naj bo per stavi (ceplenji) osepenec (kos ali ožbic) ali per sadji reji. Kdor ne vboga je brez Boga, pa tudi brez dobička.

Priden ino skemben fajmošter Ljubej so le pol peto leto na Teharjih pastirili. Huda bolezen, serčna vodenika se jih je lotila, ino nevsmilena smert jih je mladih v 45. leti starosti pobrala. Gospod je zaklical svojiga zvestiga delavca zgodaj na plačilo. — Pač škoda za njih, je marskdo djal. Res de se nam škoda zdi po naših mislih; ali Bog ne šteje naših let, ampak le naše dela, nas ne bo plačal po dolgim življenji,

ampak po dobrim djanji. Vesele so torej besede na pokopi mladih, terdnih ljudi zapisane, ktere sv. Duh govori: „Pravičen, ako ravno prezgodaj vmerje, bo v pokoji. Zakaj starost častitlivo ne stori ne dolgo življenje, ne let veliko število, ampak zastopnost je človeku na mesti sivih las, ino življenje brez madeža je velika starost. Kratko je živel, pa dopolnil veliko let.“

IV.

Franz Xaver Fričko

mašnik po volji božji.

(Nabrata g. g. Stojan, Lipold ino Ig. Tavšl.)

„**K**dor le eno zapoved božih, če tudi nar manjših prelomi, ino ljudi tako uči, bo nar majši v nebeškim kralestvi; kdor jih pa izpolni ino uči, bo velik imenovan v nebeškim kralestvi,“ uči Jezus svoje ljube učence. Srečen vsak duhovski pastir, ki to zlato naročilo svojga Mojstra tak čedno ino zvesto dopolni, kakor rajni Franc Fričko, pobožen fajmošter Lavantinske škofije.

Rojen v Novimmesti na spodnim Krajaskim krog leta 1746, ino kakor se vidi, imenitnih starišev, so že v mladih letah pokazali, kaj bojo mož in gospod. Po cvetji že lahko drevce poznaš, kakiga sadja ti bo nosilo, po zaderžanji otroka lahko vidiš, kaj ti bo odrašeno storilo, ako nisi slep ino gluh do tiga, kar otroci spočnejo. Pač bilo bi potreba starišam na vsako djanje ino nehanje svojih devic paziti, ino za rano popraviti, kar ni prav. Zastarano drevo se poravnati ne da.

Mladim otrokam je posebno za dve reči skerbeti, ki ste jim več potrebni kakor v glavi dvoje oči: nauk ino pa pobožnost. Kar je sonce juterno rožam — je nauk matere ino

očeta otrokam; kar je rosa zelenju — je pobožnost otroškemu sercu. Kar se otrok per starišah nauči, zna vse svoje žive dni; vse drugo poprej pozabi od tiga, česar se dete navadi. Naš rajni Fričko so imeli bogaboječe stariše, kateri so otroke zgodaj Boga spoznati ino moliti učili; zakaj ne le oni, tudi njihova sestra je bila bogaljubna, pobožna duša. Po otrokah pa večidel stariše lahko spoznaš, kar tudi sv. Duh poterdi rekoč „Imaš sine, uči jih, ino vžibvaj v mladosti jih v'rat. Imaš hčere, varvaj njih telo, ino ne kaži preveliko dopadenje nad njimi. Kdor svojga sina dobro izredi, bo imel dobiček ino čast v pričo svojih znancov. Oče vmerje, ino je, kakor bi ne bil vmerl, zakaj svojo podobo je v svojim sinu zapustil. Dokler je bil živ ga je bil vesel, ino po smerti ne bo žaliga čutil.“ Sirah 7, 25. — Dobri otroci so krona svojih starešev, ako so pobožni ino pa dobro podučeni. Vsiga se človek v odrašenih letah še za silo nauči, le moliti ino pobežen biti ne, ako se otrok tiga naučil ni. Sončni žari se primejo le nežniga sadja, ino mu lepo romeno rudečo podobo dajo; ljubezn božja se prime pa le otroškiga nedolžniga serca, ino mu vstane vse žive dni. Oj stariši! učite svoje otroke Boga ljubiti, učite jih moliti.

Kdor hoče v jesen žeti, mora spomlad (v vigredi, valički, bivaži ali sproletji) pridno sjati; ino mladenč ne doma za pečjo ležati, ki želi biti verli mož ali pa imeniten gospod. Za to so se Fričko v šole podali ino tako slavno izšolali, de so jim učitele desete šole čast bakalaurea (venec učenosti) spoznali, kar je v starih časih veliko pomenilo. Ali učenost rada mlade gospode napihuje, če njih prava vera ino pa živa ljubezn božja ni, ki bi človeka učile, de vsak dober dar le od sgoraj dol pride od Očeta luči, ino ga z bogaljubnim Davidam rečti gonile: „Ne nam, o Gospod, ne nam, ampak svojimu imenu daj čast.“ Napuh je mladih ljudi huda dušna bolezn; ali naš rajni Fričko nja čutili niso, ker so bili ponižniga serca. Bog jim je torej obilno svoje gnade dal.

Sklenili so mož celo Jezusov biti, iz vsige serca za njim hoditi ino posnemati njegove svete stopinje, v duhovskim oboštvi ino v poterpežlivosti jiskati ovčice črede Kristu-

sove. Blezo leta 1775 so novo mašo peli, ino začeli svoj apostolski stan. Ni jim bilo za posvetno čast, ne za časn bogastvo; le Bogu lepo služiti ino pa dušam v nebesa pomagati je bilo njih veselje. — Res lepa je duhovska služba, de lepši na sveti ni, pa le za tiste, ki so duha Kristusoviga, ne lovci tiga sveta — kateri jišejo Bogu dopasti, ne pa, de bi jih hvalili posvetni ljudje, takim, ki so pripravljeni za imena Jezusoviga del zasramvani ino preganjani biti kakor apostelni svoje dni. Pravi duhovski pastir mora od hudobnih ljudi zaničvan — ali pa pogubljen biti. Kdor se križa Kristusoviga boji, naj krave pase, ne pa ovčice Kristusove!

Začeli so rajni gospod Franc na Štajarskim v Rogatci služiti, kjer so bili eno leto pa štiri mesence kaplan. Dvojno polje so si posebno obdelovati izvolili: spovednico ino pa postelo bolnikov. Spovednica je sedež milosti božje; mnogo bolenih na duši svoje zdravje pozadobi. Kar pa spovednica per grešniku ne premore, bolezn — sosebno pa smertna postel stori. Srečna torej čreda, ki dobre spovednike ima. Pridgarji le začnejo, kar spovedniki dokončajo. Pridgarji izgublene ovčice v strah vzemejo, dobri spovedniki jih pa na ramah med izvolene nazaj neso. Gorje pa tudi grešniku, ki se nemarnimu spovedniku izzroči; na svojih ramah ga z sebo v pogublenje vleče. Je pa bolezn huda ino nevarna, se človeku posledna ura približuje, so mu skerben duhoven vidni angel varh. Tak dober spovednik ino skerben prijatel bolnikov so rajni Fričko bili, de jim ni bila pretemna noč, ne pretežaven pot do bolnikov; tudi nobena streha pre- revna, pod katiroj bi ne bili bolnika objiskali, kakor lepa skazenga priča, ktiro so jim za odhod viši Rogaški fajmošter dali.

Iz Rogatca so se na Prešnik preselili, ki je mala grašince v Rožni dolini blize Cela. V tim tihim kraji so več let Bogu ino pa bližnimu služili, Celski, Gališki ino St. Martški fari pomagali, karkolj je bilo potreba, ter so bili dober oče ubogih. Vsakiga mesca so prehodili hribe ino doline bližnih far, ino so od hiše do hiše ubogajme brali za take reveže, ki po hišah ne morejo. — Kdor ubogajme daja, on Bogu posojuje; njegovo bogastvo je veči ino stanovitnejši, kakor kupi zakladov. Kdor pa sam nima dajati, naj za uboge

prosi ino pobera; takiga zasluženja več velja, kakor njega, ki da. Oh pač zlata obluba Jezusova, ki nam je daja rekoč Resnično vam povem, kar ste enimu mojih nar majših storili, ste meni storili.“

Svetla luč pa ne sme pod polovnikom biti, pravi Kristus, temuč se mora na svečnik postaviti, de vsim sveti, ki v hiši, ali pa po soseski prebivajo.

Iz mirniga koteca Rožniga dola so našiga gospod Franca v Gomilsko za veliko cesto v lepo Savinsko ravnino namestnika postavili, ino potem poterdili, kar so osem let čedo Kristusovo prelepo pasli. Bila je tisti čas huda Francoska vojska; ino z vojsko je silil marsikak zapeliv nauk v naše lepe kraje. Sosebno v velikih cestah so bili verni uveliki nevarnosti ob izporočen nauk Jezusov ino svetih apostelnov priti. Zato je ljuba previdnost božja skerbniga varha čede Kristusove ravno za veliko cesto postavila, njo branit zgrabljivih volkov, ino vodit na zdrave pašnike.

Ako ravno imenitniga stanu, so vender gospod Fričko z preprostimi kmetmi v Gomilskim tako pohlevno ravnali, de so jim bile vsih serca vdane. Vsmileniga serca so bili posebno do vbogih, ino karkolj so gleštali, ni bilo njihovo, ampak potrebnih ljudi, v katirih so Kristusa spoštovali. Prišel je enkrat popotnik ves raztergan ino za eno srajco prosil. Fajmošter vkažejo sestri, naj mu srajco da. Sestra srajco prinese. Fajmošter pregledajo, ino najdejo, de je bila lozna. Hitro sestro pokregajo rekoč: „Raztergano srajco sromak sam ima, kaj si bo z to pomagal?“ Ravno so šivilo (muškro) imeli, ki jim je lepo novo srajco naredila. Njo vzemejo ino popotniku dajo. Sestri je njih radodarnost težko djala, ker niso sami sraje — pa tudi ne platna imeli. — Ali djali so: Naj jo ima; bo vse Bog dal.

Kako de so odrašene v resnicah svete vere terdili, kako nedolžno mladino nagovarjali se z veselim sercam za Kristusam podati, kako ljubeznivo so clo terdovratne grešnike zavračali, ino jim roko podajali jih na stezo pravičnosti k Bogu poravnat, od tiga stari možje ino žene še zdaj z ginjenim

sercam pripovedajo. Njih velika ljubeznivost je storila, de so tudi veliki grešniki svojim slabim navadam slovo dali, ino se izročili božji milosti. Spreoberjenim se je zdelo, de njih več ljubijo in spoštujejo, kakor one, ktiri so Bogu neprenehama zvesti ostali.

Bili so fajmošter gola dobrotla vsem ljudem, posebno pa bolnikom tudi v Gomilskim. Tri zime leta 1797 — 1799 je zapored ognenca (legar) v tim kraji hudo razsajala. V celi vesi ni bilo v časi hiše brez bolnika. Posebno huda je bila bolezn v Grajski vesi, ki se šteje med nar lepše sela Savinske doline. Poverh tiga, de je bolnikov po klopek kakor snopja po polji ležalo, je še voda Voljska iz svojiga rečiša stopila ino veči del Gomilske fare polila. Vse ulice Grajske vesi so bile pod vodo; ino ker je bilo po zimi, so bile vse steze ledene. Ali skerbniga pastirja vse to ne vstavlja. Brez truda hodijo Fričko, če ravno sami bolehasti, dan na dan od zora do mraka za svojmi bolnimi ovčicami od hiše v hišo po ledenih potah z nebeško popotnico, ali z svetim oljam, ali saj z ljubeznivo besedo pripravlat betežne na pot v dolgo večnost. Toliko so se spehali, de niso bili v stanu sami po izbrušenim poti hoditi; ino priletni možje se še razsolzijo pripovedvaje, kako sta po dva moža dobriga pastirja za podpasho derže po nevarnih potah vodila, de nobena duša vmerjočih brez nebeške pomoči ostala ni. Poslednič se kužna bolezn tudi fajmoštra prime, ter jih na postel verže. Jok ino krik je po celi fari. Toliko dobriga pastirja zgubiti hvaležno čedo huje plaši, ko vsa druga nadloga. Cela fara moli za svojiga duhovskiga očeta; ali Gospodu življenje ino smerti ni dopadlo hitro solz vstaviti. Dan na dan raste bolezn, ino poslednič ni upanja, de bi kdaj več travo teptali. Gospod namestnik, Matija Puhar, Braslovški kaplan, so za njih opravlati, pobožni mašnik. Na sveto veliko noč bolniga gospoda zbranimu ludstvu priporočijo, naj za njih molijo, ter jim oznanijo, de so za vmreti. Na ves glas ludje po cerkvi zajokajo, ino Bogu tako rekoč silo delajo, izdihujejo, ino prosijo z terdno vero, kakor so bili lepo podučeni, Boga ino Marijo, naj spet pastirju ljubo zdravje da. Ino ravno to veliko vero pa terdno zaupanje hotel je vsmilen Bog. Hmalo bolezn odhenja; ino ko pride prijetna spomlad (vigred), vidi čeda vesela svojga pastirja zopet med sebo in sliši njih mili

glas. -- Poglejte ljubezen pastirja ino ovčic, ne v sladkih besedah, temuč v lepim djanji. Taka ljubezn je močnejši ko smert; pa kaj, de je po redkim!

Huda bolezn je pridniga fajmoštra zlo oslabila. Niso si upali dalej velike faro brez pomočnika oskerbeti ino so prosili leta 1800 za korarstvo v Novim mesti, kjer so bili rojeni. Z velikim veseljam so jih stari znanci tovarša izvolili, ino jim pisali, naj le brez odloga pridejo, in bojo svojiga rojstniga mesta jigla in čast. Tudi Ljublanski škof so jih hitro korarja poterdili. Ali kakor dobriga služavnika božjiga eni želijo jih drugi težko zgubijo. Lavantinska škofija jih ni pustila, ino jim v spomlad leta 1801 lepo Ročičko faro izročila, ki je v gorni Savinski dolini Mozirju zgorna soseda blizo samostana Nazareta, ino pomočnika ima. Preselili so se, pa ne počivat, ampak nove skerbi ino težave zadet.

Vbogi so prišli rajni gospod Fričko v Ročico. Niso imeli kaj pripelati, ne prinesti, kaker eno samo prase. Pridna dekla ino pa pobožna sestra Marica, vsa dobra duša, kakor gospod brat, ste prišli z njimi. Kakor so vbožni prišli, so tudi vboštvo najdlji. Ni bilo farofa, cerkev vboga; Ročica je dve leti poprej pogorela. Ali dober dušni pastir ne jiše bogastva, ker dobre farmane najde, kakor so bili Ročičani. Dober sosed jih je pod streho vzel; ino per njim so prebivali, dokler so z pomočjo farmanev, farof pozidali, ki še zdaj stoji. — Pač srečna fara, kjer so pastir ino ovčice eniga serca. Kakor pridne mravlje si lepo pomagajo, ino svoj farni dom čedno ponapravijo. Ljubezn je fare nar veči bogastvo. — Ako do fare prideš, ni potreba dolgo prašati, kaj fara velja. Cerkev, farof ino pa šolo poglej; po tem se hitro spozna, kaki so farmani. Saj je prav za prav tukaj njih — ino pa vsih dom. Kdor pa za svoj dom ne skerbi, svojga doma vreden ni, ino je kakor volk v planini.

Veliko skerb so rajni Fričko imeli stanovanje popraviti, pa še veči skerb svojo čedo za nebesa požlahniti, skuz keršanske nauke ino pobožne molitve. Je bil svetnika god, ki se po naših krajih časti, so njega spomin vselej čedno obhajali. Po sveti maši so povedali kratko pa dobro življenje prijatelja, ali prijatelce božje, ter priporočali zbranimu ludstvu po sto-

pinjah Svetnikov hoditi, njih lepe izgleda posnemati ino se jim priporočati, naj bi za nas Boga prosili. Posebno so ljubili Marijo prečisto devico, častili nebes ino zemlje kralico, ter priporočali svojim ovčicam Marijo božjo mater ino našo pomočnico pridno častili, ino Mariji v čast dobre dela opravlati. Po njih svetvanji je še zdaj v Gomilskim lepa navada pred vsakim Marjinim praznikom postiti se, ino temu pobožnimu delu se lahko pripiše, de Bog v tim kraji še toliko svojih zvestih služabnikov ima. — Skušnja nas uči, de so resnične besede svetiga cerkveniga očaka, ktiri pravi: „Ni še bilo slišati, de bi se kdo pogubil bil, ktiri je Marijo vredno častil.“ Nimajo torej skerbni dušni pastirji boljšiga svojim vernim priporočati, kakor živo ljubezn do vsmileniga Jezusa, ino pa otroško vdanost Mariji, ljubeznivi materi. Kar pa duhovniki drugim v besedi priporočajo, naj tudi v djanji sami pokažejo, kakor so rajni Fričko storili. Vsak svetik ali praznik Matere božje so po večernicah v cerkvi ostali, pred altarjam Marije device klečali, do terdniga mraka molili, sebe ino svojo ljube ovčice maternimu varstvu Mariji priporočali.

Premišlovanje terpenja ino smerti Kristusove je bila ino bo kristjanam prave pobožnost mlado leto, ki zmerzjene serca ogreje, mertve vživi ino naše misli k nebeškim željam povzdigne. Za to je križev pot per cerkvi sveta žlahtna reč, ki nam kaže Jezusa posledne stopinje, ter nam očitno Kristusovo vabo ponovlja rekoč: „Kdor hoče za meno priti, naj sam sebe zataji, naj križ zadene ino hodi za meno.“ — To so rajni Fričko sami občutili, ino 1806 leta Ročički fari križev pot omislili, nar lepši kinč ali cir keršanske cerkve.

Serce keršanske pobožnosti je presveto rešno Telo. Kakor vsmileni Jezus iz gole ljubezni med nami prebiva, pripravljen naše prošnje vslišati, tako bi morlo tudi naše narveči veselje biti objiskovati Jezusa, svojga nar boljši prijatela, v presvetim rešnim Telesi, ki na altarji prebiva, v mali hišici nebes ino zemle Gospod. Tako lepo navado so rajni fajmošter Fričko imeli, ino so se po izgledi svetiga Vincenca Pavlana vselej poprej v cerkvo podali, ki so iz doma šli, pa so se tudi vsakrat v cerkuv povernili, kedar so k domu prišli, naj si bo od bolnikov, ali iz kaciga družiga pota. Pred nar svejšim Zakramentam so izročili Jezusu svoje pote, njemu da-

rovali vse svoje stopinje ino opravila, ter prosili, naj jih dober Bog blagoslovi. So se podali prek pokopališa, so pred bridko martro (razpelo) pokleknili, ino pomolili za rajnih verne duše, naj v miri počivajo, ino jim sveti v svetim raji večna luč.

Vsakimu skerbniemu pastirju je šola desno oko. Tudi rajni Fričko so za šolo veliko skerb imeli. Prav radi ino pa pogosto so v šolo hodili gledat, kako se otroci učijo. Pohvalili so pridne, posvarili malopridne, jih opominali skerbno učiti se, pa tudi se lepo nositi. Če ravno vbogi niso sami veliko gleštali, so vender pridne šolce radi odarvali, jih razveselit. Že dolgo počivajo rajniga fajmoštra kosti v hladni zemli, njih spomin še vedno v hvaležnim serci nekdajnih šolarjev živi, ktiri so zdaj pošteni možje ino žene. Srečna fara, ki dobro šolo ima; ali šola brez dobrih duhovskih učencov ino pa piškovi oreh. Lepa lupina, jedra pa nič.

Kakor so fajmošter cele fare luč, tako mora tudi farovška hiša celi okolci lepo razgledalo biti — vsa družina pobožnosti ino keršanskiga zaderžanja živ izgled. Sv. Paul torej vsakimu dušnemu pastirju ojestro naroča, de mora biti svoje hiše dober gospodar. Ako pa kdo v svoji hiši gospodar biti ne zna, kako bo za cerkev božjo skerbel.“ Bili so torej rajni fajmošter Fričko tudi bogeboječ oče svoje družine. Ne le učili ino svarili so svoje hlapce ino dekcle, tudi molili so z njimi. Vsak večer so po večerji v sredi družinske jispe pokleknili, ino Roženkranc ali pa druge svete molitve opravili. Taka šega je sveta; pa se naj per farofi začne. Besede mičejo, izgledi vlečejo.

Tako zvesto ino tenko so dopolnili rajni gospod Franc vse dolžnosti svoje svete službe, ino so lahko z svetim Paulam djali: „Bil sim vsih služavnik, de bi njih Kristusu več pridobil. Slabim bil sim slab, naj bi slabe pridobil. Vsim postal sim vse, de bi vse izveličal.“ — Poglejmo še tudi konec njih slavniga življenja. Blagor mu, kdor srečno konča!

Čast je za vojšaka na boriši vmreti, čast za mašnika svojo sveto službo le z poslednim izdihlejam dokončati. Kdor

se delu vmika, prej de sonce zajde, ino v senci sedi, kedar bi še lahko pomagal, priden delavec ni. Le kdor do konca zvest ostane, kakor naš Fričko, bo izveličan. Ako ravno bolehní so vender še posledni dan z gospod kaplanam ob desetih zjutraj duhovsko opravilo v cerkvi zgotovili. Slabo jim je prihajalo, ino podajo se v gorno jispo sestri rekoč: „Ako bi mi huje bilo, bom z palico na tla poterkal ino te zaklical.“ Pol dne odzvoni, družina odkosi; fajmoštra pa h kosilu ni. Sestra jih gre h kosilu klicat, al prepozno je srota prišla; nebeški kralj jih je že poprej na nebeško gostijo zaklical. Božja roka jih je zadela, in angel božji jim je mirno oko zatísnil, na bilo sv. Tomaža 1808 v 62. leti njih starosti.

Sestra na ves glas zajoka; pa rajniga brata izbudila ni. Mertvaški zvon fari dobriga pastirja smert oznanuje, pa farmani ne morejo verjeti, de bi bili fajmošter vmerli, ktirih so malo ur poprej še v cerkvi slišali ino videli. Tako človek težko verjame, kar težko zgubi, dokler sam ne vidi, ino še le prav občuti, kar je imel.

Velika žalost je bila, ne le po celi fari, tudi po vsih stranskih okolcah. Vsak je čutil, de je svojiga dobriga očeta zgubil. Vsak jih je želel še enkrat viditi, jih počastiti, se njih dotekniti, ali kaj njihoviga v spomin dobiti; imeli so jih za svetiga moža ino pa prijatela božjiga. Kradli niso za njim; pa tudi ni bilo skoraj kaj. Kar so premogli so žive vbogim razdajali. Vbogo sestro so zapustili brez premoženja, pa so ji ljubeza hvaležnih farmanov v del izporočili. Pošten sosed njo je pod svojo streho vzel, ino dobri Ročičani so ji 32 let živeža nosili, iz ljubezni do rajniga gospod brata. Recite, ali ni lepši taka, kakor pa de za rajnim fajmoštram kradejo, na vse kraje vlačijo ino tergajo, kar premorejo, po tem pa tajijo ino lažejo na mesti, de bi za rajnih molili. Bog nam daj vmreti, kakor so vmerli rajni Fričko, pa tudi imeti tako poštene farmane.

Na pogrebi ni bilo videti ino slišati drugiga, kakor solze in jok. „Le jokajte — so djali pridgar zapušeni čedi — le jokajte; saj imate prav. Tudi rajni se je velikrat jokal, za vas klečal pred altarjam ino ure in ure molil za vas.“ Rajnimu za slovo pa so sklenili rekoč: „V miru počivaj, ljubi brat

ino zavživaj večno plačilo. Ti, ki nisi le učil, ampak si tudi storil, kar si učil, boš zato velik v nebeškem kraljestvi.“

Pokopali so jih za velikim altarjam, jim postavili križ ino napisali: „Tako skleniti — je v nebesa jiti!“

Pesm rajnimu fajmoštru

Francu Fričku.

Ročičani bridko revšno

Pomnejo še pogoreušno,

Ko je celi terg zadela,

Farof, cerkev pogorela.

Vbogo faro v taki sili

Fajmošter so zapustili:

Kos Matija, zlo obtožen,

Mož ves reven ino vbožen.

Franca Serafina Fričko

So za faro zdaj Ročičko

Milostivi škof izbrali,

Dobriga pastirja dali.

Sedem let in pol so bili

U Ročici oče mili;

Kar so lepih naukov vsjali,

So z molitvo polivali.

Pridge njih so b'le speklive,

Dopadljivo podučlive,

Sveto bilo njih življenje,

Hvalo vredno poterpljenje.

Ko življenje so sklenili,

So ljudje na glas upili:

Po pravici se solzimo;

Taciga več ne dobimo.

Že devet, in trideseto
 Po njih smerti je to leto,
 Pa v spomini še živijo
 Farmanov, ki jih častijo.

Sin očeta željno čuje,
 Kedar mu pripoveduje
 Gospod Frička svete nauke
 Bridko skerb, ino oprauke.

Mnogo pridgo z glave znajo,
 Njo od ust do ust podajo.
 Še na grobi zdaj klečijo,
 In ga z solzami rosijo.

Z versteni med spovednike,
 Pridgarje, in učnike,
 Naj ovenčani sedijo
 Večno naj se veselijo.

Daj nam Bog tako živeti,
 Ino enkrat srečno vmreti,
 Srečno k njim v nebesa priti
 In se z njim veseliti!

Tam, kjer Jezus zdaj kraluje,
 Svojim lepo povračuje,
 Naj bi naš prijatelj bili
 In za nas Boga prosili.

Jožef Lipold, Ročički.

V.

Mihael Zagajšek

nevtrudni delavec v gospodovim vinogradi.

Tri ure pod Celam za želesnoj cestoj je imenitna stara fara Ponkva imenovana, mati vsih far sedajne Šmarske de-

hantije. Pravijo, de je imela svoje dni fajmoštra ino dvanajst kaplanov, po celi veliki stari fari pa šest podružnic, kjer so duhovniki prebivali ino svoje okoljce oskerbeli. Vsako saboto so se zverstili. Šest kaplanov je prišlo domu, šest jih je na podružnice šlo; fajmošter so pa kakor oče doma varvali. Po malim so se hčere svoje matere krušile, ino devet far je iz ene prirastlo. Hčere so obogatele, mati pa obožala, kakor se rado po sveti godi. Stara čast je pa še Ponkvi ostala, de so morli na veliko križevo vsi fajmoštri k svoji stari materi priti, ino v procesji pred domačim fajmoštram jiti. Pa tudi ta čast je za rajniga cesarja Jožefa II. minula. Tako na sveti vse mine ino se premeni.

Ponkovška fara je pa tudi svoje dni po svojih mašnikah slovela, ker ni bilo blizo fare, ktira bi bila toliko rojakov mašnikov imela, kakor Ponkovška. Ino ta je bila svoje dni velika čast, ker ni bilo šol po deželi, ni bilo učelišev po mestih. Skerbni duhovniki so mladenče poštenih starišev ino pa prebrisane glave sami učili, ino jih potem v Gradec, v Ljublano ali pa v Celovec poslali se izšolat. Pa je bil redek toliko srečen domač rojak; večidel so bili duhovski pastirji po Štajerskim iz Goriške doma.

Med Ponkovlanami nar imenitnej gospod, če ravno ponižen ino svetu neznan, so bili rajni Mihael Zagajšek, mož po volji božji, priden ino bogaljuben, de je malo takih na sveti. Rojeni so bili leta 1739 za Gajam, na imenitnim stani zravno sedajne železne ceste, premožnih bogaboječih staršev sin. Pobožna matije otroka nevarno bolniga Mariji izročila; bili so torej vse žive dni posebno goreč Marijni svetic. Neki duhovski gospod v Limberskim terzi so jih perve šole učili, ne le brati ino pisati, ampak tudi Bogu lepo služiti; zakaj učenost brez čednosti je cvet brez sadja — jabelko zunaj lepo rudeče, gnilo pa znotraj.

Stariši radi svoje sine v duhovski stan tišijo, ter mislijo, de mašniki dobro živijo ino pa imajo na cente blaga. Tudi mladenče mika mašni stan, ki ga po lupini gledajo. Veliko se jih za vse svoje žive dni goljfa, v duhovstvi sreče ne najde, pa tudi drugim sreče ne da. Ino to je dvojna nesreča. Potreba je torej mladenče dobro poskusiti, česa v duhovskim

stani jišejo. Tako so nekdamni Ponkovški fajmošter Martin Jurežič storili, ter so mladiga Zagajškiga Miheta poklicali, po-
 prej ko so ga starši v mesto v šole poslali. „Kaj pa misliš
 biti, moj miha, de se v šole odpravljaš: ga častitliv gospod
 poprašajo.“ „Mašnik bi rad bil, če mi Bog srečo da“ — mla-
 denč odgovori. „Gotovo misliš, de mašniki veliko dnarjev
 imajo, pa dobro jedo ino pijejo; ino za to bi rad v duhovsko
 službo prišel? Nikar ne misli tiga; le po malim imamo, pa
 še to vse naši ni, ampak cerkve ino pa vbogih.“ Lepo po-
 hlevno mladi Zagajšek gospodu odgovori: „Le za to bi rad
 mašnik bil, de bi dušam v nebese pomagal.“ Veselo fajmošter
 mladiga šolca blagoslovijo, mu srečo želijo ino ga po premo-
 ženji odarujejo. — Lepo je mladenčik začel, še lepši je star-
 ček (sivec) sklenil. Blagor mladenču, ki z takim namenam
 svoj dom zapusti; njegov pot bo srečen.

V tistih starih časih je še rojenstvo veljalo, huda pra-
 vica, ktiro je zemlkogospoda do otrok svojih kmetov imela.
 Kmet ni smel svojiga sina v šolo dati, mu ne iz oblasti go-
 spoda pomagati, ako ga odkupil ni. Bil je tisti čas na Hotu-
 njiski grašini grozno hudoben gospod, kteri ni nobenimu sinu
 svojih kmetov v šolo dal. Mihael Golež njegov rojenc je moral
 pobegniti, ino v šolah svoje ime zatajiti, de ga hudobnež
 zvedel ni. Dal ga je v Ljublani ino v Celovci jiskati, pa ni
 zvedel; Jožef Riba se je imenoval. Oče je bil tepen za svo-
 jiga sina; še le po smerti grozovitueša je prišel verli šole na
 svetlo. Tudi na Zagajškiga mu je merzelo, de se je šolal;
 pa h sreči ni bil v njegovi oblasti. Kregal je vradnika Razbel-
 ske grašine, pokaj Zagajškiga sina v šoli terpi, rekoč: „Ako
 bojo kmeti gospodje, kaj pa bojo najni otroci?“ Ali moder
 ino mili gospod Hotunjskimu veli: „Hočejo gospodski otroci
 pridni biti, ne bojo kruha stradali; so pa za nič, se jim prav
 godi, če kaj iz njih ni. Zagajskimu pa ne bom branil sreče,
 ker ga Bog v duhovski stan kliče.“ — Tako je gospoda svoje
 dni kmetam v šolo branila, zdaj pa sili. Radi bi bili kmeti
 svoje otroke v šolo dali, pa niso smeli ali niso mogli. Zdaj bi lahko,
 pa jih je veliko, ki nočejo. Hvaležno bi pa naj tudi svojo sedajno
 srečo spoznali, de so sami svoji, kar je prav — naj bi to svojo sre-
 čo sebi ino otrokam ne v hudo, temuč v dobro obernali. Vertoglavcu
 samosvojost ino pa slepcu luč v roke. Svojboda je varučke potre-
 bna, de se ne pobije; njej je varučka modrost, varh pa strah boži.

Kdor želi srečne starosti včakati, se ne sme v mladih letih razvaditi; česar mladenč preveč ali predobro ima, mu na stare dni pomankuje. Taka se šolcam rada zgodi. Zagajšek je bila druga. Po malim so doma živeli, dobriga ne navajeni; pa tudi v mestu so le borni živež imeli, le toliko de niso lačni (gladni) bili. Skerbna mati je svojimu Miheju rezancov doma naredila, ino mu jih polne škatle v Gradec pošilala. Dober mož, ki je pogosto v nemški Gradec hodil, se je za Gajam oglasil, ino Zagajškemu rezanic nosil. Dan denašni pa hočejo dijaki ali študenti le polne mošne dvajsetice (zvangerc) imeti; malo ktiri bi rezance za ljubo vzel. Domačiga živeža se odvadijo; za tega del jim pa tudi po tem miza lahko dobra ni. Srečen, kdor razvade prijatel ni. V mladih letih stradati je huda, pa se predobriga razvaditi, še hujši.

Latinske šole ino modroslovje (filozofijo) so v nemškem Gradcu dogotovili, po osmi šoli so jih pa viši škof v Gorico poklicali, kjer so v duhovščnici deveto ino deseto šolo imeli. — Svoje dni so vsi kraji Štajerske, Koroške ino Krajske dežele po desni strani Drave viši škofa v Ogleji za Teržanskim morjam imeli. Nad devetred let bože, kar se je velika škofija iz Ogleja v Laško Gorico preselila. Le nekoliko dehantij je po Štajerskim Ljublanskiga škofa bilo. Goriški viši škof so do srede mosta v Marburzi birmali, v znamenje duhovske viši oblasti. Vsi mladi duhovni od Horvatske meje do Tirolskih sucžnikov so morli v Gorico se na mašto izučit. Tudi rajni Zagajšek so dve leti v Goriški duhovščnici preživeli, so bili v veliki noči leta 1765 mašnik posvečeni, ino so tudi v Gorici novo mašo služili, ker jim je bilo predaleč k domu. — Lepo ino veselo je opravilo svete nove maše. Veselijo se žlahta ino znanci, hitijo na novo mašo bližni sosedi ino dalni ljudje, dokler sploh pogovor veli: Ne zamudi novo mašo, če bi ravno ene podplate razderl. Pa ne spodobi se na novi maši velike pojedine imeti, plesati ino posvetne dobre volje opravljati. Svete reči so za svete ljudi, ne za norčave, ali pa razujzdane. Boljši je preprosto novo mašo peti, pa božje angele svate imeti, kakor veliko truša, pobožnosti pa malo.

V jeseni leta 1765 so se v Gospodov vinograd podali, ino prišli na Slivnico kaplan. Težavna je bila služba, dolgočasno v samotnim kraji; ali Zagajšek niso bili boljšiga vajeni

ino so pol drugo leto veselo v bregovjah služili. Mašnika pohlevniga ino pridniga so povsodi ljudje ino gospodje radi imeli. Poklicali so jih v Šent-Jurje pomočnika, potem v Šmarje za kaplana; ali v kratkim so jih Šent-Jurski gospod komisar (dehant), ki so imeli v imeni viši škofa v svoji obsegi oblast kaplane predstavlati ino druge potrebne reči oskerbeti, za vikarja ali namestnika svojiga izvolili. Bili so višimu gospodu desna roka, pripravljeni za vsako delo, ne po sili ampak z veseljam, zakaj vesele delavce vse rado ima. Kdor pa lepo služi, bo tudi dobro gospodaril; le v službi se človek gospodarit uči. Težavna fara na Kalobji bila je vdova, visoke gore ino zapušeniĝa kraja so se bali, ino fajmoštra niso mogli dobiti. Gospod komisar so svojiga Zagajšeka nagovorili na Kalobje, de se jim je ravno tožilo po njih. Serčen Zagajšek se niso bali ne kraja ne ljudi; njih serce je le gorelo dušam v nebesa pomagat. Blagor služavniku, kateri se voljno poda, kamor ga gospod kliče; veči težave, lepši plačilo.

Matere božje cerkev na Kalobji vidiž iz železne ceste na desnici za starim gradam, kedar se iz Cela v Šent-Jurj pripeljaš. Farna cerkva verh visokiga hriba stoji, ino srenja krog hriba sloni; eno uro imaš do cerkve v breg hoditi. Iz hriba gledaš daleč po Celskim krogi, ino per trideset cerkuv lahko našteješ. Prijazno te gleda sveta Uršula iz Koroškiga, lahko Hrovaške gore pozdraviš. Pohorje se tebi po severji odkriva, Planina je tebi južna soseda. Na to visoko goro je gospod Bog rajniga Zagajšeka čuvaja svoji čedi poklical; ino tukaj so čuli ino pasli ovčice Gospodove nad petdeset let, si vžili veliko hude zime, pa tudi vročine. Ni jim bilo pretežko iz ljubezni do Jezusa ino Marije, dušam v nebesa pomagat. Ne le z telesam, ampak tudi z sercam bili so na gori bližej nebes.

„Srečna samota, ki sama srečo daš,“ pravi sv. Avguštín. Kakor srečna — je pa tudi samota nevarna, ako ste si samota ino praznota tovaršice. „Neprenehama delaj, ino nikolj brez dela ne bodi; naj te skušnjava pri delu najde, tako oblasti do tebe imela ne bo“ — uči sv. Jeronim, ino tiga nauka so se rajni Zagajšek deržali. Ne le pisali ino brali, temuč tudi tesali ino mizarško (tišlarsko) delali so, kar je duši ino truplu dobro služilo. Napravili so si lepo vložno omarico, ves nemški Gradec gledaš na njej v lesi pisan; tudi čedno vlo-

žena miza ino stoli je bilo delo njihovih rok. Pa tudi na hišo božjo pozabili niso. Najeli so umniga mizarja, ki jim je pomagal velik altar ino leco (kancel) iz orehoviga lesa storiti. — Tako so si kratek čas delali zdravi ino veseli. Ni dobro si neprenehama glavo beliti, telo pa brez dela pustiti; tudi truplo se mora putiti, dokler duša počije: Taka je za gospode potrebna. Kmetiču se pa truplo puti, duša pa večidel medli, brez nauka ino molitve lahko vekomaj zaspi. Pač zlata beseda vsim velja: Moli ino delaj. Gospodar se lahko po strehi spozna, fajmošter pa po cerkvi; ona pokaže, kaciga ima oskerbnika. Žalostna hvala bi za namestnika božjiga bila, ako bi se stanica fajmoštrova zlata svetila, po hiši božji pa pajčina visela. Dušniga pastirja dolžnost je skerbeti — vernih farmanov pa pridno pomagati, de se cerkve počedijo, vredno prebivališče tolikiga Gospoda, ki nam vse da. To svojo dolžnost so rajni Zagajšek dobro spoznali, pa tudi zvesto dopolnili. Najdli so na Kalobji dve cerkve eno per drugi, pa obdve zapušene. Eno podreti ino drugo popraviti je kazalo, pa terdovratni farmani za nobeno niso bili per volji.

Prišli so viši goriški škof Rudolf, svetoželjn viši pastir tudi Kalobje objiskat. Bili so mož bogaboječ, pa tudi serčen. Prepevali so svete pesme ino jih grede svoje ovčice učili. Še se poje njih serčna pesmica: „Oj vsmileni Jezus jaz ljubim tebe.“ Škof so po versti popeli, ino vsa cerkev je za njimi zapela. Kamor so prišli, so po dve pridgi naredili: prvo za pozdravljenje, drugo za slovo. Še pripovedujejo stari ljudje, kako so se za njimi jokali, kader so se dalej podali. Bili so pa tudi ojstri, kjer je bilo potreba. Duhovski gospodje so jim branili na Kalobje v tolik hrib jiti. Ali škof so djali: „Moji pomočniki hodijo za ovčicami po visokih gorah, kaj bi pa jaz za njimi ne šel?“

Na Kalobji najdejo cerkvi dve, pa dobre strehe nobene. Na ravnost Kalobčanam naročijo cerkvico svete Marjete opustiti, ino farno cerkvo Matere božje popraviti. De se to zgodi, so sami kladvo vzeli, ino podružnico povegrali, vzebsi ji posečičik. Po tem so naredili iz stare cerkve kaplanijo, ino so jeli farno cerkvo popravlati. Kedar so altar iz podružence v veliko cerkev prenašali, si ni nobeden zidar upal podobo svete Marjete iz altarja vzeti, ter so se bali, de bi oplotik (nesreča)

Imeli so fajmošter starih mater za Gajam še veliko let živih. Na pohlevniga konja so se vsedli ter so pogosto jezdili svojo ljubo mater objiskat. De pa niso po poti praznovali, se na konji sede nogovice ali žoke pletli. Še na svoje stare dni so si tikavni stolec naredili, ino čedne pisane trake delali. Je prišla kaka znanka jih objiskat, so ji po svetih naukih nekoliko pračov svojiga dela navergli, ino marsktero pošteno deklino razveselili. Komur se tako delo smešno zdi, naj po pravici pove, ali ni stokrat boljši, kakor kvartati? „Ako ne bote kakor otroci, veli Kristus, ne pojdete v nebeško kraljestvo.“

Samo enkrat so se imeli preseliti na Ponkvo, kjer so bili rojeni. Pa tudi njim se je dopolnila svetiga pisma beseda, de ni nobeden doma prerok. Ostali so torej svoji čedi zvesti pastir, dokler onemogli niso, blizo petdeset let. Vprašali so jih škofov namestnik ali si še kamo na bolji želijo na svoje stare dni? „Nikamur drugam — so djali — kakor srečno v pokop.“ Ino taka je tudi bila. Starost eden ino osemdeset let jih je začela hudo tlačiti, tezavna fara močno skerbeti. „Duh je scer še voljn — so djali, ali meso je slabo, nevečne so moje kosti.“ Ob novim leti 1820 so prosili za počivnik, se v kak kotec sveta podat, pregreške svoje mladosti obžalovat — kakor sami pišejo — ino se na srečno pot v dolgo večnost pripravlat. Kar so prosili, so dosegli počivni prevžitek, ali priden delave v Gospodovim vinogradi počivali niso; do poslednega izdihleja so dušam v nebesa pomagali.

Ni veči sreče ne slajšiga veselja na sveti kakor ga najdejo dušni pastir v sredi črede svoje, če se lahko z njo pohvalijo kakor sv. Paul rekoč: „Vi ste moja krona, vi ste moje veselje.“ Tudi rajni Zagajšek so bili v sredi svojih ovčic kakor oče v sredi svojih otrok. Veči del vse so kerstili, vse gospodarje ino gospodinje poročili, poznali vsakiga po imeni, ino vidili prirastiti tih 50 let, kar so na Kalobji fajmošter bili, nov zarod. Ljudje jih niso radi zgubili, pa tudi starimu gospodu se je tožilo po visoki gori, ktire so bili navajeni, pa še več po cerkvi svoje ljube matere Marije. Ostali so torej na Kalobji, se preselili iz farofa v kaplanijo ino so lepo opravljali službo božjo kakor poprej, večidel ljudi sami izpovedali ino besedo božjo oznanovali, če ravno nad osemdeset let star mož. Tako sveta želja starost omladi.

Kakor mora kmetič na jesen skerbno sadje naberati, ino za zimo spravlati, de bo imel česar živeti, tako pridno naj tudi starček dobre dela opravla po svojim premoženju, ako hoče bogat v večnost jiti. Za to so rajni Zagajšek za cerkve ino pa na vboge obrnili, kar so v poprejnih letih prihranili. Pomagali so fari uro v turn ino orgle v cerkvo omisliti. Toliko veselje so imeli z milim soglasjam, de so se hotli štir ino osem deset let stari mož še orgel naučiti, ter so si kupili mali klavir za poduk. Ali persti so bili že prevkorni ino za tako delo prestara moč. Spoznali so, de je le molitev nar lepši muzika za stare ljudi.

Vse je rado ljubezniviga starčika imelo; ino prišel je kdor rad, od kodar si bodi, ni jih zapustil brez pomoči ali pa brez dobriga nauka. „Kako sim vender tolake starosti včakkal?“ — so večkrat svojim znancam djali. Menim de za to, ker nisim bil v mladih letah dobriga razvajen, vse svoje žive dni sim imel težavno službo, sim večidel svojih let na enim kraji ostal, zadovoljn z tim, kar mi je dober Bog dal.“ — Pač res je taka, de si človek slabo spremeni, ki si preveliko premenja, ino kdor se veliko seli, si življenje krajša. Pa pozabiti saj ne smemo, de smo le popotniki na tim sveti, ino de ne vemo, kje nas čaka naš pokop. Tudi ljubezniv starček so se morli v svojim sedem ino osemdesetim leti preseliti, in zapustiti svojo ljubo čredo. Kakor se po sveti rada godi, de mladi stare gerdo imajo, so si tudi rajni Zagajšek poskusili. Niso imeli človeka, ki bi jim v cerkvi stregel bil, ino so morli večkrat sami sveto mašo služiti. Mladi so starih dalje bolj čerteli, ker so čutili, de so stari več od njih obrajtani. Ljubi mir naredit so si Zagajšek sela drugod jiskali za svoje posledne dni. Želeli so v spodni Svetni (v Zaveršah) per cerkvi Marije svoje življenje skleniti, kamor so fantič z svojo materjo posebno radi v cerkev hodili. Ker pa za njih prebivališa naredniga tam bilo ni, so se k farni cerkvi svetiga Vita preselili, iz gore v dolino, svoje življenje v miru z Bogam ino z vsemi ljudmi srečno sklenit.

Priden delavec ne henja dokler mu sonce v božji gnadi ne zajde, ino ga večerni mrak počivati ne prisili; zakaj kdor ostane do konca zvest, bo izveličan. Tako so tudi rajni Zagajšek na svojim novim seli pridgvali ino službo božjo obha-

jali do posledniga časa. Dajali so vbogajme, kolikor so pre-
mogli, omislili Svetni (podružnici) nove orgle, ino svetimu
Vitu lepe mašne bukve. Popisali so svoje posledno naročilo
ali testament. Žlahti niso kaj izporočili, ampak so ji poma-
gali že per življenji za potrebo, ter so vedeli de duhovsko
blago žlahti dobriga ne prinese. Mašnika delčiči ali erbi so
vbogi ino pa cerkev. Izročili so pol premoženja cerkveni za-
logi, ki jim je počiven prevžitek dajala, pol pa na cerkve in
za vboge. Tudi mladih duhovnov niso pozabili, ino so 500 gl.
srebra izporočili, naj se novim mašnikom, Slovincam celskiga
kroga, za obrest potrebnej bukve kupijo, oni se pa rajniga
Zagajšeka pobožno spomnijo. Ni se kuharca z žlahto za njih
premoženje tergala.

„Stare omare — pravijo — nikar ne prestavljaj; hitro se
ti bo rászula.“ Ta pregovor se je tudi rajnimu Zagajšeku do-
polnil. Iz jasniga hriba so prišli v megleno dolino, na mehko,
pogosto clo kalno vodo; ino ta premenitva jih je clo postarala.
V svojim osem ino osemdesetim leti so še velik teden vse
opravljali, tudi posta niso opustili; pa tudi čutili, de je na tim
sveti za njih posledna velika noč. Štirnajst dni po veliki noči
oslabijo ino po svojga zdravnika pošlejo. Zdravila jim niso
pomagale, in ko jih zdravnik spet objiše, ga na sedmino po-
vabijo. Lepo se z Bogam spravijo, ino se dajo prevideti.
Z Bogam ino z vsim svetam v miri rečejo po mizarja (tišlarja)
poslati, de jim mertvaško trugo naredi, de njo bom videl,
poprej ko vmerjem, so djali, zakaj posledna ura se približuje.
Lepo so vmerli 9. velikiga travna 1827 kakor so lepo ino
pravično živeli. Per cerkvi Marije device v Svetni počivajo,
katiro so vse svoje žive dni posebno za svojo mater častili.
Njih življenje bilo je čistimu studentu podobno, ki lepo tiho
šumlja ino travnike napaja. Bili so rajni Zagajšek žlahten ka-
men duhovskiga stanu, ki se na skrivnim sveti, enaki ponižni
violci, ki v samotnim kraji diši. Gotovo jih je pastir vsih
pastirjev veselo na plačilo zaklical rekoč: „Pridi dober ino
zvest hlapec! ker si bil v malim zvest, te bom črez veliko
postavil; pojdi v veselje svojga Gospoda!“ Zaupam de za
nas Slovence, svoje ljube rojake, Boga prosijo.

Slomšek.

Križna procesja.

C.

Razgled

za stare ino mlade ljudi.

Velikga travna površja, grozovitosti, da bodo stajali (tapi) v neki vasi procesja imeti, ker je ravno križar leden bil, ino se je v molitvah po polji blagodarja za čisto polje izpruši. Hito je mila včasno, naj se dve kompanije narodne straže vedigane, ino v tisti okoli v nekaj globoki poskrajajo, ino grahke, dokler procesja memo pride.

Zgodaj čujejo od čateš velika ljudi moliti ino popevati: „Za pridejo — vili kapitan, Petukano in I. Tiba daje, Parite!“

Pročaja se mila, ino litanje poje rekoč: Oco vseboki, vsemogotni Bog, vabili so nas! Sin odreseni svata, vabili so nas! Sv. Dok roščeni Bog, vabili so nas! — Le Sina

Poglejte ino povzdignite svoje glave!

Ključ Jezus. Luk. 21, 28.

—

I.

Križna procesja.

V grozovitnih časih Francoske praske bile so cerkve poderte ali pa zaperte, mašniki pomorjeni ali pa v ptuje dežele pregnani. Le prikazali bi se bili duhovnik v mašnim oblačili, bila je smert njih del; za glavo je pa tudi vsakimu šlo, kateri bi jih bil pod streho vzel. — Tako poskušajo tudi sedajni svojoverci.

„Bom vaše cerkvene turne (stolpe) poderl, de ne bote spomina vaše vere imeli“ — je puntarski poglavar v neki vesi bogoljubnimu vešnarju djal. „Bote nam pa saj zvesde na nebi pustili, kamor se oziramo, oči ino serce vpiramo, ter izdihujemo h Bogu, naj nas potolaži ino nam moč daja“ — pógumen mož odgovori. Zvestoba ino pa bogaboječnost je bila kriva, de so kervologi Bretajnce z vojsko obsuli. Vse so voljno terpeli, le brez službe božje biti jim je bilo prehudo. Po noči so se zhajali, na morji, po parnah, po čumnatah so skrivaj božjo službo obhajali, kakor nekđajni prvi kristjani.

Velikiga travna pozvejo grozovitneži, de hoče srejna (fara) v neki vesi procesjo imeti, ker je ravno križev teden bil, ino de pojde v molitvah po polji blagodarja za žitne polje izprosit. Hitro je bilo vkazano, naj se dve kompanije narodne straže vzdignite, ino v tisti okolci v nekim globniki poskrijete, ino pražite, dokler procesja memo pride.

Zgodaj čujejo od daleč veliko ljudi moliti ino popevati. „Že pridejo — veli kapitan. Potuknite se! Tiho dajte. Pazite!“

Procesja se bliža, ino litanije poje rekoč: Oče nebeški, vsemogočni Bog, vsmili se nas! Sin odrešenik sveta, vsmili se nas! Sv. Duh resnični Bog, vsmili se nas! — Le bližej

globneka pobožna truma prihaja. Na pol glasno vkaže so-
vražen kapitan : „Pasko! — Pomerite!“ —

Mašnik zapojejo : „Od jeze ino vse hude volje! „Vsi od-
govorijo na glas : „Reši nas, o Gospod!“ — „Ogenj!“ se
kapitan zadere, ino 260 pušk zagromi, ino več ko sto po-
božnih ljudi se zverne. Kapitan vkaže, de se svojobrambovci
raztegnejo, ter na vsakim konci globnik ostopijo, naj bi verni
vjiti ne mogli. „Naložite!“ zopet zavpije. Možje ino žene,
otroci ino sereci se v svoji kervi valjajo, milo izdihujejo, ino
pojemajo v smerti; le malokdo je srečno vtekel. „Videl sim
mater — piše neki okovid — ktira je iz med kupa vstrele-
nih svojga otroka pobrala, ga zadela ino hotla mertviga od-
nesti. Kerv vstreleniga otroka teče po materi, ki tuli, ino
se ne ve kamo obernti. Od prevelike žalosti malo postoji,
de bi se odehnila. Pukša pokne, ino mati pade pod svojim
mertvim otrokam ino obleži. Križ stoji zdaj na tistim mesti,
ino napis popotnikam pravi, kako se je svoje dni tukaj go-
dilo. Posledne besede zapisane so : Takih časov reši nas, o
Gospod!

A. Sl.

III.

Sveti Križ.

Zunaj terga O . . . v Normadiji na Francoskim je
stal visok križ na veselim homci. Postavili so ga v pobožen
spomin svetih misjonov, katire so ene leta poprej bogaboječi
duhovni imeli. Bila je namreč navada svoje dni, ino je še po
deželah, kjer sveta katolška vera čerstvo živi, de prideta po
dva misjonarja k fari v takim časi, de ljudje vtegnejo. Lepe
pridge od pokore — keršanske nauke od dolžnost vsakiga
stanu posebej imajo, ino več dni, tudi po cel teden izpove-
dujejo. Verni spoznajo svoje pregrehe, sovražniki se spravijo,
ptuje blago se poverne, slabe tovaršije raztergajo, ino vsa-
katero pohujšanje se pokonča. Čedno pristopijo h boži mizi
mladenči posebej, device posebej; ravno tak možje ino žene.
Očitno popravijo tako, kar so Boga žalili, ino v novo ob-

ljubo poterdijo lepo Bogu služiti. Vsa srejna (fara) omladi v svetih čednostih ino v keršanskim zaderžanji. V spomin, de svetih naukov ino terdnih sklepov ne pozabijo, nesejo h koncu te svete oprave lep križ na kak poseben vesel kraj, ino ga veličastno postavijo. H timu križu se radi povernejo v svetih nedelah ino praznikah, ponovljaje, kar so sklenili, ino starejši pripovedujejo otrokam, vnuki vnukam od svetih misjonov lepe reči, kedar memo misjionskiga križa pridejo. — Ali ni to lepo ino sveto? —

Leta 1830 se Francozi zopet spuntajo, ino neverci, ki so nekoliko let tiho djali, začno hudo razsajati, ino zaterati vse, kar je bilo božjiga. Neko oblačno jutro listopada prihruje trôpa 12 nevernikov z orožjam do tiga križa, ino ga hoče podreti. Pervak med njimi je bil zarašen starc, njegov tovarš pa nekako prismojen človek, ki je nosil bandero, na banderi pa kervavo rudečo kapico. Trušali so, kleli ino farje zasramovali, de je bila groza, popevali strašne pesme nekrajnih puntarij.

Per križi jim zarašen starc pridgo naredi, prav iz pekla dano, ino namesti Amen, veli: „Na tla križ!“ Lotijo se križa; pa bil je iz doba ino tako terdno vsajen, de ga niso mogli podreti. Po sekire sežejo; ino nar prvi začne uni prismojen mladuh po križi se z sekiro mahati, ter se z levo nogo na križ vpira. Ko bi vstrelil, zakriči po Francosko: O mon Dieu! ino se po komolci iz pod križa zavalja. Fremiot — tako mu je bil ime — se je globoko v nogo vsekalo — ino v svoji kervi na cesti leži. Noben se ga ne vsmili, kakor častitlivi mož, gospod fajmošter tiga terga. Dajo ga v svoj farovš zaneesti, mu rano obezati, ino skerbijjo, de ozdravi ne le na trupli, ampak tudi na duši. Bil je študent, ino se je v Parizi zdravlistva učil. Hudobni nauki ino pa slabe tovaršije so ga ob sveto vero djale; zopet se je izmodril po tej nesreči, ino je zdaj umen zdravitel. Vsi teržani priletijo gledat, kako puntarji križ posekavajo, ino poslušajo, kako zarašen starc sv. križ preklinja, ino tovaršam serce daja, naj ga posekajo. Noben kristjanov se ne upa poskusiti za čast svojiga Izveličarja. Tako se je godilo Jezusu, ino se mu še godi.

Zdaj križ zahruši ino omahne, ali groza! nar serditej sovražnika, uuniga starca zadene ino mu glavo zdrobi. Preklinvaje svojo dušo da. Vprašajo, kdo bi bil, ino pozvejo,

de je nekdamni vhajak iz nekiga samostana, ki se jo po sveti potikal, ino ljudi motil. Sveti strah ino pa groza ljudi objide, videti ino slišati to prigodbo. Tudi neverci so jeli na resnico misliti: Povzdignite posvetneži svoje oči, ino poglejte!

A. SŁ.

Boža martra.

Pervi dan maliga travna 1848 se je v Tremerjah v Laški fari, tikoma pri cesti, ki iz Cela na Laško pela, prav čudna prigodba pripetila. V saboto večer pred tiho nedelo je blo, ko so triji železnocestniki v navadno kerčmo piti šli. Terdo v noč so ga pili ino kvartali, ni jih bilo moč h počitku spraviti. Gospodina jih je opominjala spati jiti ino točiti branila, pa delj le huj so se zlobili: „Vina gor za naše dnarje!“ Zadnič jim ošterica dva firkla na mizo postavi, jigravce pusti ino se z svojim domačim spat spravi, ter se v svoj štibele (čumnato) zapre. Železnokari so segli zdaj vnovič na jigro, začeli so za vino jigrati, in se pogodili med sabo, kdor zgubi bo vino plačal.

Eden iz med jih je začel zgubovati, pri vsaki zgubi je neusmileno klel ino hudičoval. Še enkrat na zgubo pade; jeza ga zgrabi, plane na noge, božo martro, ki je v kotu stala, začne preklinjati rekoč: „Kaj stojiš tu gori ti leseni Bog, zakaj mi h sreči ne pomagaš.“ Tovarša sta ga grajala in svarila, naj bi nikar Boga ne preklinjal ino iz bože martre si norca ne delal. Nič ne pomaga, ves tegoten britko martro popade, jo treši na tle, ino začne po nje teptati. Pa na — boži žlak ga pripriči zadene, in mertev pade po tleh. Groza obleti tovarša, iz hiše bežita, ino preklinovavec dušo da. Ko je v hiši vse tiho postalo, gospodinja vstane, gre v hišo gledati, pa najde steganiga možaka na tleh, ki je ravno zadno sapo pojemal. Ves čern postane po celimu životu. Drugi dan so ga na garah zavlekli na Laško pokopališe, v kostenjak na pare položili, ino tam je tri dni ležal. Strahama so ljudji hodili mertveca gledati, pa tudi ropari so se znašli, ki so po noči vso ob-

leko iz merliča izpipali, misleči: de cunje iz mertviga človeka, ki ga hudi duh v lasti ima, preženejo uši, merčes ino druge boleznj od živine.

Tolko lepši je slišati, kako so domači kosce potrene bože martre z grozo pobrali, jih v farof prinesli, in kako so g. Laški nadfajmošter A. S. urno vkažali, de je graški podobar, g. Gottwald, ki je ravno tam cerkovne popravile delal, kosce vkop zložil, ino vkop zlimal, ino kako so sami popravljenno razpetje v farno cerkvo na altar sv. križa postavli; naj bi se Bogu čast namestila, ki mu je bila skoz hudobniga preklinjavca odvzeta, vse ljudi pa svarila preklinvanja, ino spomnila na svetost druge bože zapovedi, ki nas uči, de se ne sme božimu imenu nečast delati.

Melchior Golčnik,
diak pete šole v Celi

IV.

Posledna pesm.

Franeosi so svoje dni kralja vmorili, namesto kralja svojvlado ali republiko naredili, naj bi po svojih mislih prav sami svoji bili. Ali ta svojost bila je grozovitna. Kdor ni sv. vere zatajil, pa kralja klel, ino ni pobegniti vtegnil, je bil vmorjen. Postavili so mesarijo, katiro so po svojim jeziki Guillotine imenovali. Z to kervavo sekiro so posekali glav 1278 žlahtnikom, 750 žlahtnim gospem, 1467 gosposkim ženam, ktire so iz dežel v mesto prignali, 350 nonam, 1135 mašnikom, 13635 mestlanam ino drugim možam. V serčni deželi Vendeji je od straha ino preganjanja pomerlo zakonskih žen na prehitrim porodi 3400, nosečih 348; poklanih je bilo žen 15000, otrok 22000, ino drugih ljudi pomorjenih 900000. V mesti Lion jih je v tim strašnim časi nad 31000 smert storilo.

V imenitnim mesti Nantes je gospodaril grozovitni svojoladuh Karrier, kteri je dal otrok 500 postreliti, 1500 pôtopiti; zakonskih žen 264 postreliti, 460 pôtopiti, mašnikov 300 po-

streliti, 460 potopiti; vgonobiti žlahtnikov 1400, vmetalnikov 5300. Veliko nad 1 milijon jih je v tistim grozovitnim časi za nesrečno svojost smert storilo. Grozovitnik Karrier je strašne svojoladarske ženitve delal, ki so jih nojade imenovali. Vsak večer, dokler je v mestu Nantes leta 1793 on gospodaril, so barke nedolžnih na vodo peljali, mladih in starih, možkih in ženskih po dvoje zvezali, jih z sablami sekajaje, ali z bajonetami prebodaje u vodo pometali. Voda Loar se je od samih merličov tako vsmradila, de so ribe pomerle, ino še kuhati z njo je bilo prepovedano. Pa tudi grozovitniku Karrieru so 16. grudna 1794 glavo odsekali.

Grozovitnež ta je žlahtno mater pa njenih pet hčeri v smert obsodil, za to, ker ni oče, že poprej vmerjen, kralja klel ino overgel. V procesji z drugimi mater ino hčere h smerti peljajo. Do mesnice pridejo, čujejo kako kervava sekira pada, ino glave odskakujejo. Globoka jama nedolžno kerv požira, obsojeni pa duše Bogu izročajo, dokler na njih versta pride. Šestkrat je že grozovitna sekira padla, kar na mater versta pride; nagloma pa rabel zavpije: „Lonz (ketna) se mi je vtergala, na katiri morivska sekira vesi.“ Hitro morivski poglavar zakriči: „Dones ne bo več glav sekanih; pa jutre zgodaj pridejo na versto, kar jih dones ostane.“

Serčna mati pa zgovori: „Tiga nikar! Za dones smo obsojeni. Pokaj bi nam smertno britkost dalšali? Dones nas pomorite, če ste možje. Nesite lonc h kovaču, naj vam ga zvari.“ Rabel z ketno h kovaču leti, mati pa svojih pet hčeri objame, ino vse skupej premilo pesm zapoje, ki so jo pogosto poprej zapele, posledno svojo Alelujo na tim sveti, za srečno odhodnjo v dolgo večnost. Prelepo so svoje pesm zapele, naj bi se slišala v sveto nebo; ino solze polivajo trume ljudi, ki jih molče poslušajo. Tudi kervavi rabel se na svoji mesnici posolzli, ter mu zamerzi, toliko ljubeznive božje otroke pa vmoriti. Ali ni ga bilo, kdor bi se za nedolžne poskusil; vse molči, v strahih diha ino grozovitnežam kervoviti na, dokler tudi na nja versta pride.

Lonc je novo skovan, ino sekiro spet vzdiguje. Mati odpelja ino serčno glavo poda. Svete besede še izgovorjajo hčere mlade za njo, dokler se posledne glavca iz pod sekire zatoči.

Oče mili, nas se vsmili, ino nas milo ovarji take svojosti!

A. Sl.

V.

Smerti se ne boji, kdor v gnadi božji živi.

Rudarja dva sta na Angleškim v globoki jami premoh kopala. Ravno sta veliko peč navertala, prah (pulfer) zabila in hotla požgati. Prohitro se jima je vnelo, ino ravno se hoče vžgati. Ni prostora se vmekniti, ni mogoče njima vjiti. Naglo v pletar skočita, v katirim sta se v jamo izpustila, ter težaku na vzgor zavpijeta naj ju mahoma iz jame potegne. K nesreči pa težak prešibek obdva potegniti ni mogel, ter sta mu bila preteška.

V tej smertni nevarnosti reče en rudar drugimu: Živi ti; hočem pa jaz vmreti. Ti si še zdaj terdovraten grešnik ino ako bi tak vmerl, bila bi tvoja duša pogublena. Jaz pa zaupam, ako bom moral zdaj vmreti, de bom po milosti našiga gospoda Jezusa Kristusa, ki me je odrešil, izveličan. "Ni čakal, kaj bi mu bil tovarš na to rekel, temuč ko bi trenil, skoči iz pletarja ino v en kotec poklekne, ino mirno čaka, de bo vstrelilo ino njega vbilo. Ravno tovarš na svetlo pride ino v jamo pogleda, kar pokne. Kos peči iz jame verže, ki ravno njemu ki je iz jame pobegnul, lica razdrople, er mu znaminje naredi, naj bi vse žive dni veliko nevaršino pomnil, kateri je vbežal. De si je ravno ves v kervi bil, se vender hitro spet v jamo izpusti ostanke svojiga nesrečniga tovarša poberat.

Kako se je pa prečudil, najti svojiga tovarša zdraviga, ter sliši, kako Boga hvali ino časti. Pečovje se je po levi in desni strani razpoknilo; pa njemu betva žaliga ni storilo.

Srečen, kdor v gnadi boži živi; Angelj Gospodov ga varje.

A. Sl.

I. Stiri Sestre.

Prilike ino Basni,

Smeh ino Resnica.

Veselo so bili vsi otroci, v svoji nedolžnosti sfo-
 ran so bile, prvi je bil ... drugi Sapa, tretji Voda,
 štirti Resnica ino. Prisel je čas, da se slava sta od druge
 jemalo, ino prvo sile prubalo: Iskrat! kda tebe najdemo?
 Moje prebivalstvo ...
 kje bas pa ti doma, da tebe najdemo? Moje sestri, Resnica
 sile odgovori, na ...
 ljude ino preganjajo, ino hudoben svet me čuti. Medek je,
 kieri bi me rad slišal ino vabjal. Ino tam v nebesu je moj dom.

Kar je Resnica govorila, ni bil. Resnice bog ljubi, ino
 ino njo hudoben svet govrali. Leta je ino pekla doma, ino ino
 najde veliko prijateljev na svetu. An ljudje leta duno vno-
 rijo, ino kieri tak ljubijo so otroci peklnskega zalana, kakaj
 ea je eta let. Govori vsakaj resnico, ali pa meli, ino ino go-
 voriti dolžnost. Leta je dušna senca.

A. S.

II. Urban ino Janže v slovenskih gorah.

Na ...
 Javna v gorah ...

Moder bo prilike slišal, ino bo modrejši; ino kdor jih bo razumil, bo vedel druge vladati. Pazil bo na pregovore ino razlaganje, na besede modrih ino na njih skrivne guče.

Pripoved 1, 5 — 6.

I.

Štiri Sestre.

Veselo so štiri sestre živele, v svoji nedolžnosti srečne so bile, prvi je bilo Iskra, drugi Sapa, tretji Voda, šterti Resnica ime. Prišel je čas, de so slovo ena od druge jemale, ino pervo milo prašale: Iskra! kde tebe najdemo? Moje prebivalše je — odgovori Iskra — terda skala. Z jeklam vdarite kremen (kresen kamen) ino najdle me bote. — Zdaj Iskra Sapo pobara: Sestra! kde pa tebe najdemo? Sapa odgovori: Tamo, kjer pero na drevi vesi, se rahlo maja in trepetaje šumi, tam jaz prebivam. — Po tem Sapa Vodo popita: kde si pa ti doma? Voda veli: kjer zeleno ločje raste, ali pa žlahten bezig (bez ali bezgovic) cveti, tam kopajte, ino bote Vodo najdle. — Zdaj pa vse tri resnico poprašajo: Blaga! kje boš pa ti doma, de tebe najdemo? Moje sestre, Resnica milo odgovori, na tim sveti doma za mene ni; vse me sovraži, ljudje me preganjajo, ino hudoben svet me čerti. Redek je, kteri bi me rad slišal ino vbogal. Le tam v nebesih je moj dom.

Kar je Resnica govorila, ni laž. Resnico Bog ljubi, za to njo hudoben svet sovraži. Laž je iz pekla doma, za to najde veliko prijatlov na sveti. — Ali lažnive usta dušo vmorijo, ino kteri laž ljubijo so otroci peklenkiga satana, zakaj on je oče laži. Govori vselej resnico, ali pa molči, če ni govoriti dolžnost. Laž je dušna smert.

A. Sl.

II.

Urban ino Janže

v slovenskih goricaH.

Na Urbanovo popoldne povabi Urban svojga mejaša Janžeta v gorico pogledat kako se kaj v vinogradih kaže.

Poliček dobre starine popijeta ino gučita, kako se po sveti godi. Kaj se tebi zdi, Janže! Kaj bo iz te zmešnjave na sveti? Bojim se, de ne bo dobriga; ljudi so vse prehudobni.

Janže. Ali še pomniš, Urban, kako se ti je predlansko jesen godilo, ko si bil sod noviga vina (mošta) na verhi nalil, pa si ga preterdo zapilil. Hotlo je sod razgnati; ino če bi mu ne bil dušnika dal, ko si ga v to klet prepeljal, nebi zdaj toliko dobre starine pila.

Urban. Vem še, kako me je veličalo; Bog ti daj dobro de se mi pomagal. Strašno je na vse kraje gnalo.

Janže. Glej, meni sedajni svet ravno tak vidi, ko novo vino. Ne da se več strahvati cesarju, ne gosposki. Mladenči hočejo več vedeti, kakor možje z sivoglavo. Učenci bi radi svoje učitele strahvali, kmeti brez dacje bili. Glej, svet kisa ino vreje kakor močno novo vino. Černic je v njem; za to je toliko pjanih ljudi, ki so sedajniiga Duha polni. Sami sebe ne čutijo ino v tami ne vejo kaj delajo. Po takim vini rada glava boli; ino ni ga zdravo piti.

Urban. Tudi mene že glava boli. Toliko kvant, toliko laž, gerdih knjižic ino pa zapelivih goljufov, de me je misliti strah.

Janže. Veš, kaj novo vino dela, kedar kisa? Strašno se po sodi vzdiguje, kuha ino meša, pa vreje ino gerdobo izganja. Perve drože niso za drujga, kakor de se svinjam dajo. Tako se tudi sedajnimu svetu godi. Rez de gerde reči po sveti vganjajo, ne poznajo stare pravice ne resnice, govorijo ino pišejo, natiskavajo ino prodajajo prave kalne, smradlive drože spačene modrosti, pa še pravijo de je luč taka drosa. Bil bi človek ves slep, gluh ino pa brez okusa, ki bi drože za starino kupil. Kdor le nos ima, lahko ovaha, de drosa ni čista zdrava starina.

Urban. Prav imaš, tudi jaz novim modrijanam ne verjamem. Serce me pa vender boli, de toliko ljudi za zmešanim svetam potegne.

Janže. Ljudem se godi, kakor predlansko leto Ponkracu, ki ga je sopuh v kleti skoraj zadušil, v kateri je vino

kisalo. Ni varno se predolgo v taki kleti muditi; zdrava sapa več časa v tak hram ne more; zdrava misel ino modra beseda se pa ljudi ne prime, ki so sedajuiga duha polni in pjani.

Urban. Bog nam daj včakati mirnih časov ino pa spet modrih ljudi. Meni že to kisanje le predolgo terpi.

Janžc. Ako vino predolgo kisa, ali pa okisano po leti spet vreti začne, ino le bolj kalno (motno) postaja, bo zavrelka ali žgalivc. Tiga se nam je tudi per novi naši deželski vladiji (regirengi) bati. — Ako ne bo čista starina, bo škodljiva zavrelka. Take nas pa Bog varji! Slovenci le čisto starino ljubimo.

A. Sl.

III.

Trije prijatli.

(Za svetim Janezom Damaškim.)

Neki mož je imel tri prijatle; od teh je dva toliko ljubil, de je bil vedno pripravljen. za nje vse storiti, vse poskusiti; tretjiga pa je tako malo obrajtal, de se mu je le merzliga in večidel zhlinjeniga prijatla skazoval. Eniga dne se zgodi, de pride deset beričev po njega, ga pred sodnika peljat, kjer je mogel čez 10tavžent talentov rajtengo dati. Mož se vstraši in ves v skerbi dirja k prvemu in nar ljubšimu svojimu prijatlu, mu potoži v koliki stiski se znajde, ter ga prosi, de, ker je zavolj njega popred svoje življenje tolikokrat v nevarnost postavil, bi ga vsaj zdaj v ti sili, ko njegove pomoči posebno potrebuje, ne pozabil. Prijatelj ga pa z suhim besedam odpravi rekoč: „Jaz nisim nikdar tvoj prijatelj bil, in ne bom, pa tudi ne vem, kdo si; drugih prijatlov pač imam, in per teh se moram ravno dones znajti; tukaj le imaš dve srajci za potrebo, več nimaš od mene pričakovati.“

Osramotoen in žalosten se zdaj mož k drugimu prijatlu poda, ter upa per njemu pomoči najti: „Premisli vunder in si k sercu vzemi,“ mu reče, „koliko dobrot si od mene prejel,

koliko časti in ljubezni sim ti vedno skazoval; zdaj sim pa v narveči sili in tvoje pomoči potrebujem.“ Pa tudi ta prijatelj mu odgovori rekoč: „Dones imam preveč opraviti in ne morem s tabo v sodniše; kar premorem ti bom storil: čez ulice te bom spremil, do bližniga vogla, kjer se poti ločijo.“

Vnovič v svojim upanji ogolfan, še žalostniši ko popred pride mož zdaj čisto zdvomljen k tretjemu prijatelju; temu je k nogam padel ino ves osramoten mu je djal: „Spoznam, de sim do zdaj le merzel bil proti tebi, de tvojiga prijateljstva ne zaslužim, vender, ker sim v silno veliki potrebi, in od vsih svojih prijatlov zapuščen, pridem k tebi, oh! ne zapusti me tudi ti, ne spomni se moje nehvaležnosti, temuč vsmili se me in pomagaj mi.“ Zdaj mu tretji prijatelj vse prijazno ino ljubeznivo odgovori: „V resnici, jaz sim tvoj pravi prijatelj zdaj, kakor popred in vselej; dobro pa, ki si mi storil, kolikor toliko, ti bom dones obilno povernil. Pred teboj pojdem, in prosil bom za tebe, bodi potolažen ter pojdi za menoj.“

Kdo so ti trije prijatli? Pervi je — dnar in premoženje. Posvetni človek ga tako clo ljubi, de iz neumne ljubezni do njega ne le telesno zdravje in življenje, ampak k žalosti bodi rečeno, tudi dušno zdravje in življenje v narveči nevarnosti postavi; kedar pa z posvetnim človekam h koncu gre, kaj mu bo dal, ali kaj mu bo storiti zamogel ta prijatelj? — Slovo mu da, ter se od njega k drugim prijatlam in veselim naslednikam (verbam) oberne; zapuščenimu posestniku pa dve srajci pomoli: potni in mertvaški pert. — Drugi prijatelj so žena, otroci, strici, tete, cela žlahta in mizni tovarši. Lete spremijo pred sodnika povabljeniga čez ulice, do ondi, kjer se poti ločijo do pokopališa gredo za njim, potlej se pa zopet prot domu obernejo: eni žalostni, drugi veseli, vsi — k svojim opravilam nazaj. Tretji prijatelj zadnič je duh znotrajniga življenja, duh keršanskih čednost in dobrih del, in če hočeš tudi tvoj angel varih. Nar manjši, kar je človek temu duhu na čast ali iz ljubezni storil, eno betvice prave, goreče molitve, kak trenlej ponižne vdanosti v voljo božjo, kako povzdignjenje serca in duha k Bogu, kako dobro delo revnim bližnim dopernešeno, kako majhno zatajevanje samiga sebe iz dobriga Bogu dopadljiviga namena, to je vse tisto in edino, kar pred človekam

v sodniše gre, in ga pred sodnico božjo (sodnim stolam) zagovarja.

P. Cizej.

IV.

Popotniki.

(Za sv. Franciškam Zalezjanam.)

Po leti, ko je nar večí vročina bila, jih je več v družini popotvalo. Ker pa solnce zlo prepeka, se kmalo vtudijo, ter se pod eno drevo uležijo. Hladna senca je trudnim popotnikom posebno prijazna in zaželjena; tako tudi ti družini, ki jo je lahko v spanje pripravila, z tem ložej, ker so zlo izpotani bili. Skoz en čas pa vroče sonce tudi do spijočih prisije in svoje goreče žarke v njih zaperte oči pošle tako, de so se iz sladkiga spanja zbudili. Eni zmed njih hitro vstanejo, se na pot podajo, ter srečni do kraja pridejo, kamur so se namenili; drugi pa, akoravno jih je sonce zbudilo, obležijo, se obernejo, oči pred soncam zakrijejo in cel dan tamkaj prespijo. Ko se zadnič vender zbudijo, so scer vstali in se na pot spravili, ker so že dosti spanja imeli; ali noč jih prehitro obide: hitijo zdaj, kar nar več morejo, namenjeni kraj doseči, pa k nesreči v eno veliko hosto zajdejo, pravi pot zgrešijo in vsi zmoteni se kam djati ne vedo; zravno pa so v veliki nevarnosti bili, de bi jih dereči volkovi ne bili raztergali.

Povej mi zdaj: Nimajo te, ki so srečno domu prišli, svojiga srečniga dohoda soncu perpisati? Gotovo! Zakaj niso mislili se zbuditi, pa solnce jim je to dobroto in prijaznost skazalo, jih zbudilo ter jih z prijetnim in ljubeznivim žarki k daljnim popotvanji napeljalo. Res je, niso se soncu vstavili; de se mu pa vstavili niso jim je pa tudi veliko pomagalo z ljubeznivo lučjo, ki jo je čez nje razgernilo, z prijetno toploto, s katero jim je oči odperlo, de so dan vidili in ve na pot napravili.

Bi bli pa te, ki so si v hosto zajšli, pravico imeli, se nad soncam hudobvati. Gotovo ne! Ko bi bli rekli: Kaj smo

soncu strili, de nam na poti ne sveti kakor našim tovaršam, de se moramo v ti strašni temi okoli klatiti!? — bi se jim lahko odgovorilo: Vi malovredni, kaj bi vam sonce več storiti zamoglo? Vsim, ki ste spali, vam kot vašim tovaršam, je bilo enako dobrotljivo; enim kot drugim je sijalo, obsevalo vas z enako lučjo, enake žarke vam pošiljalo, enako toploto vam delilo. O nesrečni! ali niste vidili tovaršev vstati, palice v roke vzeti in podati se na pot? Zakaj ste soncu herbet ober-nili? Zakaj niste prijazniga klicanja ljubiga sonca svojim tovaršam enako poslušali in sprejeli?

Ljubi bravec! tudi mi smo popotniki v tem vmerjočim življenji, ino prostovoljno v grehah in krivicah zaspimo. Bog, ki je sonce pravice nam pošilja prijetne žarke svojiga razsvetljenja, ogreva z svojim blagoslovom (žegnam) naše terde kamenite serca, in vsakiga s prijetnim žarki svoje ljubezni k sebi vabi ino kliče; kako je vender, de jih je od tega prijazniga vablenja božje ljubezni tako malo ginjenih, in še manj jih je, de bi to vabilo poslušali in k sercu vzeli!? Tisti, ki se k Bogu vlečene čutijo, ki so njegovim noterdajanju pokorni, se v resnici lahko veselijo, zato ker gnado božjo v svoj prid obernejo; pa hvaliti se ne smejo; — ko vse dobro le od Boga pride. Bog je svoje dobrote scer v prid obračati pripustil, pa čast je za sebe obderžal, ktera tudi prav za prav njemu samimu gre. Koliko bi pa tisti imeli zdihovati, jokati in žalovati, ki se v grešnim spanji znajdejo? Taki so v tako nesrečnim in žalostnim stanu, de ne more bolj nesrečen in žalosten biti, in te velike nesreče so si večidel sami krivi, ker so luči zoperstali, in se božjim razsvetlenju vstavili, ter sami sebe pogubili.

P. Cizej.

V.

Košič ino vrabči.

Truma vrabčev leti vsa židane volje nad enim germam, kjer košič sedi, in si červičev jiše. Ko ga zagledajo, se mu na glas smeji; in eden med njimi ga začne zabavljati rekoč:

Ti vbogi tumpec, de tukje tako čisto sam kučiš, in dolgi čas prodajaš; od gerdiga merčesa živiš, ko bi ti lahko dobro bilo kot nam. Glej, kako mi delamo; iz ene njive se vzignemo na drugo, in smo vedno lepe pšeničice siti. Je žito iz polja, ga najdemo v škednih; in ko se v shrambe pospravi še najdemo špranje do nja. Imamo po tem takim vedno pustni dan, ti pa zmeraj veliki petek. Košič na to lepo modro odgovori: Kumek moj, kako boš pa ti odgovoril, de vedno brez vsega dela živiš, z praznim čenčanjem in v hotivnosti dragi čas zapravljaš, poverh se pa še z tem, kar vbogi ljudje z tolikim trudam iz zemle dobijo, tatinsko gostiš? Vrabč mu reče: Glej ga no; saj nisim sam tak: per nas vrabčih je taka šega, de se vsi od kraja tako preživimo; veš kaj, z nami jo potegni. Košič pravi: ne maram za vaše roparske gostije; dobro se počutim pri tem, ko sim, in sim brez vse skerbi, ko nikomur nobene škode ne storim.

Vrabči se posmehujejo vsi od kraja pošteni ptici, in zletijo v škeden. Kmet je pa že povsod po škednu mrež nastavlil: in ko se jih cela truma vsede, mreže popadajo, in vsi so vjeti. Kmet jih vse pobije razen tistiga, ki je košiča v tovaršijo nagovarjal. Tudi ta je v škedni nogo zgubil. Po eni nogi perkinca v germič do košiča, žaluje nad strašno nesrečo, preklinja hudobno tovaršijo, in ne more prehvaliti modrosti košiča, de se je nevarnih tovaršij varval.

* * *

Za smeham hudobnežev nastopi jok. Kdor se njih tovaršije zогible, se bo smejal, ko se bodo oni jokali.

Stojan.

VI.

Jež ino lesica.

Bila je huda zima, de je drevje pokalo. Vsaka zver se v svoj kotec stiska. Medved v svojim berlogi počiva, saje pod svojim germam čepi ino lesica v svoji votlini kosti obera, ki si jih je od daleč nanosila; le vbogi jež z svojo ojestro suknjo ne more strehe dobiti. Vsakdo se ga boji.

Ves zmerzjen lesici na prag prileze ino prelepo prosi, naj ga pod streho vzeme, de ga od velikiga mraza konec ne bo. — Hodi le dalej, veli lesica, bila bi nama lukna pretesna; pojiši si lepši prostora. — Imajte vsmilenje, dobra manka, prosi jež; ne bom vam nobene nadleže delal. Lepo čedne se bom v kotec stisnil, pa tiho djal, de le na toplim bom; saj vidite, de sim strehe potreben. Rad bom vbogal, karkolj mi porečete.

Lesica, če ravno sama zvita, se da preprostiti ino ježa pod streho vzeme. Ene dni sta se lepo imela; bil jima je kratak čas. Ko se pa jež svojga stanu privadi, se začne stegati ino pikati vbogo lesico z svojo ternasto kožo. Lesica se jela švarati: Kaj ne veš, kako si mi obetal? Jež se pa le iztega ino lesico vbada rekoč: Starka! če ti ni prav, pa drugom jidi. — Lesica se vmika dokler more; poslednič pobegne; jež si je celo lukno osvojil.

Taka se starim godi, ki svojim mladim prehitro gospodariti dajo. — Pride se marskdo za zeta ponujat; ves ponižen ko jež obljube daja, sneha se starim prilizuje, dokler gospodinja ni. Kakor hitro pa oblast dobi, jim je hiša pretesna. Tako dolgo mladi stare pikajo, de si morjo na posledne dni ptuje strehe jiskati. -- Ali kdor očeta ali mater do praga privleče, njega bojo otroci črez prag vergli.

A. Sl.

VII.

Bučela ino ovca.

Imaš, o človek, veči dobrotnico med živalmi, kakor nas bučele (čibele)? vpraša bučelica. O ja! človek odgovori. — Koga pa? čibela pobara. — Ovca je meni še veči dobrotnica; njena ovna mi je potrebna, tvoja sterd le sladka; kar je za potrebo pa več velja, kakor gola sladkota.

Še eno ti povem, zakaj ovco več obrajtam ko bučelico. Ovčica mi povno radovoljno da, čibeliča pa pika. Kdor pa z voljo da, dvakrat da.

Kar roka daja, naj jezik ne jemle!

A. Sl.

VIII.

Tvoja nesreča še ni narveča.

Mladenček je hodil svoje dni na božji pot, pa se je cel pot jokal; po ojstrim kamni pa bos je moral jiti. „Joj meni, je materi tožil, de si nimam zakaj čevlov kupiti! Pokaj sim ravno jaz nar veči vbožic na sveti? Nikar ne reci tiga, dečic moj, ampak Boga zahvali, de zdrave noge imaš, ino lahko bos hodiš, mati sinka tolaži. Deček pa le joka.

Na božjim poti pelja mati sina pred cerkvene vrata, ino mu vbožca pokaže, ki vbogajme prosi, pa nog nima. Od daleč so ga pripeljali. Vidiš, moj sinko, človeka brez nog. Ali se mu ne godi hujši ko tebi. — Mladenč zamišlen reveža gleda; ni še videl človeka brez nog. Radovoljno z materjo v cerkvo gre, hvali Boga za zdrave ude, ino od veselja k domu poskakuje.

Težava nar veči ni, ki na tvojih ramah sloni.

A. Sl.

IX.

Kovač ino šivač.

Prinesel je šivač (žnidar) neko večerko (po poldne) svoje železo (peglez) v kovačnico gret, ino kovače gleda, dokler se mu železo razbeli. Moj Bog, je djal šivar, kako je mogoče le en sam dan pri takim delu obstati? Se per

ognji žgati, vogelni sopuhi požirati, težko železo obračati, od svita do mraka z kladvam mahati, de jiskre križam letijo; Bog me varji taciga dela! Že zdaj me vašiga ropotanja glava boli. — Kako pa ti, prijatelj, cel drag dan na enim mesti v dve gubi čepiš? mu kovač pravi. Živanko drobno z perstmi držati, več ko milijonkrat vbadati, tenko gledati ino vdevati — čudo de še nisi oslepel, ino de se ti herbet vsločil ni, ne persti odreveneli? Takiga dela me Bog ovarj!

Tako ima svoje težave vsaki stan — svoje oprave vsaki dan.

A. Sl.

X.

B e l i z a r.

Mlogočen vajvoda Belizar je služil rimskemu cesarstvu na jutrovim. Vse sovražnike je njegova roka premagala. Pred njim so divji Huni trepetali, pred njim ležali hrabri Gotje; Bandale ino Perzjane je imeniten vites vžugal. Na stare dni — pravijo — Belizar, celiga cesarstva steber, za potam blizo morja zunaj poglavitniga mesta Carogradu na kameni slep sedi, ino vbogajme prosi. Po krivim je bil zatožen, ino oči mu izteknejo. Srotej ne vidi hoditi; dečic ga o palici vodi, de si živeža prosi.

Večerno sonce gorko sije, ino slep Belizar mladenča pobara: Ali sije sonce tudi po Carogradi? Vse strehe se od sonca svetlijo, mu dečic odgovori. Belizar se h Carogradu oberne, se nasmeji, ino od veselja se mu debela solza (sleza) po bledim lici v sivo brado potoči. Pokaj se obračate po nehvaležnim mesti, ki vam ljubo luč vzelo? ga fantič popraša. Belizar mu lepo odgovri: Jaz sim ljubil, ljubim ino bom ljubil deželo materno.

A. Sl.

EE.

Ogledalo

z a

šolo ino domačo rejo otrok.

...vsega tega, vsegaj raznih povelj, in tako dalje...
...da se...
...Kako pa ti...
...Tako da...
...pravi odvetnik? Takiga...
...ne Bog...!

Tako...
vseki dan.

Bolši je brez otrok vmreti, kakor hudobne otroke zapustiti.

Bolši je brez otrok vmreti, kakor hudobne otroke zapustiti.

Sirah 16, 4.

...Vsega tega...
...da se...
...Kako pa ti...
...Tako da...
...pravi odvetnik? Takiga...
...ne Bog...!

I.

Veseli dan Ulimskih šolarjev

na god šolskiga patrona sv. Alojzja. *)

Med mnogimi veselicami, katerih so Ulimski šolari imeli per začetku ali končanju šolskiga leta, per očitai skušnji, ob dnevi spovedi ino sv. obhajila — posebno o velikonočnim času — je spomina vredno obhajenje goda sv. Alojzja 21. Rožnika 1847. Že več časa poprej je bilo šolarjam oznanjeno, de če bojo prav pridno v šolo hodili, se dobro učili, se doma in v šoli lepo zaderžali, jim bomo na praznik sv. Alojzja, njihoviga patrona, posebno lepo veselico naredili, neoboglivo pa odvergli. Ali vsi so se toliko lepo vedli in pridno učili, de je bilo veselje. Že zjutraj ob osmih smo imeli sv. peto mašo s blagoslovam in lepim nagovorom, naj bi tudi Ulimski učenci tolikopridni, pobožni, ponižni, uboglivni in čisti bili kakor sv. Alojz, šolske mladosti peseben varh in priprošnik per vsmilenim Jezusu, ljubimu prijatlu nedolžnih otrok nar lepšimu ženinu čistih duš. —

Ob eni popoldan so bili vsi šolari v šolo pozvani z perpušenjam starešov, kateri so tudi posebno veselje nad tim imeli. Vsak učenc si je po naročenju oskerbel čedno palico, verh palice hrastove vejce, na persih zvez vertnih cvetlie; — učenke pa na palčici zvezik vertnih cvetlic, in od desne rame do leviga podpasa ličen cvetličan venc. —

Pred šolo se vsi v versto stopijo; v treh šopah edea od drugiga nekoliko odločeni, palce v desni, spredej čedno

*) *Take obhaje so svetle zvezde otroških let, ki bojo otrokam veselo svetile vse žive dni. Učeniki! prijateli nedolžne mladine! ne opustite jih; — dišeče rožice otrokam sadite.*

bauderce se na odločeni kraj polj ure daleč podamo. Že čeden hod nedolžne mladosti lepo ovenčane s pisanimi cveticami, — podobami predrage nedolžnosti — viditi, se je serce veselja glasilo. Oh kaj je pač lepšiga, kaj veselšiga pod soncam od zlatih let nedolžne mladosti! Angelc je šolar, šolarca v rajski lepoti ljube nedolžnosti, v prežlahnim vertu bošjiga stvarjenja. O kovo lepo delo je nedolžne otroke voditi po poti pravice ino resnice, mlade jagneta Jezusove črede pasti po naukih božje besede, in varvati jih škode na duši ino telesi! Če bo že Jezus plačal kosarc merzle vode, koliko plačilo še le bo dal dobri mu učeniku, ki je otroke — Jezusove ljubence lepo izredil ino izkojil.

Ko smo na odločeni kraj prišli, smo ličen šotor naredili in potem si nekoliko odelnili. Na ukaz so vsi šolari v svoje šope stopili. Zdaj se je začela poskušnja pod milim Bogam. Vsaki šop je dobil po šest uprašanj, nar poprej iz keršanskiga nauka, in katero je nar pervo ino nar boljši odgovorilo, je dobilo svetinco z lepim trakam na perse perpeto, darilo v dnarjih, ali kake bukvice. Pa tako gladko so eden pred drugim odgovarjali, de so skorej vsi svetince dobili; samo darilo na vsako vprašanje le eno. V serce me je ganilo, že na obrasu gorečih šolarjev brati veselo kipenje boljši in lepši odgovoriti. Eden pred drugim so roke izdigovali ino prosili: Mene naj poprašajo! Le mene, le mene!

Potem smo ravno tako iz glave računili, nekoliko brali, pravopis slovenico poskušali i. t. d., in vsako, katero je dobro vedelo, je svetinco in nar boljši darilo dobilo. Če sta pa dva enako dobro odgovorila, je tisti dobil, ko še nobeniga ni imel. Prav, prav malo jih je brez svetince damo šlo, pa tudi daril je bilo mnogo razdelenih. —

Po isprašovanji smo govorice začeli. Že več dni poprej sim v šoli naročil, de naj kdor hoče, kako povest, pesem, kaki zostavk iz Ljublanskih novic, iz Blaža in Nežice se iz glave nauči, in po govorništvo naprejnese. Večidel iz drugiga, pa tudi nekateri iz perviga klasa, mladenči kakor mladenčice so vedli toliko lepo govoriti, in tudi z rokami in obličjam se tako lepo obnašati, de so pričujočim solze veselja v očeh igrale, rekočim: Poglejte si no! otročiči, pa že toliko lepo pridgvati znajo!

Potem je moral vsaki večih šolarjev nekoliko iz kakih bukvic, (katirih blizo 200 slovenskih imamo za razposoj) iz glave povedati. Kateri je nar lepši povedal, je svetinco s darilam dobil. Prepričal sim se, de peněz, če ga za izobrazenje ludstva oberneš, vesel sad nosi. —

Na zadne smo zapeli: Mladenčov tovaršijo iz življenja srečen pot; Nevesto Jezusovo iz devištvá; Srečnejšiga pod soncam ni, kakor sim šolar mlad, domačo; Kadar od doma v šolo grem, domačo; Šent Urbanovo, iz Ahacelna; Od sončniga hriba, zdravico. Toliko gmetno in veselo je na ledini pod šotoram bilo, de nam je od veselja se serce tajilo. Potem sim rekel šolarjam po zeleni trati v šope se razdeliti, in si po voli djati; drugi smo v šotori počivali. Po toliki sprehaji je mala južna nastopla. Jerbas beliga kruha naleš za to godvanje pečeniga se je razdelil med učence; pa tud kosarček vina je vsako dobilo, ter so jedli in pili po voli, ino vmes zdravice napivali svetlimu Cesarju, milostlivnimu škofu, svojim učenicam, ljubim Slovencam, pa tud sam sebi zdravje napili.

Po kosilu so se igre začele. Dekličí posebej so kamencakale, z zavezanimi očmi lonec vbijale, plele: „Je kaj terden mošt? Kakor kamen kost i. t. d. Mladenčí so se pa vojaško vadili exercirati, zdaj po samim zdaj po trumah, zdaj na ravno, zdaj na okrog, gor ino dol hodili, na stražah stali, oblastnikam čast dajali. Za vojvode in stotnike so bili, ki so nar več svetinc na persah imeli.

Pa tudi več drugih iger so imeli; posebno smeha vredno je bilo, kako so lonec na kol poveznili, enim očí zavezaje palico v roko dali, de je moral 20 stopin od lonca iti, se trikrat okolj zavertiti, in zopet z zavezanimi očmi proti loncu iti in trikrat z palico po njem mahnuti. — Pa nekateri na mesto proti loncu, je le od njega šel in po vetru mahal. —

Kateri šolar ali šolarca se je nar lepši in nar perpravnejši obnašal, je dobil zeleno vejco in tudi nekoliko v dnarjih, posebno vbožni. *)

*) *Otroke z dnarmi darovati, mislimo de ni sploh dobro; malo jih ve dnar prav obrniti. Tudi ne smemo otrok vaditi le*

Po igrači smo zopet vsaki svoj kos kruha vzeli in z vodo mešaniga vina popili, se v lepim redu enekrat gor ino dol na kroge ino semtertje sprehajali in dober večer nam Bog daj — zapeli, ter se overnili na svoj dom — prav veseli nazaj. Godovanje je po celi fari slovelo: Vsim je močno, močne dopadlo; pa tudi šolarjam je toliko koristno bilo, de so se nekateri za tiga dneva del več naučili, kakor drugači v enim mesencu.

Vidimo de taka vesela spodbada per otrocih več opravi ko še tak lep pa suh poduk. Zato so se pa tudi Ulimski učenci per velikim izprašovanju tako verlo obnašali, de je delavniskih in slovonsko-nedelskih čres 50 daril zaslužilo pa tudi dobilo. Take in enake veselice so scer drage in dostkrat težavne pa vonder le rodovitne. Saj sam Jezus govori: „Kar ste vi enimu iz mojih nar manjših storili, ste meni storili.“

Virk.

II.

Kratki nauki

za pravično in modro življenje.

Vsa pravica ali z družimi besedami vse dolžnosti, ktere ima človek spolnovati, so v ljubezni do Boga, do samiga sebe in do bližnjiga zapopadene.

2.

Perva in nar viši zapoved je: ljubiti Boga čez vse. Boga pa čez vse ljubiš; ako njegove zapovedi spolnuješ, in nobene tebi še tako prijetne reči ne govoriš, ali ne storiš, ktera je božji voli nasproti. Kdor moje zapovedi ima, in jih spolnuje, ta je, kteri me ljubi, pravi Jezus.

za dnar vse storiti. Lepe svetince, čedne bukvice, potrebnim kak opravčik, pa tudi pohvalna beseda, če drugja ni, so za pridne otroke darila. Vredništvo.

3.

Nikoli ne pozabi, de je Bog priča vsih tvojih djani, in de ve za vse tvoje tudi nar skrivniši misli. Hodi torej čisto in pravično pred njegovim obličjem.

4.

Ne opusti nikoli molitve, ampak vsaki dan z molitvijo začni, in z molitvijo skleni. Vredna molitev var je pred greham, posveti vse dela človeka, in ti ceno in zasluge pred Bogom dodeli.

5.

Obiskuj zvesto božjo službo ob nedelah in praznicih; zaderži se per nji pobožno, kakor se kristjanu spodobi, in ne misli, de svojo dolžnost spolniš, če si le po telesu pri nji pričijoč. Tudi ne misli, de je božja služba Bogu tolikanj bolj dopadliva, kolikanj več sveč in blišave je per nji; Bog ne gleda na sveče ampak na serce. Le zavolj nas je vnajna lepota božje službe potrebna, zato namreč, de nas na božjo svetost bolj žive opomni. Prevelika pak in stanu fare nepermerjena bliskota per božji službi Bogu ne dopade, ker tudi preveč na vunajne obrača in v njih misel obuda, de se Bog le s svečami in lepimi oblačli časti.

6.

Božjo besedo pazno poslušaj, de boš v sim dobrim podučen; ino ne obračaj jo na druge, ampak na — se.

7.

Vse, kar je od božje službe zapovedaniga, natajko spolnui; kar pa ni zapovedaniga, stori toliko, koliko lahko moreš.

8.

Ne sramuj se nikjer svoje vere in pobožnosti. Kdor se bo mene pred ljudmi sramoval, tega se bom tudi jez sramoval pred svojim očetam, pravi Jezus.

9.

Varuj se vsega, kar božjemu imenu nečast dela. Varuj se kletve, zakaj ona je častenju božjemu nasprot, in zra-

ven tega tudi vselej znamnje sroviga serditiga človeka. Kletev, pravi Jezus ognjusi človeka.

10.

Zderži se tudi perduševanja, in nikoli brez nar veči potrebe ne persegaj. Clovek, kateri veliko persega, pravi s. pismo, bo poln krivice, in njegova hiša ne bo odšla šibi.

11.

Vse svoje dela stori Bogu k časti, to je, zato de božjo volo spolniš in Bogu dopadeš, in tako bodo tvoje dela zasluženje imele pred Bogam za večno življenje.

12.

Drugi del dolžnost, ki jih ima vsak človek spolnovati, so dolžnosti pred sebi samimu. Vse lete so v pametni ljubezni do samiga sebe zapopadene.

13.

Imej torej tudi pametno ljubezin do samiga sebe. Skerbi pred vsim drugim za svojo dušo, de jo zveličaš, po tem pa tudi za zdravje, dobro ime in pošteno premoženje.

14.

Za dušo boš skerbel, če si boš za krepost ali previdnost perzadeval, to je, ako se boš vsaciga greha varoval, in dolžnosti svojiga stanu zvesto spolnoval; če boš iskal bogat postati na dobrih delih.

15.

Vsako jntro, kader vstaneš, premisli per juterni molitv kakošne nevarnosti k grehu ti morebiti nasprot stoje, in prosi Boga za pomoč, de bi jih premagal, in za gnado, de bi vse svoje dolžnosti dobro spolniti mogel. Vsak večer pa sprašuj svojo vest, in premisli, kako si svoje dolžnosti spolnil, ali kje si se pregrešil, de se boš zanaprej p obljšati vedil.

16.

Zatiraj v sebi vze hudobne nagnenja in žele, nečimer-
nost, prevzetnost, nevošljivost, skopost, vso krivi-

čno jezo in maševanje, lenobo, in vse, kar te tvoja vest uči, de je pregrešno.

17.

Skerbi posebno za čistost in sramožljivost. Nikoli nič spodobniga ne misli ali ne stori; zakaj Bog te vidi. Ogi-baj se tudi vsih tacih tovaršev, kateri nespodobne pogo-vore imajo,

18.

De se boš grehe tolikanj gotovši obvaroval in v dobrim bolj vterdil, hodi pogosto, postavim vsak mesec, ali pa saj ob nar imenitniših godovih med letam, namreč: o božiču, veliki noči in o binkuštih k spovedi in sv. obhajilu. In zunaj tega tudi vselaj brez odlašanja, kedar bi se pri-merilo, de bi bil kak velik greh storil.

19.

Per tem pa vedi, de ti spoved in sv. obhajilo in vsi zakramenti nič ne pomagajo, če se ne poboljšaš. Zato jo terden sklep, se v prihodnje greha varovati, nar imenit-niši ino nar potrebniši perprava k spovedi.

20.

De boš vse svoje opravila dobro in koristno spolnovati zamogel, si moreš tudi vse potrebne vednosti in znanja pridobiti iskati. Gorje temu, kateri nič ne zna, in kateri se v mladosti nič naučil ni; vedno mu slabo pojde.

21.

Iši modrosti. Perva stopinja modrosti, pravi sv. pismo, je: modrost iskati. Poslušaj pogovore mo-drih mož, in bodi pazin, kako pametni s svojimi rečmi obračajo in svoje opravila ravnajo. Uči se tudi iz dobrih bukev.

22.

Za dušnimi darmi je nar imenitniši dobrota človeka: terdno zdravje. Skerbi torej tudi za to, in varuj se v jedi in pijači vse nezmernosti; zderži se vsega, kar več, de ti je škodljivo.

23.

Ne pij nikoli naglo kaj merzliga, kader si zlo pre-gret, ali zican, tudi ne v jezi. In de se bolečin zob ob-varuješ, ne pij nikoli prevročiga, tudi ne pij naglo na vroče, in (dobro si zamerčaj) po vsaki jedi si sobe z vodo splahni.

24.

Ogibaj se jeze; velika jeza je zdravju zlo škodлива, ino ravno tako tudi velika žalost. Kakor moli oblačilu, in červ lesu, tako žalost sercu človeku škodije, pravi sv. pismo.

25.

Skerbi tudi, kar nar bolj po pravici moreš, de zmiraj dobro ime ohraniš. Kdor ima dobro ime, temu vsi ljudje radi zaupajo, in mu v potrebi tudi veliko rajši perstopijo. Velikrat se le z dobrim imenam zamorejo kake dobrote zadobiti, ktere bi se sicer nikdar ne bile zadobile. Zatorej pravi sv. pismo: Boljši je dobro ime, kakor veliko bogastvo. In na drugim kraji opominja sv. pismo: Perzadente si za dobro ime, ne samo pred Bogam, ampak tudi pred vsimi ludmi.

26.

Vender pa nikoli ne stori kakošniga dobriga dela samo zato, de bi te ljudje vidili, ampak zlasti zato, de bi svojo dolžnost spolnil in Bogu dopadel. Kteri dobre dela le zato dopernašajo, de bi jih ljudje vidili in hvalili, ti so pri-jeli svoje plačilo, pravi Jezus.

27.

Od druge plati pa tudi ni treba svojih dobrih lastnost in del skrivati; ker je vsak dolžan za svoje dobro ime skerbeti, in drugim lep izgled dajati. Tako naj sveti vaša luč pred ludmi, pravi Jezus, de vidijo vaše dobre dela in časte vašiga očeta, kteri je v nebesih.

28.

Bodí pravičen v vsih rečeh, in stori dobro očitno in na skrivnim, in tako beš tudi dobro ime kakor perdajk zadobil.

29.

De človek zamore svoje življenje ohraniti in svoje dolžnosti dobro spolnovati, potrebuje tudi premoženja. Ako si že morebiti v takim stanu, de si moreš sam živež služiti, skerbi z godaj, de si pošteno premoženje perdobiš, de boš zamogel pošteno in drugim ludem brez škode živeti.

30.

Kdor hoče kaj imeti, more z godaj začeti. Pregovor pravi: Kdor v 30. letu ni močan, v 40. ne moder ino v 50. ne bogat; ta vsega tega trojniga ne bo nikoli dosegel v svojim življenji.

31.

Nar bolši pomočnik si premoženje perdobiti, je stanovitna delavnost v delih svojiga stanu, sklénjena z modro, pa zraven zmerno šparostjo.

32.

Delavnost pa mora biti, 1. pridna; vstajaj z godaj pravi prigovor, in boš imel; 2. modra, to je, prevdariti je treba, kako bi se delo boljši, hitrejši in koristniši opravljalo; zatorej ni pametno vselej pri starim ostati; 3. redovno, to je, vse dela morajo biti prav razdelene, in vsako opravilo o pravim času storjeno; 4) urna, ne pa lena, ali prepočasna; bodi hiter v sih svojih delih, opominja sv. pismo; 5. Zraven pa tudi natankna, ne poverhna; in 6. keršanska; to je, ne delati samo zavolj dobička, ampak posebno zato, de božjo voljo spolnimo, per Bogu večno plačilo zaslužimo.

33.

Srečen ta; kateri dolžnosti svojiga stanu z neutrudno delavnostjo opravla! Še tukaj bo vžival sad svojiga dela: obilnost vsiga kar potrebuje, mir vesti in poštovanje ljudi; tamkaj pa večni počitik in večno plačilo.

34.

K pridni delavnosti pak nar več dovoljnost in veseljost serca pripomore. Bodi torej dovoljen s svojim stanam, kamor te je božja previdnost postavila; in posluži se s

hvaležnostjo veseljev, ktere je božja dobrotnost vsakimu stanu naklonila; vender pa vselej le pripušenih, in tudi teh le zmerno, de morebiti med tem, ko telo okrepčuješ, svojo dušo ne raniš.

35.

Ako pa morebiti s svojim stanam nisi popolnoma dovoljen, ti dam ta svet: Zateraj svojo nedovoljnost ali žalost le eno leto; zraven pa spolnuj svoje dolžnosti z narveči pridnostjo in modrostjo, kakor ti je mogoče: in obljubim ti, de, preden bo leto preteklo, boš srečen in vesel v svojim stanu.

36.

Za vsaciga pa velja ta poglavitni nauk: Delaj in moli; moli in delaj; in Bog bo tvoje delo blagoslovil.

37.

Tretja poglavitna dolžnost kristjana je: de bližniga ljubi, kakor samiga sebe. Bližniga ljubiš, če ga kakor otroka božjiga in svojiga brata spoštuješ, če se varješ, mu v kaki reči krivice storiti, in če si pripravljen, mu per vsaki perložnosti postreči ali dobrotnost skazati.

38.

Ljubezin do bližniga je po nauku sv. pisma edino gotovo znamnje prave ljubezni do Boga, ali prave čednosti ali pravičnosti. Zakaj ona je med vsimi drugimi dolžnostimi nar težavniši; zatorej ta, kateri stanovitno to spolnuje, gotovo tudi vse dolžnosti do sebe in do Boga spolnuje. Za tega voljo pravi sv. pismo: Kdor svojiga brata ne ljubi, kteriga vidi, kako hoče on Boga ljubiti, kteriga ne vidi. In na drugim kraji: Kdor svojiga bližniga ljubi, je vso postavo dopolnil.

39.

De boš pa bližniga prav ljubiti zamogel; skerbi nar pred, de z vsim, s katerimi opraviti imaš, miraost ali lepo zastopnost ohraniš. Zakaj, kjer mira ni, tam ljubezin ni mogoče.

40.

De boš pa zamogel v miru z drugimi živeti, se varuvaj, jih kterikrat po krivici razžaliti, in če te drugi razžalijo,

ne bodi zamerin, ampak poterpi njih razžaljenje s krotkostjo. Zatorej v majhnih rečeh in kar ni greh, vselaj rajši odjenjaj. V večih rečeh pa brez serditosti in sovraštva per svojih prednikih pomoč iši.

41.

Nar veči ljubezin si dolžan tem, s katerimi v nar bližnji zavezi stojiš, tedej svojim staršam, bratam in sestram in drugim rodovincam; potem svojim posebnim dobrotnikom in oskerbnikom, svojim prijatlam, tovaršam i. t. d.

42.

Spoštuj tedaj in ljubi pred vsim drugim svoje starše, ktere ti je Bog dal, to je, bodi jim pokorin v vsih rečeh, ktere niso zoper božjo zapoved; iši jim pri vsaki priležnosti veselje storiti; nikoli čez nje ne godernaj, ampak veliko več, če jih drugi opravljajo, jih zagovarjaj, kar se po resnici zgoditi zamore; in v jezi jim nikar nezaj ne govori; v boleznih jim lepo postreži in v starosti poterpi z njih slabostjo, in jih z vsim lepo in ljubeznivo preskerbi. Kdor svoje starše spoštuje mu dobro pojde in bo dolgo živel na zemli, pravi sv. pismo.

43.

Bodi hvaležin svojim dobrotnikom, prijatlam, učenikom in vsim, kteri ti kaj dobriga store. Za vsako dobroto se spodobno zahvali, prijete dobrote prav in po namenu dobrotnikov obračaj, in jim pri vsaki priložnosti veči poštovanje in ljubezin skaži, to je, bodi pri ljudin in dvorin proti njim, ponesi se za njih dobro ime, če jih kdo opravlja; in kedar bi kaj od tebe potrebovali jim rad postreži.

44.

Proti vsim ljudem bodi pravičen in dobrotliv. Nobeniga po krivim ne žali, nobeniga ne golufaj; in nobenimu tudi nar manjši reči brez njegoviga pripušenja ne vzemi. Kdor to dela, je goljuf in tat in kriv pred Bogam in nepošten pred ljudmi.

45.

Nobeniga ne opravljaj, to je, nobeniga dobrih lastnost ne manjšaj ali ne ponižuj, nobenimu kaj hudiga ne pripiši, kar ni resnično ali gotovo; in tudi gotovih slabost ali pregreh bližniga brez velike potrebe ne raznašaj. Zakaj vse to je zoper ljubezin do bližniga. Misli, kako bi tebi težko djalo, ko bi drugi tebi tako delali. Le kedar pravično zagovarjanje samiga sebe, ali odvernitev veči škode od sebe ali bližniga, ali pa poboljšanje grešnika samiga tirja, le tedaj je gotova potreba in le takrat se sme skrivna pregreha bližniga razodeti, pa tudi tistikrat le tem, katerim jo je vediti treba.

46.

Vidiš pa sam kteriga hudo delati, in zamoreš upati, de bi te poslušal; posvari ga po bratovsko prvič na samim; če pa ni upati, de bi te poslušal, ali pa, če za tvoje prvo ali drugo svarjenje nemara, in če zraven tega z njim v bližni zavezi stojiš, postavim, če je tvoj brat, ali domač, ali tovarš, povej njegovimu predniku, de se z molčanjem tujiga greha deležniga ne storiš. Zunaj take bližne zaveze in velike potrebe pak se vari koga zatožiti.

47.

Nikoli se ne zlagaj, tudi v nar veči potrebi in v nar manjši reči ne; zakaj vsaka laž je greh; in kaj pomaga, če se ludem prikupiš, zraven pa Bogu zameriš! Bog sovraži lažnive usta, pravi sv. pismo.

48.

Si koga po krivim razžalil, ali mu škodo storil; spoznaj odkrito svojo krivico, prosiga za zamero, in poverni mu tudi vso škodo, če ti je morebiti sam ne odpusti.

49.

V družini z drugimi bodi priljudin in dvorin. Vsim je dvornast dopadliva, in spričevanje lepe izreje in omikavniga zaderžanja. Nobena čednost tudi ni ložej, kakor ta; in vender vanj vse tudi k dobrovoljnosti in prijaznosti nakloni.

50.

Bodi tudi kar je prav, raven in odkritoserčen proti drugim v govorjenji in djanji, in varuj se potuhnjen biti, ali zvijače v sercu nositi. Odkritost je vsem ljuba in prijetna; potuhnost pa vsim zoperna, in večidel znamuje slabiga serca.

51.

Zaupaj drugim in tudi drugi bodo tebi zaupali. Vender pa imenitnijih ali skrivnijih reči ne zaupaj nobenimu, dokler ga dobro ne poznaš.

52.

Skerbi, de si prijatlov pridobiš, kar nar več moreš; zakaj dobri prijatli nas varjeje škode, nam v potrebi radi pristopijo in tako nar bolj pomagajo k naši sreči. Tako se zaderži, de ti bodo vsi prijatli, s kterimi imaš opraviti.

53.

V posebne ali nar zaupniji prijatle pa si le take zvoli, kteri so tvoje enakosti, pametni in dobriga serca. Nobenimu pa ne upaj, kteri je slabiga zaderžanja.

54.

Varuj se posebno priliznencov. Sladke usta pogubo napravijo, pravi sv. pismo. Ravno to uči tudi pregovor: Kjer je med v ustih, tam je strup v sercu.

55.

Ogibaj se tudi opravlivcov in zasmehvavcov; zakaj, kakor z drugimi v pričo tebe delajo; tako bodo tudi s taboj delali v pričo družih.

56.

Še manj zaupaj takim, kteri so svojim staršam in dobrotnikom nehvaležni; zakaj taki so gotovo slabi ljudje.

57.

Varuj se tudi veliko verjeti tistim, ki veliko obetajo in veliko govore; pregovor pravi: kjer je veliko besedi je malo djanj.

58.

Ogibaj se, kar ti je koliko mogoče vsih, kateri imajo slabo zadržanje, in ne zvoli si jih nikoli v svoje tovarše. Kader se jih spodobno ogniti moreš. Zakaj kdor za smolo prime, se osmoli, pravi sv. pismo.

59.

Zraven tega pa ne pozabi, de je kristjan vsem ljudem; tedaj tudi hudobnim in sovražnikom ljubezin dolžan. Torej tudi hude in slabe spoštuj kakor božje podobe, in kakor svoje, če ravno hude brate; bodi dvorin proti njim, in varuj se jih razžaliti, ali jim kako krivico storiti; če so tvoji sovražniki, jim iz serca odpusti in če so v potrebi, in jim ti brez večji lastne ali tuje škode pomagati zamoreš, jim svoje pomoči nikoli ne odreči. Le zaupaj jim, ali jih v svoje tovarše zvoliti se varuj, kolikanj ti spodobnost pripusti.

60.

Tacih pa, kateri si za svoje prave prijatle spoznal, nikoli ne zapusti dokler ti zvesti ostanejo; in če so katerikrat v potrebi, jim rad perstopi tudi s svojo lastno škodo

61.

V vsih imenitnih rečeh se z njimi posvetvaj; ali pa tudi z družimi spreumetnimi možmi. Nikoli kake imenitne reči ne stori brez sveta.

62.

V vsih svojih potih misli v Boga; in on bo tvoje stopinje vladal. Prip. 3. 6.

63.

Splohni nauki.

Zjutraj po navadi hitro zgodaj vstati,
In Bogu spodobno čast in hvalo dati;
Med uboge, in za božje r'či deliti,
Kar se brez preteže in lahko more striti;
Svoje dela pridno in modro opravljati,

V vsih rečeh pravice se deržati;
 Šparov'n biti in zmern v jedi in pijači,
 Ne vdat se nikdar p'janost in igrači;
 Na v'sokim ležat' in le pičlo spati,
 Brez zaprave dobro in čedno se deržati;
 Odtegnit se jezi, žalost' in prepiru,
 Ž'vet' z vsmi ludmi v sprav' in lepim miru:
 To t' prinese čast, bogastvo in poštenje,
 In podaljša lahk do sto let teb' življenje.

Kader bo pa tvoja zadnja ura stekla,
 Bo vse toje dela Bog pred sodbo vzel;
 In kar, in kakor bode ona zrèkla
 Boš od njega večno vračil' prejel.

J. P.

III.

Nemško - slovenska pismenost za perve šole.

(Nadalje.)

Das Geschlechtswort.

Kazavka ali člen.

Geschlechtswörter sind jene, welche vor den Hauptwörtern stehen, und das Geschlecht derselben anzeigen; z. B.

V slovenskim nimamo člena; spol se spoznava po pomenu besede ino po njeni zadnji pismenki; p.

Der Fürst knez, vajvoda, die Jungfrau divica, der Beamte uradnik, das Kind dete, die Spinnerin predica, der Wein vino, das Brot kruh, das Fleisch meso, die Krumme drobtinca, die Butter sirovo maslo, der Honig sterd, (med), der Teller okrožnik, der Husten kašelj, das Tisch Tuch krušnica, der Athem sapa, das Niesen kihanje, der Sturm (auf dem Meere) burja, (zu Lande) vihar, die Insel otok, die Quelle vir-vrele, der Ammer sternad, die Meise senica, die Lerche škorjanc, die Wachtel prepelica, die Nachtigal slavič, der Bleistift čerček, der Streusand sipa, die Linie čerta, der Haarstrich lika, der Schattenstrich steber.

Im deutschen braucht man zweierlei Geschlechtswörter, das bestimmte der, die, das und das unbestimmte ein, eine, ein.

Das bestimmte Geschlechtswort wird auf folgende Art abgeändert:

Einfache Zahl.

Männlich. Weiblich. Sächlich.

der,	die,	das,
des,	der,	des,
dem,	der,	dem,
den,	die,	das,

Mehrfache Zahl.

die,	die,	die,
der,	der,	der,
den,	den,	den,
die,	die,	die,

Das nichtbestimmte Geschlechtswort, welches keine mehrfache Zahl zuläßt, wird so abgeändert:

Männlich Weiblich. Sächlich.

ein,	eine,	ein,
eines,	einer,	eines,
einem,	einer,	einem,
einen,	eine,	ein,

I z g l e d i.

Der Mensch ist die Krone der Schöpfung, človek je krona stvarjenja. — Der Kopf, der Hals, der Rumpf, die Arme und die Beine (Füße) sind die Haupttheile des Menschenkörpers, glava, vrat, čok (telo), roke ino noge so pglavitni deli človeškiga telesa. — An dem Kopfe sieht man das Angesicht, na glavi se vidi obličje, die Haare lasje, die Stirne čelo, die Augen oči, die Augenbraunen obrvi, die Nase nos, die Nasenlöcher nosnice, die

V nemškim je dvoji člen; znavni člen, namreč der, die, das, in neznavni člen, namreč: ein, eine, ein.

Znavni člen se v Nemškim tako sklanja:

Pazka. Če ravno v Slovenskim člena nimamo, vender Nemškovavci včasi zaima ta postavijo; še večkrat številno ime en, ena, eno. Kdor pa hoče prav lepo slovensko govoriti, tega ne stori. Le takrat, kader bi se bilo kake pomote bati, postavimo pred ime en, ena, eno, ali pa neki, neka, neko; p. der Mann ist hier gewesen, mož (ne ta mož) je bil tukaj; Ein Mann ist hier gewesen, en mož, ali neki mož je bil tukaj.

Neznavni člen ima le edinobroj in se tako sklanja.

Schlafen osluhi ali sence, die Ohren vušesa, die Wange lica, den Mund vusta, die Lippen vustnice ali žnabli, die Zähne sobe, die Zunge jezik, den Gaumen und das Kinn nebo in brada.

Die Blumen blühen, rožice cveto. — Die Wiese ist abgemähet, travnik je pokošen. — Der Garten ist ungezäumt, vert je ograjen. — Der Schnee schmilzt, sneg kopni. — Der Winter ist verschwunden, zima je minila. — Die Sonne heizt stark, sonce perpeka. — Das Gras ist groß gewachsen, trava je velika izrastla. — Der Südwind weht, jug piha. — Die Felder grünen, polje zeleni. — Die Zeit unseres Lebens ist kurz, čas našiga življenja je kratek. — Aus den Fichten und Föhren quillt Pech, iz smrek ino hojk se smola cvre. — Der Knabe versteckte sich unter das Bett, fantič se je pod postelo skrnil. — Die (zwei) Hände und Füße schmerzen mich, roke ino noge me bolite. — Das Wachs und den Honig erhalten wir von den Bienen, vosk ino sterd (med) dobivamo od čebel. — Die Mädchen binden Kränzchen, deklice spletajo venčke. — Die Mäher mähen das Gras mit der Sense, kosci kosijo travo z kosami. — Du hast ihm den Arm verwundet, ti si mu roko ranil. — Der Vater und der Lehrer haben es verbotthen, oče in učenic sta prepovedala. — Die Nase und die Ohren sind ihm erfroren, nos ino ušesa so mu ozebli. — Die Maulwürfe schaden den Äkern und den Wiesen, kerti škodijo njivam ino senokosam. — Der Marder erwürgt den Bauern Hühner und Gänse, kuna davi kmetam kokoši in gosi. — Gottlob! wir haben das Grammet trocken eingebracht, Hvala Bogu! otavo smo suho pospravili. — Aus dem Eisen und dem Stahle schmieden die Schmiede Ketten, Amboße, Hämmer, Zangen und Meißel (Stemmeisen), kovači kovajo lance, nakovale, kladve kleše ino dletva z železa ino jekla.

Das Beiwort.

Das Beiwort ist ein Wort, welches die Eigenschaft oder Beschaffenheit einer Person und Sache anzeigt, gewöhnlich bei dem Hauptworte zu stehen pflegt, und auf die Frage: was für ein? zur Antwort kommt; z. B.

Priložnica ali prilog.

Prilog je beseda, ktera se imenam prilaga, de njene lastnosti pove ino pride za odgovor na prašanje: kakšen, kakšna, kakšno? Postavim:

Der gute Jüngling, dober mladenč. — Das fromme Mädchen, pobožna deklica. — Der grüne Wald, zelen gaj. — Eine häßliche Lüge, gerda laž. — Das schöne Haus, lepa hiša. — Die wohlthätige Sonne, dobrotlivo sonce. — Hochgeehrter Herr! Visokopostvani gospod! Gehorsamster Diener, nar pokorniši sluga. — Hochgelehrter Herr! Visoko-učeni gospod! Löbliche Herrschaft! Hvale vredna gosposka! Ehrsame Jungfrau! Poštena divica! Ein lebhafter Verstand! ojstra pamet. — Ein trockenes Jahr, sušno leto. — Ein nüchternen Mensch, trezen človek. — Der freie Wille, svobodnja volja. — Ein lebhafter Gedanke, živa misel. — Ein sanfter Regen, pohleven dež.

Dobro jutro prijatelj! Guten Morgen Freund! Dober dan, guten Tag. — Dober večer, guten Abend. — Lehkó noč, gute Nacht. — Dobro jutro jim (vam) Bog daj! Ich wünsche Ihnen einen guten Morgen. — Dnes je merzel dan, Heute ist ein kalter Tag. — Kako lepo vreme je dones! Was für ein schönes Wetter ist heute! — Oni so (vi ste) mi k veliki sreči pomogli! Sie haben mir zu einem großen Glück geholfen! — Treba mi je nove suknje, ich brauche einen neuen Rock. — Ta je očitna golfigja, das ist ein offenbarer Betrug. — Oni so me iz velike revšine odteli! Sie haben mich aus einem großen Elende errettet. — Kozare merzle vode mi prinesi, bringe mir ein Glas frischen Wassers. — Letas je velika suša, heuer ist eine große Dürre. — Ima solzmate oči, er hat wässerige Augen.

Das Beiwort muß allezeit mit dem Hauptworte, bei welchem es steht, im Geschlechte, in der Zahl und Endung übereinstimmen.

Priložnice se sklenjajo kakor imena ali poglavke, in so z ime- nam enakega spola, enakega broja ino enakega sklona.

Die Beiwörter werden in Deutschen auf dreierlei Art abgeändert.

1. Mit dem bestimmten Geschlechtsworte der, die, das, als:

	Einfache Zahl.		
	Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. End.	der gute Mann, dober mož,	die gute Frau, dobra gospa,	das gute Kind, dobro dete,
2. „	des guten Mannes,	der guten Frau,	des guten Kindes,
3. „	dem guten Manne,	der guten Frau,	dem guten Kinde,
4. „	den guten Mann.	die gute Frau.	das gute Kind.

Mehrfache Zahl.

1. End.	die guten Männer,	die guten Frauen,	die guten Kinder,
2. "	der guten Männer,	der guten Frauen,	der guten Kinder,
3. "	den guten Männern,	den guten Frauen,	den guten Kindern,
4. "	die guten Männer.	die guten Frauen.	die guten Kinder,

2. Mit dem nichtbestimmten Geschlechtsworte ein,
eine, ein, als:

Einfache Zahl.

	Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. End.	ein rother Apfel,
rudeča jabelka,	eine rothe Birn,
rudeča hruška,	ein rothes Blatt,
rudeči list,
2. "	eines rothen Apfels,	einer rothen Birn,	eines rothen Blattes,
3. "	einem rothen Apfel,	einer rothen Birn,	einem rothen Blatte,
4. "	einen rothen Apfel.	eine rothe Birn.	ein rothes Blatt.

Mehrfache Zahl.

1. Endung.	rothe Äpfel,	rothe Birnen,	rothe Blätter,
2. "	rother Äpfel,	rother Birnen,	rother Blätter,
3. "	rothen Äpfeln,	rothen Birnen,	rothen Blättern,
4. "	rothe Äpfel.	rothe Birnen.	rothe Blätter.

3. Ohne Geschlechtswort, nämlich:

Einfache Zahl.

	Männlich	Weiblich.	Sächlich.
1. End.	süßer Wein,
sladko vino,	süße Frucht,
sladek sad,	süßes Wasser,
sladka voda,
2. "	süßen (es) Weines,	süßer Frucht,	süßen (es) Wassers,
3. "	süßem Weine.	süßer Frucht,	süßem Wasser,
4. "	süßen Wein.	süße Frucht.	süßes Wasser.

Mehrfache Zahl.

1. End.	süße Weine,	süße Früchte,	süße Wässer,
2. "	süßer Weine,	süßer Früchte,	süßer Wässer,
3. "	süßen Weinen,	süßen Früchten,	süßen Wässern,
4. "	süße Weine.	süße Früchte.	süße Wässer.

Sklanja priložnic z imenami.

E d i n o b r o j .

<i>Moški spol.</i>	<i>Ženski spol.</i>	<i>Sredni spol.</i>
1. sklon. lep rak,	lepa riba,	lepo lice,
2. „ lepiga raka,	lepe ribe,	lepiga lica,
3. „ lepimu raku,	lepi ribi,	lepimu licu,
4. „ lepiga raka,	lepo ribo,	lepiga lica,
5. „ pri lepimu raku,	p. lepi ribi,	p. lepimu licu,
6. „ z lepim rakam.	z lepo ribo.	z lepim licam.

D v a b r o j .

1. sklon. lepa raka,	lepe ribe,	lepa (i) lica,
2. „ lepih rakov,	lepih rib,	lepih lic,
3. „ lepima rakama,	lepima ribama,	lepima licama,
4. „ lepa raka,	lepe ribe,	lepa (i) lica,
5. „ per lepima rakama,	p. lepima ribama,	p. lepima licama,
6. „ z lepima rakama.	z lepima ribama.	z lepima licama.

V i š e b r o j .

1. sklon. lepi raki,	lepe ribe,	lepe lica,
2. „ lepih rakov,	lepih rib,	lepih lic,
3. „ lepim rakam,	lepim ribam,	lepim licam,
4. „ lepe rake,	lepe ribe,	lepe lica,
5. „ pri lepih rakah,	p. lepih ribah,	p. lepih licah,
6. „ z lepimi rakami.	z lepimi ribami.	z lepimi licami.

Steigerung der Beiwörter.

Ein Beiwort steigern heißt: dieselbe Eigenschaft einem Dinge entweder im gleichen, oder im höhern oder niedern, oder im höchsten oder niedersten Grade beilegen.

Es gibt also drei Vergleichungsstufen.

1. Wenn man einer Person oder Sache die Eigenschaft geradehin beilegt, so sagt man das

Stopnje prilogov.

Prilog se da tako premeniti, de ne pove samo lastnosti svojiga imena, ampak tudi v kakšni meri se mu prilaga; ali v navadni, ali vekši ali manjši, ali v naj vekši ali naj manjši.

Prilogi imajo tedaj trojno mero.

1. Če prilog lastnost v navadni meri kaže, pravimo, da je v prvi stopinji ali primeri;

Beiwort steht in der ersten Vergleichungsstufe; z. B. der gehorsame Knabe, das große Haus.

2. Wenn man einer Person oder Sache die Eigenschaft in Vergleichung mit einer andern Person oder Sache in einem höhern oder niedern Grade beilegt, so sagt man das Beiwort steht in der zweiten Vergleichungsstufe; z. B. die Erde ist größer als der Mond, aber kleiner als die Sonne.

3. Wenn man aber einer Person oder Sache die Eigenschaft in Vergleichung mit allen andern Dingen im höchsten oder niedersten Grade beilegt, so sagt man, das Beiwort steht in der dritten Vergleichungsstufe; z. B. der gehorsamste Knabe.

Die zweite Vergleichungsstufe wird im Deutschen gebildet, indem man dem ungesteigerten Beschaffenheitsworte die Silbe er anhängt.

Uebung.

Lep schön, lepši schöner; slab schwach, slabši ali slabji schwächer; pravičen gerecht, pravičniši gerechter; bister hell, bistrejši - bistrojši heller; hiter schnell, hitrejši schneller; hladn kühl, hladnejši kühler; merzel kalt, merzlejši kälter; sladek süß, sladkejši süßer; globok tief, globokejši tiefer; mehkek weich; mehkejši weicher; — moder weise, modrejši; moker naß, mokrejši; močen stark, močnejši; pozen spät, poznejši; prazen leer, praznejši, u. s. w.

Die dritte Vergleichungsstufe wird gebildet, indem man dem ungesteigerten Beiworte die Silbe est oder ste anhängt, z. B. schönste, geschwindest.

postavim: pokorni fant, velika hiša, glasen zvon, die laute Glocke.

2. Ako se lastnost v viši ali nižji meri priloži, je v drugi stopnji; postavim: zemlja je vekša od mesca ino menša od sonca. Peter je bogatejši od Pavla, Peter ist reicher als Paul. — Reka je večji od potoka, der Fluß ist größer als der Bach. —

3. Če se pa lastnost v naj vekši ali manjši meri priloži, je v tretji stopnji; postavim: nar pokorniši fant, — vsih naj lepši rožca bela lilija, podoba nedolžnosti, die schönste unter allen Blumen ist die weiße Lilie; sie ist das Sinnbild der Unschuld.

Prilog se v drugo stopnjo povzdigne, ako se izhod drugiga edinobrojnika sklona — iga v ši ali ji, ejši ali eji premeni.

V a j a.

Če se drugi stopnji naj ali nar predstavi, je tretja gotova; postavim: nar lepši, naj hitrejši, nar hujši am schlimmsten.

Die gesteigerten Beiwörter werden so wie die ungesteigerten abgeändert.

Priložnice v drugi in tretji stopnji se ravno tako sklanjajo, kakor v navadni stopnji.

I z g l e d i.

Oj usmili se nas pravični Bog! Ach erbarme dich unser gerechter Gott! — Dobrotljivo sonce ogreje zemlo, die wohlthätige Sonne erwärmet die Erde. — Serna je manjši od jelena, das Reh ist kleiner, als der Hirsch. — Pisane cvetlic ena vertu diše, die bunten Blumen duften im Garten. — Potok je vekši od čerca, ribnik manji od jezera, der Bach ist größer als der Sumpf, der Teich aber kleiner als der See. — Slaba tovaršija pohujša dobro zaderžanje, böse Gesellschaften verderben gute Sitten. — Višemu prijenjaj, nižjemu perzanesi, dem Höhern gib nach, dem Niedern verzeihe. — Naj manjši ptič je koliber, nar veči pa štruc, der Colibri ist der kleinste Vogel, und der Strauß der größte. — Sestra streže bolni materi, die Schwester wartet der franken Mutter. —

Das Zahlwort.

Zahlwörter sind jene, welche die Zahl der Dinge und ihren Umfang bestimmt anzeigen, z. B. Ein Gott; drei göttliche Personen; vier Evangelisten; sieben heilige Sacramente.

Die Zahlwörter werden in fünf Classen eingetheilt: 1. in Grundzahlen, 2. in Ordnungszahlen, 3. in Gattungszahlen, 4. in Wiederholungszahlen, 5. in Bervielfältigungszahlen.

1. Grundzahlen.

Die Grundzahlen beantworten die Frage: wie viel? und bezeichnen die Anzahl der vorhandenen Gegenstände einer Art und Benennung. Sie sind:

^vŠtevilnice.

Številnice so besede, ktere nam do ene povejo, od kolikih reči je govor; p. en Bog, tri bože osebe; štiri evangelji; sedem svetih zakramentov.

Številnic je pet plemen: 1. temeljne, 2. vredivne, 3. razločivne, 4. ponavljavne, 5. množivne številnice.

1. Temeljne številnice.

Temeljne številnice dajo odgovor na prašanje: koliko? ino napovejo število enoverstnih reči. So:

1	einer, eine, einš . . .	edea, (en), ena, eno
2	zwei	dva, dve
3	drei	trije, tri
4	vier	štirje, štiri
5	fünf	pet
6	sechs	šest
7	sieben	sedem
8	acht	osem
9	neuu	devet
10	zehn	deset
11	elf	ednajst, enajst
12	zwölf	dvanajst
13	dreizehn	trinajst
20	zwanzig	dvajset, dvadeset, dvajsti
21	ein und zwanzig	eden - ena - eno ino dvajset
22	zwei und zwanzig	dva (dve) in dvajset i. t. d.
30	dreißig	trideset
40	vierzig	štirdeset
50	fünzig	petdeset
60	sechzig	šestdeset
70	siebzig	sedemdeset
80	achtzig	osemdeset
90	neunzig	devetdeset
100	hundert	sto
101	hundert und einš	sto ino eden - ena - eno
200	zweihundert	dvesto
300	dreihundert	tristo
500	fünfhundert	petsto i. t. d.
1000	tausend	jezer (tavžent)
2000	zweitausend	dvejezeri (dve tavžent)
3000	dreitausend	tri jezeri i. t. d.
1000000	Million	miljon
2000000	zwei Millionen	dva miljona i. t. d.

Von diesen Grundzahlen wird nur Ein allein vollständig abändert, und zwar, wenn es bei einem Hauptworte steht, ganz so, wie das nichtbestimmte Geschlechtswort, steht es aber ohne Geschlechtswort, so nimmt es die

Eden ali en, ena, eno ino ž njoj zložene: nijeden ali nijen, nijena, nijeno, nobeden ali noben - nobena - nobeno feiner, feine, feines se popolnoma sklanjajo kakor priložnice, to da zaveržejo.

Endlaute des bestimmten Geschlechts-
wortes an.

Die übrigen Zahlwörter bleiben im Deutschen durch alle Geschlechter unveränderlich; nur zwei und drei werden zuweilen in der zweiten und dritten Endung verändert, wenn nämlich kein Hauptwort dabei steht; z. B. zweien von den Schülern wurden Bücher gegeben, *dvema zmed učencov so bile knige dane*. Der Herr dreier Häuser, *gospod treh hiš*.

Dva - dve; zwei oba - obe ali obadva obedve beide se sklanjajo:

<i>Moški spol.</i>	<i>Ženski spol.</i>	<i>Sredni spol.</i>
1. dva,	dve,	dve,
2. dveh, dvuj,	dveh, dvuj	dveh, dv.
3. dvema,	dvema,	dvema,
4. dva,	dve,	dve,
5. per dvema,	p. dvema,	p. dvema,
	(dveh),	(dveh), (dveh),
6. z dvema,	z dvema,	z dvema,

Trije - tri, štirje - štir ino pet se tako sklanjajo:

1. trije, štirje (ž. i. s.)	
	tri, štiri, pet,
2. treh, štireh,	petih,
3. trem, štirem,	petim,
4. tri, štiri,	pet,
5. per treh, štireh,	petih,
6. z tremi, štirimi,	petimi,

1. Anmerk. Nach dem Muster *pet* werden alle höhern Grundzahlen im Slovenischen abgeändert, mit Ausnahme *sto*, welches unabänderlich ist; doch hört man öfter: . . .

2. Das Zahlwort *pet* und alle höhern Grundzahlwörter werden im Slovenischen in der 1. und 4. End. als Hauptwörter betrachtet, und regieren die 2. End. In den übrigen End. werden sie beiwörtlich gebraucht.

3. Die zusammengesetzten Grundzahlwörter, als: *en ino dvajset u. s. f.*, werden als ein Wort

Tak ko *pet* se vse ostale številnice sklanjajo razen *sto*, ktera je nesklanljiva; vendar se včasih sliši: *s stomi*, mit Hunderten.

Pet ino vse više temeljne številnice so v 1. ino 4. sklonu ednake imenu ino terjajo drugi sklon svojiga imena; v drugih sklonih so pa priložne sklade; p. *pet golobov*, v *petih dneh*.

Zestavlene temeljne številnice se za eno besedo računajo, zato se samo zadna

betrachtet, und nur das letzte Zahlwort abgeändert.

4. Sto und tavžent kann auch wie das Hundert und das Tausend im Deutschen, selbst ein Hauptwort werden.

sklanja; p. z en ino dvajsetimi, dvajset ino eniga, z dvajset ino enim.

Sto ino jezer ali tavžent se rade v imena premenijo; p. Sosed nima stotin, on ima tavžente, der Nachbar hat nicht Hunderte, er hat Tausende.

2. Ordnungszahlen.

Die Ordnungszahlen beantworten die Frage: der wie vielste? und zeigen die Ordnung, worin sich die Personen oder Sachen befinden. Sie sind:

1.	der die das	erste
2.	" " "	zweite
3.	" " "	dritte
4.	" " "	vierte
5.	" " "	fünfte
6.	" " "	sechste
7.	" " "	siebente
8.	" " "	achte
9.	" " "	neunte
10.	" " "	zehnte
11.	" " "	elfte
12.	" " "	zwölfte
13.	" " "	dreizehnte
14.	" " "	vierzehnte
15.	" " "	fünfzehnte usf.
20.	" " "	zwanzigste
21.	" " "	ein und zwanzigste
22.	" " "	zwei u. zwanzigste
30.	" " "	dreißigste usf.
100.	" " "	hundertste
101.	" " "	hundert u. erste
1000.	" " "	tausendste usf.

2. Redivne številnice.

Redivne številnice pokažejo red posamesnih reči ino so za odgovor na prašanje: kolikiana-o? So sledeče:

pervi-a-o
drugi-a-o
tretji-a-o
četerti-šterti-a-o
peti-a-o
šesti-a-o
sedmi-a-o
osmi-a-o
deveti-a-o
deseti-a-o
ednajsti-a-o
dvanajsti-a-o
trinajsti-a-o
štirnajsti-a-o
petnajsti-a-o
dvajseti ali dvajsti-a-o
en ino dvajseti ali dvajsti ino prvi-a-o
dva ino dvajseti ali dvajseti ino drugi-a-o i, t, d.
trideseti-a-o i, t, d.
stotni (stoti)-a-o
sto ino prvi-a-o
tavžentni-a-o i, t, d.

Die Ordnungszahlen werden wie die Beiwörter abgeändert.

Anmerkung. In der Zusammen-
setzung en ino dvajseti, dva
ino dvajseti u. s. f. wird nur
das letzte, in dvajseti ino per-
vi, dvajseti ino drugi u. s. f.
aber werden beide Ordnungszahl-
wörter abgeändert.

3. Gattungszahlen.

Die Gattungszahlen beantworten
die Frage: wie vielerlei? und
zeigen die Verschiedenheit der ein-
zigen Dinge an. Sie sind:

einerlei
zweierlei
dreierlei
viererlei
fünferlei
sechserlei
achterlei
zwanzigerlei
hunderterlei u. s. w.

Die Gattungszahlen werden im
Deutschen nicht abgeändert.

Anmerkung. Die Gattungszahlen
werden im Slovenischen auch für
die Grundzahlen gebraucht; als:
kleše, zwei Zangen; troje sani,
drei Schlitten; čvetero vilce,
vier Gabeln; dvoje otrok, zwei
Kinder; troje družinčet, drei
Dienstbothen; čvetero telet, vier
Kälber; petero jagnjet, fünf
Lämmer u. s. w.

4. Wiederholungszahlen.

Die Wiederholungszahlen ant-
worten die Frage: wie viel Mal?

Redivne številnice se sklan-
jajo, kakor prilogi.

Zastavljene: en ino dvajseti,
dva ino dvajseti i. t. d. se
samo zadne, per dvajseti ino
pervi, dvajseti ino drugi i. t.
d. se obe številnice sklanjate.

3. Razločivne številnice.

Razločivne številnice naznam-
nja jo različnost enoverstnih re-
či ino se postavijo za odgovor
na prašanje: kolkeri-a-o? So:

eni-a-o ali enoji-a-o
dvoji-a-o
troji-a-o
čveteri-a-o
peteri-a-o
šesteri-a-o
osmeri-a-o
dvajseteri-a-o
stoteri-a-o i. t. d.

Razločivne številnice se v
Slovenskim sklanjajo, kakor
prilogi.

Razločivne številnice se v
Slovenskim rade potrebujejo
mesto temeljenih; p. dvoje

4. Ponavljavne številnice.

Ponavljavne številnice se po-
stavijo na prašanje: koliko-

und zeigen an wie oft sich eine Handlung wiederholt, z. B. einmal, zweimal u. s. w. Sie bleiben unverändert.

krat? ino povejo, kolikokrat se kaj ponovi; p. enkrat, dvakrat i. t. d.

Ponavljavne številnice se ne sklanjajo.

5. Bervielfältigungszahlen.

Die Bervielfältigungszahlen beantworten die Frage: wie vielfach? oder wie vielfältig? und zeigen an, wie oft ein Ding genommen werden soll, als:

einfach,
zweifach, zweifältig
dreifach, dreifältig
vierfach, vierfältig
fünffach, fünffältig
achtfach, achtfältig
hundertfach, hundertfältig

Sie können wie die Beiwörter abgeändert werden.

Nichtbestimmende Zahlwörter.

Die nichtbestimmenden Zahlwörter, welche nur im Allgemeinen mehrere Dinge anzeigen, sind: aller, sämtlich, jeder, jedweder, keiner, einige, etliche, mancher. Sie werden im Deutschen wie das Beiwort ohne Geschlechtswort abgeändert.

5. Pomnoživne številnice.

Pomnoživne številnice se postavijo na prašanje: kolikojni-a-o? koliknat-a-o? ali kolikoterni-a-o? ino povejo, kolikokrat se tista reč vzeme. So:

edin-a-o ali enojni-a-o
dvojni-a-o „ dvojnati-a-o
trojni-a-o „ trojnati-a-o
čveterni-a-o „ čveternati-a-o
peterni-a-o „ peternati-a-o
osmerni-a-o „ osmernati-a-o
stoterni-a-o „ stoternati-a-o

Pomnoživne številnice se sklanjajo ko prilogi.

Obče številnice.

Obče številnice se imenujejo liste, ktere ne preštejejo na tenko temuč le poprek. Take so: ves - vsa - vse, ves-volen, vsak, vsakteri, nobeden - noben, nje-den-nijen, eni, neki, nekteri, marsikteri. Vse dozdejne se sklanjajo ko prilogi. Nasledne so nesklanljive, ino terjajo drugi sklon svojiga imena: veliko, dosti viel, več mehr, malo wenig, zadosti genug, nekaj etwas, nikaj ali nič nichts.

I z g l e d i.

Wie alt sind Sie? koliko let ste stari? Ich bin vier und zwanzig Jahre alt, štir ino dvajset let sim star. — Wann bist du aufgestanden? kdaj si vstal? Sehr früh um vier Uhr, prav zgodaj ob štirih. — Morgen wecke mich um halb fünf Uhr auf, zjutraj me ob pol petih zbudi. — Ich werde mich um acht Uhr bei Dir einfinden, ob osmih bom per tebi, bom k tebi peršel. — Geben Sie mir zwei Gabeln und fünf Löffel, dajte mi dvoje vilce ino petero žlic. — Ein Same, welcher auf gutes Erdreich fällt bringt hundertfältige Ernte, seme, ki na dobro zemljo pade, daje stoterno žetvo. — Ihm ist mit fünfzig Gulden gar nicht geholfen, njemu ni z petdesetimi goldinarjom pomagano. — Es gibt vier Jahreszeiten: der Frühling, Sommer, Herbst und Winter, štirje letni časi so: v igred ali spomlad, poletje, jesen ino zima. — Der Mensch hat fünf Sinne: das Gesicht, das Gehör, den Geruch, den Geschmack, das Gefühl, človek ima pet počutkov: gled, sluh, voh, kus (slaj) tip.

Das Fürwort.

Fürwörter sind jene, welche für die Hauptwörter gesetzt werden um die übelklingende Wiederholung derselben zu vermeiden; z. B. Die Schule ist den Kindern sehr nützlich; denn in derselben (Schule) lernen sie (Kinder) schöne Sachen.

Es gibt fünferlei Fürwörter: 1. persönliche, 2. zueignende, 3. anzeigende, 4. beziehende, 5. fragende.

1. Persönliche Fürwörter.

Persönliche Fürwörter sind jene, welche eine Person bezeichnen; z. B. ich, du, er, sie, es, und das zurückkehr. Fürwort sich.

Man unterscheidet in der Rede drei Personen: die erste Person,

Zaime.

Zaime je beseda, ktera se mesto imena stavi, zato de ni treba imena ponavljati; postavim: Učilnica je otrokam prav koristna; zakaj v nji (učilnici) se nauče lepih reči.

Zaimena so petere: 1. osobne, 2. prisvojitvne, 3. kazavne, 4. oziravne, 5. prašavne.

1. Osobne zaimena.

Osobne zaimena so, ki kako ime ali osobo pokažejo; p. jaz, ti, on - ona - ono; ino povračivno zaima sebe - se.

Mi razločimo tri osebe. Kdo govori, je prva; komu se go-

welche spricht, wird durch das Fürwort ich ausgedrückt; die zweite Person zu der man spricht, durch du, und die dritte Person von welcher man spricht, durch er, sie, es.

Die persönlichen Fürwörter werden auf folgende Art abgeändert:

Einfache Zahl.

I. Person.

II. Person.

III. Person.

			Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. Endung	ich,	du,	er,	sie,	es.
2. "	meiner,	deiner,	seiner,	ihrer,	seiner,
3. "	mir,	dir,	ihm,	ihr,	ihm,
4. "	mich,	dich,	ihn,	sie,	es.

Mehrfache Zahl.

1. Endung	wir,	ihr,	sie,	sie,	sie,
2. "	unser,	euer,	ihrer,	ihrer,	ihrer,
3. "	uns,	euch,	ihnen,	ihnen,	ihnen,
4. "	uns,	euch,	sie,	sie,	sie.

Zu den persönlichen Fürwörtern gehört auch das zurückkehrende Fürwort sich und ist ein solches Wort, welches anzeigt, daß eine Person auf sich selbst wirkt; z. B. Er übet sich, se vadi; sie schaden sich si škodvajo. Diesem Fürworte mangelt die erste Endung, und wird so abgeändert.

Einfache Zahl.

	Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. Endung
2. "	Seiner	Ihrer	Seiner
3. "	Sich	Sich	Sich
4. "	Sich	Sich	Sich

Mehrfache Zahl.

1. Endung
2. "	Ihrer	Ihrer	Ihrer
3. "	Sich	Sich	Sich
4. "	Sich	Sich	Sich

Osobne zaimena se tako sklanjajo:

Edinobroj.

I. osoba.

II. osoba.

1. sklon jaz (jez-jest),	ti,
2. „ mene, me,	tebe, te,
3. „ meni, mi,	tebi, ti,
4. „ mene, me,	tebe, te,
5. „ per meni,	p. tebi,
6. „ z menoj, meno,	z teboj, tebo.

III. osoba.

Moški spol.

Ženski spol.

Sredni spol.

on,	ona,	ono,
njega, ga,	nje, je,	njega, ga,
njemu, mu,	nji, nojoj,	njemu, mu,
njega, ga,	njo, jo,	njega, ga,
p. njemu,	p. nji, njoj,	p. njemu,
ž njim.	ž njo.	ž njim.

Dva broj.

I. osoba.

II. osoba.

1. sklon mi dva, (ž. s.) me dve,	vi dva, (ž. s.) ve dve, ve,
2. „ me, naj,	vaj,
3. „ nama,	vama,
4. „ naj,	vaj,
5. „ per nama,	p. vama,
6. „ z nama,	z vama.

III. osoba.

Moški spol.

Ženski spol.

Sredni spol.

ona,	one,	one, (ona),
nju, jih,	nju, njih,	nju, jih,
njima, jima,	njima, jima,	njima,
nju, ju,	nju,	nju,
p. njima,	p. njima,	p. njima,
ž njima.	ž njima.	ž njima.

Višebroj.

I. osoba.

1. sklon mi, (ž. s.) me,
2. „ nas,
3. „ nam,
4. „ nas,
5. „ p. nas,
6. „ z nami.

II. osoba.

- vi, (ž. s.) ve,
- vas,
- vam,
- vas,
- p. vas,
- z vami.

III. osoba.

Moški spol.

- oni,
njih, jih,
njim, jim,
nje, je,
p. njih,
ž njimi.

Ženski spol.

- one,
njih, jih,
njim, jim,
nje, je,
p. njih,
ž njimi.

Sredni spol.

- one, (ona),
njih, jih,
njim,
nje,
p. njih,
ž njimi.

Povravno zaima sebe ostane za vse tri osebe, broje ino spole sploh tisto ino se tako sklanja:

1. sklon . . .
2. „ sebe, se,
3. „ sebi, si,
4. „ sebe, se,
5. „ pri sebi,
6. „ z seboj, sebo (sa-
bo saboj).

Nichtbestimmende persönl. Fürwörter sind jene, welche die dritte Person nur unbestimmt bezeichnen. Es sind folgende: Jemand, Niemand, Jedermann, man, es.

Skrivne zaimena, ki nobene reči prav ne pokažejo, so: nekdo Jemand, nihče Niemand, vsakteri Jedermann, ino pa besedice man in es ktere slovenci tako povejo, kakor: ljudje govorijo, man sagt:

2. Zueignende Fürwörter.

Zueignende Fürwörter zeigen an, welcher Person das Eigenthum zukomme, diese sind: mein,

2. Prisvojivna zaimena.

Prisvojivna zaimena so, ki nam povejo, komu se reč pri-thyui svoji: Takše so: moj, tvoj,

bein, sein, ihr, unser, euer, svoj, njegov, njen, najin, ihr, und werden folgendermaßen vajan, njun, naš, vaš, njihov; ino se ko priligi sklanjajo:

Einfache Zahl.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. Endung mein,	meine,	mein,
2. „ meines,	meiner,	meines,
3. „ meinem,	meiner,	meinem,
4. „ meinen.	meine.	mein.

Mehrfache Zahl.

1. Endung meine,	meine,	meine,
2. „ meiner,	meiner,	meiner,
3. „ meinen,	meinen,	meinen,
4. „ meine.	meine.	meine.

Edinobroj.

Moški.	Ženski.	Sredni spol.
1. sklon moj,	moja,	moje,
2. „ mojiga,	moje,	mojiga,
3. „ mojimu,	moji,	mojimu,
4. „ mojiga.	mojo.	moje.

Višebroj.

1. sklon moji, moje,	moji, moje,	moji, moje,
2. „ mojih,	mojih,	mojih,
3. „ mojim,	mojim,	mojim,
4. „ moje.	moje.	moje.

Anmerk. So wie das zurück- Pazka. Kakor povračno za-
 gehrende Fürwort sebe für alle ime sebe za vse tri osebe,
 drei Personen, Zahlen und Ge- broje ino spole velja, tako
 schlechter (mich, dich, uns, euch, tudi od njega izvodjeno svoj-
 sich), immer dasselbe bleibt; also a-e; p. svojiga konja jezda-
 muß auch das von ihm abgeleitete rim, ich reite mein eigenes Pferd;
 svoj-a-e (mein, dein, sein, un- svojiga konja jezdariš, du rei-
 ser, euer, ihr) im Slovenischen test dein eigenes Pferd; svojiga
 immer dasselbe bleiben. konja jezdari, er sie reitet sein
 ihr eigenes Pferd i. t. d.

3. Anzeigende Fürwörter. 3. Kazavne zaimena.

Anzeigende Fürwörter sind jene, welche auf eine Person oder Sache genau hindeuten; dergleichen sind: dieser, jener, ein solcher, derjenige, derselbe, der, die, das.

Kazavne zaimena so, zka-terimi osobe ali reči na tanko pokazemo. Take so: ti, ta, uni-a-o; taki-a-o; tisti-a-o.

Abänderung der anzeigenden Fürwörter.

Einfache Zahl.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. Endung dieser,	diese,	dieses,
2. " dieses,	dieser,	dieses,
3. " diesem,	dieser,	diesem,
4. " diesen,	diese.	dieses.

Mehrfache Zahl.

1. Endung diese,	diese,	diese,
2. " dieser,	dieser,	dieser,
3. " diesen,	diesen,	diesen,
4. " diese.	diese.	diese.

Eben so wird jener abgeändert.

Sklanja kazavnih zaimen.

Edinobroj.

Moški.	Ženski.	Sredni spol.
1. sklon ti, ta,	ta,	to,
2. " tiga, tega,	te,	tiga, tega,
3. " timu, temu,	ti, tej, toj,	timu, temu,
4. " tiga, tega,	to,	to,
5. " pri timu, temu,	p. ti, tej, toj,	p. timu, temu,
6. " z tim, tem.	z to, toj.	z tim, tem.

Dvabroj.

1. sklon ta,	ti, te,	te, (ta),
2. " tih, teh,	tih, teh,	tih, teh,
3. " tima, tema,	tima, tema,	tima, tema,
4. " ta,	ti, te,	te, (ta),
5. " p. tima, tema,	p. tima, tema,	p. tima, tema,
6. " z tima, tema,	z tima, tema.	z tima, tema,

Višebroj.

1. sklon ti,	te,	te,
2. „ tih, teh,	tih, teh,	tih, teh,
3. „ tim, tem,	tim, tem,	tim, tem,
4. „ te,	te,	te,
5. „ p. tih, teh,	p. tih, teh,	p. tih, teh,
6. „ z timi, temi,	z timi, temi.	z timi, temi.

Kazavno zaime uni-a-o se ko pravi prilogi sklanja.

Einfache Zahl.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. End. Ein solcher,	Eine solche,	Ein solches,
2. „ Eines solchen,	Einer solchen,	Eines solchen,
3. „ Einem solchen,	Einer solchen,	Einem solcher,
4. „ Einen solchen.	Eine solche.	Ein solches.

Mehrfache Zahl.

1. Endung solche,	solche,	solche,
2. „ solcher,	solcher,	solcher,
3. „ solchen,	solchen,	solchen,
4. „ solche.	solche.	solche.

E d i n o b r o j .

Moški.	Ženski.	Sredni spol.
1. sklon taki,	taka,	tako,
2. „ takiga,	take,	takiga,
3. „ takimu,	taki,	takimu,
4. „ takiga.	tako.	tako.

Višebroj.

1. sklon taki,	take,	take,
2. „ takih,	takih,	takih,
3. „ takim,	takim,	takim,
4. „ taki.	take.	take.

Einfache Zahl.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. End. derjenige,	diejenige,	dasjenige,
2. „ desjenigen,	derjenigen,	desjenigen,
3. „ demjenigen,	derjenigen,	demjenigen,
4. „ denjenigen.	diejenige.	dasjenige.

Mehrfache Zahl.

1. End.	diejenigen,	diejenigen,	diejenigen,
2. "	derjenigen,	derjenigen.	derjenigen,
3. "	denjenigen,	denjenigen,	denjenigen,
4. "	diejenigen.	diejenigen.	diejenigen.

Edinobroj.

	<i>Moški.</i>	<i>Ženski.</i>	<i>Sredni spol.</i>
1. sklon	tisti,	tista,	tisto,
2. "	tistiga,	tiste,	tistiga,
3. "	tistimu,	tisti,	tistimu,
4. "	tistiga.	tisto.	tisto.

Višebroj.

1. sklon	tisti,	tiste,	tiste,
2. "	tistih,	tistih,	tistih,
3. "	tistim,	tistim,	tistim,
4. "	tiste.	tiste.	tiste.

Einfache Zahl.

	<i>Männlich.</i>	<i>Weiblich.</i>	<i>Sächlich.</i>
1. Endung	der,	die,	das,
2. "	dessen,	deren,	dessen,
3. "	dem,	der,	dem,
4. "	den.	die.	das.

Mehrfache Zahl.

1. Endung	die,	die,	die,
2. "	derer,	derer,	derer,
3. "	denen,	denen,	denen,
4. "	die,	die.	die.

Edinobroj.

	<i>Moški.</i>	<i>Ženski.</i>	<i>Sredni spol.</i>
1. sklon	ti, ta,	ta,	to,
2. "	tiga, tega,	te,	tiga, tega,
3. "	timu, temu,	ti, tej, toj,	timu, temu,
4. "	tiga, tega.	to.	to.

Višebroj.

1. sklon ti,	te,	te,
2. „ tih, teh,	tih, teh,	tih, teh,
3. „ tem, tem,	tim, tem,	tim, tem,
4. „ te.	te.	te.

4. Beziehende Fürwörter.

Beziehende Fürwörter sind, welche sich auf eine vorhergehende Person oder Sache beziehen. Diese sind: welcher, welche, welches, der, die, das, wer, was, so. Sie werden folgendermassen abgeändert:

4. Oziravne zaimena.

Oziravne zaimena so, ki najaz kažejo, od kogar se zopet govori. Takše so: kteri-a-odkor, kar, ki. Sklanjejo se razen ki kakor priložnice, samo da kdor ino kar povsodipristavljata :

Einfache Zahl.

Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1. Endung welcher,	welche,	welches,
2. „ dessen,	deren,	dessen,
3. „ welchem,	welcher,	welchem,
4. „ welchen.	welche.	welches.

Mehrfache Zahl.

1. Endung welche,	welche,	welche,
2. „ deren,	deren,	deren,
3. „ welchen,	welchen,	welchen.
4. „ welche.	welche.	welche.

Eдинобroj.

Moški.	Ženski.	Sredni spol.
1. sklon kteri,	ktera,	ktero,
2. „ kteriga,	ktere,	kteriga,
3. „ kterimu,	kteri,	kterimu,
4. „ kteriga.	ktero.	ktero.

Višebroj.

1. sklon kteri,	ktere,	ktere,
2. „ kterih,	kterih,	kterih,
3. „ kterim,	kterim,	kterim,
4. „ ktere.	ktere.	ktere.

Einfache Zahl.

	Männlich.	Weiblich.	Sächlich.
1.	Endung der,	die,	das,
2.	" dessen,	deren,	dessen,
3.	" dem,	der,	dem,
4.	" den.	die.	das.

Mehrfache Zahl.

1.	Endung die,	die,	die,
2.	" deren,	deren,	deren,
3.	" denen,	denen,	denen,
4.	" die.	die.	die.

E d i n o b r o j .

	Moški spol.	Ženski spol.	Sredni spol.
1.	sklon kteri,	ktera,	ktero,
2.	" kteriga,	ktere,	kteriga,
3.	" kterimu,	kteri	kterimu,
4.	" kteriga.	ktero.	ktero.

V i š e b r o j .

1.	sklon kteri,	ktere,	ktere,
2.	" kterih,	kternih,	kternih,
3.	" kterim,	kterim,	kterim,
4.	" ktere.	ktere.	ktere.

Männlich u. Weibl.	Sächlich.	Moški ino ženski.	Sredni spol.
1. End. Wer?	was?	1. kdor?	kar,
2. " Wessen?	wessen?	2. kogar?	česar,
3. " Wem?	wem?	3. komur?	čimur,
4. " Wen?	was?	4. kogar?	kar,
		5. p. komur?	p. čimur,
		6. s komur?	z čimur.

Das Wörtchen so ist unabänderl. Besedica ki se ne sklanja:

5. Fragende Fürwörter. 5. Vprašavne zaimena.

Fragende Fürwörter sind jene, Vprašavne zaimena so: kd o? mit denen man nach einer Person kaj? kteri-a-o? kaki-a-o? oder Sache fragt; Diese sind: kakšen - šna - o? kakov-

wer? was? welcher, welche, welches, was für ein? a-o? čigav - a-o? ali čija-o? (wem gehörig)?
 Sie werden folgendermaßen abgeändert: Vse se priložne sklanje deržijo, samo perva dva sledeče:

Männlich u. Weibl. Sächlich

1. End. Wer,	was,	1. kdo,	kaj?
2. „ Wessen,	wessen,	2. koga,	čiga? česa?
3. „ Wem,	wem,	3. komu,	čimu? čemu?
4. „ Wen.	was.	4. koga,	kaj?
		5. p. komu,	p. čimu? čim?
		6. z komu.	čem?
			s čim? čem?

Männlich.

1. Was für ein?
2. Was für eines?
3. Was für einem?
4. Was für einen?

Weiblich.

- was für eine?
- was für einer?
- was für einer?
- was für eine?

Sächlich.

- was für ein?
- was für eines?
- was für einem?
- was für ein?

Moški spol.

1. sklon kakšen,
2. „ kakšniga,
3. „ kakšnimu,
4. „ kakšniga.

Ženski spol.

- kakšna,
- kakšne,
- kakšni?
- kakšno?

Sredni spol.

- kakšno?
- kakšniga?
- kakšnimu?
- kakšno?

Das fragende Fürwort welcher, welche, welches? wird wie das gleichnamige beziehende Fürwort abgeändert: Vprašavno zaimo kteri, kteri, kteri? se sklanja ko oziravno.

I z g l e d i.

Jaz sim veči ko ti, ich bin größer als du. — Kdo pride? wer kommt? — Kaj mi svetvajo? was rathen Sie mir? — Kaj delaš? was machst Du? — Pozdravi ga, grüße ihn. -- Kdo ga je videl? wer hat ihn gesehen? — mi wir, vi ihr, mi dva wir zwei, komu je to prinesel? wem hat er das gebracht? meni mir, tebi Dir, njemu ihm, sebi sich selbst. — Se bojim, ich fürchte mich. — Ali tega gospoda poznate? kennen Sie diesen Herrn? — Moj Bog! mein Gott! — Moja brata sta mi vmerla, meine zwei Brüder sind mir gestorben. — Jaz ali ti, naji eden mora iti, ich oder du, einer von uns (beiden) muß gehen. — Ne

počutim se dobro, ich fühle mich unwohl. — Meni je vse edno, mir ist es gleich. — Vaš brat in jaz se že dolgo poznavata, ich und ihr Bruder kennen uns schon lange. — Kaj vam je, was fehlt Ihnen. — Ali ste svoje delo že opravili? seid ihr mit eurer Arbeit schon fertig? — Z kom govorite? mit wem sprechen Sie? — Žeja me, es dürstet mich. — Vsiga nikdo ne zna, alles weiß Niemand. — Ne imej sam sebe za modriga, halte dich nicht selbst für klug. — Nikomur ne vračujte hudiga za hudo, vergeltet Niemanden Böses mit Bösem. — Meni okljub to dela, daß thut er mir zum Troste. — Kdo bi se tega domislil, komu bi ta na pamet prišla! wer hätte sich das einfallen lassen. — Z nami nejma nič zapovedati — vkažati, er hat mit uns nichts zu schaffen. — Groza me ima, es schaudert mich. — Nič si ne da dopovedati, er läßt sich nichts ersagen. — Imam prošnjo do vas, ich habe eine Bitte an euch. — Ta reč me ne mika, diese Sache ficht mich nicht an. — Res je kar pravi, es ist wahr, was er spricht. — Po udih me reže, terga, lomi, es reißt mich in den Gliedern. — Preč z tebo, poberi se! fort mit Dir! — Ta me je prav razveselila, daß hat mich recht ergeßt. — Ne pozabi, kar sim ti velel, vergiß nicht was ich Dir befohlen habe. — Kaj smo dolžni? Was sind wir schuldig? — Delo, ki se lahko dones stori, na jutro nikoli ne odlagaj, eine Arbeit die du heute richten kannst verschiebe nie auf morgen. — Kar si komur obljubil, tudi dopolni, was du Jemanden versprochen hast, mußt du auch erfüllen. — Bog me obvari! Bewahre mich Gott dafür! —

Krajnc.

Pokrajški prerajtanja na pamet po slovensko in po nemško, šolskim pripravnikom ino učencam za vajo.

D v o j e.

Wenn das Ganze aus 2 besteht.

1. Nace! mi veš povedati, če prač robe 24 kr. velja, koliko do 2 prača zneseta? Od-

Ignaz! weißt du mir zu sagen, wie theuer 2 Ellen Zeug zu stehen kommen, wenn 1 Elle

govor. 48 kr. Zakaj? Ker 2 24 fr. kostet? Antwort. 48 fr. krat po 24 je 48. Prav tako! Warum? Weil 2 mahl 24 ist 48. Richtig!

2. Koliko velja mernik pšernice, če vagon 4 gl. 36 kr. srebra velja. Odgovor. Polovico od 4 gl. 36 kr., to 2 gl. 18 kr. srebra. Zakaj? —

Ein Megen Weizen kostet 4 Gulden 36 fr. C. M., was kostet der Halbmege? Antwort. Die Hälfte von 4 Gulden 36 fr., d. i. 2 Gulden 18 fr. C. M. Warum? —

Pomnite tedaj: Koliko krajcarjev ali goldinarjev enojno, še enkrat toliko dvoje, in opak: kolikor gl. ali kr. dvoje, polovica od gold. ali kr. enojno.

Merket nun: So oft man mit der Zahl 2 zu rechnen hat, so findet man die Auflösung entweder durch das Verdoppeln, oder durch das Halbieren.

Troj e.

Wenn das Ganze aus 3 besteht.

3. Povej mi ti Metlarjova Anca: Koliko veljajo 3 funti sveč, če 1 funt 40 kufrastih krajcarjev velja?

Annchen soll 3 Pfund Kerzen kaufen, was muß sie dafür bezahlen, wenn 1 Pfund 40 fr. W. W. kostet?

Ti bom razjasnil, le pazi: Če bi 1 funt le 1 kr. veljal, koliko 3 funti? — Prav tako! 3 kr. ali 1 gr.

Erläuterung. Gesezt 1 Pf. kostete nur 1 fr., was würden 3 Pfund kosten? — Richtig! 3 fr. oder 1 Groschen.

Velja pa funt 2-3-4-5-6-10-15-24 ali 36 kr. i. t. d., koliko znesejo 3 funti? Odg. 2-3-4-5-6-10-15-24 ali 36 gr.

Wenn aber 1 Pfund 2-3-4-5-6-10-15-24 oder 36 fr. u. s. w. kosten würde; was würden da 3 Pfund kosten? Antw. 2-3-4-5-6-10-15-24 oder 36 Groschen.

Zadela si jo! Kolikor enojno krajcarjev, toliko grošov troje.

Getroffen! So viele Kreuzer das Einzelne, so viele Groschen kostet das aus 3 bestehende Ganze.

Zdaj boš vedla povedati: funt je po 40 kufr. krajc., koliko veljajo 3 funti? Odg. 40 kufr. grošov, to je: 2 gold.

Wenn also 1 Pfund 40 fr. W. W. kostet; was kosten 3 Pf.? Antw.: 40 Grosch. W. W. d. i. 2 Gulden.

4. Če pa sreberni goldinar tje položiš, koliko nazaj dobiš? Odg. 12 kr. srebra, ali? — ali? — Zakaj? —

5. Oče zapusti 3 sinam 180 goldinarjov, koliko dobi 1 sin? —

Razjasnenje. Postavim. Če goldinar med 3 sinam razdrobiš, koliko 1 dobi? Odg. 1 dvajsetko. Razšteješ pa 2-3-4-8-11-25-50 ali 90 goldinarjov i. t. d? — Pride na sleherniga 3-4-8-11-25-50 ali 90 dvajsetk.

Zapomnite si: Kolikor goldinarjov troje; toliko dvajsetk enojno. Koliko ima 1 goldinar dvajsetk? —

Anca! Zdaj mi ja boš vedla povedati, koliko sleherniga zadene? Odgovor, 180 dvajsetk, to je 60 goldinarjov.

Koliko znese 12-15-19-22-27-30-36-42 i. t. d. dvajsetk? —

Čvetero.

6. Funt slabeje kave je po 24 kr. srebra; koliko verže 4 funtov? —

Razumenje. Ako bi 1 funt 1 krajcar veljal, koliko bi 4 funti? Odg. 4 krajcarje ali 1 repar. Če pa funt 24 kr. velja? — 24 reparov, tak — kolikor krajcarjov enojno, toliko

Sie gibt 1 Gulden C. M. dafür hin, wie viel bekommt sie heraus? Antwort. 12 kr. C. M. oder? — oder — Warum? —

Ein Vater hinterläßt seinen 3 Söhnen 180 Gld.; wie viel wird jeder erhalten? —

Erläuterung. Gesezt, unter 3 Söhnen soll nur 1 Gld. gleich vertheilt werden; wie viel bekommt da jeder? — 1 Zwanziger. Vertheilt man unter sie aber 2-3-4-8-11-25-50 oder 90 Gld. u. s. w.? — So wird jeder 3-4-8-11-25-50- oder 90 Zwanziger bekommen. Merket also: So viele Gulden das Ganze kostet, welches aus 3 besteht, so viele Zwanziger kostet das Einzelne. — Wie viel hat 1 Gulden Zwanziger? — Anmchen! Nun wirst du mir wohl sagen können, wie viel ein Jeder bekommt? Antw. 180 Zwanziger, oder 60 Gulden.

Wie viele ganze Gulden geben 12-15-19-22-27-30-42 i. t. d. Zwanziger? —

Wenn das Ganze aus 4 besteht.

1 Pfund Caffeh kostet 24 kr. C. M., wie hoch kommen 4 Pfd.? —

Erläuterung. Wenn 1 Pf. 1 fr. kosten soll, wie viel würden da 4 Pfund kosten? Antw. 4 fr. oder 1 Bagen. Was werden also 4 Pfund kosten, das Pfund zu 24 fr.? — 24 Bat-

reparov čvetero. Koliko reparov moreš imeti, de bo 1 goldinar? Odg. 15. Koliko je pa 24 reparov? — 1 gold. ino 9 reparov; ali pa 1 gold. 36 kr. Imam 18-35-60-75-85-90 reparov; koliko bo gold.? —

7. Izrajtej mi Tonej! če kvinthe svile 19 kufrastih kr. velja, koliko 1 lot? Odg. 19 reparov to je 1 gold. 12 kr.

8. Hlapec služi na leto 24 goldinarjev; 3 mesce ali četert ($\frac{1}{4}$) leta je služil: koliko mu gre?

Obrajt. Leto ima 4 kvatre. Če goldinar na štirje del razdrobiš, pride četert ($\frac{1}{4}$) gold. na del; Od 24 gold. pa štir ino dvajset četertink ($2\frac{3}{4}$) gold., to je 6 gold.

Pomnite tedaj: Kolikor goldinarjov čvetero, toliko štertink ali petakov enojno.

Koliko goldinarjov našteješ iz 5-8-12-19-24-32-40 i. t. d. četertink? —

9. Kebrov Jaka! kaj meniš, po čem pride četert ($\frac{1}{4}$) centa dišečih žbic, če 1 cent 46 gl. srebra velja? Odg. $4\frac{6}{4}$ gold.; to je 11 gold. 30 kr. srebra. Zakaj? —

zen. Ganz richtig! Eben so viel Bagen, als das Einzelne Kreuzer kostet. — Wie viele Bagen muß man aufzählen zu 1 Gulden? — 15. Wie viele ganze Gulden geben also 24 Bagen? — Wie viel sind 18-35-60-75-85-90 u. s. w. Bagen, jedes Mal ganze Gulden? —

Was kostet 1 Loth Nähseide; wenn 1 Quentchen 19 fr. W. W. kostet? Antwort 19 Bagen d. i. 1 Gulden 12 fr.

Ein Knecht ist gegen 24 Gulden jährlichen Lohn in den Dienst getreten. Er verläßt aber denselben nach ($\frac{1}{4}$) Jahre, wie viel Lohn gebührt ihm? —

Berechnung. Ein Jahr hat 4 Viertel Jahre. Wenn man 1 Gulden in 4 Theile theilt, so kommt auf 1 Theil ($\frac{1}{4}$) Guld. und von 24 Gulden kommen $2\frac{3}{4}$ Gulden oder 6 Gulden.

Merket nun: So viele Gulden das Ganze kostet, welches aus vier besteht; so viele Viertel Gulden kostet das Einzelne.

Wie viele ganze Gulden geben 5-8-12-19-24-32-40 u. s. w. Viertel Gulden?

Jacob! Was glaubst du, wie hoch kommt $\frac{1}{4}$ Zentner Gewürznelken, wenn 1 Zentner 46 Gld. C. M. kostet? Antwort. Auf $4\frac{6}{4}$ Gulden d. i. 11 Gulden 30 fr. Warum? —

Petero.

10. Mamca plačajo prač platna po 37 krajc.; kaj bo jih pet vatlov veljalo? —

Razjasnenje. Ako bi prač krajcar veljal; koliko bi 5 pračov zneslo? Odg. 5 kr. ali petko. Po 37 kr. pa? Odg. 37 petk, tak: Kolikor krajcarjov enojno, toliko petk petero. — Koliko ima 1 goldinar petk? Odg. 12. Koliko gold. bo 37 petk? Odg. 3 gold. 5 krajcarjov.

Koliko verže 13-24-36-42-48-60 i. t. d. petk? —

11. Polič vina je po 24 krajcarjov; koliko bo 5 poličov? Odgovor 24 petk ali 2 gold.

Koliko zaslužka gré 5 delavcam, če si sleherni na dan po 51 krajcarjov zasluži? Odgovor: 51 petk, to je 4 gold. ino 15 kr.

13. Pridoba 85 gold. se naj med 5 kupcov razšteje; koliko 1 dobi? — pové mi na pamet ti Železnikov Ožbe. — Le pazi, ti bom razjasnil: Razšteješ 1-2-3-4-5 i. t. d. gold. med 5; koliko 1 dobi? Dobi $\frac{1}{5} - \frac{2}{5} - \frac{3}{5} - \frac{4}{5} - \frac{5}{5}$ i. t. d. (petink) gold., tak — kolikor

Wenn das Ganze aus 5 besteht.

Deine Mutter gab 37 fr. für 1 Elle Leinwand; wie viel muß sie für 5 Ellen zahlen? —

Erläuterung. Geſetzt, 1 Elle koſtete nur 1 fr.; was würden da 5 Ellen koſten? — 5 fr. oder 1 Fünferl. Wenn aber 1 Elle 37 fr. koſtet? — So koſten 5 Ellen 37 Fünferl. Gut! So viele Kreuzer das Einzelne koſtet, ſo viele Fünferl koſten 5 Stücke. — Wie viele Fünferl hat 1 Gulden? Antw. 12. Wie viele Gulden geben alſo 37 Fünferl. Antw. 3 Guld. 5 fr.

Wie viele Gulden geben 13-24-36-42-48-60 u. ſ. w. Fünferl? —

1 Halbe Wein koſtet 24 Kreuzer; was werden 5 Halbe koſten? Antwort: 24 Fünferl d. i. 2 Gulden.

Was verdienen 5 Arbeiter, wenn jedem täglich 51 Kreuzer zu bezahlen ſind? Antwort: 51 Fünferl d. i. 4 Gulden 15 fr.

Wenn ihrer 5 gemeinſchaftlich 85 Gulden gewinmen; wie groß wird der gleiche Antheil eines jeden ſein? — Gebet Acht, ich will euch erläutern: Unter 5 Perſonen ſoll 1-2-3-4-5 u. ſ. w. Guld. getheilt werden; wie viel bekommt eine Perſon? Antwort: $\frac{1}{5} = \frac{2}{5} = \frac{3}{5} = \frac{4}{5} = \frac{5}{5}$ u. ſ. w. Gld., Richtig! Merket euch nun wieder:

goldinarjev petero, toliko petink enojno. —

Pazka. Hočes petinke naglo v goldinarje spremeniti, odreži edinke, vzemi desetke po 2krat — edinke pa po 4 groše, ti rajtinga prav izteče.

Koliko goldinarjev bo tedaj 85 petink? Odg. 85 petink je 2krat po 8, to je 16 gold., ino 4krat po 5 ali 20 grošov, to je 1 gold., vsiga 17 gold.

14. Kerčmar kupi polovnjak (5 veder) Ptujске starine za 65 gold.; daca plača od vedra 1 gold. 24 kr.; dobička iše 15 gold.; po čem pride vedro? Odg.: $8\frac{7}{5}$ gold. to je 17 gold. 24 kr.

Šestero.

15. Delavc služi na dan po 36 krajcarjov; koliko v 6 dneih (v 1 tedni)? —

Razjasnenje. Če si na dan 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 itd. kr. zasluži; koliko ima konc tedna ali v 6 dneih? — Pomnite tedaj: Kolikor enojno krajcarjov; toliko šestakov šester. — Koliko ima 1 gold. šestakov? —

Pazka. Šestake naj hitrejši v goldinarje spremeniš, če edin-

So viele Gulden das Ganze, welches aus 5 besteht; so viele Fünfstel = Gulden das Einzelne.

Anmerk. Die Fünfstel-Gulden macht man schnell zu ganze, indem man die Einheiten wegläßt, und die Zehner mit 2 vermehrt. Die weggelassenen Einheiten geben so viele 4 Groschenstücke, wenn die Einerzahl keine Null ist.

Ein Wirth kauft $\frac{1}{2}$ Startin Pottauer Wein um 65 Gld. . . Verzehrungssteuer zahlt er von a Eimer 1 Gld. 24 fr. . . Gewinnen will er dabei 15 Guld.; wie hoch kommt 1 Eimer? Antwort: $8\frac{7}{5}$ Gld. d. i. 17 Gld. 24 fr. . .

Wenn das Ganze aus 6 besteht.

Ein Arbeiter verdient sich täglich 36 Kreuzer; wie viel in 1 Woche? —

Erläuterung. Wenn er sich in 1 Tage 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 u. s. w. fr. verdient; wie viel verdient er sich in 6 Tagen? — Merket also: So viele Kreuzer das Einzelne kostet; so viele Sechser kostet das aus 6 bestehende Ganze. — Wie viele Sechser hat 1 Gld.? —

Anmerk. Die Sechser macht man schnell zu Ganze, wenn

ke odrežeš, desetke ste goldinarji, edinke pa šestaki.

man die Einheiten wegläßt, so hat man gleich so viele Gulden, als Zehner in einer Zahl sind. Die Einer geben so viele Sechser oder Zweigroschenstücke.

Koliko znese 15-30-58-73-91-316-485 i. t. d. šestakov? —

Wie viele Gulden geben 15-30-58-73-91-316-485 u. s. w. Sechser? —

16. Gospodar plačuje koscam na dan po 42 kr.; koliko verže 6? Odg.; 42 šestakov, to je 4 gold. 12 kr.

Ein Hausherr dinget 6 Mäher, und bezahlt jeden zu 42 fr. vom Tage; wie viel beträgt dies? Antwort: 42 Sechser, d. i. 4 Gld. 12 fr.

17. 1 funt prediva je po 25 1/2 kr.; koliko veljajo 6 funtov? Odg. 2 gold. 33 kraje.

Ein Pfund Flachs kauft man um 25 1/2 fr.; was kosten 6 Pfund? Antw.: 2 Gld. 33 fr.

18. Kupec proda šestero (1/2 tuceta) svilnih robov za 18 gold.; počem pride 1 robec? —

Ein Krämer verkauft 1/2 Duz. seidene Halstücher um 18 Gld., wie hoch kommt ein Stück? —

Razjasnenje. Če šestero 1-2-3-4-5 itd. gold. velja, pride robec — na 1-2-3-4-5 i. t. d. desetk. Zakaj? — Pomnite si tedaj: Kolikor goldinarjov šestero; toliko desetk enojno. Koliko ima 1 gold. desetk? — Koliko da 12-18-25-36-42-54 i. t. d. desetk? —

Erläuterung. Wenn 1/2 Duzend 1-2-3-4-5 u. s. w. Gld. kostet, so kommt 1 Stück auf 1-2-3-4-5 u. s. w. Zehner. Warum? — Richtig!

So viele Gulden das Ganze kostet, welches aus 6 besteht; so viele Zehner kostet das Einzelne. Wie viel hat 1 Gld. Zehner? — Wie viele Gulden geben 12-18-25-36-42-54 u. s. w. Zehner? —

19. Drevo 1 sežen dolgo velja 5 gold., koliko velja 1 šoln? Odg.: 5 desetk ali 50 kraje.

Ein Baum, der 1 Rst. lang ist, kostet 5 Gulden; wie hoch kommt 1 Schuh? Antw. Auf 5 Zehner oder 50 fr.

20. Uradnik ima skoz pol leta ali 6 mesencov 150 gold.

In 6 Monaten verdient sich ein Beamter 50 Gulden 54 fr.;

ino 54 kr. zaslužka; koliko wie viel kommt auf 1 Monat? pride na mesenc? Odg.: 25 Gulden 9 fr. gold. ino 9 kr.

Pazka. Imaš 7, 8 ali 9 kosov v glavi zrajtati, si račun zljajšaš, ako ga na dvoje prenarediš, ino potem sedmero z toliko dvagrošnikami ino kraje. — osmero z toliko dvagrošnikami ino dvakrajcarkami — devetero z toliko dvagrošnikami ino grošami zrajtaš, kolikor enojno krajcarjov velja.

Desetero.

21. 1 funt nar boljšiga olja velja 28 kraje. srebra; koliko veljajo 10 funtov? —

Obrajt. Če bi funt krajcar veljal, tak bi 10 funtov — 10 krajcarjov ali 1 desetko verglo, tak:

Kolikor enojno krajcarjov, toliko desetk desetero.

22. Golobov 1 par je po 19 kraje; kaj bo veljalo jih 10 parov? Odg.: 19 desetk, to je 3 gold. ino 10 kr.

23. Ciglar prodaja strešni cegel 1000 po 12 goldinarjov v srebru; po čem pride stotina? —

Različno. 1000 je 10 stotin. Če goldinar na desetero del razdrobiš, pride dvagrošnik na del, tak: Kolikor goldinarjov desetero, toliko dvagrošnikov ali šestakov enojno. Počem pride tedaj stotina? Odg.: Po goldinari ino 12 kr.

Wenn das Ganze aus 10 besteht.

Ein Pfund Tafelöhl kostet 28 Kreuzer C. M.; wie hoch kommen 10 Pfund? —

Berechnung. Das Pfund zu 1 fr. gerechnet, kosten 10 Pf. — 10 fr. oder 1 Zehner.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet; so viele Zehner kostet das aus zehn bestehende Ganze.

Was hat man für 10 Paare Tauben zu berichtigen; wenn 1 Paar 19 fr. kostet? Antw. 19 Zehner oder 3 Gld. 10 fr.

Tausend Dachziegel kosten 12 Gulden C. M.; was kostet 1 Hunderter. —

Auflösung. 1 Tausend besteht aus 10 Hunderter. Wenn 1 Gulden in 10 Theile getheilt wird, so kommt auf 1 Theil — 1 Sechser. Gut! So viele Gld. das Ganze kostet, welches aus zehn besteht; so viele Sechser kostet das Einzelne. Wie hoch kommt also 1 Hunder-

ter? Antwort: Auf 1 Gulden 12 fr.

24. Kerčmar kupi na Hrov aškim štartinek (10 veder) Vogerskiga vina za 85 gold.; harmice plača od vedra 1 gold. 36 kr.; voznine od vedra 45 krajc.; daca od vedra 1 gold. 24 kr.; dobička iše 20 gold.; po čem pride vedro? — Potroški za vino znesejo 144 gl.; pride vedro na 14 gold. ino 24 krajc.

Ein Wirth bezahlt in Croatien den Startin ungarischen Wein mit 85 Gld.; Zollgebühr auf der Grenze zahlt er a Eimer 1 Gld. 36 fr.; Fuhrlohn a Eimer 45 fr.; für a Eimer 1 Gld. 24 fr. Verzehrungssteuer; gewinnen will er dabei 20 Gld. . . Die Frage ist, wie theuer er den Eimer verkaufen kann? — Die ganze Ausgabe macht zusammen 144 Gld.; daher kostet 1 Eim. 14 Gld. 24 fr.

Do tod sim vam — šolski pripravniki — ob kratkim pokazal vodilo, kako imate otroke privajati tudi v poslednih rajtingah na pamet, de jim koristi, in de se njih glava čajma in o brihta. Iz serca rad bi vam bil skoz in skoz obrajt po ti poti razjasnil — ali prostora mi manjka!

Dvanajstero.

Wenn das Ganze aus 12 besteht.

Kolikor enojno krajc., toliko petink dvanajstero.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet; so viele Fünftel-Gulden kostet das aus 12 bestehende Ganze.

25. Kokošar popreda 12 parov pišet vsak par po 18 kr.; koliko je izkupil? — ($1\frac{18}{5}$ gold., to je 3 gold. ino 36 kr.)

Ein Hühnerhändler verkauft 12 Paar Hühnchen das Paar zu 18 fr.; — wie viel hat er gelöst? ($1\frac{18}{5}$ Gld. d. i. 3 Gld. 36 fr.)

26. Konopnine omikane se dobi funt po 26 krajcarjov; koliko verže 12 funtov? ($2\frac{6}{5}$ gold. ali 5 golg. 12 kr.)

1 Pfund gehechelten Hanf kostet 26 fr.; wie hoch kommen 12 Pfund? ($2\frac{6}{5}$ Gld. oder 5 Gld. 12 fr.)

27. Kmetica popreda 12 rac eno h drugi po 23 krajc.; koliko je skupila? (4 gold. 36 krajc.)

Eine Bäurin verkauft 12 St. Aenten im Durchschnitte das Stück für 23 fr. wie viel nimmt sie für alle ein? ($2\frac{3}{5}$ Gld. oder 4 Gld. 36 fr.)

Kolikor gold. dvanajstero, toliko petk enojno.

28. Dekla služi na leto 48 goldinarjov ino 48 kr., 1 mesenc je služila; koliko ji gre plačila? (48 petk, to je 4 gl. ino 4 kr.)

29. Dvanajstero (tucet) svilnih robeov velja 29 goldinarjov ino 36 kr.; po čem pride 1 robeo? (2 gold. 28 kr.)

30. Tucet volnatih nogovic velja 19 gold. ino 24 kr.; po čem pride 1 par? (1 gold. ino 37 kr.)

Petnajstero.

Kolikor enojno krajcarjov, toliko četertink ali petgrošnikov petnajstero.

31. Zidar ima skoz 15 dni vsak dan po 42 krajcarjov zaslužka. — Koliko je prijel v denarjih? (10 gold. ino 30 kr.)

32. Kmet popreda 19 vaganov koruna, vagan po 51 kr.; koliko je izkupil?

Obrajt. Zrajtamo prvič 15 vaganov po 51 kr., da $5\frac{1}{4}$ (četertink), to je: 12 gold. 45 kr.; zdaj pa 4 vagane, da 51 reparov, to je: 3 gold. 24 krajc. Vsiga kup je 16 gold. ino 9 krajc.

So viele Gulden das Ganze kostet, welches aus 12 besteht; so viele Fünferl kostet das Einzelne.

Eine Dienstmagd hat jährlich 48 Guld. 48 fr., sie dient aber nur 1 Monat; wie viel hat sie am Lohne zu fordern? (48 Fünferl oder 4 Gld. 4 fr.)

Wenn 1 Duzend seidene Halstücher 29 Gld. 36 fr. kostet; wie hoch kommt 1 Stück? (2 Gld. 28 fr.)

Das Duzend wollene Strümpfe kostet 19 Gld. 24 fr.; wie theuer kommt 1 Paar? (Auf 1 Gld. 37 fr.)

Wenn das Ganze aus 15 besteht.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet; so viele Viertel-Gulden kostet das aus 15 bestehende Ganze.

Ein Maurer arbeitete in einem Hause durch 15 Tage, und erhielt täglich 42 fr.; wie viel hat er zu fordern? (10 Gld. 30 fr.)

Ein Bauer verkaufte 19 Mæg. Erdäpfel, den Mæg. zu 51 fr.; wie viel nahm er dafür ein?

Berechnung. Ich zertheile 19 Mæg. in 15 und 4; folglich kosten 15 Mæg. $5\frac{1}{4}$ Gld. d. i. 12 Gld. 45 fr. und 4 Mæg. aber 51 Bagen d. i. 3 Gld. 24 fr.; zusammen 16 Gld. 9 fr.

Kolikor gold. petnajstero, toliko reparov ali po štirikrajcarck enojno.

33. Delavec zasluži v 15 dnech 24 goldinarjov; koliko mu pride na dan? — (24 reparov, to je 1 gold. ino 36 kr.)

34. Pol bale (15 pračov) prazniga platna velja 13 gold. ino 45 kr.; po čem pride 1 prač? Odg.: Po 55 kr. Zakaj? —

25. Kupovavec preda dežo masla z 15 funtami za 4 gold. ino 30 kr.; po čem mu pride 1 funt? Odg.: Po 18 kr.

Dvajsetero.

Kolikor enojno krajcarjov, toliko dvajsetk ali cvancgarc dvajsetero.

36. Firkel vina je po 32 krajc.; koliko verže Celsk veder (ali 20 firklov)? Odg.: 32 dvajstk, to je: 10 gold. ino 40 kr. Zakaj? —

37. Funt sladkora nar lepšiga je po 28 krajc.; koliko velja 20 funtov? (9 gold. ino 20 kr.)

Kolikor gold. dvajsetero, toliko groš. enojno.

So viele Gld. das Ganze kostet, welches aus 15 besteht; so viele Bagen kostet das Einzelne.

Ein Arbeiter verdient sich in $\frac{1}{2}$ Monate 24 Gld.; wie viel kommt auf 1 Tag? (24 Bagen d. i. 1 Gld. 36 fr.)

$\frac{1}{2}$ Stück (15 Ellen) feine Leinwand kostet 13 Gld. 45 fr.; wie hoch kommt 1 Elle? Antw. Auf 55 fr. Warum? —

Ein Schmalzhändler verkauft 1 Kübel Schmalz mit 15 Pfd. um $4\frac{1}{2}$ Gld.; wie theuer hat er 1 Pfund gerechnet? Antw. 18 fr.

Wenn das Ganze aus 20 besteht.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet, so viele Zwanziger kostet, das aus 20 bestehende Ganze.

Eine Maß Wein kostet 32 fr.; auf wie viele Gulden kommt also der Cillier Eimer (oder 20 Maß)? Antwort: Auf 10 Gld. 40 fr. Warum? —

Ein Pfund feinen Zucker kostet 28 fr.; was kostet $\frac{1}{2}$ Centner (oder 20 Pfd.)? (9 Gld. 20 fr.)

So viele Gld. das Ganze, welches aus 20 besteht kostet; so viele Groschen kostet das Einzelne.

38. Kupovavec popreda 20 vaganov ovsa za 78 gold.; po čem je vagan? Odg.: Po 3 gold. ino 54 kr.

39. Ošterjaš kupi Celsk veder (20 firklov) starine po 8 gold.; koliko ima dobička pri firkli, koliko pri vedru, če firkel po 36 kr. toči? (Pri firklu 12 kr., pri vedru pa 4 gold.) Zakaj? —

Tridesetero.

Kolikor enojno krajcarjov, toliko polgoldinarc tridesetero.

40. 1 dan zaslužiš 21 kr.; koliko v 1 mesci (v 30 dneh)? Odg.: 21 polgoldinarc, to je 10 gold. ino 30 kr.

41. Mjilar popreda neki dan 30 funtov mjila (žaiše) 1 funt po 18 kr.; koliko je izkupil? (9 gold.)

42. Anca! ti imaš očetu za šestero srajc platna kupiti. Kaj moraš umetna deklica nar prej vediti? — Prav je! Za 1 možko srajco je štiri prače potreba. Koliko pračov platna moreš tedaj kupiti? — Prač plačaš po 45 kr.; koliko znese 24 pračov? Odg.: 24 polgoldinarc ino 24 četertink, to je: 18 gold.; ali pa 45 dvajsetk

Ein Getreidehändler verkaufte 20 Megen Hafer um 78 Gld.; wie theuer hat er den Megen gerechnet? Antwort: Auf 3 Gld. 54 fr.

Ein Wirth kauft den Eimer alten Wein um 8 Gld. und schenkt die Maß um 36 fr. aus; wie viel gewinnt er bei jeder Maß, wie viel bei 1 Eimer? (Bei 1 Maß 12 fr., bei 1 Eim. 4 Gld.)

Wenn das Ganze aus 30 besteht.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet, so viele Halbe - Gulden kostet das aus 30 bestehende Ganze.

Der Tagelöhner verdient sich täglich 21 fr.; wie viel beträgt sein Verdienst in 1 Monathe? Antwort: 21 halbe Gulden, d. i. 10 Gld. 30 fr.

Was bekommt der Seifensieder für 30 Pfund Seife; wenn man ihm das Pfund zu 18 fr. bezahlen muß? (9 Gld.)

Annchen! du sollst für deinen Vater auf 6 Hemden Leinwand kaufen. — Was mußt du hier als verständiges Mädchen wissen? — Nun zu einem Mannshemde braucht man gewöhnlich 4 Ellen Leinwand. Wie viele Ellen mußt du für's erste kaufen? Was werden diese 24 Ell. kosten; wenn du die Elle zu 45 fr. bezahlst? Antw. 24 halbe Gulden und 24 Bier-

ino 45 reparov. Zakaj? — Muškra rajta od srajce po 36 kr. plačila za delo; koliko goldinarčkov bi tvoji mamci v žepi ostalo, če bi ti nje že sama narediti znala? Odg.: 3 gold. ino 36 kr.

Kolikor gold. tridesetero, toliko dvakrajcark enojno.

43. Uradnik služi od mesca 26 goldinarjov; koliko pride na dan? Odgovor: 26 dvakrajcark to je: 52 kr.

Pazka. Odreži edinke dvakrajcark, dobiš dvajstke za znesek 1 kosa, katere pri vekši ceni v goldinarje spremeniš; edinke ti dajo toliko dvakrajcark.

Koliko dvajstk da 30-78-95-180-166-427-513 i. t. d. dvakrajcark? —

44. Platnar kupi balo (30 vatlov) platna za 18 goldinarjov. Koliko ima dobička pri praču — koliko pri bali, če prač po 48 kraje. prodaja? Odgovor: Pri praču 12 krajcarjov, pri celi bali pa 6 gl.

Štirdesetero.

Kolikor enojno krajcarjov, toliko polgold. ino desetk, ali toliko po 2 dvajstki štirdesetero.

tel= Gulden d. i. 18 Gld.; oder 45 Zwanziger und 45 Bagen. Warum? — Vom Hemde muß man 36 fr. Macherlohn zahlen; wie viel möchte deine Mutter bei 6 Hemden an Geld ersparen, wenn du dieselben schon selbst machen könntest? Antw. 3 Gld. 36 fr.

So viele Gld. das Ganze kostet, welches aus 30 besteht; so viele Zweikreuzerstücke kostet das Einzelne.

Ein Schreiber hat monatlich 26 Gulden Gehalt; wie viel kommt auf 1 Tag? Antw. 26 Zweikreuzerstücke, d. i. 52 fr.

Anmerk. Wenn man von der gegebenen Zahl die Einer wegläßt, so enthält die noch übrige Zahl so viele 20ziger. Die Einheiten geben so viele Zweikreuzerstücke.

Wie viele Zwanziger geben 30-78-95-180-166-427-513 u. s. w. Zweikreuzerstücke? —

Ein Leinwandhändler kauft 1 Stück feine Leinwand um 18 Gld. und verkauft die Elle um 48 fr.; wie viel gewinnt er bei jeder Elle, und wie viel bei 1 Stück? Antwort: Bei 1 Elle 12 fr., bei 1 Stück 6 Gulden.

Wenn das Ganze aus 40 besteht.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet, so viele halbe Gulden und Zehner, od. so viele doppelte Zwan-

45. Oštirjaš iztoči neko nedelo 1 Estrajhsk veder (40 firklov) vina, firkel po 24 kr.; koliko je izkupil, če je vse gotovo plačalo? (24 po 2 dvajstki, to je 16 gold.)

Kolikor gold. štiridesetero, toliko pol grošov enojno.

46. Estrajhsk veder vina velja 6 gold.; po čem pride firkel? Odg.: Pride po 9 kr. Zakaj? —

47. Oštirjaš kupi Estrajhsk veder vina za 7 gold. v srebru. Koliko ima dobička pri firklu, ino koliko pri vedru, če firkel po 30 kufrastih kr. toči? (Pri firklu 3 kr. 3 vinarje, pri vedru pa 2 gold. 30 kr. šajna; ali pri firklu $1\frac{1}{2}$ kr., pri vedru pa 1 gold. v srebru.)

Cent prediva, ki 18 gold. velja, da 40 funtov ohlane, po čem pride funt ohlane, če se hodnik 4 gold. ceni? Odgovor: Po 21 krajcarjov. Zakaj? —

Šestdesetero.

Kolikor enojno krajcarjov, toliko goldinarjov šestdesetero.

ziger kostet das Ganze, welches aus 40 besteht.

Ein Wirth schenkte an einem Sonntage 1 Oestr. Eimer Wein aus, die Maß zu 24 fr.; was nahm er dafür ein, wenn alles baar bezahlt wurde? (24 doppelte Zwanziger, d. i. 16 Gulden.)

So viele Gld. das Ganze kostet, welches aus 40 besteht; so viele halbe Groschen kostet das Einzelne.

Wenn 1 Oestr. Eimer 6 Gld. kostet; wie hoch kommt die Maß? Antw.: Auf 9 fr. Warum? —

Ein Wirth kauft den Eimer Wein um 7 Gulden Conv. Münze, und schenkt die Maß zu 30 fr. Wiener Währung aus; wie viel gewinnt er bei jeder Maß, und wie viel bei 1 Eimer? (Bei 1 Maß 3 fr. 3 Pf., bei 1 Eimer 2 Gulden 30 fr. W. W.; oder bei 1 Maß $1\frac{1}{2}$ fr., bei 1 Eimer 1 Gulden Conv.=Münze.)

Von 1 Centner Flachs, welcher 18 Gulden kostet, erhält man 40 Pfund reinen (ausgezogenen, gehechelten) Flachs, wie hoch kommt 1 Pfund reiner Flachs, wenn man den Abfall (die Hebe) zu 4 Gulden anschlägt? Antw.: Auf 21 fr. Warum? —

Wenn das Ganze aus 60 besteht.

So viele Kreuzer das Einzelne kostet; so viele Gld. kostet das Ganze, welches aus 60 besteht.

49. Po čem pride 60 funtov masla, če 1 funt 18 krajcarjov srebra velja? Odg. 18 gl.

Wie theuer kommen 60 Pfund Schmalz, wenn man für 1 Pfd. 18 fr. C. M. zu bezahlen hat? Antwort: 18 Gulden.

50. 1 šop je po $13\frac{1}{2}$ kraje.; koliko velja 1 kopa (60 šopov)? Odg.: $13\frac{1}{2}$ gold.

Was kostet 1 Schober Schaub, wenn 1 Schaub mit $13\frac{1}{2}$ fr. bezahlt werden muß? Antwort: $13\frac{1}{2}$ Gulden.

Kolikor gold. šestdesetero, toliko krajcarjov enojno.

So viele Gulden das Ganze kostet, welches aus 60 besteht; so viele Kreuzer kostet das Einzelne.

51. Šestdesetero slanikov (arengov) velja 5 gold. srebra; po čem pride 1 slanik? Odg.: Po 5 kraje.

Ein Schock Häring kostet 5 Gulden; wie hoch wird 1 Häring kommen? Antwort: Auf 5 Kreuzer.

52. Kopa slame se dobi za $12\frac{3}{4}$ gold.; po čem pride 1 šop? Odg.: Po $12\frac{3}{4}$ kraje.

Für 1 Schober Stroh bezahlt man $12\frac{3}{4}$ Gulden; wie hoch kommt 1 Schaub? Antwort: Auf $12\frac{3}{4}$ Kreuzer.

Stotero.

Wenn das Ganze aus 100 besteht.

Rajtaš na cent, tak premeni krajcarje v groše, poštej potem groše z poštevcam 5 ino imaš goldinarje, znesek centa; postavim:

Von dem Werthe 1 Pfundes kann der Werth 1 Centners geschwind berechnet werden, wenn man die Anzahl Kreuzer in Groschen reducirt, und diese mit 5 multiplicirt; das Product gibt den Werth 1 Centners oder 100 Stück in Gulden; z. B.

53. 1 funt olja slabejiga je po 18 kraje.; koliko velja 1 cent? (30 gold.)

Wenn das Pfund Baumöhl 18 fr. kostet; wie hoch kommt der Centner.? (30 Gulden.)

Različno. 18 kraje. je 6 grošov. Če bi funt 1 groš vel-

Auflösung. 18 Kreuzer machen 6 Groschen. Wenn 1 Pfd.

jal, tak bi 100 funtov 100 grošov verglo, to je: 5 goldiuarjov; 5krat po 6 je pa 30 gold.

54. Mesar popreda 1 cent loja, funt po 36 kr.; koliko mu verže?

Različno. 36 krajc. da 12 gr., $10 \times 5 = 50$, $2 \times 5 = 10$. Vsiga 60 gold.

Se pergodi, de ti 1 ali 2 krajc. ostaneta, doštej za 1 kr., 1 gold. 40 kr.; za 2 kr. pa 3 gold. 20 kr. k znesku.

Iz centa zrajtati, počem de funt pride, odreži edinke gold. cene eniga centa, rajtaj desetke za šestake; edinke pa za petinke grošov, ino imaš ceno eniga funta; postavim:

55. Cent sladkora velja 65 goldinarjov; počem pride 1 funt? Odgovor: Desetke dajo 6 šestakov, to je 36 krajc., edinke pa $\frac{5}{5}$ grošov, to je 3 krajc.; vsiga 39 kr.

Obrajt letniga zaslužka ali potroška.

Kolikor krajcarjov na dan zaslužika ali po-

nur 1 Grosch. kostete, so würden 100 Pfund 100 Groschen kosten; d. i. 5 Gulden; 6 mit 5 multipliciert macht 30 Gld.

Wie theuer kommt der Centner Unschlitt, wenn 1 Pfund 36 fr. kostet?

Auflösung. 36 Kreuzer geben 12 Grosch., $5 \times 10 = 50$, $2 \times 5 = 10$, zusammen 60 Gld.

Bleibt beim Reducieren der Kreuzer in Groschen 1 oder 2 fr. übrig, so addiere man im ersten Falle 1 Gld. 40 fr., im zweiten aber 3 Gld. 20 fr. zum Producte hinzu.

Von dem Werthe eines Centners kann der Werth 1 Pfundes sehr schnell gefunden werden, wenn man von der Anzahl Gulden die Einheiten wegläßt, die vorgehenden Zehner geben so viele Sechser für 1 Pfund; die Einheiten geben so viele Fünftel = Grosch., z. B.:

Wie hoch kommt 1 Pfd. Zucker; wenn der Centner 65 Gld. kostet? Antwort: Von 65 die Einerstelle rechts weg, bleiben 6 Sechser oder 36 fr., 5 Einer geben $\frac{5}{5}$ Gr. oder 3 fr.; zusammen 39 fr.

Berechnung jährlicher Einnahme oder Ausgabe.

So viele Kreuzer man in 1 Tage einnimmt oder

troška, tolikokrat 6 gl. ino toliko petk pride na leto; postavim:

56. Nekdo potroši na dan 5 krajc.; koliko znese to skoz celo leto? Odgovor: 5krat po 6 je 30 gold., ino 5krat po 5 krajc. je 25 kr.; vsiga 30 gl. 25 krajc.

Hočeš letni zaslužik ali potrošek na en dan izrajtati, razštej goldinarje zrazštevcam 6, dobitek so krajcarji, zaslužik ali potrošek eniga dneva; p.:

57. Hlapec služi od leta 36 goldinarjov; koliko mu pride na dan? Odgovor: 6 krajcarjov. Zakaj? —

Menitev.

Hočeš urno srebro v šajn zmeniti, vzemi srebro dvakrat, pa pol števila v srebri doštej, boš šajn imel. Postavim:

58. Koliko plača 12 gold. srebra v šajni? Odg.: 2krat po 12 je 24, ino pa pol 12 je 6, 24 ino 6 da 30 gold. šajna.

59. Koliko da 18 krajcarjov srebra v šajni? Odg.: 2krat

ausgibt, so oft Mal 6 Gld. und so viele Fünferl in 1 Jahre; z. B.:

Jemand verzehrt täglich 5 fr., wie viel beträgt dieses in einem Jahre? Antwort: 5 Mal 6 Gld. = 30 Gld., 5 Mal 5 fr. = 25 fr.; zusammen 30 Gulden 25 Kreuzer.

Soll man aus der jährlichen Einnahme oder Ausgabe die tägliche suchen, so theile man die Anzahl Gulden durch 6, und man erhält die tägliche Einnahme oder Ausgabe in Kreuzern; z. B.:

Ein Knecht hat jährlich 36 Gulden zum Lohne, wie viel kommt auf 1 Tag? Antwort: 6 fr. Warum? —

Wechselrechnungen.

Conventions-Geld geschwinde zu Wiener-Währung zu machen, verdoppelt man den gegebenen Werth (C. M.) und addiere zu diesem noch die Hälfte des gegebenen Werthes dazu, so hat man W. W. z. B.:

58. Wie viel Gulden W. W. geben 12 Gld. C. M.? Antwort: 12 Gld. doppelt genommen macht 24, und die Hälfte des Werthes 12 addiert, gibt 30 Gld. W. W.

Wie viele Kreuzer W. W. geben 18 fr. C. M.? Antwort:

po 18 je 36, pa 9 naverh, da 45 kr. šajna.

Hočeš šajnu v srebro prerajtati, odreži edinke, vzemi per goldinarjih desetke po 4 krat, edinke pa rajtaj za osmake ali po 8 gr. srebra.

Per krajc. dajo desetke v šajni po štirkrat, edinke pa po 2 petinki ($\frac{2}{5}$) krajc. v srebri.

60. Koliko goldinarjov v srebru plača 82 gold. šajna? Odg. 82 gold. šajna je 8 krat po 4, to je 32 gold., ino 2krat po 8 ali 16 grošov; vsiga 32 goldinarjov ino 16 grošov.

61. Cent kave velja 132 goldinarjov ino 45 kr. šajna; koliko verže v srebri? Odgovor: 53 gold. ino 6 kr. srebra.

Iz cene v šajni, ceno v srebri ino opak urno prerajtati.

18 doppelt und halb Mähl genommen gibt 45 fr. W. W.

Wiener = Währung sehr schnell auf Conv. = Münze zu reducieren, man lasse von den gegebenen Gulden W. W. rechts die Einer weg, und multipliciere die Zehner mit 4, so erhält man den Werth in C. M. Die Einheiten geben so viel Mal 8 Groschen als Einheiten sind.

Bei den Kreuzern gibt jeder Zehner W. W. auch 4 fr.; die Einheiten geben aber doppelte Stel Kreuzer in C. M.

Wie viele Gulden C. M. geben 82 Gulden W. W.? Antwort: 8 Zehner mit 4 multipliciert gibt 32 Gld., die 5 Einer geben 2 Mal 8 Groschen, d. i. 16 Gr.; zusammen 32 Gulden 16 Groschen.

Wenn der Centner Raffeh 132 Gld. 45 fr. W. W. kostet; wie viel ist dafür in C. M. zu zahlen? Antwort: 53 Gld. 6 fr. Conv. Münze.

Von dem Werthe in W. W. den Werth in C. M. und umgekehrt schnell zu berechnen.

Obrest ali činž.

Legat je 500 goldinarjov posodil; koliko bo vsako leto obresti vlekli? — Vsak gold. posojila da od leta 1 groš obresti, tak: Kolikor goldinarjov posojila ali položila, toliko grošov obresti. Od 500 gold. vleče 500 grošov, to je 15 goldinarjov. Koliko obresti dobiš na leto od 85 gold. — 94 gl. — 840 gold. — 573 gl. posojila po 5 od sto?

Tonej je svojo erbsino 800 gold. v hranilnico položil; koliko vsako leto obresti vleče, če le po 4 gl. od sto plačujejo? — Zrajtamo nar poprej koliko po 5 gold. verže, ino najdemo 800 grošov, to je 40 gold. Zdaj pa 5ti del odštejemo, ino homo obrest po 4 od sto imeli. Peti del od 40 je 8; ino če 8 od 40 odštejemo, 32 gold. obresti dobimo.

Interessen-Berechnung.

Jemand hat 500 Gulden zu 5% dargeliehen; wie viel betragen die Interessen in 1 Jahre? — Jeder Gld. zu 5% angelegt, gibt jährlich 1 Gr.; also so viele Gulden Capital, so viele Grosch. Interessen. 500 Gld. geben also 500 Grosch., d. i. 15 Gld. Was geben 85 Gld. — 94 Gld. — 840 Gld. — 573 Gld. Capital zu 5% an jährlichen Interessen? —

Anton hat seine Erbschaft mit 800 Gulden in die Sparkasse zu 4% angelegt; wie viel beträgt das jährliche Interesse? — Zu 5 Procent gerechnet, geben 800 fl. 800 Gr., d. i. 40 Gld. Wenn man nun den 5. Theil davon abzieht, so erhält man die 4% Interessen. Der 5 Theil von 40 ist 8. Diese von 40 abgezogen, bleiben 32 Gld.; und dies sind die 4% Interessen.

Krajnc.

V.

Trideset zlatih resnic.

1. Kdor sam sebe povišuje; — Prazno glavo oznanuje.
2. Le terplenje naših dni; — Nam veselje posladi.
3. Kakor drugim posojuje; — Tako se nam povračuje.
4. Kdor pridno dela in lakoven ni; — Lehko brez vsiga bogastva živi.

5. Srečna, duša ki Boga več kakor svet ljubi; Povračnika tam ima ino ni na zgubi.

6. Dež za soncem mora biti; — Za veseljam žalost priti.

7. Stori le kakor te pamet uči, in ne porajtaj na druge ljudi.

8. Kar se večkrat z hudim ne zgodi; Se pogosto z darom lahko stri.

9. Bog vse vidi, Bog vse ve; — Greh se delati ne sme.

10. Kdor pomaga drugim iz nadlog, rad pomore mu tud Bog.

11. Kdor svojih žel ne premaguje; — Sam sebi smertno sulco kuje.

12. Bog otroku srečo da; — Ki starejše za lepo ma.

13. Prečudne in skrivne so božje reči; — Človeku presodit mogoče jih ni.

14. Prebrisana glava pa pridne roke; — So bolši blago ko zlate gore.

15. Joj vsakimu ki jeze tolažit ne zna; v neznano nesrečo ga berž zapelja.

16. Ne kradi; in če najdeš kaj; Lastniku hitro daj nazaj,

17. Lastna škoda ga zuči; — Komur dopovedat ni.

18. Kdor z lepim navkam norce brije; — Sam sebi vrat zavije.

19. Huda za vbogiga ki nič ne zna, njemu se h kruhu priti ne da.

20. Naj pridnejši dete na sveti le je — ki ljubi Boga ino pa stareše.

21. Mladine nar lepši lepota je ta: Nedolžnost, ponižnost, pa zlatnast serca.

22. Poterpežljivost tešave polajša, nadloge preloži, grenkosti poslajša.

23. Nar srečnej ljudi; — Poštenje stori.

24. Kdor si z jigro svoj čas trati — prazno slamo mlati.
25. Tam kir glad mori lenuha — najde priden dosti kruha.
26. Kjer je koli nar veči sila, tam tud božja roka mila.
27. Če sveto prepevaš skušnjava beži,
In angel varh tebe poslušja;
Nesramniga petja se škrat veseli,
In angel varh tebe zapuša.
28. Kdor se pridniga dela zuči, lahko si slamo v seno premeni.
29. Le ljubimo z celiga serca Boga, saj kar kolj imamo le on nam vse da.
30. Kedar otrok golost kaže, angel varh beži; Hitro dete se oblači, de te hudi ne dobi.

A. SL.

I.

Tica nespametna,

Tička propavala, ...
 V hlačah kraljici, ...
 Samo se taj je letala,
 V njih hla nabavila
 Peta je ...
 Dobro je ...
 Takaj je ...

Slovenska Gerlica.

1. 1881 ...
 Po zimi smole sušijo,

Morajo stradati,
 Men' se pa

Daati dr.

Jastreb v gladi tičico,
 Se pred njeno vsede.
 Pravi: „Oj ti stonca,
 Gladaj nas sosedr!
 Pravi: „Oj ti stonca,
 Kar hodemo,
 Puhamo,

Z vrha v vrh se vabljamo,
 Gore no p'znamo,
 Vodi, mesta nje so,
 Hibe no' d'ljimo,
 Lajamo,
 Poljamo,
 Valjamo!

24. Kdor si z jigre svoj čas trati — prazno slamo zlati.
25. Tam kjer glad mori lenha — najde pridea dosti kruha.
26. Kjer je koli nar voči sila, tam tud dohja roka mda.
27. Če sveto prepévaš slušjava beži,
In angel varh tebe posluša;
Nesramniga petja se akraf vaseli,
In angel varh tebe napuša.
28. Kdor se pridniga dela zoti, lahko si slamo v sepu premeni.
29. Le ljubimo z celiga serca Boga, saj kar kolj imamo
le on nam vse da.
30. Kedar otrok golost kaže, angel varh dohja: Hito
dete se oblači, de to ljudi ne dobi.

Pojte Gospodu novo pesm!

Psalm 149, 1.

I.

Tica nespametna.

Tičica prepevala.

V hišici zeleni,

Sem no taj je letala,

V sili bla nobeni;

Pela je

„Dobro je

Tukaj le.

„Druge tice morajo

Živež si jiskati,

Po zimi zmerzujejo,

Morajo stradati,

Men' se pa

Vsakiga,

Dosti da.“

Jastreb vgleđa tičico,

Se pred okno vsede,

Pravi: „Oj ti srotica,

Gledaj nas sosede:

Prosti smo,

Kar hočemo,

Počnemo.“

„Z verha v verh se vzdignemo;

Gore no planine,

Vesi, mesta naše so,

Hribe no doline;

Letamo,

Pojemo,

Vživamo.“

„Kadar zima bliža se,
 Pa za soncam gremo,
 Če nam tukaj merzlo je,
 Tople kraje vemo:
 Tičica,
 Lušno je,
 Vzdigni se!“

Tica z hišce se spusti,
 Jastreb jo popade;
 Ko jo davi no mori,
 V smehu jo spodbada:
 „Tičica,
 Zakaj s' pa
 Z hišce šla?“

* * *

Kdor prederzno govori
 Sveti ver' nasproti,
 Te le oslepiti želi,
 Glej, de te ne zmoti;
 Spomni se
 Neumne
 Tičice.

Stojan.

II.

Srečni Šolar.

Srečnejiga pod soncam ni,
 Kakor sim šolar mlad;
 Prelepo Bog za me skerbi,
 Me Jezus ima rad.

Po sveti koljko je otrok,
 Ki v šolo ne gredo,
 Meni da poj dober Bog,
 De se učim lepo.

Lehko prepevam tebi čast,
 Preljubi Jezus moj,
 Le vzemi moje serce v last,
 Naj bom ves šolar tvoj.

Oh vodi mene Jezus ti,
 De pridno se učim,
 Oh prosim te, pomagaj mi,
 De sveto tud živim.

Iz šole grem skuz zelen log,
 In hvalim Jezusa
 Ki mene varje vsih nadlog,
 In daja dobriga.

In kader šolo zapustim,
 Se križam svet podam,
 Le tebi Jezus se zročim,
 De nikdar ne bom sam.

J. Virk.

III.

T o l a ž i l o.

Bogu hvala za terpenje,
 Ktero pride iz nebes!
 Nam poslajšati veselje
 Pošle Bog nam žalost vmes.

Nam v poletni, nam vročini
 Sladko grozdje le zori,
 In na ternati ojstrini
 Lepa rožica cveti.

Le v ponočnim, temnim mraki
 Svetlih zvezdic luč berli,

Le na temnimu oblaki
 Maverca lepo stoji.
 Oh, ne branimo se križa;
 Križ nam novo srečo da,
 On h nebesam nas približa
 In veselje večno 'ma.

Krumpak.

VI.

T o l a ž b a.

Ne plaši se! če burja hraste vije,
 Po hudi uri lepši sonce sije;
 Zročuj Bogu v nadlogi vselej se, —
 Ne plaši se! ne plaši se!

Le veseluj! kter v strahi ma viharje,
 Tud skerbno tebe, svoje dete varje;
 V nedolžnosti na sveti le raduj,
 In veseluj, le veseluj!

Ne plaši se! če nimaš pomočnika,
 Se ti prijatelj v sili vsak odmika;
 Tožuj Bogu potrebe tvoje vse,
 Ne plaši se, ne plaši se!

Le veseluj! če je tud velka sila,
 Saj svojim je tud roka božja mila
 Težave tvoje le Bogu daruj,
 In veseluj, le veseluj!

Ne plaši se! le svoj pot možko hodi,
 Če te hudoben svet krivično sodi;
 Poverni hudo z dobrim le,
 Ne plaši se, ne plaši se!

Le veseluj! saj vidi Bog ti v serce,
 Če prosto ono je hude krivice,
 Dolgojezičnikom se posmehuj,
 In veseluj, le veseluj!

Ne plaši se v bolezni, če perdere,
 Ali ti nesreča tudi vse pobere:
 V Nebesa vzdigni roke in serce,
 Ne plaši se, ne plaši se!

Le veseluj! če Beg te objiskuje,
 On tebe z hudim peklom odvrtačuje,
 Za dobriga Očeta ga spoštuj,
 In veseluj! le veseluj!

Ne plaši se! naj vupanje podpira
 Tvoje serce, če v žalosti umira;
 Ohrani čisto vest, pošten' serce,
 Ne plaši se! ne plaši se!

Le veseluj! de serce se razjasne,
 Preveč žalvat', le škodje, ne pa hasne;
 Živiš pošteno, nikdar ne žaluj,
 Le veseluj! le veseluj!

Ne plaši se! če serce je pobito,
 Ker vse prihodno je očem perkruto,
 Narboljšiga vsakbart veseli se,
 Ne plaši se! ne plaši se!

Le veseluj, naj se zgodi, kar hoče,
 Za nas skerbi nebeški ljubi Oče;
 Če ti kaj všeče ni, kar ne tožuj;
 Le veseluj! le veseluj!

Ne plaši se! kdaj smertna ura dojde,
 De duša tvoja po plačilo pojde,
 Daj svet' slovo, v Nebesa ozri se,
 Ne plaši se! ne plaši se!

Le veseluj! kdaj duh tvoj svet zapuša,
 V Nebesah tam se bolj veselje vkuša;

V Nebesa dušo svojo izročuj,
In veseluj! le veseluj!

A. Povh.

V.

Brezovka.

Oh nesrečno vonder dete
Kaj mi hudga perzadeneš!
Vse tri leta, kar te imam,
Vboga reva druga nimam
Ko težavo noč in dan.

Nikdar ne bom pozabila
Vsih težav ino britkosti
Dneva tvoje prve dobe;
De je groza sim terpela
Smerti blizo bila sim.

Srečno. vonder sim prebila
Vse britkosti, bolčine,
Ktere matere prestati —
Ali z besedam dopovedat
Kakšne so, saj niso vstan.

Sim bedela ko si spalo,
Spala samo sim v dremoti.
Kader si se kolikajn zmezlo,
Vstala urno sim postreči
Kar bi kolj ti treba blo.

Z' letam skerbno sim vučila:
De bi klicat hotlo: mama!
In hodit sim te privadla,
De bi moglo k men pritečti,
K meni skerbni materi.

Kazala sim rokce sklepat
K stvarniku nebes in zemle.

In molit sim te vučila
Tud molitvo sveto zlato,
Ktero Jezus je učil.

Ali nikdar me nočes vbogat',
Klubješ meni brez nehanja, —
Ino z rokami me raniš —
Lepiga nočes se učiti,
Kaj čem z taboj le počet ?

Z golo roko tebe vdarit,
Bi bolela mene roka.
Ako pa te z palco tepem,
Znam, ker si še sročje slabo
Tvoje vude ti pobit.

Tak tožuje sama sebi
Čes otroka mati vboga,
In na pragi svoje hiše
Je ob polnoči in joka,
Ko ne ve pomagat si.

Zdaj od bližne hoste sliši
Klicati z prijaznim glasam:
Pridi, pridi samkaj mati,
Tukaj najdeš za otroka
In za sebe ti pomoč!

Strah od kraja jo obhaja; —
Ker pa sliši glas prijazen,
Zmiraj le jo milo klicat,
Je otroka položila
Ino v hosto serčno gre.

Noč je temna, nič ne vidi
V hosti se, ko nekaj belga,
Tisto belo mater kliče,
Tisto mati tud objame
Misli, de ji da pomoč.

Ali kok mati se prestraši,
Ker spozna, de v svojih rokih

Ma le merzlo, terdo brezo. —
 Ali si ti, tak žena vpraša
 Breza ti me klicala?

Jaz sim klicala te, reva,
 Reče breza, jaz ti dati
 Čem pomoč za tvojo dete
 De neha ti klubovati,
 De bo rado vbogalo.

Nekaj šibkih vej si vreži,
 Ino zveži vkup jih terdo;
 In ko spet ti dete klubje
 Ga namaži le po golim,
 Naj tud serce te boli.

Mati stri kak ji rečeno
 In se verne zopet v hišo.
 Dete se je še kujalo.
 Mati dobro ga namaže,
 Dete kujat se neha.

Starši! de vi tud po noči
 Lahko najdete si šibo
 Če hudobni otročiči
 Vbogati nočejo; — je Stvarnik
 Brezi belo škorjo dal.

J. Hašnik.

VI.

Pesm za Flosarje ali veslarje.

1. Hit! hit!

Hiti le terte vit', sneg se že zlo tali,
 Voda z planine nam jaderno dol zverši;
 Bomo zvezali — Urno peljali;
 Bratec le hit!

2. Glej! glej!

Vezovnek zdelan glej, rive že na viš moli,
 Flosarski stol se na fažeh že košati,
 Deske so suhe — Ko zimske muhe;
 Le terte daj!

3. Čuj! Čuj!

Ti le klopnice in stropnice preč odštej,
 Jaz bom dvanajšce in late podergnil zdaj,
 Trame in lese — Tudi ponese;
 Le kar osnuj!

4. Jur! Jur!

Zdaj le odrini; kok olje bo smučalo,
 De le kje sprednik opiknil na kleč ne bo;
 Zadnik zaveraj — Dobro upiraj,
 Humplaj po žnur!

5. As! as!

Lej ga no! lej ga no! oj ti presueti ptič!
 Gre, mi ga verže že kar na ta prvi kleč,
 Ali si kermulil — Ali fajfo pulil;
 De st'riš ta špas?

6. Kaj! kaj!

Kaj pale čenčiš, ali ti na očeh fali,
 De kar ne vidiš, kak voda se razgubi
 Po celim kleči? — Le kaj še reči,
 Grem kar nazaj.

7. Stoj! stoj!

Kolje na ramo! saj bo v cnim tuški dol,
 Flosari močni smo kakor planinski vol
 Na cente pili — Štrukle drobili
 Bomo nicej.

8. Na! na!

Stava profjonska se vidi že, le poglej,
 Nam brez kosila prepozno je plut naprej.
 H kraju ga rukni — Vero mu smukni,
 De zahakla.

9. Juš! Juš!

Reči Martinovki, naj nam nar boljšiga da,
 Naj tud pripravi za dvajset peršon mesa;
 Štruklov dve skledi — Le ne preblede;
 Po tem bo tuš!

10. Dost'! dost'!

Jedli in pili za dosti smo; le na flos!
 Jurka na perviga; ti si mu nar bolj kos.
 Još naj bo zadi — Se še le vadi,
 Mlada je kost.

11. Zdaj! zdaj!

Žegen Šentjanžev, zdravica naj vsim velja,
 Sveti Miklavž nam na vodi pomoč naj da.
 Jukali, peli — Bomo veseli;
 Le berš na prej!

12. Mat'! mat'!

Ti pa račun le zapiši; saj me poznaš.
 Drevi jih pride deset; de jim lih tak daš.
 Vse bom poglihal — Ko bi popihal
 Ker pridem zad'.

Lipold Ročički.

VII.

T o b a k a j a.

(Stara pesm).

Kedar fajfo v roke vzemem,
 Ki tobaka polna je,
 Jo veselo z ognjam vnemem,
 Svoje glihe spomnim se.
 Vidim de pač obidva
 Z fajfo si podobna sva.

Kedar začne se kaditi
 In tobak se v fajfi vnel,
 Vidim z dimam vse miniti,
 Slednič najdem le pepel.
 Smert tud' z nami tak stori:
 V prah, v pepel nas premeni.

Fajfa z jila je perstena,
 Tudi jaz sim iz persti;
 Fajfa rahlo narejena,
 Tudi truplo terdno ni.
 Fajfa struple — se zdrobi,
 Men' se ravno ta zgodi.

Dostikrat tobak narejam,
 Vkrešem ogenj, de gori;
 Z perstmi ogenj v fajfo dejem,
 Speče me in hudo skli.
 Oh, je ogenj tako žgeč,
 Kako pekel bo goreč!

Ker navajen sim tobaka,
 Pa dobička družga ni,
 Tako mene fajfa vsaka
 Modro naj živet' uči.
 Tak tobak bom modro pil,
 Srečno vmreti se učil.

VIII.

Pjanc ino smert.

(Koroška poslov.).

Snoči bil je strah, o bratje!
 Videl smert pred meno stati;
 Ker sim sladko vince pil,
 No prav dobre volje bil.

Vzdigne mi krez polne verče
 Svojo koso, ino reče:

Pojdeš zdaj pjanc z meno,
Vino pa ne gre z tebo.

Al' bi me že rada 'mela,
Ino me iz sveta vzela?

Glej, kaj vina še stoji!
Smert, na zdravje mi napij!

Hitro vzeme smert mi gerčo,
In napije meni srečo,
Noj postavi spet nazaj
Mojo gerčo na svoj kraj.

Mislil sim, me bo pustila,
Pa mi zopet je protila:
Meniš, ker si mi dal pit'
Moram te zato pustit'?

Drugič glažek jaz nalijem,
Ino smerti spet napijem;
Kedar je popila ga,
Se pijana proč poda.

Smert še tretjobart prikima,
Ino pjanc več vina nima;
Pjanc ji piti več ne da,
Berš je pokosila ga.

Pjanci, le po malim pijte,
In na smert ne pozabijte;
Če vas dvakrat ne vlovi,
Tretjobart vas le dobi.

IX.

Slava Slovincam.

Naj viharja moč razjasa,
Hraste cepi, skale taja,
Pahe zemle naj zdrobi;

Vender kakor siva skala
 Sred viharjev terdna stala
 Večna bo Slovincov čast.

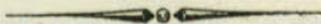
Naj se ves svet zoperstavi,
 Narodu pravice davi,
 In kovati ga želi;
 Slave zora bo svetila,
 Zob verige razdrobila,
 Večna bo Slovincov čast.

Naj mertvaški strup jezika
 Nas serdito v serce pika,
 Naj le slabo govori;
 Vzeti nam ne more slavo,
 Ne vtajiti bistro glavo;
 Večna bo Slovincov čast.

Kedar bliska meč morije
 V boji kerv junaška lije,
 Kakor hrast slovinc stoji,
 Za očastvo se daruje
 Vso nevarnost zaničuje;
 Večna je Slovincov čast.

Za to mi, Slovenje sini,
 Zvesti svoji domovini
 Eno serce bodimo!
 Če nam je ljubezn mati,
 Ino Zloga nas pobrati,
 Večna bo Slovincov čast.

J. Virk.

Vendar kakor siva skala, ledje
 Nih viharjev točna stala, enaj
 Večna do Slovencev čast,
 Al' slava čast, enaj hi la
 Naj se vez svet ropotlavi, en naj
 Naredi pravice daviti, en naj
 In kovati ga čisti, en naj
 Slave koru do svetila,
 Nob veigje razhodila, omazy orila
 Večna do Slovencev čast,
 N'arac tedj vsleden, en
 Naj mrtvaki staj, jaskin, enaj
 Nas srdno v serce pika,
 Naj le slaba govora, enaj
 Vzeti nam ne more slava, enaj
 Ne vsajiti pisno slava, enaj
 Večna do Slovencev čast, enaj

Kedar blisk med morje žigla,
 V bolj kotv junska lila, itrom enaj
 Kakor hrast sloveno stopka,
 Na orastvo so hajar, enaj
 Vao nevarnost zanjajo,
 Večna do Slovencev čast, enaj
 Na ro miš Slovencev sin, enaj
 Zvesti svoji domovini, enaj
 Eno serce bodimo!
 Če nam je ljubezn man, enaj
 Ino Xloga nar, bodimo, enaj
 Večna do Slovencev čast, enaj
 Ilob, enaj

A. Vuk.

Slava Slovincam.

Naj viharja moč razjasa,
 Hraste topi, skale taja,
 Pače zemle naj zidabi

Slovensko slovitvo.

Popisano 1836.

Slovensko slovitvo se imenuje slovitvo bistih Slavjanov, kteri se Slovenci imenujejo, in kteri prebiva v Stajerski 375,000 duš, v Krainski 305,000 duš, v Goriski 84,000 duš, v Štirski Primorji (štr. Küstenland) 100,000 duš, v Terzianskij in Gornjski 217,000 duš, v Pruski 22,000 duš in v ugarskim kraljestvu 52,000 duš.

G.

Koristne reči

Slovensko slovitvo se deli na trije naj prikladnejši razdelki na trije, namreč prvi razdel od stariše do leta 1700, drugi razdel od leta 1700 do leta 1843, tretji razdel od leta 1843 do danesnjega časa.

za umne ljudi.

Dolgo se je mislilo, da se prej 18. stoletjem ni ni slovenskega pisala. To se je najprej jedu prav star za slovenskega besedna slovitva, kakor se zvali, spisano leta 790 in je omogoča slo in v Trejnaku na Nemškem med listinami zakopen ležal; odaj se znajde v kraljevski knjižnici v Monaku (München) in obseže dve listni sprevdi in jeden kratki nagovor, kar se brati mora v predgovoru k Metelkovi slovnici. Koptar je to imenovan slovenski, blizo 11 sto let star, spiz obene vsebini in lepo napisan dat v svojem prvem Glogolita Klocenec. To je naj starejši spoznanek slovenskega slovitva. Prav zato se je pa naše slovitvo se je v 18. stoletju odaj, ko se je v naših deželah začela posebej med gospoda interesantna reza širiti. Tedaj se je v kratkim nekoliko med slovenskine tako prijivo prijelo, kakor niholi prej in niholi več poje. Naj iskreniji prijatelji slovenskega v tem času so bili: Primož Trubar, Pet. P. Voparica, Stefan Kossak, Anton Dalmatin, Miroslav Popovik, Janoz Haindl, Jan. Jurek, Lovroj Mesterik in Adam Holcnik.

Kristine rci

na unne ludi.

Slovensko slovstvo.

Popisano 1846.

Slovensko slovstvo se imenuje slovstvo tistih Slavjanov, kateri se Slovenci imenujejo, in katerih prebiva v Štajerski 378,000 duš, v Krajnski 398,000 duš, v Koroški 84,000 duš, v ilirskim Primorji (ilir. Küstenland) to je v Terstjanskim in Goriškim 217,000 duš, v Benatskim 22,000 duš in v ugarskim kraljestvu 52,000 duš, to je vsih vkupej, 1,151,000 duš.

Slovensko slovstvo se glede na vreme naj prikladnejši razdeli na troje, namreč prvi razdel od starine do leta 1760, drugi razdel od leta 1760 do l. 1843, tretji razdel od leta 1843 do današnjega dnu.

Dolgo se je mislilo, da se pred 16. stoletjem nič ni slovenskega pisalo. Tu se je najšel jedan prav star za slovenščino imeniten slovenski spis, kateri je, kakor se misli, spisan leta 769 in je mnoge sto let v Trejsinku na Nemškim med listinami zakopan ležal; sdaj se znajde v kraljevski knjižnici v Monakovu (München) in obseže dve očitni spovedi in jedan kratek nagovor, kar se brati more v predgovoru k Metelkovi slavnici. Kopitar je te imeniten slovenski, blizo 11 sto let stari, spis učeno razložil in lepo natisniti dal v svojih bukvah: Glagolita Klocianus. To je naj starejši spomenik slovenskega slovstva. Prav začelo se je pa naše slovstvo še le v 16. stoletju tedaj, ko se je v naših deželah začela posebno med gospodo luteranska vera širiti. Tedaj se je v kratkim nekoliko možov slovenščine tako marljivo prijelo, kakor nikoli prej in nikoli več potle. Naj iskrenejši prijatelji slovenščine v tem času so bili: Primuš Trubar, Pet. P. Vergerius, Štefan Konsul, Anton Dalmatin, Matevž Popovič, Janez Malečevac, Juri Juričič, Lenard Merčerič in Adam Bohorič.

Pr. Trubar, Krajnec, rojen na Raščici blizo Ljubljane se je učil na učilišču Solnogradskim in Dunajskim, je prišel za fajmoštra v Loko blizo Rateč, za tim za korarja v Ljubljano leta 1531, potle pa v Terst, odtod za voljo luteranske vere, ktera se je iz Nemec k Slovincam razširovati začela, izgnan, je vtekel v Nemce, bil za pastorja v Rotenburgu (l. 1548), potle v Kempnu. Tukaj je spisoval mnogo slovenskih bukev in jih v Tibunku s latinskimi pismeni natisniti dal. Ne dolgo za tem sta se soznanila s Vergeriam. Pet. P. Vergerius, bivši Koparski škof (Capo d' Istria) je tudi moral, svojo cerkev zapustivši, v Nemce vteči, kjer sta s Trubarjam v Witenbergu se najšla in sdaj s sjedinjeno močjo bukvi iz nemškega v slovenščino prestavljala in jih na svet izdajala, naj pred evangelji sv. Matevža po tem vso sv. pismo novega zakona. Sdaj si je Trubar zmislil, take bukvi tudi Horvatam in Dalmatincam v njihovim govoru priskerbeti in to s glagolitskemi in tudi s cirilskimi pismeni. K temu je najel Štefana Konsula, kateri je bil iz Pinguenta v Istrii rojen, in je jo tudi zovoljo vere moral v Nemce potegniti in se nekoliko časa v Regensburgu za učitelja vstaviti. Glagolitiska pismena so si leta 1560 v Nirnbergu napravili in jih v Tibink prenesli Cirilska pismena so si naredili v mestu Urahu l. 1561. K temu le prišel iz Krajske in to iz Ljubljane za pomagavca Anton Dalmata. Trubar je prišel sdaj za pastorja v Urach, zraven so ga pa krajski stališi postavili tudi za pastorja krajske dežele. Zato je prišel za nekoliko časa v svojo domovino in je potle vzel sebo dva staroverska duhovnika, namreč: Matevža Popoviča in Janeza Maleševca, ktera sta bila, kakor pravijo, iz Serbie in iz Bozne doma. Tudi je prišel k njim pomagovat Juri Juričič iz Krajske; Lenard Merčerič, Dalmatinec je ravno tam v Witenbergu na učilišči bil in je tudi pomagoval sv. pismo prestavljati. Vsi ti so si vzajemno pomagovali, prestavljali, popravljali in tiskali, ne samo v slovenskim narečji tomuč tudi v horvatskim in dalmatinskim, ne samo s latinskimi pismeni temuč tudi s glagolitskimi in cirilskimi. V tem vremenu se je tiskalo od letih možov v Ljubljani, v Tibinku, Urahu, Wilenbergu in t. d. veči del so to bile bukvi verozakonske (religiös) in pobožne, postavim: evangelji, molitne bukvi in druge; naj imenitnejši je pa celo sv. pismo poslovenjeno in tiskano v Witenbergu leta 1584. Adam Bohorič, vodja šolski v Ljubljani je spisal prav dobro sloven-

sko slovnico (Witenberg l. 1584) in vstanovil pravopis, kteriga smo se nespremenjeno do naj novejših časov deržali: in kterega po Bohoriču imenujemo: bohoričica. Podpiratelji njihovi so bili stališi krajnski in posebno Janez Ungnad, baron v Soneku. Te imeniten in slavni gospod, rojen Avstrijanec je bil deželski poglavar Štajerski, se je večkrat vojskoval proti Turkam, potle so ga postavili za naj višega vojniškega zapovednika v Štajerski, Krajnski in Koroški, zadnič se je pa moral tudi za voljo vere preseliti v Saxonio, kjer se je oženil v jedno mlado kneginjo iz plemena Barbi; od ondod se je podal v Urah, in je tam kolikor je le mogel s besedo, s djanjam in s svojim premoženjam izdavanje slavjanskih bukev s latinskimi, glagolitskimi in cirilskimi pismeni podporoval; on je napravil, da so tudi nemške mesta in nemški vladari izdajanje in tiskanje teh slavjanskih bukev v denarjih podpomagali; od začetka se namreč tiskarina ni doplačala. Še kr. Maximilian je daroval k temu 400 goldinarjov „weil das christlich-löbliche Werk zum zeitlichen und ewigen Wohl der armen Unwissenden diene“, ker to kristijansko hvalevredno delo je ubogim nevednim ljudem v časno in večno srečo. Pa Ungnad plemeniti prijatelj in velikodušni podporovatelj slavjanskega slovstva je popotovaje skoz Čehe leta 1564 v Vintricu vmerl. Še na smertni posteli je svoji gospi živo naročal, da slavjanske za natis namenjene spise natisniti da, rekoč: „Glej to so moje deteca!“

Ako ravno se je Trubar nekaj v Krajnski zaderžoval je vendar neprenehoma še za tiskanje sl. bukev v Urahu skerbil. Potle se je spet hudo preganjanje začelo in Trubar je, zapustivši svojo domovino, šel za pastorja v Ljubno (Laufen am Neckar) od tod v Derendingen pa je vsigdar neutrudivo do svoje smerti slavjansko slovstvo obdelaval. Vmerl je 28. Junia 1586 in je bil 78 let star. Pismena v Urahu so nekam zovlekli, da nikdo ne ve kam; tudi slov. tiskarnico Ljublansko so pokončali. Duhovnike, kteri so se te nove vere deržali, so naj pred spodili, potle je moral svoj dom zapustiti, kdor koli je luteranski bil. Bukvi luteranske so vse zožgali, in pokončali kjer kolj so jih kaj najšli. Ljublansko knjižnico krajnskih stališov so na novo v mesto poklicanim jezuitam izročili; kar niso slovenskih bukev oni pri ti priči zasmodili, to je leta 1774, ko je v Ljubljani velik ogenj bil, pogorelo s jezuitiskim

kloštram vred. Slovenščina je vtihnila, vse je umolknilo, kakor v grobu. Dalj ko 150 let po Trubarjovi smerti je bilo slovensko slovstvo skoro jalovo tako da je zadnič neki avgustinar Marka (Pohlin), rojen v jednim ljublanskim predmestji, prav iz novega začel slov. slovnico spisovati, kakor da bi ne bil nikoli slišal besedice od dobre slovnice Bohoričeve; je jo pa tudi skerpal, da se Bogu vsmili!

Tako se konča prvi razdel slovenskega slovstva.

Drugi razdel gre od leta 1770 do l. 1843. Kakor je v prvem času nešega slovstvo bilo naj več verozakonskih bukcev tako v drugim naj več verozakonskih, pobožnih molitvenih, in jezikoslovnih, nekaj jih tudi za kratek čas, postavim pesni, prepovedi, basne in tako dolje; drugih koristnih in naučnih imamo pa premalo. Vse verozakonske, molitvene in pobožne bukvice ino njih spisatelje tukaj s imenam imenovati bi bilo premudno, tudi nisim se namenil slovstvo naše na tenko opisati, temuč samo sestaviti kratek pregled našega slovstva samo na toliko, da bi se mi Slovenci zavedili pri čem smo, in spoznali kaj nam je v izobraževanju sdaj potrebno. Tukaj imenujem samo nektere izmed naših naj imetnitnejših spisateljev tega časa, to sa sledeči:

Gutsman, Popovič, Kumerdej, Japel, Mat. Ravnikar, Kuznič, Kopitar, plemeniti Weissenthurn, Vodnik, Šmigoc, Dainko, Jarnik, Krempel, — g. Golmayer, g. Metelko, g. Slomšek, g. Murko, g. Vertovec, g. Robida in drugi. Med našimi pisatelji, kateri se v svojih spisih ozirajo na vse slavjanska narečja se morajo pred vsim imenovati triji učeni Slavenci iz Štajersko: G. Dohtor F. Miklosič, g. Stanko Varz ino g. J. Drobnič.

Osvald Gustmann, duhovnik na Koroškim je izdal l. 1777 slovensko slovnico in jeden nemško-slovenski slovar. Popovič, Celjski, mož razsvetlen, ves goreč za slavjanščino in v obče za vse znanosti, pa nitko ga ni poporoval, da bi se bil mogel po svoji iskreni želji po polnoma znanostim posvetiti — on je bil vbožen, brez premoženja, si je živež služil s tem, da je v Dunaji se ustavil za učitelja nemškega jesika, kjer je l. 1763 vmerl. Kumerdej in Juri Japel,

dva velika ljubitelja slovenščine. Posledni si je naj več perzadel, da se je celo sveto pismo iz novega spet poslovenilo in izdalo. To je blizo naj imenitnejši slovstveno delo celega tega vremena. Sodelavci so pri tem bili: Marljivi in iskreni Slavjan Juri Japel, Blaže Kumerdej, Jos. Rihtar, Modesto Šrej, Anton Travn, Jos. Škrinar in Matevž Volf. Zdaj se že nekoliko let ne dobi celega slovenskega sv. pisma v nobeni knjigarnici, se je že davno razprodalo; Slovenci sdaj spet nimamo sv. pisma v materinskim svojim narečju; potrebovali bi ga pa kakor oči v glavi. Bog nam spet zbudi nekoliko, iskrenih domorodcov, kateri bi se tega svetiga posla prijeli, — učenih mož za to nam, hvala Bogu! ne manjka. Samo da se serčno začnemo — serčnost velja! Vreme ne čaka, kar se ne začne se dogotoviti ne more; brez začetka ni sveršetka (konca), pravijo Dalmatinci. Kjerbodi je za to že kak blagomisleči mož spet pojedine dela sv. pisma poslovenil, kakor postavim: petere bukvi Mojzesove **Matevž Ravnikar**, velik ljubitelj našega milega jezika, rojen l. 1776, na Vačah v Krajnski, učil se je na učilišču ljublanskim in bil najet za domačega učitelja pri tedajnimu deželskemu poglavarju g. kneza Jurja J. Hohenvartu. Po doveršenim drugim blagoslovskim letu je nauk tretjega in četrtega leta s višim pervoljenjem v jednim letu dokoučal, leta 1802 novo mašo pel in per ti priči so ga postavili za učitelja dogmatike v Ljublani. Od leta 1805 je bil tudi verozakona učitel v 7. in 8. šoli, za tim vodja ljublanskega seminštva, pod Francozam l. 1809 kancelar vsih šol, potle vodja 7. in 8. šole. Leta 1827 so jih povišali za svetovavca pri c. kr. primorskim deželskim poglavarstvu v Terstu. Zvunaj peterih Mojzesovih bukev, ktere pa še do zdaj natisnjene niso, so poslovenili iz nemškega: Zgodbe sv. pisma za mlade ljudi Kako so ljubili čisto slovenščino, in kako si prizadevali pravilno pisati, se v letih bukvah vidi, oni sami v predgovoru pišejo: „Ne le mi Krajnci, šestdeset milijonov ljudi govori slavenski jezik in vsim pridejo naše bukve v roke in gerdo je, jelite, če nam očitajo, de smo Krajnci vso besedo skazili? „Njem se je tudi zahvaliti, da je v Ljublani javni učitel sloveuskega jezika; oni so naj prvi se obernili za tega del na visokoučenega in plemenitega g. barona Šiga Cojza in g. J. Kopitarja, ktera sta izposlovala, da so presvetli cesar Franc leta 1817 to stolico vstanoviti blagovolili. Leta 1830

so Raunikar prišli za vladika (škofa) v Terst ino tam 70 let star vmerli leta 1845. — Za vogerske Slovence v železni, saladski in šimegši varmedji je poslovenil novi zakon Štefan Kuznic, in ga prvič izdal (v nekim posebnim vogerskemu podobnim pravopisu) v Hali (Halle) l. 1771, kateri se je potle večkrat pretiskal v Bratislavu (Presburg). * Jedan izmed naj učenejših možov v slavjanskih narečjih in v drugih jezikih je bil D. Kopitar; rodil se je v Repnjah v gornji Krajnski 23. Augusta l. 1780. Latinske šole je se učil v Ljublani, pravdarsko pa na vseučelišču Dunajskim, in je stopil, še ne celih 30 let star, v službo v cesarski knjižnici. Visoko učen in marljiv je začel močno sloveti, tako da so ga l. 1814 samega v Pariz poslali, da je književne dragocenosti, ktere so Francozi l. 1809 iz cesarske knjižnice odnesli, spet sprijel in lepo nazaj pripravil. Vse je srečno opravil. Od sdaj je naglo rasla njegova slava v službi in v učenosti od dnu do dnu. Postavili so ga za pervega in naj višjega vodja ces. knjižnice, in potle ga povišali za cesarskega svetovavca in tako je to šlo dalje od časti do časti. Še popred ko je v to službo stopil, je že na svet izdal svojo izverstno slovnico: *Gramatik der slawischen Sprache in Krain*, v Ljublani 1808, in pozneji svoje bukvi: *Glagolita Klocianus* in več drugih. Veliko veselje je imel tudi v dopodovščino slavjansko in je kedar bodi v raznih časopisih kaj od tega napisal. Na svoje stare dni se je nekako s učenim svetam spikal in so se javno prikarjali, da je bilo kaj. Po hudi bolezni je vmerl v Dunaju 11. Augusta 1844. Njegova bogata in dragocena slavjanska knjižnica je prišla po milostlivi naredbi presvetlega cesarja našega v Ljublansko javno knjižnico. — Jezuit Vincenc F. von Weisenthurn je tudi izdal l. 1811 v Terstu slovnico po Kopitarjovi osnovano. Valentin Vodnik, veseli slovenski pesnik in učen novinar sam svoje življenje v kalendru (pratiki) za l. 1795 takole popisuje: „Rojen sim 3. svečana 1758 v gorni Šiški na Jami pri Žibertu. Dedec Juri Vodnik je bil rojen v Šent-Jakobi unekraj Save ino se je sem perženil. Je rad delal in vino pil. Večkrat mi je sam pravil,

*) *Obširneji najdeš to v bukvah: Geschichte der slavischen Sprache und Literatur von P. J. Šafarik. Ofen 1826, iz kodar je to vzeto, tudi poglej: Vorrede und Nachschrift v Kopitarjovi slovnici.*

kako sta on in njegov oče Miha hodila na Hravaško, kupčovala s prešičami vinam inu platnam, zraven dober kub v oštarijah živel. Dva brata in ena sestra mojga dedca so mene dostikrat pestovali inu potle hvalili, kader sim pridno v šolo hodil. Devet let star popustim jegre, luže inu dersanje na jamenskih mlakah. Grem volan v šolo, ker so mi obljubili, de smem nehati, kader ocem, ako mi uk ne pojde od rok. — Za prvo šolo me je učil stric Marcel Vodnik, Franciškari v Novim mestu 1768 inu 1669. 1770 do 1775 poslušam pri Jezuitarjih v Ljublani šest latinskih šol. Tega leta me ženejo muhe v kloster k Franciškarijam, slišim visoke šole, berem novo mašo, se z obljubami zavežem, al 1784 me Ljublanski škof Herberstein vun pošle duše past. Krajnsko me je mati učila, nemško inu latinsko šole; lastno veselje pa laško, francosko inu sploh slovensko. Kamenje poznati sim se vadil 1795. Z očetam, Marka Pohlin, Diskalceatam, se izznanim 1773 pišem nekaj krajnskiga inu zakročim nekitere pesme, . . . Vselej sim želel krajnski jezik čeden narediti. Boron Šiga Cojs inu Anton Linhart mi v leti 1794 naročita, kalender pisati; to je moje prvo delo, katiro tukaj vsim pred oči postavim, de se bodo smejali inu z menoj poterplenje imeli. Če bom živel, očem še katiro noro med ludi dati; naši nastopniki bodo saj imeli kaj nad nami popravljati in brusiti.“ Nja beseda ni učene zavita, temuč teče gladko tako v pesnih kakor v razrešenim slogu; zato so njegove pesme ljudem posebno dopadle, še bolj pa kalender, „Velika pratika“, kterege je izdal v letih 1795, 1796 in 1897. Za duhovnika pri sv. Jakobu v Ljubl. postavljen je začel prvi krajnske novine izdajati pod imenam „Ljublanske novice“ in to od l. 1797 do l. 1800; pa tem henjal, ker so bili ljudi za nje preveč nemarni, marljivi Vodnik pa preveč obdjan s mnogoverstnimi opravili. Bil je v Ljublani za učtela latinskih šol 21 let. Može, kteri so sv. pismo v slovenščino prestavljali je s besedo in s djanjam podpiral, po ukazu duhovskega zbora (Consistoria) v Ljublane ga pregledoval in popravljal. Prijateli njegovi in ljubitelji slovenščine so ga tako dolgo tirjali, da je l. 1806 izdal v Ljublani svoje „pesme za pokušno“, l. 1809 „pesni za brambovce“, l. 1811 svojo „gramatiko al pismenost za prve šole“. Njegovo naj veči in naj koristnejši delo, ktero je dogotovil, je dogodovšina imenovana: Geschichte des Herzogthums Krain, des Gebiethes von Triest und der Grafenschaft Görz l. 1800, ktero je spisal, ko je bil učitel zemljo-

pisa in dogodovšine sicer le v nemškem jeziku pa s slavjanskim sercam. Zadnič so ga postavili za vodja latinskih šol, zraven tudi za učitelja v rokodelstvih in umetnostih in poslednič za učitelja laškega jezika in slovstva. S velikim trudam je tudi slovenske besede zbiral, kjerkoli je hodil in jih blizo 30.000 zbral, in je mislil l. 1813 izdati: Nemško-slovensko-latinski slovar, že ga je oznanil, prvi list že natisnjen prijatlam slovensčine v roke podal, v tem se vname spet vojska s Francozam, delo se je ustavilo in je tako ostalo. Leta 1819 8. Januara ga je zadel mertvud na žalost svojih rođjakov in v občē Slavencov, kateri sedaj če dalje bolj spoznavlajo njegove zasluge. J. L. Šmigoč je izdal l. 1812 prav dobro slovnico. Peter Dainko je izmislil k latinskim pismenam nek oliko novih, je izdal ž njimi tudi slovnico, pa nova pismena narodu niso dopadle, vsa ta stvar se je spet pozabila; že dolgo let se s tistimi pismeni nič več ne tiska in težko da se še kedaj kaj takega tiskalo bode. Verban Jarnik, Nadižarjov na Potoce v zilski dolini 11. Maja l. 1784 rojen, je novo mešo pel l. 1806 pod košato zeleno lipo zraven cerkve v Šent-Štefanu; je bil za kaplana pod Kernosam, v Čajncih in v Celovcu, potle za fajmoštra v Šent-Mihelu in zadnič 15 let v Blatogradu (Moosburg) kjer je 11. Junia l. 1844 vmerl. Bil je mož visokoučen, znal vse slavjanske narečja. Lice mu je sijalo, kedar je govoril od našega jezika in slavjanskega naroda, kteriga je iz vsega serca ljubil. Bil je duhovnik prijazen proti vsakemu, vidilo se je mu dobro serce že v pogledu, slišalo v besedah in kazalo v njegovim djanju. Za slavjanstvo je bil ves goreč še v starosti svoji živ kakor iskren mladeneč, se tudi rad pogovarjal od svoje domače doline in od posebnih tamonjih slav. navad in običajov, ki so se od starine do sdaj še obderžali. Spisal je bukvi: *Kleine Sammlung solcher altslavischen Wörter welche im heutigen windischen Dialecte noch kräftig fortleben.* Klagenfurt 1822, pa še nekteere druge bukvi in sostavke. Njegovo naj imenitnejši bukvi se pa: *Versuch eines Etymologikons der slovenischen Mundart in Jnnerösterreich.* Klagenfurt (v Celovci) 1832. Slovenski obširni slovar ni mogel dokončati, koker je želim. Anton Kremp1, fajmošter v Mali Nedeli na na Štajerskim, sam ogenj za slavjanstvo, je spisal pridige za dve leti in še nekteere druge bukvi, v šolih se slovensčine ni učil, ker jih nimamo, in se je še le postaren spisateljstva lotil, za to se ni čuditi, da tako močno nemškari, in to v vsih svo-

jih spisih, med katerimi je njegova „dogodivšina Štajerske zemlje, s posebnim pogledom na Slovence, II. dela, v Gradcu l. 1845“ gotovo naj imenitnejši, in ako nemškarenje izuzameš in na žlahtno misel v teh bukvicah gledaš, jedno naj važnejših del slovenskega slovstva. Ta dogodivšina je še le po njegovi smerti izšla, vmerl je namreč med tiskanjem teh bukvic 20. Grudaa l. 1844.

Pisatelji, kateri še živi so brez tega obče znani, ni potreba njih zasluge dolgo in široko razlagati, jih samo imenujem in jedno ali dve besedice pristavim: g. Andre Golmajer, sdaj c. k. svetovavec pri visokim svetu na Dunaju je izdal sveto pismo novega zakona v lepi gladki slovenščini 1834. G. Franc Metelko, učitelj slovenskega jezika in literature v Ljublani, je izdal jedno slovnico, v kateri med latinskimi pismeni tudi nekoliko vlastnih upotrebuje. G. Anton Slomšek, sdaj knez-vladika Lavantinski (Fürstbischof von Lavant) izbuditel ljubezni do slovenščine posebno v Koroški in Štajerski, obče poznan v celej Slovenii po mnogih izdanih slovenskih bukvicah, ktere se tukaj vse še imenovati ne morejo; veči del vse so se drugič tudi tretjič in še petič že natisnile. Imenujem tukaj te le: Hrana evangelskih naukov, v Gradcu 1835 že v drugič izdana v Gradcu; tretjič v Celovcu 1845. Mnemosinon slavicum; 1840. Življenja srečen pot za mladenče, 1837. Keršansko devištvo, 1834, se že petič ali šestič tiska; vse v Celovcu. Sveto opravilo za šolarje, l. 1846. Naj imenitnejši je pa Blaže in Nežica v nedelni šoli, v Celi l. 1842. Zvunaj tega sila lepih slovenskih molitvenih bukvic. — G. A. J. Murko je izdal: Theoretisch-practische Grammatik der slowenischen Sprache, in: Deutsch - Slowenisches und Slowenisch - Deutsches Handwörterbuch, v Gradcu l. 1833, oboje prav dobro. Slovnico je v drugič izdal in to v skladnim občem pravopisu v Gradcu 1843. G. M. Vertovec, fajmošter v Šent-Vidu nad Ipavo, spisatelj Vinoreje; beseda mu tako gladko teče, da bi samo poslušal. G. K. Robida, benedictinar in c. k. učitelj matematike v Celovcu, je spisal nekoliko nemških in slovenskih bukvic, posebno imenujem: „Zdravo telo, naj bolši blago, ali nauk zdravje ohraniti, v Celovcu 1846, — v skladnim občem pravopisu. Spisatelji slovenski, kateri ne samo v našim ampak tudi v drugih slavjanskih narečjih svoje dela spisujejo, so: J. Kopitar, g. Doh-

tor F. Miklošič, uradnik v cesarski knjižnici v Dunaju. Je izdal med drugim učene bukvi: *Radices linguae slovenicae veteris dialecti*. Lipsiae 1845. G. Stanko Vras, pesnik in pisatelj v ilirskim (jugoslavjanskim) narečju je izdal pesni: „Glasi iz žeravinske dubrave, v Zagrebu l. 1842,“ „Gusle i tambura, s Zlatnim Pragu, l. 1845,“ „Narodne pesni ilirske, koje se pevaju po Štajerskoj, Krajskoj, Koruškoj i zapadnoj strani Ugarske, v Zagrebu 1839.“ Za slavjansko slovstvo posebno imenitna knjiga je „Kolo“ članci za literaturu umenost i narodni život, izdavaoci: g. D. Rakovac, g. St. Vras, g. L. Vukotinovič; v Zagrebu do sdaj so se izdale tri knjige, prva in druga l. 1842, tretja l. 1843. Kolo je vso tako izverstno pisano in vredjeno, tako polno slavjanske vzajemnosti in bratinske zloge, da človek ne moreš drugači kakor želeti, da bi te bukvi vsaki naš pisatelj in domorodec ne samo prebral temuč prebiral. Tudi to „Kolo“ namenjeno za vse domorodce in odperito za vse pisatele naj pišejo v narečju kterimkoli hočejo. V prvi knjigi v predgovoru stoji jasno, „Naše je Kolo otvoreno svakomu pisavcu, samo ne pisao proti duhu sloge i zdravoga napredovanja;“ to je po slovensko: Tukaj mora pristopiti in se pridružiti vsaki pisatelj, samo de ne piše proti braterski ljubezni in da ne gre po rakovo. V Kolu najdeš za Slavjana izobraženega stvari, kterih v bukvah drugih jezikov zastoj jišeš, pa vender ima tri velike pregrehe na sebi, prvič: da je tako malo med izobraženimi Slovenci razširjeno (za proste kmete Kolo ni); drugič: da tako malo Slovincov v Kolo piše, in tretjič: da že od leta 1843 nobene knjige ni na svet prišlo. — G. J. Drobnič, velik in iskren prijatelj čistega ilirskega (jugoslavjanskega) narečja je spisal: *Ilirsko-Nemački-Talianski mali rečnik*. Troškom matice ilirske, v Beču (Wien) l. 1846. *) — Tukaj se morejo imenovati še sledeči slovenski pisatelji: g. M. Ahacel, g. Prošt Albrecht, g. Bohinc, g. Burger, g. Ciegler, g. Dolinar, g. Globočnik, g. Placidus Javornik, g. Kastelic, g. Klančnik, g. Juri Kobe, g. Kosmač, g. Linhart, g. Malavašič, g. Fr. Pirc, g. Potočnik, g. Prešorn, g. Skerbinc, g. Salokar, g. Smole, g. Stanič, g. (Stanik), g. Stojan, g. Švab, g. Veriti in tako dalje. — Gospod Kvas, (Quas) je javni učitelj slevenščine v Gradcu; g. Metelko v Ljubliani; hvaležno se mora tud i spomniti g.

*) Še niso na svetlo dane.

Debevc, bivši verozakonski učitel v Ljublani, kateri je leta 1790 začel brez vsega plačila blagomiselnost bogoslovcem slovenščine razlagati, pa zavoljo Francoske vojske je ta koristno podučevanje henjalo. V Celovcu je g. Slomšek, tedaj špiritual v duhovščini od l. 1829 do l. 1838 tudi dobrovoljno bogoslovce v materinskem jeziku podučoval, in ne more se reči, ali je našimu narodu več koristil s tem žlahtnim perzadevanjem, ali s svojimi izdanimi slovenskimi bukvicami. Po njegovim izgledu sta ravno to delala njegova naslednika v duhovščini g. Doktor Wiery, sdaj viši ogleđa šol Labudske škofije, in sedajni špiritual g. M. Pikel. Očitno se vidi kako Bog njih žlahten trud blagoslovi. Hvala jim, hvala preserčna!

Podpiratelev našega slovstva v tem času ni bilo, zvunaj gospoda — žlahtnega po sercu in rodu — barona Šiga Cojza v Krajnski. On je podpiral slovenščino s besedo in s svojim premoženjem, on je isprosil s g. J. Kopitarjem slovensko stolico za Ljublano, on je zbral naj večji in nej važnejši knjižnico slavensko v celi Slovenii, on je podpiroval zastopoval in branil slovenščino tedaj, ki nismo imeli podpiratelev, za to ostane njegovo žlahtno ime — baron Šiga Cojs — nepozableno, dokler bode Slovincov kaj, kateri svoj jezik in svoj narod ljubijo. Njegova bogata knjižnica je sada s javno ljublansko sjedinjena. V tem predelu našega slovstva se je slovensko tiskalo: V Ljublani, v Celovcu, v Gradcu, v Gorici, v Vidmu (Udine), v Terstu, v Hali na Nemškim in v Bratislavu (sv. pismo od Kuzniča), v Zagrebu in Dunaju. Posebno smo obogateli s molitvenimi in pobožnimi bukvicami in s slovniciami; tudi si priskerbeli nekaj jih za kratek čas, postavim: pesnice, pravlice pripovedi in tako dalje. Pa glede na slavjansko vzajemnost in bratersko ljubezen (slogo) smo šli, ako prispodobiš to vreme s pervim, po rakovo, to je ritnisko. Trubar in njegovi sodelavci so spisovali in izdajali bukvi ne samo v narečju slovenskim, temuč tudi v horvatskim in serbskim; niso tiskali bukvi za Slovence in Horvate s pismeni latinskimi, za Dalmatince in Horvate s glagolitskimi, za Serblje s cirilskimi. To je žlahtna vzajemnost! Slovenci tega časa so pa večji del samo na govor svojega kraja pazili, pisali brez vzajemnosti, — kaj bi človek govoril, še sami Slovenci so se nebratersko brez vse potrebe v pravopisu na čvetero razdelili, kar popred nikoli ni bilo. Jedni pisateli so pisali po starim v bohoričici, drugi s novo izmišljenimi pismeni

Dainkovimi, tretji s Metelkovimi, in četerti, to je Slovenci v zapadni Ugerski, so pisali v nekim pravopisu, kateri je bil nekako ugerskimu podoben; sloge, to je krotke medjusobne ljubezni je pogosto manjkalo, in kakor se potle rado zgodi, je napeljeval vsaki vodo na svoj mlin, pojedine besedice in še pojedine pismena so dale priložnosti za hud prepir. Slovstvu je to naravno močno škodovalo, kakor prikarjanje in jeza vsaki dobri stvari le škoduje. Mesto, da bi bili složno koristne bukvi spisovali, je vsaki samo svoje terdil, ne mareč, kaj je slovenščini potreba, pogosto se je zgomilo, da je jedan to poderl, kar je drugi izzidal. Bilo jih je pa tudi mnogo — jaz bi jih lahko s imenam imenoval — žlahtno mislečih mož, ktere je ta nesreča v serce bolela, kateri so kratko in na tihim, nepustivši se v malopriden in prazen prazen prepir, za slovstvo skerbeli. Njim se imamo zahvaliti, da se je v našim slovstvam na polje obernilo.

Jeden ismed naj imetnejših dnov v našim slovstvu je sreda po kresu to je 5. velk. travna l. 1843, ž njim se začne novo vreme za slovenščino. Tega dnu se je razposlal prvi list, kmetijskih in rokodelskih novic, ktera izdaja c. k. kmetijska družba v Krajnski; vrednik je Doktor Janez Bleiweis; na svetlo pridejo vsakega tedna na dveh četertnih listih (ein halber Bogen) v Ljublani in veljajo s pošiljenjam po postu v zavitku celo leto samo 2. gl. 30 kr. srebra. V drugih narodih, kateri že cveteče in bogato slovstvo imajo, ni to nič tako važnega ako, se kak list ali časopis iz novega vstanovi, ali ako spet prestane izdajati se. Vse drugači to pri Slovencih. Po Novicah je slovstvo iz novega oživelo. Tega se še le tedaj prav prepričaš, ako pomisliš, kaka je popred s slovenščino bila. J. Kopitar to jasno in kratko pove v svoji slovnici na strani 109, kjer piše: „Der Bauer schreibt nicht, der gebildetere Slave ist Deutsch gebildet und ein Uiberläufer; Slawisches Sprachstudium ist daher nur Sache irgend eines seltenen Dilletanten, der seine Landsleute beynahe um Nachsicht bitten muss für diese seine Passion! — To pravi Kopitar. Taka jo resnično tudi bila. Po Novicah so se Slovenci, kakor bi rekel izdramili iz spanja; ljubezen do svojga materinskega jezika in naroda se je v domorodnih sercih vnela, vsi naši ljubitelji slavjanstva, pisatelji in bravci so se okolo Novic zverstili. Pisateljev s imenam tukaj imenovati ni potreba,

so iz Novic znani; naročnikov šteje naš list blizo 1500. Kjer bodi se je prijel kdo pera in je kak zastavek spisal, in kar bodi se je bralo lepega in koristnega za naše proste ljudi, pa tudi za izobražene Slovence. Brez ukaza, brez vsega silovanja in brez šol se je upeljal složni pravopis v Slovenii, ljubeznivejši se jeden s drugim obhodimo, na prepir in prikarjanje merzimo, sdaj že ne sme vsaki prepiravec, kakor bodi očitno pred nami v Novicah se prepirati, razsajati in nemir napravlati; sdaj le za zbornost (Eintracht) in za vzajemnostjo strežemo. To se imamo zahvaliti g. včredniku in vsim tistim, ki za Novice pišejo. Ako na tri poslednje leta se ozremo, mormo se s vso pravico veseliti in s tem se ponositi, kar smo v izobraženju in v slovstvu napredovali. Mi smo sicer, to se ve, še le perve stopinje storili, pa ravno te so naj težji in naj važnejši, kakor latinski pregovor pravi: Omne initium ardet; to je: vsaki začetek težek.

Matija Majer.

K a z a l o.

	<i>Stran</i>
Predgovor	III
Sv. Modesti Koroški apostel škof v Gospej sveti	V
A. Stare resnice v novi obleki.	
I. Dolžnost svoj jezik spoštovati	3
II. Pervo sveto obhajilo	11
III. Podučenje za sveto birmo	20
IV. Novi zvonovi na Laškim	33
V. Venec cerkvenoletnih sv. obhajil	40
B. Prigodbe žalostne ino vesele.	
I. Roman Boštjan, Sekovski knez ino škof	61
II. Pastirski list zastran postne zapovedi in postniga po- lehčanja za leto od štiridesetdanskiga posta 1848.	71
III. Korl Ljubej, mladine posebno dober pastir	78
IV. Franc Xaver Fričko mašnik po volji božji	81
V. Mihael Zagajšek, nevtrudni delavec v gospodovim vinogradu	91
C. Razgled za stare ino mlade ljudi.	
I. Križna procesja	103
II. Sveti Križ	104
III. Boža martra	106
IV. Posledna pesm	107
V. Smerti se ne boji, kdor v gnadi božji živi	109
D. Prilike ino Basni.	
I. Štiri Sestre	113
II. Urban ino Janže v slovenskih gorical	113
III. Trije prijatli	115

	<i>Stran</i>
IV. Popotniki	117
V. Košič ino vrabči	118
VI. Jež ino lesica	119
VII. Bučela ino ovca	120
VIII. Tvoja nesreča še ni narveča	121
IX. Kovač ino šivač	121
X. Belizar	122

E. Ogledalo za šolo ino domačo rejo otrok.

I. Veseli dan Ulimskih šolarjev na god šolskiga patrona svetiga Alojzija	125
II. Kratki nauki za pravično in modro življenje	128
III. Nemško-slovenska pismenost za perve šole	139
IV. Pokrajški prerajtanja na pamet	163
V. Trideset zlatih resnic	182

F. Slovenska gerlica.

I. Tica nespametna	187
II. Srečni šolar	188
III. Tolažilo	189
IV. Tolažba	190
V. Brezovka	192
VI. Pesm za Flosarje ali veslarje	194
VII. Tobakaja	196
VIII. Pjanc ino smert	197
IX. Slava Slovincam	198

G. Koristne reči, za umne ljudi.

Slovensko slovstvo	204
------------------------------	-----